

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Наталија М. Живковић

**КАЗНЕНА ДЕЛА ПРОТИВ ЖИВОТИЊА КАО ПРЕДМЕТ
КРИВИЧНОГ И ПРЕКРШАЈНОГ ПОСТУПКА**

Докторска дисертација

Београд, 2024

**UNIVERSITY OF BELGRADE
FACULTY OF LAW**

Natalija M. Živković

**CRIMINAL OFFENSES AGAINST ANIMALS AS A SUBJECT OF
CRIMINAL AND MISDEMEANOR PROCEEDINGS**

Doctoral Dissertation

Belgrade, 2024

Подаци о ментору, члановима Комисије за одбрану докторске дисертације и датуму одбране

Ментор: др Вања Бајовић, ванредни професор Универзитета у Београду – Правни факултет

Чланови комисије:

1. др Милан Шкулић, редовни професор Универзитета у Београду – Правни факултет
2. др Ивана Марковић, доцент Универзитета у Београду – Правни факултет
3. др Ана Батрићевић, виши научни сарадник Института за криминолошка и социолошка истраживања

Датум одбране:

НАСЛОВ: КАЗНЕНА ДЕЛА ПРОТИВ ЖИВОТИЊА КАО ПРЕДМЕТ КРИВИЧНОГ И ПРЕКРШАЈНОГ ПОСТУПКА

Резиме: Предмет докторске дисертације је проучавање казnenих дела против животиња, односно кривичног дела убијање и злостављање животиња и прекршаја који су предвиђени Законом о добробити животиња, као предмета кривичног, тј. прекршајног поступка. Како би казненоправна реакција на убијање и злостављање животиња била систематично обрађена, први део истраживања бави се односом човека према животињама у данашње време и кроз историју, а наставља проучавањем правног статуса животиња у свету и из теоријског угла. Други део истраживања се фокусира на проучавање положаја животиња у српском праву, тј. на њихов правни статус, кривичноправну и прекршајноправну заштиту и обухвата приказ кривичног дела убијање и злостављање животиња и Закона о добробити животиња. Трећи део дисертације тиче се пре свега кривичног, али и прекршајног поступка, који се воде због кривичног дела убијање и злостављање животиња односно прекршаја из Закона о добробити животиња. У овом делу истраживања изучава се поступање надлежних органа и процесних субјеката, доказивање наведених казnenих дела, ток поступка и друга питања. Четврти део дисертације представља приказивање резултата из судске праксе кривичних судова и мањим делом прекршајних судова. Обухвата и резултате анкете спроведене међу грађанима на тему казненоправне реакције на убијање и злостављање животиња.

Циљ дисертације је да на свеобухватан и аутентичан начин прикаже казненоправну реакцију на убијање и злостављање животиња, посебно указивањем на лоше резултате који су остварени у нашој судској пракси и са тим у вези да критички преиспита одређена законска решења, теоријске поставке и поступање надлежних органа.

При истраживању су коришћени догматскоправни, историјскоправни и упоредноправни метод, документациона анализа, метод анализе случаја, статистички метод, анкета и мултидисциплинарни приступ. Аутор је истраживањем дошао да закључка да се закони у овој области примењују тек спорадично и парцијално, о чему најбоље говори чињеница да је за 17 година примене Кривичног законика донето 378 осуда за кривично дело убијање и злостављање животиња, а да је у пракси извршено на десетине и стотине хиљада казnenих дела против животиња. Надлежним органима гоњење учинилаца казnenих дела против животиња није на листи приоритета, али им такође недостају ресурси и потребно знање, док је казнена политика судова сувише блага. Предложена су конкретна решења за постизање бољих резултата при спровођењу казненоправне реакције на убијање и злостављање животиња.

Кључне речи: животиње; убијање и злостављање; казненоправна реакција; кривични поступак; прекршајни поступак; правни статус животиња; добробит животиња; судска пракса;

Научна област: Правне науке

Ужа научна област: Кривично право

TITLE: CRIMINAL OFFENSES AGAINST ANIMALS AS A SUBJECT OF CRIMINAL AND MISDEMEANOR PROCEEDINGS

Summary: The subject of the doctoral dissertation is the study of criminal offenses against animals, i.e. the criminal offense of killing and abusing animals and the misdemeanors provided for in the Animal Welfare Act, as a subject of criminal, i.e. misdemeanor proceedings. In order for the criminal law reaction to the killing and abuse of animals to be systematically dealt with, the first part of the research deals with the relationship of man to animals today and throughout history and continues with the study of the legal status of animals in the world and from a theoretical point of view. The second part of the research focuses on the study of the position of animals in Serbian law, i.e. the study of legal status, criminal and misdemeanor animal protection. It includes the presentation of the criminal offense of killing and abusing animals and the Animal Welfare Act. The third part of the dissertation concerns the criminal and misdemeanor proceedings that are conducted for the criminal offense of killing and abusing animals and for misdemeanors from the Animal Welfare Act. In this part of the research, the actions of competent authorities and procedural subjects, the proving of the mentioned criminal offences, the course of the proceedings and other questions are presented. The fourth part of the dissertation presents the results from court practice of criminal courts and to a lesser extent from misdemeanor courts and also includes the results of a survey conducted among citizens on the subject of criminal law reactions to the killing and abuse of animals.

The aim of the dissertation is to present in a comprehensive and authentic way the criminal law reaction to the killing and abuse of animals, primarily by showing the very bad results that have been achieved in our judicial practice and in this connection by critically reviewing certain legal solutions, theoretical assumptions and action of competent authorities.

The dogmatic legal method, historical legal method, comparative legal method, documentary analysis, case study, statistical method, survey and multidisciplinary approach were used in the research. Through research, the author came to the conclusion that the laws in this area are applied only sporadically and partially, which is best illustrated by the fact that in the 17 years of application of the Criminal Code, 378 convictions were made for the crime of killing and abusing animals and that in practice dozens and hundreds of thousands of crimes against animals were committed. Prosecution of perpetrators of criminal acts against animals is not on the list of priorities for the competent authorities, but they also lack the resources and necessary knowledge, while the punitive policy of the courts is too lenient. Concrete solutions were proposed to achieve better results in the implementation of the criminal law response to the killing and abuse of animals.

Keywords: animals; killing and abuse; criminal law reaction; criminal proceedings; misdemeanor proceedings; legal status of animals; animal welfare; court practice;

Scientific field: Legal Sciences

Specific scientific field: Criminal Law

САДРЖАЈ

УВОД	1
ПРВИ ДЕО – ОДНОС ЧОВЕКА ПРЕМА ЖИВОТИЊАМА И ПРАВНИ СТАТУС ЖИВОТИЊА	4
1. „ВЛАСТ“ ЧОВЕКА НАД ЖИВОТИЊАМА	5
1.1. Однос „модерног“ човека према животињама	6
1.2. Положај животиња у старом веку и утицај религија	9
1.3. Положај животиња у средњем веку и новом веку до просветитељства	12
1.4. Положај животиња од просветитељства до савременог доба	14
1.5. Суђења животињама у прошлости	15
2. ПРАВНИ СТАТУС ЖИВОТИЊА	18
2.1. Правни статус животиња у свету	18
2.1.1. Англосаксонске државе	18
2.1.2. Евро-континенталне државе	20
2.1.3. Међународни документи	23
2.2. Правни статус животиња из теоријског угла	24
2.2.1. Приступи и теорије о заштити животиња	25
2.2.1.1. <i>Критичари специзма – Сингер и Риган</i>	26
2.2.1.2. <i>Различити приступи и теорије</i>	26
2.2.2. Статус покретне ствари, правни субјективитет и права животиња	32
2.2.2.1. <i>Заштита животиња зарад њих самих или у интересу заштите осећања људи?</i>	32
2.2.2.2. <i>Животиње као носиоци права и правног субјективитета?</i>	33
2.2.2.3. <i>Иницијативе за признање права животиња</i>	38
2.2.2.4. <i>Закључци о правном статусу животиња</i>	40
ДРУГИ ДЕО – ПОЛОЖАЈ ЖИВОТИЊА У КАЗНЕНОМ ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	42
1. ТЕОРИЈСКИ ОСВРТ НА ПОЛОЖАЈ ЖИВОТИЊА У КАЗНЕНОМ ПРАВУ И СТАЊЕ У ПРАКСИ	43
1.1. Правни статус животиња у Републици Србији	44
1.2. Санкционисање учинилаца казnenих дела против животиња	47
1.2.1. Друштвени значај санкционисања учинилаца казnenих дела против животиња	47
1.2.2. Казнена политика у погледу убијања и злостављања животиња	50
1.3. Напуштене животиње као чест објект радње извршења	56
1.3.1. Неодговорно власништво и нерегистроване одгајивачнице	57
1.3.2. Државна прихватилица и обавезе јединица локалне самоуправе	61

2. ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА	65
2.1. Кривично дело убијање и злостављање животиња	66
2.2. Закон о добробити животиња	71
2.3. Однос кривичног дела убијање и злостављање животиња и прекршаја из Закона о добробити животиња	75
2.3.1. Значај разликовања кривичног дела и прекршаја	76
2.3.2. Разграничење кривичног дела убијање и злостављање животиња и прекршаја из Закона о добробити животиња	78
2.4. Управноправни аспекти Закона о добробити животиња	82

ТРЕЋИ ДЕО – ПРАВНА РЕАКЦИЈА НА УБИЈАЊЕ И ЗЛОСТАВЉАЊЕ ЖИВОТИЊА

85

1. СПЕЦИФИЧНОСТИ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА ЗА КРИВИЧНО ДЕЛО УБИЈАЊЕ И ЗЛОСТАВЉАЊЕ ЖИВОТИЊА	86
1.1. Поступање и овлашћења различитих субјеката у откривању и доказивању кривичног дела убијање и злостављање животиња	87
1.1.1. Улога и поступање грађана	88
1.1.2. Улога и поступање удружења за заштиту животиња	92
1.1.3. Улога и поступање ветеринара	94
1.1.4. Улога и поступање ветеринарске инспекције	97
1.1.5. Положај и права лица оштећеног кривичним делом убијање и злостављање животиња	100
1.1.5.1. <i>Право на накнаду штете</i>	102
1.1.5.2. <i>Права током кривичног поступка</i>	105
1.1.5.3. <i>Права у случајевима тзв. „преговарачке правде“</i>	108
1.1.6. Положај окривљеног за кривично дело убијање и злостављање животиња	109
1.1.6.1. <i>Права и дужности током кривичног поступка</i>	111
1.1.6.2. <i>Одређивање притвора</i>	113
1.1.7. Улога полиције	115
1.1.8. Улога јавног тужиоца	118
1.1.9. Улога суда	121
1.1.10. Упоредноправна решења – специјализација надлежних органа	122
1.1.10.1. <i>Швајцарска</i>	123
1.1.10.2. <i>Омбудсман за заштиту животиња у Аустрији</i>	126
1.1.10.3. <i>Сједињене Америчке Државе</i>	127
1.1.11. Утицај медија на поступке за убијање и злостављање животиња	129
1.2. Доказивање кривичног дела убијање и злостављање животиња	130
1.2.1. О доказивању у кривичном поступку	130
1.2.2. Доказне радње	134
1.2.2.1. <i>Саслушање окривљеног</i>	134
1.2.2.2. <i>Испитивање сведока</i>	136
1.2.2.3. <i>Веитачење</i>	137
1.2.2.4. <i>Увиђај</i>	139
1.2.2.5. <i>Друге доказне радње</i>	139

1.3. Ток кривичног поступка	141
1.3.1. Основни начини сазнања за кривично дело	141
1.3.2. Претходни поступак	143
1.3.3. Институти „преговарачке правде“	145
1.3.3.1. Одлагање кривичног гоњења	146
1.3.3.2. Споразум о признању кривичног дела	148
1.3.4. Подношење оптужног акта	149
1.3.5. Главни претрес	150
1.3.6. Поступак по жалби	151
1.3.7. Рочиште за изрицање кривичне санкције	151
1.4. Кривични поступак према малолетницима	152
1.4.1. Последице малолетничког насиља над животињама	153
1.4.2. Основне одлике поступка према малолетницима	154
2. СПЕЦИФИЧНОСТИ ПРЕКРШАЈНОГ ПОСТУПКА ЗА ПРЕКРШАЈЕ ИЗ ЗАКОНА О ДОБРОБИТИ ЖИВОТИЊА	156
ЧЕТВРТИ ДЕО – ИСТРАЖИВАЧКИ ДЕО ДИСЕРТАЦИЈЕ	160
1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	161
2. РЕЗУЛТАТИ РАДА ПРАВОСУДНИХ ОРГАНА – Кривично дело убијање и злостављање животиња	161
2.1. Пунолетни учиниоци кривичног дела убијање и злостављање животиња	162
2.2. Малолетни учиниоци кривичног дела убијање и злостављање животиња	168
2.3. Пунолетни и малолетни учиниоци кривичног дела убијање и злостављање животиња	171
3. АНАЛИЗА ПРЕСУДА – Кривично дело убијање и злостављање животиња	173
3.1. Пунолетни учиниоци – осуде	174
3.2. Малолетни учиниоци – осуде	205
3.3. Пунолетна лица – ослобађајуће пресуде.....	208
3.4. Анализа пресуда	213
4. РЕЗУЛТАТИ РАДА ПРАВОСУДНИХ ОРГАНА – Прекршаји из Закона о добробити животиња	217
5. АНКЕТА – знање и став грађана о кривичном делу убијање и злостављање животиња	225
ЗАКЉУЧАК	228
ЛИТЕРАТУРА	236
БИОГРАФИЈА	260

УВОД

Од најстаријег доба до данашњих дана животиње су нераскидиви део човековог свакодневног живота. Захваљујући томе имају одређени значај, улогу и статус у друштву, као и у праву. Данас се однос људи према животињама широм света значајно разликује. Док правни прописи неких држава третирају животиње као жива бића, у другим државама прописи их поистовећују са стварима. Такве разлике су одраз доминантних етичких и религиозних схватања у једном друштву. У пракси је и у оквиру једне културе различит однос људи према животињама. Тако се за пса у многим културама каже да је човек најбољи пријатељ и постоји изрека „веран ко пас“, али пас често бива напуштен и злостављан. Постоји изрека невин ко јагње, али и јагњад иду у кланицу, док се лаву и тигру људи диве, а ипак широм света седе заточени у зоолошким вртovima ради људске разоноде.

Историјски посматрано, различити аспекти човековог односа према животињама били су регулисани правним нормама још од давнина. Чини се да најлошији положај животиње имају у европским земљама и земљама западног света, јер су предмет „експлоатисања“ у разне сврхе, попут прехранбене и модне индустрије, вршења експеримената, забаве у виду рекреативног лова, зоолошких вртова и циркуса. Парадоксално, управо у овим земљама последњих деценија се махом доносе закони посвећени заштити добробити животиња. Међутим, ови закони се углавном свode на филозофију хуманог третмана животиња док су живе, али дозвољавају њихову „експлоатацију“ и убијање на „хуман“ начин у наведене сврхе. Поред посебних закона о добробити животиња, заштита животињама се у већини држава пружа и нормама кривичног права које углавном санкционишу одређена понашања људи према животињама која се чине без рационалног разлога и оправданог циља. При томе, облик и интензитет казненоправне реакције на убијање и злостављање животиња се разликује од једног до другог савременог правног система. У теорији се последњих деценија јавља расправа око правног статуса животиња. Дискусија се свodi на питања да ли животињама треба признати одређена права и могу ли животиње бити носиоци правног субјективитета.

У нашој држави је 2006. године, чланом 269 Кривичног законика прописано кривично дело убијање и злостављање животиња, којим се инкриминишу радње убијања, повређивања, мучења и злостављања животиња. Такође је 2009. године донет Закон о добробити животиња и то ради усаглашавања прописа са директивама Европске Уније, а све у циљу испуњења обавеза које намеће процес интеграције у Европску Унију. Овим Законом животињама није признат статус „бића“, како то чине напредни закони о заштити животиња појединих европских земаља, али су прекршајно санкционисана бројна понашања којима се нарушава добробит животиња. Законодавство Републике Србије дакле пружа животињама заштиту од насиља (*animal cruelty*)¹, али је за сада у пракси заштита мртво слово на папиру.

¹ Термини *animal cruelty* (насиље над животињама) и *animal abuse* (злостављање животиња) широко су заступљени у упоредном праву и користе се као синоними. Дефинишу се као наношење животињи психичког бола, физичког бола или усмрћивање животиње, а могу да укључују радње односно нечињење које проузрокује лишавање животиње хране, воде, склоништа, ветеринарске неге, односно занемаривање животиње, затим мучење, повређивање, сакаћење или убијање животиње.

Свакога дана се у нашој земљи изврши велики број казних дела против животиња. Чести су случајеви убијања, тровања, повређивања и мучења напуштених животиња које живе на улици, убијања здравих и питомих паса у државним азилима путем злоупотребе норми, занемаривања животиња од стране власника. Званични подаци о тачном броју извршених казних дела против животиња не постоје, али се информације стичу кроз рад удружења и организација за заштиту животиња, истакнутих активиста и сопственим истраживањем и опажањем јер су таква дела лако уочљива у пракси. Претпоставља се да је у нашој земљи задњих деценија против животиња извршено на десетине и стотине хиљада казних дела. Међутим, у пракси је од 2006. године када је кривично дело убијање и злостављање животиња прописано па до краја 2022. године, донето свега 378 осуда за ово дело. Слично томе, од 2009. године када је донет Закон о добробити животиња до краја 2022. године, донето је само 263 осуђујуће пресуде за прекршаје прописане тим Законом. Дакле, у нашој држави је до краја 2022. године донета укупно 641 осуда за казнене дела против животиња. То значи да се закони примењују тек спорадично и парцијално и да казнене дела против животиња имају велику „тамну бројку“.

Претпоставка је да до „тамне бројке“ долази јер надлежним органима није приоритет да се баве сузбијањем казних дела против животиња, што је одраз недостатка свести да су животиње жива бића која попут људи осећају бол, страх и патњу и да су учиниоци таквих дела склони и вршењу насиља над људима. Према статистичким подацима полиција није расветлила ниједан случај убијања и злостављања животиња где је кривична пријава поднета против непознатог учиниоца. Јавни тужиоци код овог дела чешће примењују институт опортунитета кривичног гоњења него што подносе оптужни предлог и кривичну пријаву често одбацују због недостатка доказа. Судови уместо да учиниоцима кривичног дела убијање и злостављање животиња изричу казне, најчешће их само изрицањем мера упозорења упозоравају на неадекватност понашања. До изражаја долази и непоступање ветеринарских инспектора чија је дужност да врше контролу над применом Закона о добробити животиња. Разлог лежи у недостатку кадрова и у давању приоритета контроли активности које имају везе са држањем, узгојем и прометом животиња у производне сврхе, где је посредни интерес заштите здравља људи, а не добробити животиња. Казнене дела против животиња су у пракси лако уочљива и није их немогуће доказати, већ постоји дакле проблем у поступању надлежних органа. У другим државама су присутни различити механизми који су се показали ефикасним у борби против криминалитета над животињама. Тако у неким државама постоје установе „адвокат за животиње у кривичним стварима“, „повереник за животиње“, „полиција за животиње“ и одређена процесна решења.

Циљ дисертације је да на свеобухватан и аутентичан начин прикаже казненоправну реакцију на убијање и злостављање животиња, посебно указивањем на лоше резултате који су остварени у нашој судској пракси. Допринос дисертације се огледа у критичком преиспитивању одређених законских решења, теоријских поставки и поступања надлежних органа, ради проналажења ефикасних правних решења у борби против вршења казних дела над животињама.

Ради остваривања циља истраживања у раду су постављене и испитане следеће хипотезе: Кривични законик, путем кривичног дела убијање и злостављање животиња, нормативно пружа заштиту свим врстама животиња, али у пракси, фактички заштиту имају врсте животиња због чијег убијања и злостављања надлежни органи покрећу поступак; Нормативно није разграничено које радње извршења представљају кривично дело убијање

и злостављање животиња у односу на поједине прекршаје из Закона о добробити животиња; Иако стриктно тумачећи, одредбе Кривичног законика не пружају могућност да суд мером безбедности одузимања предмета, одузме животињу над којом је извршено кривично дело убијање и злостављање животиња, у судској пракси су присутни такви случајеви; Кривично дело убијање и злостављање животиња и прекршаји из Закона о добробити животиња имају „тамну бројку“; Већина грађана не зна коме треба да пријави извршење кривичног дела убијање и злостављање животиња и прекршаја из Закона о добробити животиња; Полиција се у пракси не бави расветљавањем кривичног дела убијање и злостављање животиња када је кривична пријава поднета против непознатог учиниоца; Јавни тужиоци код кривичног дела убијање и злостављање животиња чешће поступају по начелу опортунитета кривичног гоњења него по начелу легалитета кривичног гоњења; Судови учиниоцима кривичног дела убијање и злостављање животиња чешће изричу мере упозорења него казне, што говори да је казнена политика судова према учиниоцима кривичног дела убијање и злостављање животиња блага.

При истраживању су коришћени догматскоправни, историјскоправни и упоредноправни метод, документациона анализа, метод анализе случаја, статистички метод, анкета и мултидисциплинарни приступ. Догматскоправни метод је коришћен ради анализе законских решења, материјалних и процесних. За разумевање и свеобухватну анализу предмета рада неопходно је тему обрадити мултидисциплинарно, са кривичноматеријалног, кривичнопроцесног и криминалистичког аспекта. Историјскоправни метод је употребљен како би се дао историјски приказ односа човека према животињама кроз векове, као и правни положај животиња у древним актима и актима из средњег века. Штавише, данас је у свету присутан „експлоататорски“ однос човека према животињама, а да би такав однос био заустављен морамо га прво разумети, што значи открити његово историјско порекло, па га тек онда довести у питање. Упоредноправни метод истраживања је коришћен да би се видело на које је начине животињама пружена правна заштита у другим државама и међународним документима, тј. који правни институти и законска решења су се показали као ефикасни. Документациона анализа, метод анализе случаја, статистички метод и анкета су служили добијању и приказивању резултата из праксе, испитивању постављених хипотеза и проверавању става грађана.

Систематика дисертације уређена је на следећи начин. Први део истраживања полази од проучавања односа човека према животињама у данашње време и кроз историју, а наставља проучавањем правног статуса животиња у свету и из теоријског угла. Други део истраживања се фокусира на приказивање положаја животиња у српском праву, тј. на њихов правни статус, кривичноправну и прекршајноправну заштиту и обухвата приказ кривичног дела убијање и злостављање животиња и Закона о добробити животиња. Трећи део дисертације тиче се кривичног и прекршајног поступка који се воде због кривичног дела убијање и злостављање животиња и због прекршаја из Закона о добробити животиња, те се у овом делу истраживања изучава поступање надлежних органа и процесних субјеката, доказивање наведених казних дела, ток поступка и друга питања. Четврти део дисертације представља приказивање резултата из судске праксе кривичних судова и мањим делом прекршајних судова. У четвртном делу дисертације су такође приказани резултати анкете спроведене међу грађанима на тему казненоправне реакције на убијање и злостављање животиња. На крају дисертације следе закључна разматрања и списак коришћене литературе.

**ПРВИ ДЕО – ОДНОС ЧОВЕКА ПРЕМА ЖИВОТИЊАМА И ПРАВНИ
СТАТУС ЖИВОТИЊА**

1. „ВЛАСТ“ ЧОВЕКА НАД ЖИВОТИЊАМА

Од када је света и века, човеков однос према животињама карактерише немилосрдно понашање зарад сопствених интереса.² Вековима уназад, човек је користио животиње за своје потребе, опходећи се према животињама на начин који неретко укључује наношење бола и патње животињама. У људској свести није се наилазило на емпатију за осећања животиња.³ Пре савременог доба, такав однос обухватао је не само убијање животиња ради прехране, израде одеће или из забаве, већ је ишао до апсурда организовања суђења животињама уз кажњавање по принципу „око за око, зуб за зуб“. Међутим, ако имамо у виду да је вековима био присутан однос неједнакости робова са слободним људима, жена и мушкараца, људи различитих раса, онда такав однос према животињама није необичан.⁴ Ипак, дискутабилан је са становишта хуманости и морала.

Експлоатација животиња на фармама ради производње хране и одеће, узгој крзнашица, лов и риболов, експерименти над животињама и зоолошки вртови само су неки видови искоришћавања животиња од стране „модерног“ човека. Такво поступање према животињама карактеристично је за европске земље и земље западног света, док је однос према животињама у неким другим културама и деловима света мало или знатно другачији. Наведени видови поступања према животињама правдају се углавном економским разлозима, али и одређеним тврдњама „моралне“ природе, примера ради да су зоолошки вртови корисни за спречавање изумирања одређених врста. Интересантно је да данас људи не виде све животиње на исти начин. Супротност „експлоатисању“ животиња представља однос људи према кућним љубимцима. У Сједињеним Америчким Државама има скоро 60 милиона паса у власништву преко 36 милиона домаћинстава. Више од половине ових домаћинстава даје божићне поклоне својим псима, док милиони њих славе и рођендан свог пса. Исто се може рећи и за власнике мачака, који су још бројнији.⁵

Однос човека према животињама уопште, па тако и правни положај животиња, одувек је представљао одраз доминантних етичких и религиозних схватања у једном друштву.⁶ Иако се кроз историју благо мењала свест људи у погледу животиња, до промене понашања није у многоме долазило јер су економски и други разлози увек надјачавали моралне захтеве хуманог поступања према другим живим бићима. Са друге стране, у земљама источњачких религија људи имају благонаклонији став према животињама,

² Тако и Милан Пауновић, *Права животиња – савремени међународни стандарди*, Правни факултет Универзитета у Београду, „Ђуро Салај“ АД, Београд, 2004, стр. 13.

³ Наталија Живковић, „Кривичноправна заштита животиња – (не)примена закона у пракси“, *Примена права и правна сигурност – Зборник радова 34. сусрета Копаоничке школе природног права Слободан Перовић*, том 4, Београд, 2021а, стр. 75.

⁴ М. Пауновић (2004), 13.

⁵ Cass R. Sunstein, „The Rights of Animals: A Very Short Primer“, *Public Law & Legal Theory Working Papers*, no. 30, 2002, p. 3, https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1339&context=public_law_and_legal_theory, 20.01.2023.

⁶ Тако и Ана Батрићевић, *Кривичноправна заштита животиња*, докторска дисертација одбрањена на Правном факултету Универзитета у Нишу, 2012, стр. 33.

полазећи од принципа ненасиља (*ahimsa*) као основног принципа, који забрањује насиље над свим живим бићима.⁷

У даљем делу рада је изложено како се „модеран човек“ опходи према животињама. Питер Сингер, аустралијски филозоф и професор, истиче да морамо прво разумети тиранију према животињама како би је зауставили. Објашњава да када је неки став, попут става да су животиње у људској власти, дубоко укоренењен, људи теже да такав став сматрају неупитном истином, а свако оспоравање дубоко укоренењеног става ризикује да буде исмејано. Дакле, како би могли довести у питање оправданост преовлађујућег става да човек има право да влада животињама, потребно је открити његово историјско порекло.⁸ Зато је након дела рада који приказује однос „модерног човека“ према животињама дат историјски приказ, односно однос човека према животињама кроз векове.

1.1. Однос „модерног“ човека према животињама

Човек данашњице, иако поседује сазнања о животињској физиологији, анатомији, поседовању осећања, нагонима, способности да воле, да се радују, али и да трпе бол и пате, не либи се да на разне начине сурово искоришћава животиње зарад сопствених, често тривијалних интереса у односу на животињску патњу. Примери који следе само су неки од видова експлоатације животиња и део су свакодневнице.

Данас, када је профит главно мерило успеха, уносан бизнис представљају индустријске фарме где се животиње производе тако да се на најјефтини начин дође до што веће количине меса, коже или вуне.⁹ Око 10 милијарди животиња се годишње убије за храну у Сједињеним Америчким Државама, при томе 24 милиона пилића и око 323.000 свиња се закољу сваког дана.¹⁰ Илузија је свака помисао да животиње на фармама имају безбрижан и достојан живот, као и да се на крају лишавају живота на неки хуман начин.

Примера ради, везу између краве и телета човек насилно прекида само неколико сати по телењу, а природно би било после шест месеци. Теле се затвара у бокс високих ограда без могућности контакта са мајком, мушка телад се углавном кастрирају без анестезије, товљење се врши месно-коштаним брашном које потиче од угинулих оваца што може довести до разних болести. Крава која се отелила, уместо да се пусти да се одмори за нови гравидитет, интензивно се музе. Количина млека коју даје увећава се и до 10 пута више него што би било потребно за дојење, па се на дневном нивоу од једне краве измузе и до 35 литара млека, док млечна жлезда напуњена млеком достиже масу од преко 50 кг. Интензиван узгој кокошака подразумева да се четири кокошке затварају у кавез величине

⁷ Вања Бајовић, „Добробит животиња и верске слободе – проблем религијског клања“, *Савремено државно-црквено право – упоредноправни изазови и националне перспективе* (ур. Владимир Ђурић, Далибор Ђукић), Институт за упоредно право, Православна Митрополија Црногорско-приморска, Београд-Будва, 2023а, стр. 1068.

⁸ Peter Singer, *Animal Liberation – The Definitive Classic of the Animal Movement*, 40th anniversary edition, Open road integrated media, New York, 2015, pp. 271-272.

⁹ М. Пауновић (2004), 33.

¹⁰ С. Sunstein (2002), 4.

25x35 cm, где се међусобно гребу и једу.¹¹ Свиње су најинтелигентније од свих животиња које се користе у људској исхрани. По интелигенцији се могу упоредити са псом или га надмашити, а могу се и научити да попут паса живе са људима и да извршавају једноставне команде. Међутим, уместо достојног живота на фарми, свиње живе у гужви, доживљавају стрес, досаду и због услова у којима их људи држе њихов физички интегритет је нарушен.¹² На крају, када су довољно натовљене, свиње се кољу се на следећи начин. „Обор се сужава попут левка. Гоничи од позади терају свиње напред све док се једна по једна не попну на покретну рампу... Оне вриште јер никада нису биле на таквој рампи и осећају мирисе којима се приближавају...“¹³

Човек је почео да узгаја и животиње које нису домаће. Ради се о производњи крзнашица ради израде одеће. У кавезима са жичаним подовима се држе лисице, ласице, чинчиле, кунџи и друге мале крзнене животиње, које се касније убијају гушењем, инекцијама са различитим хемикалијама или истезањем вратних пршљенова како би крзна остала у што бољем стању.¹⁴

У стара времена лов дивљих животиња представљао је начин да се дође до хране и материјала за израду одеће, оруђа и других ствари. Међутим, данас када је прехранбена индустрија јако развијена лов служи као вид спорта – забаве. Лов представља нефер, неморалан и немилосрдан догађај, где једна страна – човек, наоружана пушкама, из хира јури и убија другу немоћну страну – животињу, која се бори за живот како не би постала нечији трофеј. Овакав вид забаве готово нигде није потпуно законом забрањен, већ се само ограничава у виду забране лова одређених врста животиња. Разлог лежи у повезаности ловачких удружења и политичара у разним земљама и потреби државе за новцем, тако да је за претпоставити да ће рекреативни лов још дуго опстати.¹⁵

Следећи вид експлоатације животиња од стране човека је риболов, који је незаменљив вид исхране, поготово у приобалним државама. Иако наука још увек није утврдила колико осећања поседује „морски свет“, како је то утврђено код сисара, неспорно је да су неке методе риболова нехумане, попут ловљења риба експлозивом, механичким гушењем уловљених риба, вађењем унутрашњих органа без претходног гушења итд.¹⁶

Још један суров вид мучења животиња представљају експерименти над животињама. Некада су човеку доносили огромну корист, пре свега у медицини, где су захваљујући њима побеђене многе болести попут дијабетеса, дечије парализе, великих богиња, беснила и других болести. Међутим, данас су научне методе довољно напредовале да није неопходно да се експерименти врше над животињама или се могу изводити јако ретко, када је то заиста нужно. Процењено је да је 1980. године жртвовано 70 милиона животиња, а да је 90% експеримената било непотребно понављање једног те истог.¹⁷

Тако се примера ради, већ стотину година беспотребно понављају експерименти који доказују „условљено учење“ код животиња. Један од њих изгледа тако што мајмун учи да

¹¹ Подаци о положају крава и кокошака на фармама наведени према М. Пауновић (2004), 34-35.

¹² P. Singer (2015), 186, 191.

¹³ М. Пауновић (2004), 35.

¹⁴ М. Пауновић (2004), 35-36.

¹⁵ М. Пауновић (2004), 44.

¹⁶ М. Пауновић (2004), 45.

¹⁷ М. Пауновић (2004), 38-39.

притисне полуку да би добио храну. При томе, мајмун добија електро-шокове преко оковратника сваки пут када узме храну, а да би избегао електро-шок мора да чека три сата пре него што покуша да дође до хране. Да би мајмуни то научили требало је осам недеља по шест сати дневно, мукотрпног и болног тренинга.¹⁸

У психолошким истраживањима, ради доказивања „научене беспомоћности“ као модела депресије код људи, на Универзитету Харвард смештено је 40 паса у „шатлбок“¹⁹, који се састоји од кутије преградом подељене на два дела. Стотине електро-шокова су пуштени у псеће шапе кроз решеткасти под. У почетку су пси могли да избегну шок прескакањем у другу преграду. Затим, у покушају да одврате пса од скока, научници су га натерали да 100 пута скочи у другу преграду где га је такође чекао електро-шок. Затим су стаклом блокирали пролаз између преграда. Пас је скочио и разбио главу о стакло. Установљено је да су пси почели да показују симптоме попут мокрења, јецања, вриштања, дрхтања итд. После 10 или 12 дана пси су се предали и нису више покушавали да скачу, а научници су закључили да су одушевљени како стаклена баријера и електро-шокови у шапе одвраћају пса од скока.¹⁹

Поред наведених беспотребних експеримената који се тичу понашања животиња, данас се над животињама врше бројни експерименти у индустрији парфема и козметике, где животиње трпе велике патње, болове и губе живот ради људског улепшавања. Козметички производи тестирају се на очима животиња. Зечеви се смештају у уређаје из којих им само главе вире, како не би могли да се чешу и трљају очи. Супстанца попут избељивача или шампона ставља им се у очи. Током три недеље се посматра како им очи отичу, иритирају се и крваре, а долази и до потпуног губитка вида.²⁰

На крају, најмање оправдан вид експлоатације и мучења животиња су зоолошки вртови и циркуси. У зоолошким вртovima животиње проводе цео живот у окружењу које им није природно станиште, у малим просторима, кавезима, усамљене, не би ли човек имао забаву од пар сати да гледа животиње. Јасно је да такав начин живота у заточеништву утиче на психофизичко стање животиња. Оне пате због лудила скученог простора, читав живот гризу решетке кавеза или властите екстремитете, врте се у круг у малим кавезима или непомично леже одуставши од властитог живота. Неке присталице зоолошких вртова њихово постојање правдају тиме да су одређене врсте животиња спашене од борбе за егзистенцију. Међутим, живот у нехуманим условима не спашава животиње. То се може учинити једино заштитом еко-система у којима оне живе. Животиње треба да живе сопственим, природним животом, као и човек, а они који се ругају идеји индивидуалности животиња, треба да се сете да је било времена под Грцима и Римљанима када се сумњало да ли роб има права на било какав захтев да се сматра особом.²¹

Осврнимо се на циркусе. Ако се питате како је могуће научити дивљу животињу да седи мирно на столици и по команди скаче кроз обруч, да вози бицикл или балансира на ужету високо изнад земље, ево одговора. То се чини казнама, тортурама, батинама, уценом

¹⁸ P. Singer (2015), 83-84.

¹⁹ Richard L. Solomon, Leon J. Kamin, Lyman C. Wynne, „Traumatic avoidance learning: the outcomes of several extinction procedures with dogs“, *Journal of Abnormal and Social Psychology*, vol. 48, no. 2, 1953, p. 291.

²⁰ P. Singer (2015), 97-98.

²¹ Henry S. Salt, „The Rights of Animals“, *International Journal of Ethics*, vol. 10, no. 2, 1900, p. 209.

храном, дрогирањем, спутавањем оковима, бичевањем, електро-шоковима, ударањем штаповима, изазивањем буке и другим „алатима“. И све то ради људске забаве!

1.2. Положај животиња у старом веку и утицај религија

Став да човек треба да влада животињама има дубоке корене у јудаизму и грчкој антици, а затим и у хришћанству, данас најраспрострањенијој религији, које је спојило јеврејска и старогрчка размишљања о животињама. Кроз хришћанство је такав став прихваћен у Европи, а потом и у великом делу света.²²

Међутим, први правни акти, који регулишу одређене односе људи поводом животиња, које налазимо у старом веку, датирају пре појаве јудаизма и грчке антике. Они потичу са територија Месопотамије и Хетитске државе. Тако Законик Липит-Иштара који датира око 1930. (или око 1900.) године п.н.е. и Хамурабијев законик из 1680. (или око 1750.) године п.н.е.²³ штите животиње од одређених понашања људи. Међутим, наведени законици штите животиње као покретне ствари које власнику доносе економски интерес. За разлику од тога, Хетитски законик, донет 1650-1500. године п.н.е. садржи две одредбе којима забрањује сексуално општење са животињама познато као бестијалност. Тако је смртна казна била забрањена човеку који би имао сексуални однос са кравом, свињом или псом.²⁴

Вратимо се на корене односа људи према животињама које налазимо у хришћанству. Књига Постања (постанка света), тј. Прва књига Мојсијева, која спада у књиге Старог завета, света је књига за јудаизам и хришћанство. У њој се изричито наводи да је Бог човеку дао „власт“ над животињама и то следећим речима. „Потом рече Бог: да начинимо човека по своме лику, себи слична, који ће бити господар од риба морских и од птица небеских и од стоке и од целе земље и од свих гмизаваца што гмижу по земљи“²⁵ (Постање 1). Међутим, док је живео у рајском врту, човек није морао да убија животиње ради хране већ је јео плодове са дрвећа, а са другим живим бићима је живео у савршеном миру. Тек након првородног греха и првог убиства (Постање 3 и 4), Бог је Ноју дао коначну потврду о владавини човека над животињама рекавши Ноју и његовим синовима „и све звери земаљске и све птице небеске и све што иде по земљи и све рибе морске нека вас се боје и плаше, све је предано у ваше руке. Што год гмиже и живи, нека вам буде за јело, све вам то дадох као зелену траву“²⁶ (Постање 9). Дакле, човек је испрва био вегетаријанац, да би

²² P. Singer (2015), 272.

²³ Законик владара Липит-Иштара потиче из аморитског града Исине у јужној Месопотамији, док Хамурабијев законик представља најстарији извор вавилонског права и најзначајнији клинописни правни споменик. У теорији је спорно које године су донети наведени законици. Наведено према: Сима Аврамовић, Војислав Станимировић, *Упоредна правна традиција*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2011, стр. 60.

²⁴ Н. Живковић (2021а), 75. Више о одредбама које се односе на животиње у наведеним древним законцима вид. А. Батрићевић (2012), 33-35.

²⁵ Прва књига Мојсијева, Постање, 1:26, *Библија – Свето писмо Старог и Новог Завета*, превео Стари завет Ђуро Даничић, превео Нови завет Вук Стефановић Караџић и Свети архијерејски синод, по исправкама и преводима Светог Владике Николаја, Глас цркве, Шабац-Ваљево-Београд, 2005, стр. 2.

²⁶ Прва књига Мојсијева, Постање, 9:2 и 9:3.

након првог греха и великог потопа добио дозволу од Бога да својој исхрани дода животиње.²⁷ Доминантно тумачење сматра да је овим Бог заправо дао човеку за право да господари и влада животињама, али је присутно и супротно мишљење да је идеја овог постања да човек треба да буде милосрдан према свим живим бићима, као што је Бог милосрдан према човеку.²⁸

За разлику од Старог Завета, у Новом завету се не помиње на који начин човек треба да се опходи према животињама, али се одређене животиње, посебно пси и свиње, помињу у негативној конотацији.²⁹ У теорији постоји мишљење да су идеје Новог завета хомоцентричне јер је Богочовек Христ само људе позвао да га прате и постану Божја деца.³⁰ Православна црква нема званичан став о животињама. Са друге стране, савремени катекизам Римокатоличке цркве³¹ животиње изједначава са неживим бићима и намењује их „општем добру човечанства“, поверава их „на управу“ човеку и овлашћује га да их користи за храну, одећу, рад или медицинске експерименте које ограничава „разумним границама и спасавањем људских живота“.³²

Ислам, слично Хришћанству, препознаје Бога – *Allaha* као творца хијерархије свих живих бића са човеком на врху, са идејом да људи имају посебан статус јер поседују достојанство, а животиње су створене да служе човеку.³³ У Курану пише „И стоку Он за вас ствара; њоме се од хладноће штитите, а и других користи имате, њоме се највише и храните“ (Сура 16:5). „*Allah* је за вас створио камиле – да на некима јашете, а неке да једете“ (Сура 40:79).

У старогрчкој, међу великим мислиоцима, постојала су два супротстављена става. Питагора (око 570 - око 495. године п.н.е.) је био вегетаријанац и заговорник да се људи према животињама опходе са поштовањем.³⁴ Међутим, широко прихваћен став у Античкој Грчкој била је мисао Аристотела (384-322. године п.н.е.), ученика Платона, да је природа хијерархија, где они са мањом способношћу мишљења постоје због оних чија је способност већа. Говорио је, „биљке постоје ради животиња, а све животиње ради човека – домаће животиње и за употребу и за храну, док дивље, ако не све, а оно барем већина служи за храну и друге потребе, на пример да се од њих направи одећа или разно оруђе“³⁵. Аристотел

²⁷ P. Singer (2015), 275.

²⁸ Joyce D'Silva, *Animal Welfare in World Religion – Teaching and Practice*, Taylor & Francis Group, London and New York, 2023, p. 30; David Seidenberg, „Animal Rights in the Jewish Tradition“, *Encyclopedia of Religion and Nature, Vol. I* (ed. Bron Taylor), Continuum, London and New York, 2008, pp. 64-66.

²⁹ Тако, Јеванђеље по Матеју каже: „Не дајте светиње псима, нити мећите бисера својега пред свиње, да га не погазе ногама својима и вративши се растргну вас“ (7:6). У Откровењу Јовановом стоји: „А напољу су пси и врачари и курвари и крвници и идолопоклоници и сваки који љуби и чини лаж“ (22:15). Псалм 22 који говори о Христовом распећу такође псима даје негативан призив: „Опколише ме пси многи; чета зликоваца иде око мене, прободоше руке моје и ноге моје“ (16).

³⁰ Louis Caruana SJ, „Different religions, different animal ethics?“, *Animal Frontiers*, vol. 10, no. 1, 2020, p. 10.

³¹ Реч је о збиркама усмених изјава римокатоличког учења, која се периодично ревидирају и објављују. Последња оваква збирка под називом „Катекизам католичке цркве“ издата је 1994. године, https://hbk.hr/wp-content/uploads/2018/11/Katekizam_Katoli%C4%8Dke-Crkve.pdf, 05.01.2024.

³² Наведено према Вања Бајовић, „Правни статус животиња – покретне ствари или нешто више?“, *Казнена реакција у Србији* (ур. Ђорђе Игњатовић), 13. део, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2023б, стр. 233-234.

³³ В. Бајовић (2023б), 234.

³⁴ P. Singer (2015), 275.

³⁵ Аристотел, *Политика*, превео Томислав Ладан, Глобус, Загреб, 1988, стр. 16.

је сматрао да је право људи да владају над животињама сувише очигледно да би се морало образлагати и доказивати.³⁶

У антици, између 1-4. века, хришћанство се проширило по градовима Римског Царства. Какав је у то време био однос према животињама, сликовито приказују игре у Колосеуму, где је убијање робова и животиња представљало нормалан вид забаве.³⁷ Историчар В.Е.Х. Лецки из 19. века даје приказ развоја римских игара. „У почетку је то била борба између два гладијатора и та једноставна борба постала је незанимљива, па су осмишљавани разни злочини како би се подстакло интересовање. Једном су се медвед и бик, заједно оковани, котрљали у жестокој борби по песку. Други пут су криминалци обучени у коже дивљих звери бачени на бикове који су усијаним гвожђем доведени у стање избежљивости. Четири стотине медведа је убијено у једном дану за време Калигулине владавине, а триста у другом дану за време Клаудија. Под Нероном се четири стотине тигрова борило са биковима и слоновима. Четири стотине медведа и триста лавова су заклани од стране Неронових војника. За време Тита, у дану посвећеном Колосеуму, страдало је пет хиљада животиња. Под Трајаном, игре су трајале 123 дана узастопно. Лавови, тигрови, слоновима, носорози, нилски коњи, жирафе, бикови, јелени, чак и крокодили и змије су коришћени да дају новину спектаклу.“³⁸

С обзиром на степен развоја тадашњег човека, не чуди што речи из Библије нису у многе преиспитиване, што су људи себе и своје потребе стављали у центар, док о животињском праву на живот нису размишљали. Како се хришћанство појавило за време римске империје, под утицајем наведених схватања настали су и древни списи римског права на коме почива већина садашњих правних система у Европи и другим деловима света. У фундаменталним аспектима човек се још увек није ослободио става да је он тај који има право да влада животињама.

Ипак, у другим деловима света под утицајем другачијих религијских учења, другачији је и однос људи према животињама. У земљама источњачких религија људи имају благонаклонији став према животињама. Тако је примера ради, крава света животиња у Индији и далеко је мања употреба меса у индијској кухињи. За такво поступање према животињама заслужан је Хиндуизам јер индусима сама вера налаже да са животињама добро поступају да се не би у неком од наредних живота реинкарнирали у животињу која ће бити повређена или мучена. Такође многи свети текстови (*Rig Veda* и *Atharva Veda*) високо вреднују сваког ко покаже осећајност према животињама.³⁹

Будизам признаје да су животиње, као и људи, осећајна бића (*semchen*) која могу да пате. Ово учење налаже својим следбеницима да се уздрже од убијања и повређивања сваког живог бића и верује се да намерно убиство животиње ствара лошу карму за убицу. Вегетаријанство је висок идеал у овој традицији. Верује се да је Буда осуђивао сва она занимања која подразумевају убијање животиња, монасима налагао да избегавају ношење животињске коже и забрањивао понашања која намерно наносе штету животињама. Буда је

³⁶ P. Singer (2015), 276.

³⁷ М. Пауновић (2004), 19.

³⁸ W. E. H. Lecky, *History of European Morals from Augustus to Charlemagne*, Longmans, London, 1890, pp. 280-281.

³⁹ L. Caruana (2020), 8.

такође охрабривао своје ученике да помогну животињама увек када могу, односно да их спасу и ослободе када виде да су у невољи.⁴⁰

Баинизам је стара индијска религија која посебно благонаклоно гледа на животиње. Пропагира уздржавање од било каквог насиља према људима и према животињама, као и вегетеријанску исхрану. Припадници ове вере сматрају да је свачији живот светиња и у складу са овим учењем монаси ходају врло обазриво у страху да не згазе неког инсекта.⁴¹

1.3. Положај животиња у средњем веку и новом веку до просветитељства

Однос средњовековног човека према животињама углавном је обликован под снажним утицајем хришћанске мисли. Најпознатији представник хришћанске филозофије пре реформације је Тома Аквински. Он се није изјашњавао против убијања животиња, а чак је можда и сматрао да такво понашање има своје покриће у хришћанској мисли.⁴² Међутим, Тома Аквински је дошао до закључка да постоји један важан разлог против насиља над животињама. Разлог лежи у претпоставци да насиље према животињама може довести до насиља према људима. Такође, сматрао је да је човек који има саосећање према животињама склонији да такве емоције гаји и према другим људима.⁴³ Дуго је трајао утицај Томе Аквинског на хришћанске мислиоце.

Током средњег века експерименти над животињама постали су главни вид медицинског истраживања. Световне и духовне власти противиле су се сецирању људских лешева. Само ретки, изузетни умови тог времена, попут Леонардо да Винчија и Ђордано Бруна, имали су другачији однос према животињама.⁴⁴ Тако је Леонардо да Винчи због своје забринутости за животиње постао вегетаријанац. Када би у Фиренци пролазио крај места где продају птице у кавезима, често их је својом руком вадио из кавеза, откупљивао и пуштао на слободу која им припада.⁴⁵ Чувене су Да Винчијеве речи: „Ја сам се још у најмлађој доби одрекао једења меса. Доћи ће време када ће људи убијање животиња посматрати истим очима као и убиство човека. А онај ко не цени живот, није га ни заслужио.“

Ђордано Бруно, под утицајем нових астрономских открића која указују да можда постоје друге планете, од којих би неке могле бити насељене, усудио се да тврди да „човек није ништа више од мравца у присуству бесконачног“. Спаљен је на ломачи 1600. године јер је одбио да се одрекне својих тврдњи.⁴⁶

⁴⁰ В. Бајовић (2023а), 1070.

⁴¹ Ибид.

⁴² М. Пауновић (2004), 21.

⁴³ St. Thomas Aquinas, *The Summa Theologica*, First part of the second part, Q102, art. 6, Reply to Objection 8, https://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/1225-1274,_Thomas_Aquinas,_Summa_Theologiae_%5B1%5D,_EN.pdf, 30.01.2023.

⁴⁴ М. Пауновић (2004), 21.

⁴⁵ Edward McCurdy, *The Mind of Leonardo Da Vinci*, Jonathan Cape, London, 1932, p. 78.

⁴⁶ P. Singer (2015), 290.

Последњи, за животиње најболнији исход хришћанске доктрине, појавио се у првој половини 17. века у филозофији Ренеа Декарта. Декарт је тврдио да само људи имају душу, а као последица тога истицао је да животиње немају ни свест. Према Декарту животиње су обичне машине које не осећају ни задовољство ни бол нити било које друго осећање. Чак је говорио да иако животиње цвиле када их секу ножем или се превијају како би избегле контакт са врелим гвожђем, то не значи да осећају бол. Тврдио је да животиње функционишу попут сата, а то што су њихови покрети сложенији од оних на сату, то је зато што је сат машина коју је направио човек, док су животиње бескрајно сложеније машине које је створио Бог. Управо у то време у Европи се широко распространила пракса експериментисања над живим животињама, без анестетика, што значи да су животиње трпеле екстремне болове. Декартова теорија је омогућила онима који врше експерименте, а вршио их је и сам, да одбаце било какву забринутост за животиње. Према извештајима очевидаца, премлаћивали су псе са савршеном равнодушношћу, закуцавали животиње на даске и исмевали оне који су сажалењавали животиње. Дотакнувши ову тачку, истина је да је статус животиња могао само да се побољша, односно да није могао бити гори.⁴⁷

Ставови под утицајем хришћанске мисли беспоговорно су прихваћени у Европи све до 18. века. Просвећенији поглед на однос људи према животињама појављује се тек постепено, када су мислиоци почели да заузимају ставове који су релативно независни од цркве.⁴⁸

Средином 19. века, папа Пије IX није дао дозволу Друштву за превенцију насиља над животињама да оснује своју филијалу у Риму, јер би то значило да човек има дужности према животињама.⁴⁹ Овакав службени став Римокатоличке цркве одржао се све до друге половине 20. века без значајнијих модификација.⁵⁰

Утицај хришћанске мисли одразио се и на правни положај животиња у средњем веку. Већина средњовековних извора права третира животиње као покретне ствари.⁵¹ Репрезентативни примери средњовековних правних докумената су Салијски законик, Руска правда и Законик Карла V познат под називом *Constitutio Criminalis Carolina*. Салијски законик је настао крајем 5. века у Франачкој држави, а животиње спомиње у две одредбе искључиво као покретне ствари које могу бити објект радње кривичног дела крађе, тј. крађе свиња и крађе говеда. Руска правда је први сачувани зборник руског обичајног права и потиче из 11. века. И Руска правда прописује кривична дела чији објект радње чине животиње, које имају статус покретних ствари. Одредбе се односе на крађу стоке, обарање пчелињака и клање туђих коња или стоке из пакости. Законик Карла V из 1532. године, прописује смртну казну спаљивањем за три облика противприродног блуда: 1) између две жене; 2) између два мушкарца; и 3) између човека и животиње. Дакле, инкриминисани су неприхватљиви облици сексуалног општења са становишта обичаја и морала, те се може рећи да Законик штити морал, а не животиње.⁵²

⁴⁷ P. Singer (2015), 291-294.

⁴⁸ P. Singer (2015), 272.

⁴⁹ E. S. Turner, *All Heaven in Rage*, Michael Joseph, London, 1964, p. 163.

⁵⁰ P. Singer (2015), 286.

⁵¹ А. Батрићевић (2012), 38.

⁵² А. Батрићевић (2012), 40. Више о наведеним законцима, тј. одредбама које се односе на животиње вид. А. Батрићевић (2012), 38-40.

1.4. Положај животиња од просветитељства до савременог доба

Нова мода вршења експеримената над животињама утицала је на промену става према животињама, јер су управо експерименти показали изузетну сличност између физиологије људи и животиња.⁵³ „Постоје варвари који уграбе пса, који увелико надмашује човека верношћу и пријатељством и прикују га за сто и живог га сецирају. У њему проналазите све исте органе из којих извиру осећања као и код човека. Одговорите ми, да ли је природа уредила ове изворе осећања код животиње како не би могла да осећа?“⁵⁴ Ово су речи Франсоа Волтера, најпознатијег филозофа, писца и историчара из епохе просветитељства.

У својим благонаклоним ставовима није био усамљен. Жан-Жак Русо заговарао је ставове против лова јер су се на тај начин људи привикавали да проливају крв. У својој књизи *Емили* написао је следеће. „Животиње које једете нису оне које прождиру друге... Гладни сте само за слатким, нежним бићима која никоме не чине зло, која вас прате, служе вам и бивају прождрана као награда за своје услуге.“ Русо је говорио и да је људски говор једино што им недостаје и поставио питање, „да га имају, да ли бисмо се усуђивали да их убијемо и једемо?“⁵⁵

Иако у друштву није дошло до радикалних промена у понашању према животињама, људи су почели да увиђају да животиње пате и да према њима треба хумано поступати. Међутим, још увек није било говора о томе да животиње имају било каква права, а њихови интереси надјачани су људским интересима. Стога је једини продукт нових сазнања и схватања, мисао да је „власт“ над животињама успостављена „правом јачег“, а не неким природним правом, као и захтев да се при експлоатацији животиња са њима „нежно“ поступа. Религијске идеје о посебном статусу људских бића нису нестале, али су биле проткане новим, више благонаклоним ставом.

И у доба просветитељства било је познатих мислилаца који су заузимали другачије ставове према животињама. Имануел Кант, у својим предавањима о етици, рекао је својим студентима следеће. „Све животиње постоје само као средства за крајњи циљ, а не себе ради, јер немају самосвест. Тај крајњи циљ је човек. Следи да немамо непосредне дужности према животињама, већ су наше дужности према њима посредне дужности према човечанству... Дакле, ако човек упуца свог пса, он није прекршио дужности према псу будући да пас није способан за расуђивање. Тако човек штети својим љубазним и хуманим особинама које би требало да гаји, у складу са својим дужностима према човечанству.“⁵⁶

Међутим, исте 1780. године, када је Кант дао ове изјаве, Цереми Бентам му је у својој књизи *Увод у начела морала и законитости* дао коначан одговор: Питање није “могу ли да расуђују?”, нити “могу ли да причају?”, него “могу ли да пате?”. Бентам је упоредио положај животиња са положајем црних робова, радосно предвиђајући да ће „доћи дан када ће

⁵³ P. Singer (2015), 294.

⁵⁴ Voltaire, *The Philosophical Dictionary*, Carlton House, New York, 2006, p. 22, <https://www.gutenberg.org/files/18569/18569-h/18569-h.htm#Animals>, 30.01.2023.

⁵⁵ Наведено према М. Пауновић (2004), 24.

⁵⁶ Immanuel Kant, *Lectures on ethics*, edited and translated by Peter Heath, Cambridge University press, United Kingdom, 1997, p. 212.

животињска створења моћи да стекну она права која им никада нису могла бити ускраћена, осим уз помоћ тиранске руке. Французи су већ открили да црна боја коже није разлог зашто би људско биће требало да буде остављено без заштите пред хиром мучитеља. Једног дана ће се можда схватити да су број ногу или вијугавост коже подједнако недовољни разлози да се осећајно биће препусти истој судбини.⁵⁷ Бентам је можда био први који је окарактерисао доминацију човека над животињама као тиранију, а не као легитимну владавину.⁵⁸ Интелектуални напредак остварен у 18. веку био је праћен у наредном 19. веку неким практичним побољшањима. Најпре је у Британији дошло до битке за законска права животиња, што показује да су Бентамове идеје имале утицај на његове сународнике.

И на крају, преокрету у односу према животињама, допринела је и Дарвинова теорија о еволуцији изнета у књигама *Порекло врста* из 1859. године и *Човеково порекло* из 1871. године. Према овој теорији човек је највиша еволуциона фаза у развоју животиња. Теоријом је људима представљено да нису посебна Божија творевина, створена по слици Божијој и раздвојена од животиња. Напротив, људи су требали да схвате да су и сами животиње. Тежина научних доказа који су поткрепљивали теорију била је велика. Ранији аргументи који правдају људску доминацију над животињама, под изговором да је човек центар креације, требали су поново бити размотрени. Штавише, у свом делу *Човеково порекло*, Дарвин је указао и на то да животиње поседују психичка својства. „Видели смо да се чула и интуиција, различите емоције и способности попут љубави, памћења, пажње и радозналости, имитације, разума итд., којима се човек хвали, могу налазити у почетном или чак понекад у добро развијеном стању код нижих животиња“⁵⁹, навео је Дарвин. Заговорници става да смо производ посебног чина стварања, а да су друге животиње створене да би нам служиле, нису одустали без отпора. Међутим, научни докази о заједничком пореклу људске и других врста били су надмоћни.

1.5. Суђења животињама у прошлости

Данас постоје организације и покрети које се боре за признање права животиња и њиховог правног субјективитета ради могућности судске заштите њихових права. Међутим, незамислива је обрнута ситуација, да се организују суђења где би животиње биле окривљени. У прошлости није увек било тако. За време средњег века, познатог по томе да представља „мрачно“ доба људске културе, организована су суђења животињама. Из овога парадоксално произилази да су животиње у то доба уживале неку врсту правног субјективитета, будући да су се против њих водили судски поступци, мада тадашње право није познавало овај појам у савременом значењу, ни овакве категоризације.⁶⁰ У касном средњем веку па све до 18. века поједини народи у Европи поверовали су у идеју да животиње могу бити учиниоци злочина. Постојале су две врсте суђења – процеси пред црквеним и пред световним судовима. Процеси пред црквеним судовима вођени су ради

⁵⁷ Jeremy Bentham, *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*, T. Payne and son, London, 1780, Chapter XVII, ft. a, p. 309.

⁵⁸ P. Singer (2015), 296.

⁵⁹ Charles Darwin, *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex*, Princeton University Press, New Jersey, 1981, p. 105.

⁶⁰ В. Бајовић (2023б), 234.

истеривања, сузбијања или одстрањивања животињских пошаста. У другу категорију су спадала суђења појединим животињама, како би биле кажњене за злочин који су учиниле и таква суђења водила су се пред световим судовима. Вођење оваквих поступака правдано је аргументом да се на тај начин долази до правде. Но, прави разлог лежао је у покушају да се на тај начин обмане необразован свет и тако управља њиме.⁶¹

Случајеви суђења животињама врло детаљно су описани у књизи *Кривично гоњење и смртна казна за животиње*, енглеског правника Еванса. Он наводи да је у разним деловима Европе, између 9-19. века, гоњење животиња спровођено и за тежа и за лакша кривична дела, која су починиле како домаће тако и дивље животиње, па чак и инсекти и друге „штеточине“. Оригинална документа показују да су за убиство биле оптужене пчеле, бикови, коњи и змије, за превару пољски мишеви, за чедоморство свиње и за крађу лисице. Штавише, Евансови извештаји показују да су судски поступци покренути против читаве „Нојеве барке“ створења, укључујући коњске мушице, шпанске мухе, бубе, скакавце, гусенице, термите, пужеве, црве, пацове, мишеве, кртице, краве, коње, мазге, бикове, свиње, волове, козе, петлове, кокошке, псе, вукове, змије, јегуље, делфине и грлице.⁶²

У Евансовој књизи налази се листа која садржи 191 случај суђења животињама и крај сваког случаја наведено је којој врсти животиње је суђено, које године, где и који је извор информације о таквом догађају.⁶³ Увидом у листу може се закључити да су суђења животињама највише спровођена током 15-ог (36), 16-ог (57) и 17-ог (56) века. При томе, први случајеви суђења, током 9-13. века готово без изузетака водили су се против „штеточина“, попут змија, скакаваца, гусеница, кртица, мува, пољских мишева итд.⁶⁴ Прво забележено суђење у Евансовој књизи вођено је против кртица 824. године у Долини Аосте и оно се завршио изрицањем пресуде од стрне црквеног суда о искључењу из светих тајни цркве.

У књизи *Историја људске глупости*, мађарског писца и режисера Таборија, описано је како је изгледао ток поступка пред црквеним и световим судом, као и поједина суђења. Разлози за појаву суђења пред црквеним судовима лежали су у чињеници да су од свих природних катастрофа током средњег века, људе највише погађале животињске пошаста јер су од тога страдали усеви и летине, након чега је наступала свеопшта глад. При томе, људи нису сматрали да су им усеви уништавали скакавци или пољски мишеви, иако су они били физички извршиоци злочина, већ зли духови који су се у њих увукли. Поступци екскомуникације пред црквеним судовима спроводили су се строго формално уз поштовање свих прописа о судском поступку, што значи да је морала бити подигнута оптужба, постављен бранилац, одржана расправа, завршне речи и донета одлука. Црквени суд је најпре изрицао укор, тј. опомену животињи да престане са вршењем злочина. Уколико то не би било делотворно вршено је проклињање и све то није било уперено против животиње,

⁶¹ М. Пауновић (2004), 30.

⁶² Piers Beirnes, „The Law is an Ass: Reading E.P. Evans' The Medieval Prosecution and Capital Punishment of Animals“, *Society & Animals*, vol. 2, no. 1, 1994, pp. 31-32.

⁶³ Наведену листу видети код Е. Р. Evans, *The criminal prosecution and capital punishment of animals*, E. P. Dutton and Company, New York, 1906, pp. 313-334.

⁶⁴ P. Beirnes (1994), 32.

већ против злог духа који је завладао њоме. Понекад су и световни судови тако спроводили поступак поводом животињских пошаста.⁶⁵

Међутим, процеси пред световним судовима против појединачних животиња које су нешто скривиле, изгледали су потпуно другачије и ту се примењивао такозвани талион односно принцип „око за око, зуб за зуб“. Таква суђења појављују се у 13. веку и прво за које знамо догодило се 1266. године близу Париза. Вођено је против једне свиње која је била оптужена да је појела дете. У том периоду, на оптуженичкој клупи углавном су се налазиле свиње, а разлог је вероватно био тај што је средњовековна пракса била да слободно шетају улицама где су имале прилику да направе штету.⁶⁶

Кривични поступци против животиња вођени су пред надлежним судовима, а оптужбу је заступао државни тужилац. Понекад је животињи постављан бранилац по службеној дужности. Суд је позивао сведоке, понекад вршио увиђај на месту злочина и о свему је вођен записник. Понекад је окривљена животиња у складу са одредбама подвргавана мучењу и онда се њено болно цичање уносило у записник као признање. Док се водио поступак животиња је држана у самици, која се налазила у затвору за људе. Држава је за издржавање животиње у затвору давала исту своту новца као и за људске затворенике, а пошто су прописи захтевали да се води попис затвореника, животиње су биле уписиване под именом свог власника, на пример Крмача Икса Ипсилона. Уколико би се у поступку доказала кривица доношена је осуђујућа пресуда, што је у великој већини био случај. Што се тиче извршења смртне казне, вешање се сматрало најсрамотнијим начином извршења, али не и најстрашнијим. Када су животиње биле осуђене за окрутан злочин и њихова казна се извршавала на суровији начин, па су примера ради, живе закопаване. Државни целати су носили рукавице приликом извршења казне, баш као кад је извршавају над човеком. Свињама су понекад пре извршења казне секли њушку, стављали маску и облачили јој панталоне и прслук, како би се створила илузија да се ради о човеку.

Кад се животињама судило за мање злочине и казне су биле блаже. Тако су магарцима на Сардинији, у складу са законом о кажњавању, секли ухо уколико би одлутали у забран, а ако би то поново учинили остали би и без другог уха. У Русији је јарац који је упорно роговима нападао људе прогнан у Сибир, а у Аустрији је пас осуђен на једну годину и један дан затвора зато што је некога ујео. Да би казна била строжа, није држан у затвору, већ у кавезу на градском тргу, како би био на „стубу срама“.

⁶⁵ Један поступак против пољских мишева изгледао је овако. Симон Флис, мештанин села Стилфса, ступио је 1519. године пред судију и начелника општине, изјавивши у име мештана села да жели да покрене поступак против сеоских пољских мишева због штета које су починили и да им се постави бранилац како после не би имали повод да се жале на правилност поступка. Мишевима је постављен бранилац, а именован је и тужилац да заступа тужитеље, тј. мештане села. Пред судом су два сведока дала исказе под заклетвом и то лица која нису мештани села јер би онда представљали заинтересовану страну. Бранилац окривљених је захтевао да уколико суд нађе да су пољски мишеви криви, одреди друго место на које ће моћи да се преселе и то у пратњи страже како не би настрадали од паса или мачака. Одбрана је тражила и да се трудним мишицама да дужи временски период за пресељење како би имале времена за пород. Суд је пресудио да су пољски мишеви криви, да морају у року од 14 дана напустити ливаде, пашњаке и њиве Стилфса, а уколико се ради о трудницама, онда имају додатни рок од још 14 дана за пресељење, а за то време ће бити под заштитом суда.

⁶⁶ Katie Sykes, „Human Drama, Animal Trials: What the Medieval Animal Trials Can Teach Us About Justice for Animals“, *Animal Law Review, Lewis & Clark Law School*, vol. 17, 2011, p. 281.

У неким случајевима владар је вршио помиловања животиња осуђених на смрт. То би чинио када би штета од погубљења била већа од користи коју би владар имао пред необразованим народом. У селу Јусеј, 1379. године, три свиње нападе су и растргле сина неког чувара. Међутим, у том комешању сеоско крдо помешало се са крдом феудалца и све свиње су осумњичене за саизвршилаштво, те су оба крда затворена у један тор. Да је дошло до погубљења свих свиња била би начињена велика материјална штета, јер је било забрањено да се месо погубљених свиња једе или продаје. Зато је владар помиловао све свиње, осим оне три које су директно извршиле убиство и пустио их на слободу „иако су мирно гледале то прљаво убиство“.⁶⁷

За крај приче о суђењима животињама, према Евансовим забелешкама, географски локалитет где су суђења највише спровођена су јужни и источни делови Француске, као и у суседни делови Италије, Немачке и Швајцарске. Међутим, питање је да ли је такав резултат последица чињенице да је Еванс највише проучавао ове четири земље. Ипак, он је забележио и да су поједина суђења одржана у Белгији, Данској, Португалу, Русији, Шпанији и Турској. Такође је нашао два случаја у Енглеској и по један у Шкотској, Канади и Југославији.⁶⁸ Управо оне државе које се данас поносе правном традицијом и прокламују људска права, некада су биле пионири суђења животињама.

2. ПРАВНИ СТАТУС ЖИВОТИЊА

Тема овог поглавља је приказ правног статуса животиња у свету. То обухвата преглед законске регулативе заштите животиња у појединим државама и у одређеним међународним документима. Правни системи већине земаља на сличан начин третирају животиње и пружају им приближан ниво заштите и генерално гледано присутне су тенденције да се та заштита појача и да се досадашњи правни статус животиња модификује. Зато се други део овог поглавља бави теоријским питањима. Размотрено је какав ниво заштите треба обезбедити животињама, које су последице статуса покретне ствари, да ли постоји могућност да се животињама признају права и правни субјективитет и до каквих ефеката би то довело.

2.1. Правни статус животиња у свету

2.1.1. Англосаксонске државе

У новом веку коначно долази до преображаја људске свести о односу према животињама. У англосаксонским земљама образују се покрети за заштиту права и добробити животиња, а као резултат њиховог ангажовања усвајају се и први закони који се

⁶⁷ Последњих пет пасуса наведено према Паул Табори, *Повијест људске глупости*, Просвјета, Загреб, 2000, стр. 163-171.

⁶⁸ P. Veirnes (1994), 33.

баве заштитом животиња. Сједињене Америчке Државе имају дугу и богату историју правне заштите животиња. Први закон који помиње заштиту животиња од насиља људи је *The Body of Liberties*, донет 1641. године на територији данашњих САД. Овај Закон гарантује 100 слобода, а под бројем 92 налази се забрана насиља над животињама (*Cruelty to animals forbidden*) која прописује да нико не сме вршити било какву свирепост или окрутност према животињама које се уобичајено држе за човекове потребе. Поред тога, у САД су донети бројни прописи који се искључиво односе на заштиту животиња. Један од значајнијих је Закон усмерен на ефективнију превенцију насиља над животињама (*An act for the More Effectual Prevention of Cruelty to Animals*) донет 1867. године у држави Њујорк, с обзиром на то да се важећи закони о заштити животиња 41 савезне државе и дистрикта Колумбија заснивају управо на њему.⁶⁹ Данас ова проблематика у САД, због поделе надлежности између федерације и федералних јединица, није уједначено регулисана.

У САД се прописи којима се животиње штите од насиља називају „*anti-cruelty*“ закони и данас постоје у свих 50 федералних јединица САД, као и на територијама које припадају САД.⁷⁰ Ови прописи међусобно се мање или више разликују, али постоје и одређене заједничке карактеристике. Разликују се по врстама животиња које штите, мада већина закона федералних јединица забрањује насиље према било ком живом бићу. Надаље, разлике се огледају у томе што неки прописи садрже уопштenu забрану насиља над животињама, док други прецизно дефинишу начине злостављања, па тако набрајају да то обухвата убијање, повређивање, мучење, изгладњивање, лишавање воде, преоптерећење радом или тровање. Када је у питању начин извршења дела, највећи број прописа захтева да је злостављање животиње учињено „вољно“, „злонамерно“, „намерно“, „непажњом“ или „сурово“. Највећа критика ових прописа је што прописи многих федералних јединица ускраћују заштиту животињама које се користе за научне експерименте или само захтевају да поступање са њима мора бити „хумано“. Све скупа, сматра се да прописи федералних јединица пружају солидну заштиту животињама. Поједини аутори чак сматрају да се њима штите и одређена права животиња и то на исхрану и адекватне услове живота, на заштиту од напуштања, на заштиту од тровања и на хуман транспорт.⁷¹

У Великој Британији је такође врло рано, још у 19. веку, отпочела борба за добробит животиња, па се у том периоду оснивају први покрети, тј. друштва за заштиту животиња и доносе први акти посвећени заштити животиња. Једна од данас најуваженијих организација за заштиту животиња „Краљевско друштво за превенцију насиља над животињама“ (*The Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals – RSPCA*) основана је управо у Лондону још 1824. године. Темелј британских, али и европских правних прописа, који се односе на заштиту добробити животиња представља принцип „пет слобода“. Осмислио га је британски професор Роџер Брамбел, средином 60-их година 20. века, када је на захтев британске владе председавао комитетом за утврђивање услова живота животиња које се

⁶⁹ А. Батрићевећ (2012), 41, 45-46.

⁷⁰ У САД постоје и три закона на федералном нивоу, која се односе на добробит животиња и пружају им заштиту. То су Закон о хуманим методама клања животиња (*The US Humane Methods of Slaughter Act*) из 1958. године, Закон о добробити животиња (*The US Animal Welfare Act*) из 1966. године и Закон 28 часова (*The US Twenty-Eight Hour Law*) у верзији из 1994. године, који регулише транспорт животиња. – Наведено према Ана Батрићевећ, Вера Станковић, *Заштита животиња у упоредном праву – закони, праксе и еколошке политике*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, 2015, стр. 28-29.

⁷¹ Наведено према М. Пауновић (2004), 92-93.

узгајају на фармама.⁷² Брамбелов извештај је идентификовао да се морају обезбедити следеће слободе: слобода од жеђи, глади и слабе исхране; одговарајућа удобност и заштита; превенција, брза дијагноза и третман, лечење повреда, болести или заразе; слобода од страха и стреса; и слобода да се искаже природно понашање према врсти животиње.⁷³ Позитивни закони посвећени добробити животиња у Великој Британији, признају свим кичмењацима својство осећајних бића и потврђују да су животиње способне да осете и физички и психички бол и уважавају потребу животиња да испоље своје природно понашање. Такође, британске власти су изузетно активне на плану заштите животиња и њихове добробити те у својим политикама и иницијативама максимално уважавају способност животиња да осете бол, патњу, страх и стрес.⁷⁴

Иако је у англосаксонским земљама у односу на евро-континенталне државе релативно рано дошло до регулисања добробити животиња, животиње ни данас у Великој Британији и САД нису признате као субјекти права, односно бића са сопственим вредностима и правима. Оне и даље представљају објекте права, попут имовине, али постоји тенденција да се неке животиње, пре свега кућни љубимци и угрожене дивље животиње, у извесним правним односима почну третирати као вредна и осетљива бића према којима човек има дужности.⁷⁵

2.1.2. Евро-континенталне државе

У евро-континенталним државама је нешто касније дошло до правног регулисања заштите животиња, али је последњих пар деценија учињен знатни помак. Заштита животиња у немачком правном систему извршена је на детаљнији и целовитији начин него у већини европских земаља и може се рећи да у том погледу предњачи.⁷⁶ Тако је примера ради, основна сврха немачког Закона о заштити животиња⁷⁷ из 1986. године да штити живот и добробит животиња као нама сродних бића. То је дефинисано следећим речима. „Сврха овог закона је да због одговорности човека за животињу, као сродног бића, штити њен живот и њено здравље. Нико не сме животињи без разумног разлога наносити бол, патње и повреде“ (чл. 1). Дакле животиње се не посматрају као ствари, већ као бића. Ипак, закон оставља могућност да се, уколико постоји „разуман разлог“, животињама могу наносити бол, патње и повреде, што се у пракси може широко тумачити. Такође члан 8а Закона успоставља институцију „повереника за животиње“, чија је улога да контролише спровођење експеримената над кичмењацима, у смислу да ли су испуњени услови за такве експерименте.

⁷² Зорана Тодоровић, *Емоције животиња, еволуциони континуитет и етичке импликације*, докторска дисертација одбрањена на Филозофском факултету Универзитета у Београду, 2018, стр. 127.

⁷³ М. Пауновић (2004), 75.

⁷⁴ А. Батрићевић, В. Станковић (2015), 72-73.

⁷⁵ М. Пауновић (2004), 72.

⁷⁶ А. Батрићевић, В. Станковић (2015), 100.

⁷⁷ Tierschutzgesetz: 18 August 1986 (Bundesamtsblatt I 1320).

Аустријски Закон о заштити животиња⁷⁸ из 2004. године има готово идентичну сврху као и немачки, те се и у њему наглашава да су животиње сродна бића. Швајцарски Закон о заштити животиња⁷⁹ из 2005. године први је закон у свету који је, изменама и допунама 2008. године, увео прокламацију не само добробити већ и достојанства животиња. Концепт достојанства животиња подразумева да животиња има својствену вредност коју људи морају да поштују када са њом поступају. Повреда достојанства животиње изједначава се са другим тешким делима против животиње попут занемаривања, убијања, напуштања.⁸⁰ Швајцарски кантон Цирих је 1992. године, ради спровођења Закона о заштити животиња, увео институцију „адвоката за заштиту животиња у кривичним стварима“, кога је именovala кантонална влада. Адвокат за животиње је у кривичним поступцима, који се воде због повреда Закона о заштити животиња, бринуо о интересима животиња о којима је реч и заступао их. И у истражном и у главном поступку адвокат за животиње имао је иста права као и адвокат који заступа људе као оштећене. То значи да је он могао да разгледа списе предмета, долази на рочишта, учествује у утврђивању чињеница, предлаже сведоке и вештаке, као и да подноси жалбу на пресуду. Адвокат за животиње није био везан ни за један државни орган, већ је деловао као и обичан, потпуно независан адвокат. Овај алат за спровођење закона представљао је преседан широм света.⁸¹ Адвокат за животиње представљао је пандан учиниоцу и стварао једнаке услове за „игру“.⁸² То је значило признање животиња као *de facto* жртава и омогућило је успостављање „једнакости странака“ за људе и животиње у кривичном поступку. Иако је у пракси доказана вредност његове улоге, институција адвоката за животиње укинута је због резултата на референдуму, на коме се гласало о томе да се ова институција уведе у целој држави уместо што постоји само у кантону Цирих. Проблем је био у томе што грађани нису схватили улогу адвоката за животиње у поступку.

Интересантно је да се Немачка, Аустрија, Швајцарска, али и Француска могу похвалити да су и њихове грађанске кодификације својим новелама у погледу правног статуса животиња промениле курс деловања.⁸³ Прописано је да животиње нису ствари, већ осећајна бића, те да за њих важе ови прописи који се односе на имовинска добра само ако не постоје супротни прописи. Тако примера ради, Грађански законик Аустрије⁸⁴, чланом 285а прописује да „животиње нису ствари; заштићене су посебним законима. Одредбе које су на снази за ствари примењују се на животиње само ако не постоји супротан пропис.“

Шпанија је тек 2023. године донела свој први Закон о заштити права и добробити животиња⁸⁵. У члану 1 Закона наводи се да су животиње осећајна бића и да као таква имају

⁷⁸ Tierschutzgesetz: 28 September 2004 (BGBl. I, Nr. 118/2004), as Amended to 14 June 2018 (BGBl. I Nr. 37/2018).

⁷⁹ Animal Welfare Act (AWA): 16 December 2005 (SR 455).

⁸⁰ Више о концепту достојанства животиња у швајцарском праву вид. Gieri Bolliger, „Legal Protection of Animal Dignity in Switzerland: Status Quo and Future Perspectives“, *Animal Law*, vol. 22, no. 311, 2016, pp. 335-337.

⁸¹ Margot Michel, Eveline Schneider Kayasseh, „The Legal Situation of Animals in Switzerland: Two Steps Forward, One Step Back – Many Steps to go“, *Journal of Animal Law*, vol. 7, 2011, p. 18.

⁸² Vanessa Gerritsen - Foundation for the Animal in the Law, Zurich, „Animal Welfare in Switzerland – constitutional aim, social commitment, and a major challenge“, *Global Journal of Animal Law GJAL*, vol. 1, 2013, p. 13.

⁸³ Наташа Стојановић, „Одговорност за штету коју животиња проузрокује према Преднацрту Грађанског законика Републике Србије“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу* (ур. Ирена Пејић), вол. 57, бр. 81, 2018, стр. 328.

⁸⁴ Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch: 1811 (JGS Nr. 946/1811), as Amended to 14. August 2018 (BGBl. I Nr. 58/2018).

⁸⁵ Ley 7/2023, de 28 de marzo, de protección de los derechos y el bienestar de los animales.

права која треба схватити као право на добар третман, поштовање и заштиту. Овим Законом се дакле осим пружања конкретне заштите животињама, промовише и морална вредност да се животиње поштују јер су бића која имају осећања.

Шведски Закон о заштити животиња⁸⁶ из 1988. године издваја се по томе што посебно наводи како мора да се поступа при гајењу стоке и живине. На основу члана 4 Закона, исте године донета је и Уредба о заштити домаћих животиња, тако да су услови живота животиња на фармама доста побољшани.

У српском законодавству, Закон о добробити животиња – ЗДЖ⁸⁷ донет је 2009. године. Иако у Закону није изричито наведено да су животиње сродна или осећајна бића, из самог назива закона и његовог 1. члана видљива је интенција законодавца да се заштити добробит животиња ради њих самих. Наш ЗДЖ не спомиње права нити интересе животиња, већ набраја права, обавезе и одговорности физичких и правних лица, као и предузетника у сврху остваривања добробити животиња.

Упоредноправно, сусрећемо се чак и са решењима где су интереси животиња уставна категорија. Највећу правну снагу у правном систему државе имају уставне норме. У теорији се помиње да је вероватно на многим местима незамисливо да држава уставом ограничи људе да користе животиње у свом власништву, из разлога независних од права или интереса других људи.⁸⁸ Међутим, одредбе устава које помињу животиње то чине начелним формулацијама да животињама треба пружити заштиту и препуштају законима да ближе уреде однос људи према животињама.

Уставне одредбе Немачке, Швајцарске, Аустрије, Словеније и Луксембурга, а мимо Европе, уставне одредбе Бразила, Египта и Индије пружају заштиту животињама. Немачка је прва европска земља која је одлучила да животињама пружи уставну заштиту.⁸⁹ У Немачкој је то учињено на начин да Устав у делу који се односи на начела налази места и за начелну заштиту животиња. У члану 20а то је дефинисано речима, „имајући у виду сопствену одговорност и одговорност према будућим генерацијама, држава штити природне основе живота и животиње...“⁹⁰ Устав Аустрије у члану 11 наводи да је законска заштита животиња посао федерације, са изузетком лова и риболова.⁹¹ Тако слично и Устав Словеније наводи у члану 72, „заштита животиња од насиља уређује се законом“.⁹² Устав Луксембурга у члану 11 само истиче да „држава промовише заштиту животиња и добробит животиња.“⁹³

Устав Швајцарске се издваја по томе што штити достојанство животиња. Члан 120 став 2 гласи, „федерација регулише питања везана за заметке и гене животиња, биљака и других организама. При томе, она мора водити рачуна о достојанству створења (бића) и

⁸⁶ Animal Welfare Act (Djurskyddslagen) SFS (Law 1988:534).

⁸⁷ Закон о добробити животиња – ЗДЖ, "Сл. гласник РС", бр. 41/2009.

⁸⁸ Jessica Eisen, „Animals in the constitutional state“, *International Journal of Constitutional Law*, vol. 15, no. 4, 2017, p. 911.

⁸⁹ М. Пауновић (2004), 96.

⁹⁰ Basic Law of the Republic of Germany: 23 May 1949.

⁹¹ Federal Constitutional Law of the Republic of Austria: 1 October 1920 (as Amended to Federal Act No. 65/2012 of 25 July 2012).

⁹² Constitution of the Republic of Slovenia: 23 December 1991 (as Amended to 27 February 2003).

⁹³ The Constitution of the Grand Duchy of Luxembourg: 17 October 1868 (as Amended to 2009).

безбедности човека, животиња и природне околине те заштити генетску разноврсност животињских и биљних врста.⁹⁴ Ова одредба ушла је у саму суштину односа човека према животињи. Појам „достојанство створења (бића)“ променио је однос човека према добробити животиња и у разним другим областима мимо генетског инжењеринга и експериментисања над животињама, попут узгајања животиња, односа према кућним љубимцима и друго.⁹⁵

Устав Бразила чланом 225 успоставља дужност државе да „заштити фауну и флору, уз забрану, на законом прописан начин, свих радњи које представљају ризик по њихову еколошку функцију, које могу да проузрокују нестанак врста или подвргавају животиње насиљу“.⁹⁶ Устав Египта у члану 45 између осталог наводи да ће држава обезбедити „очување биљних, сточних и рибљих ресурса; заштиту угрожених врста; и љубазан однос према животињама“.⁹⁷ И на крају, Устав Индије се разликује од других устава по томе што намеће директно обавезу грађанима, а не као други уставни посредну обавезу грађана кроз законодавну делатност државе, да имају саосећања за жива бића. Члан 51а индијског Устава прописује дужност сваког грађанина Индије да „заштити и унапреди природну средину, укључујући шуме, језера, реке и дивљи свет и да има саосећања за жива бића“.⁹⁸

2.1.3. Међународни документи

На међународном плану још увек не постоји универзалан међународни уговор, потписан од стране држава, који се тиче прихваћених права за животиње као бића која имају вредност сама по себи. У оквиру Европске Уније, као и Савета Европе донете су бројне конвенције и декларације које се односе на заштиту животиња. Посебну пажњу изазвале су Универзална декларација о правима животиња (*Universal Declaration of Animals Rights*) из 1978. године и Универзална декларација о добробити животиња (*Universal Declaration of Animal Welfare*) из 2000. године, које још увек нису усвојене од стране ОУН-а, већ су предлози аката.

Универзална декларација о правима животиња⁹⁹ указује да живот, као добро од непроцењиве вредности, подједнако припада свима, људима, животињама и биљкама, те да и животиње на себи својствен начин, а опет близак човеку, осећају задовољство, патњу, бол и сл.¹⁰⁰ Декларација је измењена 1989. године, а измена се огледа у томе што се не инсистира само на законској заштити животиња, већ и на признању њиховог „специфичног правног

⁹⁴ Federal Constitution of the Swiss Confederation: 18 April 1999 (as Amended to 15 March 2012).

⁹⁵ М. Пауновић (2004), 104.

⁹⁶ Constitution of the Federative Republic of Brazil: 5 October 1988 (as Amended to 11 April 2008).

⁹⁷ Constitution of the Arab Republic of Egypt: 18 January 2014.

⁹⁸ Constitution of the Republic of India: 26 January, 1950.

⁹⁹ Универзална декларација о правима животиња усвојена је на конференцији Међународног савеза за заштиту животиња (*International League for Animal Rights*) 15. октобра 1978. године уз подршку *UNESCO*. С обзиром на то да је усвојена од стране међународне невладине организације, ова Декларација нема формални правни значај.

¹⁰⁰ Наташа Стојановић, „Основни принципи Универзалне декларације о правима животиња“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу* (ур. Мирса Мијачић), вол. 45, бр. 45, 2004, стр.143.

статуса“ (*specific legal status*). Чини се да атрибут „специфичан“ указује на другачији статус од оног који су до тада имале у већини правних система, а то је статус покретне ствари.¹⁰¹

Универзална декларација о добробити животиња¹⁰² у својој преамбули наглашава да су животиње осећајна бића, да њихова добробит заслужује пажњу и уважавање држава чланица. Декларација између осталог гарантује „пет слобода“ животињама које човек гаји или држи у заточеништву, а које представљају смернице за постизање добробити. Критичари указују да ова Декларација оличава „философију добробити животиња“ и описује идеале, али не поставља прецизне стандарде добробити те да неће генерисати значајна побољшања у законима о добробити животиња широм света.¹⁰³

Дакле, Универзална декларација о правима животиња наметањем јасних обавеза државама чланицама и утврђивањем посебног правног статуса животиња, далеко превазилази одредбе Универзалне декларације о добробити животиња. Међутим, Универзална декларација о правима животиња није широко прихваћена. Следећи значајан акт, Америчка повеља о правима животиња (*United States Animal Bill of Rights*), која такође није имала успеха да буде ширко прихваћена јер је подржало свега 250.000 Американаца, признала је право животињама да буду слободне од експлоатације, окрутности, занемаривања и злостављања и да њихови интереси буду законом заштићени и заступани на суду.¹⁰⁴

Из наведеног закључујемо да су досадашњи покушаји правне заштите инструментима који промовишу права животиња и пружају снажну заштиту животињама углавном неуспешни. У готово свим државама животиње имају статус покретне ствари, односно објекта права, иако их поједини закони о заштити животиња идентификују као сродна бића. Друштво још увек није спремно да прихвати идеју признања права животиња, као ни то да животиње имају статус субјекта, а не објекта права, што је и очекивано јер све до скоро једва да је постојала свест и емпатија према њиховим патњама.

2.2. Правни статус животиња из теоријског угла

У претходном излагању имали смо прилике да видимо да данас закони великог броја земаља намећу обавезу људима да не убијају и не злостављају животиње. У неким земљама је кршење таквих обавеза инкриминисано као кривично дело, у неким као прекршај, а негде може представљати и једно и друго. Многе државе, поред одредаба кривичног права које

¹⁰¹ А. Батрићевић (2012), 141.

¹⁰² Универзална декларација о добробити животиња представља међувладин споразум, чије је усвајање предложено ОУН-у, а уколико би била усвојена од стране ОУН-а представљала би необавезујући скуп принципа са циљем да се омогући националним владама да уведу и побољшају законе и иницијативе о заштити животиња. Залагање за усвајање Декларације, Европска Унија је изразила закључком Савета од 23. марта 2009. године. Такође је и Влада Републике Србије изразила подршку усвајању Декларације посебим закључком донетим крајем 2009. године. За сада је Декларацију подржало 46 држава и још 17 министарстава из других држава.

¹⁰³ Miah Gibson, „The Universal Declaration of Animal Welfare“, *Deakin Law Review*, vol. 16, no. 2, 2011, p. 547, <http://www.austlii.edu.au/au/journals/DeakinLawRw/2011/22.pdf>, 02.04.2023.

¹⁰⁴ M. Gibson (2011), 549-550.

зобрањују убијање и злостављање животиња, поседују и посебне законе који се најчешће називају закон о заштити животиња или закон о добробити животиња, а чији је предмет регулативе искључиво понашање људи према животињама. Ипак, законска заштита животиња има крупне изузетке, јер на многим пољима животиње нису поштеђене од убијања и злостављања. Ту се пре свега мисли на коришћење животиња у прехранбеној и одевној индустрији, на експериментисање над животињама, лов, риболов, зоолошке вртове, акваријуме, циркусе и слично. На свим овим пољима, заштита животиња је привидна, јер се захтева њихова „хумана употреба“, док животиње ипак трпе велике боли, патње и на крају у знатном броју случајева бивају лишене живота.

У теорији се постављају следећа питања. Да ли су наведени изузеци од заштите животиња оправдани? Могу ли животиње у правном систему имати другачији статус од статуса покретне ствари? Да ли то што људи имају одређене обавезе које се односе на начин понашања према животињама значи да животиње као корисници тих дужности имају сродна права? На то се надовезује питање, могу ли животиње бити субјекти права? Неки теоретичари сматрају упитним и то да ли су животиње уопште непосредно намеравани корисници дужности или су обавезе људи да не убијају и злостављају животиње успостављене ради њих самих. У том смислу се истиче да су такве обавезе наметнуте како би се штитила осећања других људи према животињама или како би се спречио раст окрутних навика које би касније могле угрозити људе. При давању одговора на постављена питања јављају се разне теорије и приступи, а законодавци стају на страну различитих становишта, па се зато и широм света јављају различити нивои и начини заштите животиња, који додуше, не одударају много једни од других.

2.2.1. Приступи и теорије о заштити животиња

Данашње позитивно право и правна мисао, начелно гледано показују неетички однос према животињама, који се састоји од пуког искоришћавања.¹⁰⁵ Такав однос према животињама се у литератури назива специзам. Специзам би се могао дефинисати као предрасуда или став или пристрасност, у корист интереса чланова неке врсте, а против интереса чланова других врста.¹⁰⁶ Прецизније, то је становиште људи по коме нељудска бића нису само маргинализована и деградирана, већ су етички ирелевантна и ништавна.¹⁰⁷ Ту се поставља питање, уколико виши степен интелигенције не даје право једном човеку да користи другог за себе, како може дати право људима да искоришћавају животиње за исту сврху.¹⁰⁸ Данас човек још увек поступа према животињама онако безобзирно како је у доба дивљаштва поступао са људима из других племена.¹⁰⁹

¹⁰⁵ М. Пауновић (2004), 48.

¹⁰⁶ Р. Singer (2015), 35.

¹⁰⁷ М. Пауновић (2004), 51.

¹⁰⁸ Р. Singer (2015), 35.

¹⁰⁹ М. Пауновић (2004), 51.

2.2.1.1. Критичари специзма – Сингер и Риган

Најпознатији критичар специзма, заговорник заштите добробити животиња и главни представник покрета за ослобођење животиња је аустралијски филозоф Питер Сингер. Пионирски је предложио да се базични морални принцип једнакости прошири на животиње, у смислу једнаког узимања у обзир њихових интереса при просуђивању исправности неког поступка. Сингер је у својој познатој књизи *Ослобођење животиња*, као критеријум, тј. предуслов да се имају интереси, узео способност да се пати и ужива. Он истиче да је то не само нужан, већ и довољан услов да неко биће има интерес, макар интерес да не пати. У вези са тим поставља се питање да ли су животиње осећајна бића, тј. да ли су способне да доживе патњу и задовољство. Сингер истиче да то исто питање можемо да поставимо и за људе јер никада не можемо непосредно да доживимо нечија субјективна искуства, било да се ради о човеку или животињи, већ само сопствена. Аргумент, који иде томе у прилог је следећи. Показатеље на основу којих закључујемо да други људи осећају бол, попут болних гримаса, јаукања, превијања, запомагања, можемо приметити и на другим врстама, поготово онима које су најсродније људима, а то су сисари и птице. Надаље, Сингер указује на открића да неке животиње имају нервне системе сличне људском, који физиолошки реагују слично као наш када је животиња у ситуацији у којој бисмо ми осећали бол. Што се тиче права на живот, Сингер истиче да је оправдано да се у ситуацији када мора да се бира, изабере очување људског живота у односу на живот животиње. Међутим, он закључује да исту вредност живота морамо да придамо животу животиња и животу људи на истом нивоу менталног развоја. Зато, живот неке животиње може да буде вреднији од живота неког човека, јер карактеристике неког бића одређују вредност његовог живота.¹¹⁰

Заговорник права животиња и велики противник специзма је и амерички филозоф Том Риган. У односу на Сингера он иде корак даље, сматрајући да према животињама треба да се поступа с поштовањем на основу тога што имају инхерентну вредност и моралну релевантност као субјекти живота. Субјекте живота дефинише као бића која имају свесне доживљаје и искуствену добробит која је њима важна без обзира на то да ли су корисна другима. При томе искуствена добробит односи се на добробит која је важна за квалитет живота који се доживљава.¹¹¹ Реган одбацује рангирање како међусобно људских живота, тако и људског и животињског. Он то објашњава на следећи начин. „Сви људски субјекти живота су једнаки по својој морално значајној (инхерентној) вредности, без обзира на то колико много или мало знају, колико су талентовани или неспособни, колико су богати или сиромашни и тако даље. Само последњи трагови специзма могу да нас спрече да дођемо до истог закључка у случају животиња као субјеката живота. Ми нисмо „виши“ или „супериорни“, они нису „нижи“ или „инфериорни“. Што се тиче наше морално значајне, инхерентне вредности, ми смо им равни и они су нама равни.“¹¹²

2.2.1.2. Различити приступи и теорије

Последица неетичког става према животињама, прихватања специзма је антропоцентрични приступ који подразумева да само човек може бити морални, па тиме и правни субјект. Правда се тиме да се морал утемељује на особинама попут поседовања

¹¹⁰ З. Тодоровић (2018), 100-104.

¹¹¹ З. Тодоровић (2018), 106-108.

¹¹² Tom Regan, *Animal Rights, Human Wrongs: An Introduction to Moral Philosophy*, Roman & Littlefield Publishers Inc., Lanham, 2003, p. 93.

душе, разума, свести, језика, друштвености и слично, што наводно поседује само човек. Зато се животиње третирају као покретне ствари, имовина и не могу имати никакве интересе, права, правни субјективитет па самим тим ни било какву заштиту. Такав приступ је и довео до тога да се животиње легално користе у индустрији за производњу хране, одеће, омогућио је лов, риболов, вршење експеримента над животињама, постојање зоолошких вртова, циркуса и друге видове експлоатације животиња.

Насупрот специзму, постоје и теорије и приступи који имају мање или више етички однос према животињама. Тако се издвајају приступ права животиња, који им пружа највећи ниво заштите, приступ добробити животиња, еколошка етика, утилитаризам, теорија узајамне помоћи, биоцентризам, уговорна теорија, контекстуални ставови и друге теорије и приступи.

Биоцентрична етика је оличење става потпуно супротног специзму. Биоцентризам је у средиште пажње довео живот сваког бића, човека и животиње, као вредност по себи. Сва жива бића, у својој бити, једнака су барем по томе што могу да живе боље или горе у зависности од њихових потреба и према томе сва жива бића, која могу да осећају бол, патњу и задовољство, морају да се третирају једнако у складу са интересима своје врсте.¹¹³

Утилитаризам је етички правац који се заснива на тврдњи да је сврха човековог делања корист и благостање како појединца, тако и целине друштва. Један од његових оснивача је Џереми Бентам који је говорио да је главни циљ делања сваког човека што већа срећа за што већи број, као и да радећи на општем добру радимо и на сопственом.¹¹⁴ Већ смо напоменули да је он, што се тиче животиња, истицао да питање није “могу ли да расуђују?”, нити “могу ли да причају?”, него “могу ли да пате?” Такође је са усхићењем говорио да ће „доћи дан када ће животињска створења моћи да стекну она права која им никада нису могла бити ускраћена, осим уз помоћ тиранске руке“.

Утилитаристи одмеравају колика је штета, односно корист од неке активности и како то утиче на добробит свих који су укључени у ту активност. Утилитаристи би тврдили да су активности које негативно утичу на добробит неких животиња оправдане, ако постоји укупно повећање добробити за људе и/или животиње. На пример, према њима, морално је прихватљив узгој и клање животиња за месо, ако су животиње имале разумно добар живот, ако су безболно заклане и ако је благостање за људе који једу то месо веће од штете по добробит животиња које су искоришћење за производњу тог меса.¹¹⁵

Теорију узајамне помоћи као инстинкта друштвености засновао је Кропоткин. Закон узајамне помоћи настао је током еволуције природе и човек је управо од животиња са којима је био у близини, учио да и сам храбро штити сроднике, да се жртвује у корист своје групе, неограниченој родитељској љубави и друштвености уопште. Према овој теорији узајамна помоћ доводи до развоја осећања праведности и равноправности. Такође, наши преци су живели са животињама и међу њима и од њих смо научили да су живо биће и

¹¹³ Више о биоцентризму вид. М. Пауновић (2004), 59-60.

¹¹⁴ Више о утилитаризму вид. М. Пауновић (2004), 52-53.

¹¹⁵ Marisa Erasmus, „Animal welfare and animal rights: Ethics, science and explanations“, *Animal Sciences*, 2020, p. 3, file:///C:/Users/Nata/Desktop/DISERTACIJA/Animal%20welfare%20and%20animal....pdf, 08.02.2023.

његово племе неодвојиви једно од другог, а представа о човеку као осамљеном бићу је каснији продукт цивилизације.¹¹⁶

Уговорна теорија тврди да људи треба да поступају морално јер је то у њиховом сопственом интересу. Другим речима, имаћете користи ако се понашате морално. Људи међусобно склапају уговоре или споразуме јер обе стране имају користи од тога. Дакле, људи зависе од међусобне сарадње. Животиње не могу да склапају договоре или уговоре, али људи треба да пазе како се поступа са животињама јер животиње могу бити важне за људе који су део споразума или уговора. На пример, животиње могу бити у власништву уговорне стране или представљати неку вредност за учесника уговора или споразума. Уговорно гледиште се не бави животињама *per se*, већ показује забринут за људе којима је стало до тога како се поступа са животињама.¹¹⁷

Контекстуални ставови се базирају на томе да су други приступи, попут оних који подржавају права животиња или утилитаризма, сувише уски и не узимају у обзир да људи имају другачије односе или осећања и емоције према различитим животињама. Дакле, људи имају различите обавезе према животињама у зависности од тога какав однос имају према неким животињама у односу на друге или другачије третирају животиње у зависности од емоција које гаје према њима. На пример, људи немају исте одговорности према својим љубимцима и према животињама у дивљини, зато што имају другачији однос са животињама о којима брину него са животињама са којима ретко или уопште не комуницирају.¹¹⁸

Они који сматрају да бар неки нељудски организми или системи организама имају суштинску вредност саму по себи, спадају у један од следећа три теоријска приступа: еколошка етика, добробит животиња или права животиња. Ова три приступа се разликују по критеријумима који одређују да ли неко или нешто има вредност *per se*. Другим речима, они повлаче границе, тј. успостављају класе ентитета који представљају циљеве, зарад којих треба да деламо.

Заговорници еколошке етике сматрају да је критеријум моралне значајности што је неко жив или уопштеније, систем живота. Такви ентитети имају право да захтевају очување свог постојања и здравља. Предмет бриге еколога је обично агрегат или систем: врста, екосистем, биосфера. Организми су из ове перспективе заменљиви, цењени због њихове улоге у одржавању веће јединице која је незаменљива. Неживе компоненте система, као што су реке и планине, такође могу бити цењене због своје улоге у одржавању система и зато могу бити сачуване на уштрб појединачних организама. Примера ради, дивље свиње, које нису пореклом са Хаваја и које се брзо размножавају у окружењу без предатора, уништавају хавајску прашуму, угрожавајући њен јединствени биодиверзитет. Такође, зечеви, који нису пореклом из Аустралије, на сличан начин врше еколошку пустош у аустралијској дивљини. Еколози заговарају лов на свиње и зечева, подржавајући чак и борбу уз помоћ вируса миксоматозе, ради контроле популације. Осетљиви на деструктивни утицај људских активности на природне екосистеме, еколози имају тенденцију да усредсреде своју забринутост на дивље животиње и њихова станишта у односу на домаће

¹¹⁶ Више о теорији узајамне помоћи вид. М. Пауновић (2004), 54-56.

¹¹⁷ М. Erasmus (2020), 3.

¹¹⁸ Ибид.

животиње.¹¹⁹ Забринути су за губитак, тј. изумирање врста, а животиње су вредне управо зато што су део групе или врсте.

Филозофија добробити животиња подразумева да је основни критеријум моралне значајности осећај или способност да се пати. На тај начин барем кичмењаци, а вероватно и многе друге животиње требале би да буду на неки начин заштићене, а њихови интереси унапређени. Представници овог приступа верују да осећај квалификује организам за разматрање његових интереса. Према овом принципу, морални актери треба да придају једнаку тежину суштински еквивалентним интересима, без обзира на врсту појединаца чији су интереси у питању. Ипак, перспектива добробити животиња не пропагира права животиња схваћена као потраживања која се не могу жртвовати зарад већих агрегатних интереса других.¹²⁰ То значи да се животиње могу жртвовати ради унапређења укупног благостања. Другим речима, људи могу да користе животиње све док је смањена или елиминисана њихова патња. Тако је примера ради, прихватљиво користити животиње у прехранбеној индустрији или вршити експерименте над њима, ако се са њима хумано поступа и под условом да добитак за људе надмашује губитке за животиње.

Управо у вези са тим се поставља питање како поставити границе где добитак за људе више не надмашује губитке за животиње. Ако узмемо за пример лов коме је једина сврха рекреација, односно забава људи, јасно је да то не оправдава губитак живота животиња или њихово рањавање које им наноси бол и патњу. Што се тиче експеримената над животињама, закони би могли да захтевају да научници пред неком врстом одбора докажу да је такав експеримент неопходан, научно значајан и да ће укључене животиње бити подвргнуте минималној патњи. Ипак, у неким областима би експерименте требало потпуно забранити. Ако се животиње терају да пате да би се производила козметика за лице и косу или да би се направио парфем, оправдање за такве експерименте изгледа слабо. Међутим, ако су научници у стању да развију третмане за сиду и рак, тврдња научника да је експеримент оправдан је много јача. Индустријске фарме треба регулисати у погледу услова у којима животиње живе пре него што им се одузме живот зарад тога да људи једу месо, док гајење и убијање животиња искључиво ради израде бунди и друге врсте одеће треба забранити. Заправо, питање је да ли је према филозофији о добробити животиња оправдано убијати животиње ради исхране. Ако имамо у виду колико патње животиње проживљавају на фармама, а да човек не мора да једе месо и млечне производе јер има широк избор друге хране неживотињског порекла, питање је да ли увећање благостања за људе превазилази патњу животиња.

Велики број националних закона о заштити животиња заснива се на филозофији о добробити животиња, што значи да се животиње могу експлоатисати ако се са њима хумано поступа, у смислу да се смањи или елиминише њихова патња. Од државе до државе варира круг активности које су човеку дозвољене. Тако је негде забрањено убијати животиње само ради производње крзна, док другде није забрањено, негде су блаже, а негде строже постављени услови за вршење експеримената над животињама и тако даље.

¹¹⁹ Elizabeth Anderson, „Animal Rights and the Values of Nonhuman Life“, *Animal Rights: Current Debates and New Directions* (eds. Cass R. Sunstein, Martha C. Nussbaum), Oxford University Press, New York, 2004, p. 2, file:///C:/Users/Nata/Desktop/DISERTACIJA/Animal%20Rights%20and%20the%20Values%20of%20Nonhuman%20Life.pdf, 09.02.2023.

¹²⁰ E. Anderson (2004), 1.

На крају, највећу заштиту животињама пружа филозофија права животиња. Заговорници права животиња сматрају да је основни критеријум моралне значајности подложност да се буде субјект. Да би неки организам био субјект потребно је да има не само осећај, већ и способност да има пропозиционалне ставове, емоције, вољу и оријентацију ка себи и својој будућности.¹²¹ Према овом строжем критеријуму, у односу на критеријум моралне значајности код филозофије добробити животиња, носиоци права били би барем велики мајмуни, делфини, китови, пси, свиње и други високо интелигентни сисари, а вероватно и сви сисари и птице. Субјективност генерише неутуђива „морална права“, а она треба да обухвате не само право против наношења патње и бола, већ и интегритет свести и активности што укључује слободу од досаде, слободу кретања и право на живот. И ова филозофија оличава тврдњу о једнакости, што значи да треба да се прида једнака вредност суштински еквивалентним интересима, без обзира на врсту појединаца чији су интереси у питању.¹²²

Као и они који се боре за добробит животиња и активисти за права животиња желе да укину ситуације у којима се животиње злоупотребљавају или се са њима поступа сурово.¹²³ Разлика је у томе што поједини представници идеје права животиња сматрају да животиње не смеју уопште бити експлоатисане од стране људи, ни у једну сврху. Дакле, животиње нам не припадају па немамо право да их једемо, носимо или експериментишемо над њима. У складу са тим, људи би требали да конзумирају вегетаријанску храну, да престану да користе кожу, крзно, вуну и перје за облачење или друге потребе, да се животиње не користе у рекреативне сврхе попут лова, риболова, трка коња, борбе паса или бикова, као и да се затворе зоолошки вртови, акваријуми и циркуси.¹²⁴

У пракси би разлика између активиста који се залажу за добробит животиња и оних који се радикално залажу за права животиња сликовито изгледала на следећи начин. Ако се врше страшни експерименти над неколико хиљада шимпанзи и они омогућавају развој лекова који спасавају милионе људи од сиде, заговорници добробити животиња не би требало да приговарају јер је штета по шимпанзе мања од увећаног благостања људи. Са друге стране, заступници права животиња би се побунили. Они би, истичући да бића са једнаким капацитетима имају једнака права, тврдили да шимпанзе имају у најмању руку капацитете еквивалентне ментално ретардираној деци. Стога, ако би коришћење ментално ретардиране деце за такве експерименте прекршило њихова права, онда и коришћење шимпанзи подједнако крши права шимпанзи.¹²⁵

Постоје аутори који тврде да и они који се боре за добробит животиња, тј. благу реформу система третмана животиња и они који се боре за права животиња, тј. за радикалне промене у односу према животињама, у суштини се боре за ужу или ширу скалу права животиња. То произлази из тога што се добробит животиња не може успоставити без утемељења каталога њихових права.¹²⁶

¹²¹ Tom Regan, *The Case for Animal Rights*, University of California Press, Berkeley, 1983, p. 243.

¹²² E. Anderson (2004), 1.

¹²³ M. Пауновић (2004), 159.

¹²⁴ Harold Guither, *Animal Rights: History and Scope of a Radical Social Movement*, Southern Illinois University Press, Carbondale, 1998, p. 10.

¹²⁵ E. Anderson (2004), 2.

¹²⁶ M. Пауновић (2004), 160.

Са друге стране, неки теоретичари, попут Тома Ригана и Гари Франционија, који су истакнути заговорници права животиња, сматрају да је концепција добробити животиња заправо штетна по животиње. Франциони сматра да не можемо оправдати употребу животиња колико год да се „хумано“ односимо према њима. Перцепција да је законска регулатива побољшала третман животиња и учинила га „хуманим“, може само врло добро да олакша наставак и повећану експлоатацију животиња, тако што ће се јавност осећати угодније у погледу конзумирања животињских производа. Франциони то истиче следећим речима. „Шта радите када само поправите стање ропства. Ви у ствари овековечујете ропство.“ Том Риган указује да напори оних који се боре за добробит животиња само „поправљају корумпирани систем експлоатације“ и „пролонгирају неправду“.¹²⁷

Мишљење аутора је да је од свих представљених теорија и приступа најприхватљивија теорија права животиња. Разлог је тај што сада са сигурношћу, на основу научних открића, знамо да животиње могу да проживљавају бол и патњу, да имају осећања и одређени ниво свести и зато не постоји довољно оправдан разлог да им ради сопствене користи наносимо бол и патњу и одузимамо живот. Данас су људима доступне разне намирнице које нису месне, а када би клање животиња на фармама било забрањено, дошло би до развитка прехранбене индустрије и тих намирница би било још више, по приступачним ценама. Конзумирање млечних производа и јаја је прихватљиво, али само у оним количинама које не доводе до тога да се животиње на фармама малтретирају како би дале што више млека или снеле што више јаја. Коришћење коже, крзна, вуне и перја за израду одеће и других производа би могло бити прихватљиво само када се узимају од већ угинулих животиња. Са друге стране, потпуно је неприхватљиво да се животиње гаје и убијају ради људске моде. Рекреативни лов, риболов, трке коња, борбе паса или бикова, као и зоолошке вртове, акваријуме и циркусе треба забранити јер је јасно да ниједно биће не треба да пати, како би друго биће имало забаву. Највећи изазов је дати суд о томе да ли је бар у неким ситуацијама оправдано спровођење експеримената над животињама, на пример на мање развијеним животињама ради открића лека против рака. Иако би експерименти такве врсте немерљиво допринели благодању човека, става смо да ипак није морално оправдано мучити и убити другог без његовог пристанка, ради своје користи. Предлажемо да људи за такве потребе нађу добровољце међу припадницима своје врсте, који би свесно и вољно дали свој живот или здравље за добробит целог човечанства. Положај у каквом су животиње када се над њима врше експерименти, сличан је као када би на планету Земљу дошла створења са друге планете, за које је *homo sapiens* по степену развоја оно што су за нас мишеви, па узела да врше експерименте над нама као нижим, безначајним бићима. Да ли би то било хумано и оправдано?¹²⁸

¹²⁷ Н. Guither (1998), 9-10.

¹²⁸ Слично је у својој књизи *Неподношљива лакоћа постојања*, истакао Милан Кундера, француски писац чешког порекла. Најпре је објаснио да је човек сам написао Библију и измислио Бога како би узурпирану владавину над кравом и коњем претворио у свету ствар, а затим је рекао следеће. „Било би, међутим, довољно да се у игру умеша неко трећи, рецимо посетилац са друге планете, коме је Бог рекао „владаћеш над бићима са свих звезда!“, па да све што је у Постанку било само по себи разумљиво постане проблематично. Човек кога Марсовац буде упрегао у кола или кога неко створење са Млечног пута буде пекло на ражњу можда ће се сетити телећих котлета које је био навикнут да види у свом тањиру и замолиће (прекасно!) краву да му опрости!“ – Милан Кундера, *Неподношљива лакоћа постојања*, Vuubook, Сарајево, 2013, стр. 376.

Сва жива бића дрхте пред насиљем, плаше се смрти, воле живот. Требало би да видимо себе у свим живим бићима. Ко има право нас да повреди, кога ми имамо право да повредимо?

2.2.2. Статус покретне ствари, правни субјективитет и права животиња

2.2.2.1. Заштита животиња зарад њих самих или у интересу заштите осећања људи?

Данас велики број држава поседује прописе који регулишу понашање људи према животињама и успостављају одређене дужности људи да не убијају и не злостављају животиње. Прво питање које се поставља је да ли су животиње непосредно намеравани корисници тих дужности или су обавезе људи да не убијају и не злостављају животиње успостављене ради њих самих. У том смислу неки теоретичари истичу да су овакве дужности успостављене да би се спречио раст окрутних навика које би касније могле угрозити људе или како би се заштитила осећања људи према животињама.

Ако бисмо узели да се наведене дужности успостављају ради заштите осећања људи, питање је како су људи осетљиви на живот мачке или пса, а нису осетљиви на живот краве, јагњета, свиње и других домаћих животиња које ради људске прехране иду у кланицу. Још парадоксалније, узмимо да се неке суде зато што је на улици из хира убио залуталу свињу. Да ли је законодавац имао намеру да са једне стране легализује убијање појединих животиња ради прехране, а онда инкриминисао убијање тих истих животиња ради заштите осећања људи који иначе једу ту животињу. Уосталном, ако кажемо да не штитимо животињу већ осећања људи, онда тиме казујемо да је животиња безвредна или бар недовољно вредна заштите и опет долазимо до парадокса да штитимо осећања људи према нечем што је безвредно.

Став да су дужности људи да се не понашају насилно према животињама, прописане да би се спречио раст окрутних навика људи, би том логиком требао довести до тога да се инкриминишу многе друге активности, на пример борилачке вештине. Норме кривичног права су *ultima ratio* и успостављају се онда када је то неопходно ради заштите одређеног добра, а не када постоји могућност да ће одређено понашање створити агресивну навику из које касније може произаћи повреда неког добра.

Ако су дужности људи успостављене законом о добробити животиња, онда је очигледно да су животиње непосредно намеравани корисници таквих дужности. То проистиче из самог назива закона, а да је законодавац хтео да заштити само осећања људи према животињама, за то му не би био потребан цео закон. Ситуација је можда другачија ако говоримо о нормама кривичног законика. У многим земљама, у кривичном законнику је у глави која је посвећена заштити животне средине прописано кривично дело које се тиче убијања и злостављања животиња. Такав пример је и наш Кривични законик. Кривично дело убијање и злостављање животиња из члана 269 Кривичног законика РС¹²⁹ прописује

¹²⁹ Кривични законик – КЗ, "Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019.

да ће се казнити „ко кршећи прописе убије, повреди, мучи или на други начин злоставља животињу“. По мишљењу неких угледних теоретичара овим кривичним делом суштински се не штити животиња већ човек, односно „штите се осећања која човек има према животињама и његова одговорност коју он према њима треба да има“¹³⁰. По нашем мишљењу законска одредба је јасна и из ње недвосмислено проистиче да се штити животиња. Чланом 3 КЗ РС прописано је да је осим заштите човека и заштита других основних друштвених вредности основ и граница за одређивање кривичних дела, прописивање кривичних санкција и њихову примену. Поготово у оним земљама где је уставом прокламована заштита животиња, тешко је тврдити да животиње нису намеравани корисници дужности људи да се према њима не понашају насилно.

Схватања да животиње нису непосредно намеравани корисници наведених дужности људи, више одговарају прошлом времену када није била развијена свест људи да су животиње свесна бића која имају осећања и могу да пате и када је законодавство којим се инкриминише насиље над животињама било тек у зачетку. Данас је широко прихваћен став да се поменутим нормама директно штите животиње.

2.2.2.2. Животиње као носиоци права и правног субјективитета?

Друго питање које се поставља је да ли животиње као корисници дужности људи да се према њима не понашају насилно, имају сродна, тј. корелативна права и могу ли животиње бити субјекти права. Упркос очигледном напретку на међународном плану у погледу заштите добробити животиња, оне се ипак у свим правним системима (европских држава, Велике Британије и САД) и даље третирају као објекти, а не као субјекти права.¹³¹

У теорији се истиче да иако имамо дужности које се односе на животиње и иако су животиње намеравани директни корисници тих дужности, то не значи да имамо дужности према животињама, као што можемо имати дужности које се односе на зграде или травњаке, а које нису дужности према зградама или травњацима.¹³² Сматрамо да у наведеном контексту није правилно поредити животиње, жива бића, са предметима, када оне то фактички нису, иако их правни систем изједначава.

Један од главних аргумената који истичу противници признања права животиња је да уколико би закон животињама дао положај субјекта права, истовремено би морао да им додели и положај носиоца дужности.¹³³ У духу овог става, домаћи аутори се позивају на речи једног од најугледнијих српских правника, Радомира Лукића, који говорећи о правима и обавезама истиче да „свако право једног субјекта претпоставља дужност другог и обрнуто. Право и дужност су тако тесно повезани и корелативни појмови да се не могу замислити једно без другог.“¹³⁴ Наведени аргумент подупиру чињеницом да животиње у пракси не могу бити носиоци обавеза. Међутим, фактички посматрано одређене животиње, пре свега домаће, заправо имају дужности јер их је човек прилагодио да му служе – крава

¹³⁰ Зоран Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, Службени гласник, Београд, 2018, стр. 864.

¹³¹ З. Тодоровић (2018), 133.

¹³² М. Пауновић (2004), 163.

¹³³ Бранислав Ристивојевић, Татјана Бугарски, „Кривично дело „убијање и мучење животиња“ из члана 269. КЗ РС у светлу Закона о добробити животиња“, *Наука, безбедност, полиција*, бр. 1, 2014, стр. 7.

¹³⁴ Радомир Лукић, *Теорија државе и права; II део: Теорија права*, Београд, 1995, стр. 172-173.

даје млеко, овца даје вуну, мачке лове мишеве, пас чува двориште, службени пси проналазе дрогу и људе испод рушевина, коњи и магарци се користе за вучу.¹³⁵

У прилог неспособности животиња да буду правни субјекти, такође се истиче да животиње подлежу инстинктивним страстима које нису способне да потискују или да контролишу. Зато не могу да склапају уговоре нити да дају обећања. Такође указују да животиње нису способне да поступају исправно или погрешно у моралном смислу, тј. да буду морални субјекти. У основи идеје да одређене категорије не треба да поседују правни субјективитет налази се идеја о њиховој „моралној инфериорности“ односно уверење да је морални статус предуслов за поседовање права.¹³⁶

Из наведеног даље закључују да животиње њихова интелектуална неспособност, која их дисквалификује за дужности, чини по логици ствари неподобним да поседују права. На крају истичу и да животиње као интелектуално некомпетентне, нису способне да на било који начин захтевају права која им припадају. Наглашавају да животиње не могу да се обрате суду нити да започну било какву правну процедуру, да не могу да разумеју да су њихова права нарушена нити да разликују штету од неправде.¹³⁷

Са друге стране, они који заговарају права животиња, сматрају да се поменута корелација права и дужности може довести у питање, јер нису сви носиоци права истовремено и носиоци дужности. Такође указују да ни способност разумевања шта је право и способност започињања процедуре за заштиту права није неопходна за поседовање права. Као пример да поседовање права не изискује нужно и поседовање одређених дужности, узимају се новорођенчад, тешко ретардирани и дементни људи, као и други људи који не могу да се развијају или опораве и зато немају потребне интелектуалне капацитете. Све наведене класе интелектуално неспособних људи имају законска права која су призната и чија заштита се остварује пред судовима. С обзиром на то да немају интелектуалне капацитете, они та права уживају на основу неког другог капацитета, вероватно на основу тога што имају осећај и емоције.¹³⁸ Стога, да бисмо били морално доследни, морамо пружити та иста права било ком створењу са еквивалентним капацитетима, а већ смо утврдили да животиње поседују и осећај и емоције, па и одређени ниво свести.¹³⁹

У погледу интелектуалних капацитета, у теорији се указује и на то да „ако човек има разум, животиње имају клицу разума, а ако човек има права, животиње имају иста у природи.“¹⁴⁰ Можемо и приметити да примера ради, одрасли коњ или пас су рационалнији и са њима се може више „разговарати“ него са дететом од једног дана или недеље или чак месеца. Према овом резону, животиње би требале да имају права као и бебе, јер имају више разума од њих. Ако би се наставило са трендом глорификовања интелекта и рација наспрам емоција, дошли би до закључка да ће у неким будућим временима човек бити ниже биће

¹³⁵ В. Бајовић (2023б), 243.

¹³⁶ Радмила Васић, Миодраг Јовановић, Горан Дајовић, *Увод у право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2018, стр. 299.

¹³⁷ Joel Feinberg, „The Rights of Animals and Unborn Generations“, *Philosophy & Environmental Crisis*, The University of Georgia Press, Athens, 1974, p. 46.

¹³⁸ Е. Anderson (2004), 8.

¹³⁹ Е. Anderson (2004), 3.

¹⁴⁰ Н. Salt (1900), 210.

наспрам вештачке интелигенције, те да ће роботима бити допуштено да са човеком раде шта му је воља.¹⁴¹

Такође, у правној теорији и пракси је општеприхваћен став да субјекти права могу поред физичких лица да буду и различите друштвене творевине – такозвана „правна лица“, која могу да поседују имовину и склапају разне правне послове на основу којих стичу права и обавезе. Правна лица су вештачка, правна и мисаона конструкција, па ипак могу да стичу права и обавезе.¹⁴² Неки аутори сматрају да се појам субјекта права може проширити и на различите врсте културних добара, природних добара или на животиње, које би се прогласиле заштићеним добрима са својством правног субјекта и који би могли бити носиоци само правних овлашћења, али не и обавеза.¹⁴³ Идеја правног субјективитета у смислу могућности да се буде носилац права и обавеза, је сама по себи правна, „фиктивна“ и промењива категорија, у зависности од преовлађујућих схватања и интереса.¹⁴⁴

Постоји и мишљење да критеријум који одређује која бића могу имати права, јесте да су то она бића која имају (или могу имати) интересе. На такав закључак указују два разлога. Први, носилац права мора бити подобан да буде представљен, а немогуће је представити неког ко нема интересе. Друго, биће без интереса не може бити оштећено нити имати користи.¹⁴⁵ Други указују да „свако субјективно право је право на заштиту интереса, који субјект права остварује путем правних средстава.“¹⁴⁶ Немачки филозоф Нелзон је међу првима, ако не и први који је изложио гледиште да су сви носиоци интереса носиоци права, односно да је свака особа субјект права јер је субјект интереса. Такође је закључио да самим тим што неко има интересе, он је особа, као и да све особе имају подједнако достојанство и право на поштовање њихових интереса.¹⁴⁷ У том светлу, чињеница да можемо да замислимо да се ругамо псу одражава наше признање да пси имају достојанство. Са правом бисмо били огорчени на човека који је пса исмејао исписивањем погрдног графита на његовом крзну. Могли бисмо рећи да такво понашање повређује достојанство пса.¹⁴⁸ Дакле, ко има интересе, има и достојанство, а ко има достојанство, његов је интерес да му достојанство не буде повређено.

У теорији се указује да су због нужности поседовања интереса да би били субјект права, неки ентитети искључени могућности да им се призна правни субјективитет. То су биљке, као и врсте животиња. Објаснимо то на сликовитом примеру. Дрвеће не може бити задовољно или фрустрирано, не може да осећа задовољство или бол. Али, дрвеће нису пуке ствари попут стена. Она расту и развијају се по законима сопствене природе. Ипак, интереси су састављени од жеља и циљева, а и једно и друго претпостављају нешто попут веровања или когнитивне свести. Зато не можемо говорити о правима дрвећа и других биљака.¹⁴⁹ Ако говоримо о врстама, било биљака или животиња, цела врста као таква не може да има

¹⁴¹ В. Бајовић (2023б), 251.

¹⁴² М. Пауновић (2004), 169.

¹⁴³ Никола Висковић, *Држава и право*, Универзитетска књига, Сарајево, 1996, стр. 192.

¹⁴⁴ В. Бајовић (2023б), 241.

¹⁴⁵ J. Feinberg (1974), 51.

¹⁴⁶ М. Пауновић (2004), 173, фт. 270.

¹⁴⁷ Leonard Nelson, *System of Ethics*, Yale University Press, London, 1956, pp. 136-144.

¹⁴⁸ Е. Anderson (2004), 5.

¹⁴⁹ J. Feinberg (1974), 52.

веровања, очекивања, жеље и може „цветати“ или „чамити“ само у људском интересу.¹⁵⁰ Примера ради, појединачни слоновии могу имати интересовања, али врста слонии не може. Иако очување целе врсте може, сасвим исправно, изгледати да је морално важије од очувања појединачне животиње, немогуће им је приписати право на живот као врсти. Дужност људи да заштити угрожену врсту није дужност према самој врсти, већ пре дужност према будућим генерацијама људи, коју имамо као привремени становници ове планете.¹⁵¹ Са друге стране, имамо и пример да одређени људи, који немају интересе имају права. Ако помислимо на пацијента који вегетира са иреверзибилним оштећењем мозга као апсолутно неизлечив, он је фактички непоправљиво „људско поврће“. Он је без свести, очекивања, веровања, жеља, циља и сврхе, тако да не може имати интересе. Без интереса, не може имати никаква права како смо већ закључили. Ипак постоје разлози да се према њему понашамо као да има права, можда ради заштите сензибилитета других или ради неге сопствене хуманости или из других разлога.¹⁵²

Наредни аргумент који иде у прилог признању права животињама је појава у пракси, да људи често тестаментом остављају новац повереницима за бригу о животињама. Неким теоретичарима се чини да је онда природно говорити о праву животиње на наслеђе у оваквим случајевима.¹⁵³ Ако повереник проневери новац, а адвокат постави захтев који иде у корист животиње, онда би се могло рећи да то представља одбрану права животиње. Уколико адвокат говори у име животиње и њену корист, не види се разлог због ког би се захтевало да животиња разуме шта се дешава, као услов да је сматрамо поседником права.¹⁵⁴

Осврнимо се детаљније на тврдњу да способност разумевања шта је право и способност започињања процедуре за заштиту права нису неопходни за поседовање права. С обзиром на то да животиње не могу бити носиоци обавеза, истиче се да им треба признати ограничени, тј. пасивни правни субјективитет. Такав субјективитет подразумевао би да животиње имају нека овлашћења према људима, односно да људи имају непосредне обавезе према животињама. Уколико би дошло до кршења права животиња, о њиховој заштити би се бринули правни заступници, тј. адвокати за животиње.¹⁵⁵ У таквом случају, свака животиња би била представљена људским бићем, баш као и сваки други парничар коме недостаје компетенција, на пример дете. На оваквој идеји би имало смисла градити „одела у име животиња“. ¹⁵⁶ Сингер сматра да увођење адвоката за животиње можда не би било неопходно, јер би заштита њихових права могла да се оствари и доношењем одговарајућих закона и њиховим доследним спровођењем.¹⁵⁷ Неки сматрају да треба дозволити, да не би дошло до „јаза у спровођењу закона“, подношење и приватних тужби у случајевима кршења права животиња, те да би такве тужбе могли подносити представници удружења животиња, или чак грађани.¹⁵⁸ Установа адвоката за животиње постојала је у кантону Цирих, о чему је

¹⁵⁰ J. Feinberg (1974), 55.

¹⁵¹ J. Feinberg (1974), 56.

¹⁵² J. Feinberg (1974), 61.

¹⁵³ J. Feinberg (1974), 47.

¹⁵⁴ Henry John McCloskey, „Rights“, *The Philosophical Quarterly*, vol. 15, no. 59, 1965, pp. 121, 124.

¹⁵⁵ Тако и М. Пауновић (2004), 171; З. Тодоровић (2018), 135.

¹⁵⁶ C. Sunstein (2002), 5.

¹⁵⁷ Peter Singer „Morality, Reason, and the Rights of Animals“, *Primates and Philosophers: How Morality Evolved* (eds. Frans de Waal, Josiah Ober, Stephen Macedo), Princeton University Press, Princeton, 2006, p. 153.

¹⁵⁸ C. Sunstein (2002), 4.

већ било речи, с тим што је његова улога била да у кривичним поступцима који се воде због повреда Закона о заштити животиња, брине о интересима животиња и да их заступа.

Код признања права животињама, битно је размотрити и то да ли оним животињама које су у власништву, такав статус онемогућава да буду носиоци права. Треба испитати и да ли је статус покретне ствари, какав животиње имају у готово свим правним системима, препрека признању права животињама. У власништву су не само кућни љубимци, већ постоје разни облици власништва, попут власништва над лабораторијским животињама, власништва над животињама на фарми, над животињама у зоолошком врту и тако даље. Поједини аутори сматрају да ако сте власништво, ви сте по закону и у ствари роб, у потпуности подложни вољи вашег власника. Сама имовина не може имати права било које врсте, те је статус имовине поражавајући за стварну заштиту од суровости и злостављања.¹⁵⁹ Власништво над животињама као својином обесмишљава покушај да се промени правни статус животиња као покретних ствари.¹⁶⁰ Међутим, други сматрају да је власништво само ознака, која означава одређени скуп права, али и обавеза, јер животиње које су у власништву не могу бити третиране како власник жели, већ закон забрањује суровост и занемаривање.¹⁶¹ Неки теоретичари су предложили да се модел „власништва“ над животињама замени моделом „старатељства“, где би животиње уместо власника имале старатеља који је дужан да поступа у њиховом најбољем интересу.¹⁶² Такав пример налазимо у Закону о добробити животиња Велике Британије из 2006. године, који не користи термин власник животиње или власништво над животињом, већ формулацију „особа одговорна за животињу“ (*a person responsible for an animal*).¹⁶³

Са друге стране, статус покретне ствари свакако јесте препрека признању права животињама. Не може покретна ствар бити титулар права, поготово оних која не могу бити жртвована ради повећања благостања људи. Да би од објекта радње постале објект правне заштите и евентуално титулар права, животињама треба прво признати другачији правни статус. То би могао бити одређени *per se* правни статус, који би указивао да се ради о живим, осећајним бићима и који би омогућио да животиње поседују интересе или права и да буду субјекти права.¹⁶⁴ Неки теоретичари заговарају став да се животињама да статус особа, али указују на следеће. Ако су животиње особе, то не значи да су људске личности. То не значи да се према животињама морамо односити на исти начин као према људима или да на животиње морамо проширити било које законско право које имају људи. То такође не значи да животиње имају било какву гаранцију на живот без патње или да их морамо заштитити од штете коју им могу учинити друге животиње у дивљини или од случајних повреда које им могу нанети људи. У ситуацији сукоба интереса, то не би искључило превладавање

¹⁵⁹ C. Sunstein (2002), 9.

¹⁶⁰ Gary Francione, „Animals – Property or Persons“, *Rutgers Law School (Newark) - Faculty Papers*, Paper 21, 2004, p. 21, <https://core.ac.uk/download/pdf/76622908.pdf>, 23.02.2023.

¹⁶¹ C. Sunstein (2002), 10.

¹⁶² David Favre, „Equitable Self-Ownership for Animals“, *Duke Law Journal*, vol. 50, no. 2, 2000, pp. 497-502.

¹⁶³ Animal Welfare Act: 2006 (c.45), Article 3 – Responsibility for animals.

¹⁶⁴ Историјски посматрано, било је покушаја да се кроз законе о добробити робова, успостави тростепени систем: ствари, тј. неживо власништво, лица која су била слободна и у средини „квази-особе“. Тај систем није могао да функционише. Дошло је до спознаје да ако робови имају морално значајне интересе, онда не могу више бити робови, јер је морални универзум ограничен само на две врсте бића, особе и ствари. „Квази-особе“ ће нужно бити третиране као ствари јер се на њих не може применити принцип једнаког уважавања. – G. Francione (2004), 21.

људских интереса у односу на животињске, али би постојала морална обавеза да престанемо да користимо животиње за храну, одећу или забаву или било коју другу употребу, као и да се на крају забрани власништво над животињама.¹⁶⁵

Последице признања права животињама би биле следеће. Када је интерес заштићен правом, интерес се не може занемарити или погазити ради туђе користи. Права су морални појмови који су се развили из поштовања према појединцу. Представљају заштитне ограде око појединца. Она успостављају области у којима појединац има право да буде заштићен и од државе и од већине, чак и по цену генералног благостања.¹⁶⁶ Дакле, она права која би била призната животињама, генерално не би могла бити жртвована зарад људске користи. Међутим, не заборавимо да и људска права гарантована уставом могу бити ограничена. Ако говоримо о Уставу РС¹⁶⁷, људска права могу да се ограниче само у обиму који је неопходан да би се остварила заштита неке претежније вредности, на пример, националне безбедности, јавног реда, јавног здравља или морала демократског друштва.¹⁶⁸ Ипак, при ограничавању људских права не сме се задирати у суштину зајемченог права. Стога, уколико би право на живот, слободу, телесни интегритет, тј. забрана мучења или неко друго право било гарантовано животињама уставом, оно не би могло да се жртвује зарад људске користи, што би водило ослобађању из зоолошких вртова, циркуса, лабораторија и других облика заточеништва, као и забрани употребе животиња у прехранбеној индустрији или за производњу одеће.

Зато се поред питања који круг права треба признати животињама, поставља и питање, ком кругу животиња би та права била призната. Људи не виде све животиње на исти начин. Вероватно би се могли сложити да треба штитити интересе паса, мачака, коња и делфина. Тешко да ће људи исто мислити о мравима, комарцима и бубашвабама, док би мишеви и веверице вероватно биле средњи случај.¹⁶⁹

2.2.2.3. Иницијативе за признање права животиња

У пракси је покренут пројекат „*The Great Ape Project*“ који се бори за признање права човеколиким мајмунима, као бићима која имају многе заједничке карактеристике са људима и могу да испољавају емоције попут љубави, страха, бриге и љубоморе. У прилог наведеној тврдњи истиче се да је научно утврђено да су човеколики мајмуни у блиском генетичком сродству са људима (разлика у ДНК између два човека је 0.5% а између човека и шимпанзе 1.23%). Присталице овог пројекта се залажу да се великим приматима признају основна људска права, као што су право на живот, слободу и телесни интегритет, тј. забрана мучења.¹⁷⁰

Значајну улогу у борби за признање права животињама, већ деценијама има и организација „*The Nonhuman Rights Project*“. Оснивач ове организације Стивен Вајз, истиче да животиње попут шимпанзи и слонова имају многе способности сличне људским, као и

¹⁶⁵ G. Francione (2004), 41-42.

¹⁶⁶ Bernard Rollin, „The Legal and Moral Bases of Animal Rights“, *Ethics and Animals* (eds. Harlan Miller, William Williams), 1983, pp. 103, 106.

¹⁶⁷ Устав Републике Србије, „Сл. гласник РС“, бр. 98/2006 и 115/2021.

¹⁶⁸ Мирослав Живковић, Дарко Симовић, *Уставно право*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2008, стр. 99.

¹⁶⁹ C. Sunstein (2002), 10.

¹⁷⁰ З. Тодоровић (2018), 123-124.

свест о себи, прошлости и будућности. Вајз се залаже да се промени правни статус макар неких животиња и да се призна да оне нису пуке ствари којима неко може да располаже, већ нељудске особе или правни субјекти који имају фундаментална права на телесни интегритет и слободу. Такође наглашава да се тиме не захтева признање људских права животињама нити изједначавање људи и животиња. Тражи се да се признају нека права која припадају животињама попут шимпанзи и других човеколиких мајмуна, слоновима, китовима, делфинима итд.¹⁷¹ Напори организације су усмерени ка томе да судови у САД признају да животиња има способност да поседује макар једно законско право и да се прогласи правним субјектом. Животиња не мора да поседује законско право, али мора да има способност да га поседује. Једном када суд призна такав капацитет, следеће питање је која права треба да има.¹⁷² Вајз сматра да су фундаментални интереси човеколиких мајмуна и морских сисара, исти као и код људи, а то су поседовање телесног интегритета и телесне слободе. Указује и на то да поседовање развијених когнитивних способности није неопходан услов за признање наведених права јер она не изискују способност разумевања нити рационалног избора.¹⁷³

У Румунији је 2014. године предложен закон којим би се делфинима доделио правни субјективитет у смислу да се сваки делфин, због развијене интелигенције коју поседује и способности да склапа сложене друштвене односе, сматра нељудском особом која има загарантовано право на живот, на заштиту телесног интегритета, право да живи у свом природном станишту и са својом друштвеном групом.¹⁷⁴ На основу истог критеријума, у теорији је предлагано да се правни субјективитет додели и човеколиким мајмунима, делфинима, слоновима и афричким сивим папагајима.¹⁷⁵

У пракси постоје случајеви судског разматрања права на слободу шимпанзи, као и признања тог права. Први случај догодио се 2005. године због затварања шимпанзе Шицу у зоолошки врт у месту Салвадор у Бразилу. Тражено је да се шимпанза ослободи и пребаци у резерват где би имала боље услове живота, али је нажалост парница обустављена јер је шимпанза у међувремену умрла. Током 2013. године у САД су поднете четири тужбе ради ослобођења шимпанзи. У случајевима шимпанзи Томија и Кике, судови су донели пресуде у којима утврђују да шимпанза није правни субјект који има право на заштиту на основу инструмента *habeas corpus*.¹⁷⁶ Образложење је било да „шимпанзе не могу да сносе никакве законске обавезе, да се покоре друштвеним одговорностима или да сносе законску одговорност за своје поступке“.¹⁷⁷ Оваква поставка је иницијално лоша јер у дивљини, где би шимпанза по претпоставци живела након пуштања на слободу из ЗОО врта, нема ни

¹⁷¹ З. Тодоровић (2018), 124-125.

¹⁷² Steven Wise, „Legal Personhood And the Nonhuman Rights Project“, *Animal Law Review, Lewis & Clark Law School*, vol. 17, 2010, p. 5, https://www.animallaw.info/sites/default/files/lralvol17_1_1.pdf, 16.03.2023.

¹⁷³ З. Тодоровић (2018), 126.

¹⁷⁴ Geeta Shyam, „The Legal Status of Animals: The World Rethinks its Position“, *Alternative Law Journal*, vol 40, no. 4, 2015, p. 268.

¹⁷⁵ Steven Wise, „Animal Rights, One Step at a Time“, *Animal Rights: Current Debates and New Directions* (eds. Cass R. Sunstein, Martha C. Nussbaum), Oxford University Press, New York, 2004, pp. 31-33.

¹⁷⁶ *Habeas corpus* је вековима коришћен инструмент ради ослобађања људи. У судском поступку се испитује законитост нечијег затварања тако што се од особе или институције која некога држи заточеним тражи да пружи разлог, тј. правни основ за то затварање. – З. Тодоровић (2018), 137.

¹⁷⁷ Alan Yuhas, „Chimpanzees are not people, New York court decides“, 2014, <https://www.theguardian.com/world/2014/dec/04/court-denies-legal-personhood-of-chimpanzees>, 25.02.2023.

потребе да шимпанза „поштује право“ нити да испуњава друге дужности.¹⁷⁸ У случајевима шимпанзи Херкула и Леа, које су коришћење за вршење експеримената, суд је имао исти резон да шимпанзе не могу да буду субјекти права. Међутим, судија Џеф је тражила од истраживачког центра да покаже правни основ за држање шимпанзи, чиме је имплицитно признала оправданост примене стратегије *habeas corpus* у случају животиња. У њеној пресуди, наводи се да појам правни субјект није нужно синоним за људско биће и да се овај појам – ко или шта се законски сматра особом – знатно променио током протеклих векова и да ће се и даље мењати. На пример, некада су жене сматране својином мужева или мушких чланова породице и имале су само нека права, док су робови били у још лошијем положају.¹⁷⁹

Са друге стране, у Аргентини је 2014. године донета историјски значајна пресуда на основу које је из зоолошког врта у Буенос Ајресу ослобођена орангутанка Сандра, након што је суд утврдио да је незаконито лишена слободе. Штавише, Сандри је признат статус „нељудске особе“, која заслужује основна права као што су право на живот, слободу и одсуство мучења.¹⁸⁰ И 2016. године је такође у Аргентини донета пресуда којом су шимпанзи Сесилији призната права, те је ослобођена из зоолошког врта и пребачена у резерват за велике примате. Утврђено је да Сесилија није ствар него биће које је „субјект права“ и које има инхерентна права. Судија је навела да права која имају нељудске животиње нису грађанска права, већ права припадника неке животињске врсте да живе у свом природном станишту и да се развијају.¹⁸¹

2.2.2.4. Закључци о правном статусу животиња

Закључак аутора је да прокламовање животињских права и давање правног субјективитета животињама није неопходно, ако се на други начин инсистира на њиховој заштити. Формалне прокламације саме по себи не значе много, па тако ни прокламована људска права не спречавају експлоатацију људи. Инсистирање на правном субјективитету животиња заправо је последица поменутих случајева пред америчким судовима, када је суд инсистирао на томе да се докаже да шимпанза може да буде правни субјект како би у зависности од тога проценио да ли може да ужива гаранције против незаконитог лишења слободе, а последично и друга права.¹⁸² Суштина је у томе да се уреди и хуманизује однос људи према животињама¹⁸³, а за тако нешто није неопходно да им се додели правни субјективитет, довољно је за почетак прихватити општепознату биолошку чињеницу да

¹⁷⁸ В. Бајовић (2023б), 251.

¹⁷⁹ З. Тодоровић (2018), 139.

¹⁸⁰ Patrick Barkham, „Sandra the ‘nonhuman person’ is sadly not the face of a welfare revolution“, 2014, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/dec/22/sandra-nonhuman-orangutan-welfare-revolution-court-ruling>, 25.02.2023.

¹⁸¹ З. Тодоровић (2018), 140.

¹⁸² В. Бајовић (2023б), 250.

¹⁸³ Две трећине анкетираних Американаца је изјавило да се слаже са изјавом: „Право животиње да живи без патње требало би да буде једнако важно као право особе да живи без патње“. Више од 50% Американаца верује да је погрешно убијати животиње да би се направиле бунде или ради лова. Сличан став имају и други народи, 94% Британаца и 88% Шпанаца мисле да животиње треба заштитити од суровости. Само 14% Европљана подржава употребу генетског инжењеринга који доводи до патње животиња, чак и ако је сврха стварање лекова који би спасили људске животе. Ипак, у САД људи лове и убијају око 200 милиона животиња годишње, не укључујући животиње убијене у производне сврхе, док је отприлике 40 милиона животиња широм света заробљено на фармама крзна. – G. Francione (2004), 1-4.

животиње нису ствари и да је морално неприхватљиво да их човек (и правни систем) тако третира.¹⁸⁴

Човек тек треба да открије смисао за братство са свим живим бићима, а до тада правни системи треба да престану да третирају животиње као покретне ствари и треба да им признају *sui generis* правни статус осећајних бића која имају интересе. То не би значило да животиње, примера ради кућни љубимци, не могу бити у нечијем власништву или под старатељством. Као што о деци брину родитељи, али и управљају њиховим животима до одређене доби и имају права и обавезе према деци, тако би и људи могли да имају надређен однос према животињама уз одређене обавезе према њима, иако би животиње имале правни статус бића, а не ствари. Најбоље би било да такав правни статус животиња прокламује устав, као највиши правни акт једне државе, јер би онда сви закони те земље морали да уваже *sui generis* правни статус животиња. То би допринело да закони, пре свега они који се тичу добробити животиња, сведу експлоатацију животиња на најмању могућу меру. Више не би било спорно да су животиње поред објекта радње и објект кривичноправне заштите. Формални статус бића која имају интересе би утицао на то да казне које се прописују и изричу за вршење насиља над животињама буду строже. Оправдано је увести институцију повереника за животиње, чиме би се поспешила примена прописа који штите животиње и ефикасније гоњење учинилаца. Тек када човечанство морално унапредује биће могуће у потпуности спречити сурову експлоатацију животиња.

¹⁸⁴ В. Бајовић (2023б), 251.

**ДРУГИ ДЕО – ПОЛОЖАЈ ЖИВОТИЊА У КАЗНЕНОМ ПРАВУ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

1. ТЕОРИЈСКИ ОСВРТ НА ПОЛОЖАЈ ЖИВОТИЊА У КАЗНЕНОМ ПРАВУ И СТАЊЕ У ПРАКСИ

Казненоправна реакција на убијање, злостављање и нарушавање добробити животиња у Републици Србији обухвата кривично и прекршајно санкционисање одређених понашања извршених према животињама. Кривично и прекршајно право део су казненог права, а уобичајено се сматра да прекршајно право, насупротив кривичном, санкционише багателну делинквенцију.¹⁸⁵ Чланом 269 Кривичног законика прописано је кривично дело убијање и злостављање животиња. Међутим, поред наведеног кривичног дела, за које се сматра да представља основну заштиту животињама од насиља, прописана су и друга кривична дела која се тичу животиња.¹⁸⁶ Сва та кривична дела сврстана су у главу 24 Кривичног законика, која носи назив „кривична дела против животне средине“. Са друге стране, Закон о добробити животиња донет је 2009. године. Закон уређује добробит животиња кроз регулисање права, обавеза и одговорности правних и физичких лица, односно предузетника. Области које закон уређује су поступање са животињама и заштита животиња од злостављања, заштита добробити животиња при лишавању живота, држању, узгоју, промету, превозу, клању и спровођењу огледа на животињама, као и друга питања од значаја за заштиту добробити животиња (члан 1). Члановима 82-85 Закона таксативно је набројано 85 активности које се сматрају прекршајем и санкционисане су новчаном казном.

О правном статусу животиња већ је било речи, а у овом делу рада предмет разматрања је правни статус животиња у нашој земљи. Нека од питања која се постављају су да ли Кривични законик сматра животиње намераваним заштитним објектом или су животиње само објект радње кривичног дела, како их третира Закон о добробити животиња, други закони и какав је утицај тога на њихову правну заштиту.

У свету је присутан тренд заштравања казнене политике према учиниоцима казnenих дела против животиња. То је последица схватања да се ради о делима извршеним према бићима која попут људи осећају бол, патњу, страх и стрес, али и препознавања чињенице да насиље над животињама неретко води насиљу над људима. У нашем законодавству су за казненa дела против животиња прописане благе казне. У овом делу рада је анализирана казненa политика у смислу прописаних казни и казни које судови изричу учиниоцима казnenих дела против животиња. Такође је указано на друштвени значај њиховог санкционисања.

У нашој земљи је у пракси јако заступљено вршење казnenих дела против животиња. Зато је у овом делу рада указано на то које животиње су најугроженије, тј. најчешће жртве и која дела се према њима највише врше. Посебна пажња је посвећена проблему напуштених животиња и могућим решењима за побољшање њиховог положаја и ефикасну правну заштиту.

¹⁸⁵ Игор Вуковић, *Прекршајно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2015, стр. 34.

¹⁸⁶ То су кривична дела: Преношење заразних болести код животиња и биљака, из члана 270 КЗ; Несавесно пружање ветеринарске помоћи, из члана 271 КЗ; Производња штетних средстава за лечење животиња, из члана 272 КЗ; Загађивање хране и воде за исхрану, односно напајање животиња, из члана 273 КЗ, Незаконит лов, из члана 276 КЗ; и Незаконит риболов, из члана 277 КЗ.

1.1. Правни статус животиња у Републици Србији

У правном систему Републике Србије животиње се третирају као покретне ствари. Ниједан пропис у нашој земљи експлицитно не помиње какав правни статус имају животиње, међутим вишегодишња судска пракса третира животиње као опасне ствари за чије понашање, по правилу, одговара власник, односно држалац.

Устав, као највиши правни акт не садржи одредбе које се односе на правни статус животиња. Међутим, Устав чланом 97 – надлежност Републике Србије одређује оне надлежности које Република непосредно уређује и обезбеђује. Из набројаних надлежности се види да су овде набројане најважније надлежности државе почев од обезбеђења суверенитета, независности, територијалне целовитости и безбедности Републике Србије (тачка 1), па до надлежности за обезбеђење одрживог развоја; система заштите и унапређења животне средине; заштите и унапређења биљног и *животињског* света; производње, промета и превоза оружја, отровних, запаљивих, експлозивних, радиоактивних и других опасних материја (тачка 9). Из наведене тачке 9 члана 97 Устава се види да Устав заштиту и унапређење биљног и *животињског* света сматра за важну надлежност централне државе јер је наводи одмах после уређења и обезбеђења одрживог развоја и система заштите и унапређења животне средине. Према члану 97 Устава Република не само да уређује већ и обезбеђује заштиту и унапређење биљног и *животињског* света што значи да је Република непосредно одговорна за стање у овој области.

Кривични законик је 2006. године чланом 269 прописао кривично дело убијање и мучење животиња и сврстао га у 24. главу Законика која носи назив „кривична дела против животне средине“. Изменама и допунама КЗ назив кривичног дела је измењен тако да гласи „убијање и злостављање животиња“ и у два наврата су повишене прописане казне за ово дело. Основни облик кривичног дела је инкриминисан на следећи начин. „Ко кршећи прописе убије, повреди, мучи или на други начин злоставља животињу, казниће се новчаном казном или затвором до две године.“ Прописан је и тежи, као и посебан облик дела.

У теорији је спорно ко је објект заштите кривичног дела убијање и злостављање животиња. З. Стојановић истиче да је за кривично право неприхватљиво да штити права животиња и да се овим кривичним делом штити човек, а не животиња. Наводи да се штите осећања која човек има према животињама и његова одговорност коју он према њима треба да има. Надаље додаје да иако је човек у циљу свог опстанка принуђен да убија животиње, он то може и треба да ради само на начин достојан човека. Указује и на то да је ово кривично дело сврстано међу кривична дела против животне средине због свог тежег облика који се односи на заштиту посебно заштићених животињских врста и зато што не постоји нека друга група кривичних дела чији би заштитни објект био ближи овој инкриминацији.¹⁸⁷

Нама се чини да је законска одредба јасна и да недвосмислено проистиче да се штити животиња као живо биће, као и да из законске формулације није видљива интенција законодавца да кроз ово кривично дело заштити осећања људи. Није доследно да је

¹⁸⁷ Зоран Стојановић, *Кривично право – посебни део*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2014а, стр. 232.

законодавац хтео да заштити осећања човека према, на пример, крави коју неко хоће да убије, а та иста крава ће касније постати „телетина“ где се код клања више не поставља питање сажаљења људи према крави. Логичније је да је законодавац хтео да заштити краву као живо биће од нехуманих поступака људи, који се предузимају без рационалног разлога и оправданог циља. Чланом 3 КЗ прописано је да је осим заштите човека и заштита других основних друштвених вредности основ и граница за одређивање кривичних дела, прописивање кривичних санкција и њихову примену. Дакле, поред човека, закон општим заштитним објектом проглашава и друге основне друштвене вредности. Појам „основне друштвене вредности“ може се протумачити на различите начине и у зависности од тога колико се рестриктивно тумачи зависи да ли животиње могу бити објект кривичноправне заштите или само објект радње кривичног дела. Већина аутора тумачи одредбу на начин да се кривичним правом поред човека штите основна добра човека (или основна права човека), као и она друштвена добра која су у функцији постојања и остваривања основних добара, тј. права човека.¹⁸⁸ Међутим, прегледом посебног дела кривичног права као и споредног кривичног законодавства, запажа се тенденција ширења кривичноправне заштите на нормативном плану, како у свету, тако и код нас.¹⁸⁹

3. Стојановић указује да је управо прописивањем кривичног дела убијање и злостављање животиња, кривични законодавац тај који је први одступио од устаљеног поистовећивања животиња са стварима, будући да није спорно да и власник животиње може да буде извршилац овог кривичног дела, што је *contradictio in adjecto*.¹⁹⁰ Када би између животиње и покретне ствари ставили знак једнакости, власник би према животињи могао да се опходи како му је воља, а намера законодавца је била да и власник животиње подлеже кривичној одговорности ако са њом поступа на нехуман и законом недозвољен начин.¹⁹¹

Закон о добробити животиња не дефинише да су животиње сродна или осећајна бића, како то чине други закони о добробити животиња појединих европских земаља. Ипак, из самог назива закона и његовог 1. члана видљива је интенција законодавца да се заштити добробит животиња ради њих самих. Такође, ЗДЖ не спомиње права нити интересе животиња, већ набраја права, обавезе и одговорности физичких и правних лица, као и предузетника у сврху остваривања добробити животиња. Поједини аутори истичу да разлог такве законодавне технике лежи у томе што интереси животиња нису нигде били прописани већ их наведени Закон изворно поставља наметањем обавеза и забрана правним и физичким лицима у поступању са животињама. Указују да је законодавац поименице набројао интересе животиња да би морао да одреди у каквом су односу са постојећим правним категоријама у поретку, а то су права и слободе људи и надлежности државних органа. Такође наводе да је проблем што у Уставу нема основа за увођење категорије интереса животиња јер уставотворац у моменту доношења Устава није размишљао о овој категорији и њеном месту у правном поретку.¹⁹² Аргумент да Устав не регулише права и интересе

¹⁸⁸ Зоран Стојановић, *Кривично право – општи део*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2014б, стр. 133.

¹⁸⁹ З. Стојановић (2018), 40.

¹⁹⁰ Зоран Стојановић, *Коментар Кривичног законика*, Службени гласник, Београд, 2019, стр. 875, наведено према Вања Бајовић, „Казненоправна заштита животиња у Републици Србији“, *Актуелна питања савременог законодавства и правосуђа – Зборник радова са Саветовања правника, Будва, 2-6 јун 2023 године* (ур. Миодраг Орлић), Савез Удружења правника Србије и Републике Српске, Београд, 2023в, стр. 266.

¹⁹¹ Тако и В. Бајовић (2023в), 266.

¹⁹² Б. Ристивојевић, Т. Бугарски (2014), 10.

животиња је неоснован јер Устав не регулише ни многа друга важна питања друштвеног живота. Ово стога што је материја *constitutionis* (тј. материја која је по својој природи уставна) само она која се тиче основних слобода и права човека и организације највиших државних власти. Сва друга питања што укључује и друга права грађана, регулишу се изворно законима. Закон је по својој природи акт који је намењен примарном регулисању друштвених односа и људских слобода и права у оквиру њих. Исто се односи и на права и интересе животиња. Помињање права и интереса животиња у Уставу било би корисно и пожељно, али са правне тачке гледишта није неопходно јер је примарни акт регулисања друштвених односа закон, што се у осталом може прочитати у сваком уџбенику увода у право.

У грађанском праву животиње се третирају као покретне ствари. Закон о облигационим односима¹⁹³ не спомиње изричито животиње, али их вишегодишња судска пракса третира као опасне ствари за чије понашање, по правилу, одговара власник, односно држалац, по правилима објективне одговорности. Ограничења права својине над животињама успостављају одредбе Закона о добробити животиња, које прописују дужности власника према животињама. Преднацрт Грађанског законика Републике Србије¹⁹⁴, полазећи од вишегодишње судске праксе и теоријских схватања, у одељку који се односи на одговорност за опасне ствари или опасне делатности, трећи одсек посвећује одговорности за штету коју проузрокује домаћа животиња, остављајући посебним прописима нормирање одговорности за штету коју причини дивља животиња.¹⁹⁵ Дакле, ни Преднацрт Грађанског законика Републике Србије не одступа од третирања животиња као ствари.¹⁹⁶ Као узор, нашем законодавцу, могле су послужити новелиране грађанске кодификације Немачке, Аустрије, Швајцарске и Француске, које животиње третирају као осећајна бића.

Да закључимо, Устав прописује да Република Србија уређује и обезбеђује заштиту и унапређивање биљног и животињског света, што значи да је Република непосредно одговорна за стање у овој области. У теорији је спорно да ли животиње могу бити објект кривичноправне заштите или само објект радње кривичног дела. Иако законска одредба на јасан начин пружа заштиту животињама, у теорији преовлађује став да животиње нису објект кривичноправне заштите. Закон о добробити животиња не дефинише животиње као сродна или осећајна бића, не прописује права нити интересе животиња на изричит начин, већ успоставља дужности и забране људима и правним лицима у односу према животињама. У грађанском праву животиње се третирају као опасне ствари.

Корисно и пожељно би било најпре Уставом регулисати правни статус животиња, утврђивањем да се ради о осећајним бићима која имају интересе и којима је неопходно пружити законску заштиту. И другим законима би требало утврдити такав правни статус животиња. То би претпостављало и прописивање строжих санкција за казнена дела против животиња.

¹⁹³ Закон о облигационим односима, "Сл. лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 - одлука УСЈ и 57/89, "Сл. лист СРЈ", бр. 31/93, "Сл. лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља и "Сл. гласник РС", бр. 18/2020.

¹⁹⁴ Преднацрт Грађанског законика Републике Србије, https://www.paragraf.rs/nacrti_i_predlozi/280519-prednacr-gradjanskog-zakonika-republike-srbije.html, 04.03.2023.

¹⁹⁵ Вид. чл. 314-317 Преднакрта Грађанског законика РС.

¹⁹⁶ Н. Стојановић (2018), 328.

1.2. Санкционисање учинилаца казnenих дела против животиња

Овај наслов је сврстан у теоријски део рада с обзиром на то да обухвата тему друштвеног значаја санкционисања учинилаца казnenих дела против животиња, која је теоријског карактера, као и дискусију о висини прописаних и изречених санкција.

1.2.1. Друштвени значај санкционисања учинилаца казnenих дела против животиња

Најважнији разлог санкционисања учинилаца казnenих дела против животиња је управо ради заштите самих животиња. Животиње су осећајна бића, која могу да искусе бол, патњу, страх, задовољство и друге емоције. Оне су створења којима би људи требали да пруже бригу и заштиту. Злостављање животиња и међуљудско насиље имају заједничке карактеристике. У оба случаја жртве су жива бића која имају способност да искусе бол и невољу и да покажу физичке знаке бола и патње, са чиме би људи требали да саосећају. Такође и људи и животиње могу умрети, односно угинути услед нанетих повреда.¹⁹⁷

Други разлог због кога је битно санкционисати учиниоце казnenих дела против животиња је веза која постоји између насиља над животињама и насиља над људима. Недавна истраживања су показала да је насиље над животињама злочин који претходи или се дешава заједно са насиљем над људима, а повезан је и са другим врстама преступничког понашања.¹⁹⁸ Студије које се баве односом између злостављања животиња и насиља над људима сугеришу да је злостављање животиња карактеристично као развојни облик делинквенције код једног од четири делинквената и код скоро два од три делинквената који врше насиље.¹⁹⁹ Такође, у приручницима за дијагностику и лечење психијатријских и емоционалних поремећаја наводи се да је насиље над животињама један од критеријума за поремећај понашања.²⁰⁰

Значајна студија из 1997. године коју су спровели Масачусетско друштво за превенцију насиља над животињама (*Massachusetts Society for the Prevention of Cruelty to Animals – MSPCA*) и Универзитет *Northeastern* открило је да је пет пута већа вероватноћа да ће злостављачи животиња нанети штету другим људима, него они који то нису.²⁰¹ Једно испитивање, вршено на 153 злостављача животиња, показало је да је њих 70% извршило бар још једно дело, од чега се у 37% случајева ради о насилном злочину.²⁰² У другом истраживању, истраживачи су испитали криминалне карактеристике 150 одраслих

¹⁹⁷ Frank Ascione, „Animal Abuse and Youth Violence“, *Juvenile Justice Bulletin*, September 2001, p. 3.

¹⁹⁸ Charlie Robinson, Victoria Clausen, „The Link Between Animal Cruelty and Human Violence“, 2021, <https://leb.fbi.gov/articles/featured-articles/the-link-between-animal-cruelty-and-human-violence>, 02.03.2023.

¹⁹⁹ F. Ascione (2001), 4.

²⁰⁰ PETA, „Animal Abuse & Human Abuse: Partners in Crime“, <https://www.peta.org/wp-content/uploads/2021/06/AnimalAbuseHumanAbuse.pdf>, 02.03.2023.

²⁰¹ Animal Legal Defense Fund, „The Link Between Cruelty to Animals and Violence Toward Humans“, <https://aldf.org/article/the-link-between-cruelty-to-animals-and-violence-toward-humans-2/>, 02.03.2023.

²⁰² Arnold Arluke *et al.*, „The Relationship of Animal Abuse to Violence and Other Forms of Antisocial Behavior“, *Journal of Interpersonal Violence*, vol. 14, no. 9, 1999, pp. 968-969.

мушкараца ухапшених због насиља над животињама. Показало се да су против 144 од 150 учинилаца (96%) биле поднете друге кривичне пријаве пре или у року од шест година након хапшења због злостављања животиња. При томе, најмање 41% је ухапшено због насилничког понашања, 18% је ухапшено због сексуалних деликата и 28% због различитих престапа (попут кршења забране приласка или узнемиравања).²⁰³ У многим случајевима акти насиља над животињама су вршени на истој динамици моћи и контроле која често обележава насиље над интимним партнером, сексуалне нападе, злостављање деце и друга насилна антисоцијална понашања.²⁰⁴

ФБИ је открио да је историја насиља над животињама једна од особина која се редовно појављује у евиденцији серијских силоватеља и убица.²⁰⁵ Недавна студија Џорија, Флеминга и Бартона је показала да 96% учинилаца који су вршили бестијалност, такође су сексуално нападали људе. Аутори су открили да бестијалност може бити важан показатељ учинилаца кривичних дела против полне слободе.²⁰⁶

Истраживања у психологији и криминологији су показала да се људи који врше насиље над животињама ту не заустављају, већ многи од њих прелазе на своје ближње. Прва мета насилника је често кућни љубимац, а друга мета је супружник или дете. При томе, насилници често контролишу своје жртве, односно супружнике претњом да ће мучити или убити животињу. Једна студија из 1998. године је показала да је 75% жена које су претукли партнери, изјавило да је њихов партнер убио или претио да ће убити или повредити њиховог љубимца.²⁰⁷ Поред тога, студија из 1983. године примећује да је злостављање животиња откривено у 88% домаћинстава у којима се сумњало на физичко злостављање деце.²⁰⁸

Код деце која су сведоци злостављања животиња постоји већи ризик да и сама постану насилници. Познат је пример серијског убице и силоватеља Теда Бундија који је на крају осуђен за два убиства, али је осумњичен за убиство више од 40 жена. Он је сведочио насиљу његовог оца према животињама, а касније је и он сам мучио животиње.²⁰⁹

Многобројни су примери из праксе да су учиниоци злочина према људима, прво такве злочине вршили на животињама. Серијски убица Џесперсон, познат по надимку „убица срећног лица“, који је осуђен на доживотну робију јер је почетком 1990-их убио најмање осам жена, добио је свој „први укус убиства“ са шест година батинањем кртица. Када је имао 20 година, „дипломирао“ је на већим животињама убијајући мачке и напуштене псе. Признао је да је уживао у дављењу животиња. „То је исто осећање“, објаснио је репортеру који га је питао да упореди гушење људи и животиња. Додао је, „више нисам трагао за животињама да их малтретирам. Тражио сам људе за убијање. И јесам, убијао сам све док ме нису ухватили.“²¹⁰

²⁰³ Lacey Levitt, Tia Hoffer, Ann Loper, „Criminal Histories of a Subsample of Animal Cruelty Offenders“, *Aggression and Violent Behavior*, vol. 30, 2016, pp. 48-58.

²⁰⁴ Randall Lockwood, Phil Arkow, „Animal Abuse and Interpersonal Violence: The Cruelty Connection and Its Implications for Veterinary Pathology“, *Veterinary Pathology*, vol. 53, no. 5, 2016, p. 910.

²⁰⁵ PETA.

²⁰⁶ PETA.

²⁰⁷ PETA.

²⁰⁸ Animal Legal Defense Fund.

²⁰⁹ PETA.

²¹⁰ PETA.

Ево и других примера озлоглашених убица, који су вршили и насиље над животињама. Ерл Шринер, који је силовао и избо ножем дечака од седам година, познат је у његовом комшилуку по вешању мачака и мучењу паса. Бренда Спенсер, која је отворила ватру у калифорнијској школи убивши двоје деце и ранивши још деветоро, више пута је злостављала мачке и псе, често им палећи репове. Серијски убица и канибал Џефри Дамер набијао је на колац главе паса и мачака. Давид Беркович који се изјаснио кривим за 13 убистава и покушаја убиства, стрељао је комшијиног „лабрадор-ретривера“. Ли Бојд Малво, осуђен за умешаност у снајперске нападе 2002. године у Вашингтону, наводно је ловио и убијао напуштене мачке скоро пет година, почевши са осам или девет година старости.²¹¹

Интересантно је и да је студија објављена 2013. године, открила да је 43% оних који учине масакре у школама такође чинило насиље над животињама, углавном према мачкама и псима.²¹² Ово су само неки од познатих примера. У априлу 1999. године у Литлтоу у Колораду, Ерик Харис и Дилан Клиболд убили су 12 ученика дечака и наставника и повредили више од 20 других особа. Обојица су се наводно хвалили сакаћењем животиња. У мају 1998. године у Спрингфилду, петнаестогодишњи Кип Кинкл убио је своје родитеље и отворио ватру у школској кафетерији убивши двоје и ранивши још 22 особе. Он је имао историју злостављања и мучења животиња, хвалио се убијањем животиња и стављањем запаљених петарди у њихова уста. У децембру 1997. године у Западном Падукаму, четрнаестогодишњи Мајкл Карнел пуцао је и убио три друга из разреда током молитвеног сабрања. Познато је да се хвалио бацањем мачака на ломачу.²¹³ Истраживања показују и да је отприлике половина свих ученика током детињства искусила насиље над животињама, тако што су сами били насилни према животињи или су томе присуствовали, док је отприлике сваки пети ученик учинио насиље над животињом.²¹⁴

Утврђено је и то да они који на неки начин учествују у борбама животиња, симптоматично су уткани у свет дроге, прања новца, илегалног оружја и илегалног коцкања. Скоро свака рација борбе паса укључује и откривање и заплону илегалних дрога, а две трећине случајева укључује заплону илегалног оружја.²¹⁵ Студија о псећим борбама у Чикагу, вршена у периоду од три године, показала је да су 86% учинилаца претходно били два пута хапшени, 70% учинилаца су раније починили кривична дела, 59% учинилаца су били чланови уличних банди.²¹⁶

У већини случајева злостављачи животиња су мушкарци. У Србији је у периоду од 2006-2017. године суд огласио кривим за кривично дело убијање и злостављање животиња 239 мушкараца и седам жена. И други подаци тако говоре. У једној студији о насиљу над животињама, обрађени су случајеви из Масачусетса од 1975-1996. године и испоставило се да су 96,6% учинилаца били мушкарци. У тој студији се показало и да су већина насилника према животињама млади људи, са просеком старости од 30 година. Иако се њихова старост

²¹¹ PETA.

²¹² Animal Legal Defense Fund.

²¹³ PETA.

²¹⁴ Clifton Flynn, „Acknowledging the “Zoological Connection”: A Sociological Analysis of Animal Cruelty“, *Society and Animals*, vol. 9, no. 1, 2001, p. 73.

²¹⁵ Randall Lockwood, *Dogfighting - A Guide for Community Action*, ASPCA, New York, 2012, p. 7.

²¹⁶ Francesca Ortiz, „Making the Dogman Heel: Recommendations for Improving the Effectiveness of Dogfighting Laws“, *Stanford Journal of Animal Law and Policy*, vol. 3, 2010, p. 50.

кретала од 9 до 83 година, отприлике 27% учинилаца су били адолесценти, тј. лица млађа од 18 година, а 56% је било млађе од 30 година.²¹⁷

Насиље над животињама ће код људи који врше таква дела вероватно умањити или искоренити емпатију, уколико је уопште имају, а то ће утицати да занемаре осећања и животе других бића – животиња и људи.²¹⁸ Свест о наведеним везама које постоје између вршења насиља над животињама и других дела, омогућава органима који спроводе законе да препознају да насиље над животињама указује на то да се можда дешавају или ће се десити и друга противправна дела.

1.2.2. Казнена политика у погледу убијања и злостављања животиња

Последица ширења свести да су животиње осећајна бића, којима смо дужни да пружимо бригу и заштиту, је тренд заоштравања казнене политике у свету према учиниоцима казних дела против животиња. Наша земља у том погледу води благу „политику кажњавања“. Пре измена КЗ из 2019. године за основни облик кривичног дела убијање и злостављање животиња била је прописана новчана казна или затвор до једне године, а Законом о изменама и допунама КЗ²¹⁹ прописана казна за основни облик дела повишена је са једне на две године затвора. За тежи облик дела из става 2, који се односи на већи број животиња или животињу која припада посебно заштићеним животињским врстама, прописана је новчана казна или казна затвора до три године. За посебан облик дела из става 3, који се односи на одржавање борби између животиња, као и на организовање клађења и клађење на таквим борбама, запрећена је кумулативно казна затвора од шест месеци до три године и новчана казна. Новчана казна, с обзиром на запрећену казну затвора, за основни облик кривичног дела убијање и злостављање животиња може износити 120-240 дневних износа, односно 50.000 - 500.000 динара. За теже облике дела из ставова 2 и 3 новчана казна може износити најмање 180 дневних износа, односно најмање 100.000 динара. Општи максимум за изрицање новчане казне је милион динара, а за кривична дела учињена из користољубља 10 милиона динара. То значи да за тежи облик кривичног дела убијање и злостављање животиња новчана казна у одређеном износу може износити 100.000 - 1.000.000 динара, а за посебан облик 100.000 - 10.000.000 динара јер се он врши из користољубља. Са друге стране, Закон о добробити животиња кршење одредаба инкриминише као прекршаје. Физичком лицу које изврши прекршај из ЗДЖ запрећена је новчана казна у распону 5.000 - 50.000 динара, док запрећена казна правном лицу износи 100.000 - 1.000.000 динара. Закон о добробити животиња не прописује казну затвора као санкцију за прекршаје.

Пракса наших судова показује да је у периоду од 2006. године, када је кривично дело убијање и злостављање животиња прописано, па до краја 2022. године, против пунолетних лица донето 349 осуђујућих пресуда и 10 решења о изрицању мере безбедности обавезног

²¹⁷ Arnold Arluke, Luke Carter, „Physical Cruelty Toward Animals in Massachusetts, 1975-1996“, *Society & Animals*, vol. 5, no. 3, 1997, p. 198.

²¹⁸ Frank Ascione, „Children Who are Cruel to Animals: A Review of Research and Implications for Developmental Psychology“, *Anthrozoös*, vol. 6, no. 4, 1993, p. 226-247.

²¹⁹ Закон о изменама и допунама Кривичног Законика, "Сл. гласник РС", бр. 35/2019.

психијатријског лечења. Од 349 осуђујућих пресуда, затвор је изречен у свега 30 случајева. При томе, пет учинилаца осуђено је на до 2 месеца затвора, десеторо на 2-3 месеца затвора, деветоро је осуђено на 3-6 месеци затвора, пет учинилаца осуђено је на 6-12 месеци затвора и само један на 2-3 године затвора. Увидом у осуђујуће пресуде дошло се до закључка да судови казне затвора на пет месеци и строже изричу углавном као јединствену казну када је поред кривичног дела убијање и злостављање животиња учинилац извршио и неко друго кривично дело за које му се истовремено суди. На казну кућног затвора осуђено је два учиниоца.

Новчана казна изречена је 100 пута, што значи да је више него троструко изречена у односу на казну затвора. У многим случајевима новчана казна је ублажавана, а само је пет пута изречена у износу преко 100.000 динара. Два пута је изречена казна рада у јавном интересу. Судови далеко најчешће изричу условну осуду, према статистици у 196 од 349 случаја. Судска опомена је изречена 14 пута. Условна осуда и судска опомена нису казне већ мере упозорења. То значи да 60,17% осуђених учинилаца није кажњено већ их је суд само упозорио на неадекватност понашања и последице поновног оглушења о законске одредбе. Поред тога, суд је пет учинилаца огласио кривим, а ослободио од казне, што значи да укупно 61,6% осуђених лица није кажњено за убијање и злостављање животиња.²²⁰

У периоду од 2006-2022. године осуђено је 19 малолетника за кривично дело убијање и злостављање животиња. Судови су малолетницима изrekli 10 мера упозорења и усмеравања и девет мера појачаног надзора. Прецизно, изречена су три судска укора, седам посебних обавеза, четири мере појачаног надзора од стране родитеља и пет од стране органа старатељства.²²¹ Дакле, ником није изречена васпитна мера заводског карактера, док казну малолетничког затвора није могуће изрећи због висине прописане казне за кривично дело убијање и злостављање животиња.

При одмеравању казне конкретном учиниоцу, поред прописане казне и отежавајућих и олакшавајућих околности, критеријум је и да се постигне сврха кажњавања, што је између осталог превенција извршења дела. Међутим, пракса судова да претежно изричу мере упозорења уместо казни и да казне изричу у краћем трајању односно у нижим износима у оквиру прописаних, погубна је по превенцију извршења дела. Код потенцијалних учинилаца се не ствара страх који би их одвратио од извршења дела зато што не очекују адекватну реакцију државе.²²²

Размотримо сада да ли су прописане санкције за кривично дело убијање и злостављање животиња адекватне с обзиром на тежину овог дела, односно с обзиром на чињеницу да се ради о убијању и злостављању живих, осећајних бића и потребу да се оствари превенција извршења дела.

Општа сврха прописивања и изрицања кривичних санкција је сузбијање дела којима се повређују или угрожавају вредности заштићене кривичним законодавством (чл. 4 ст. 2

²²⁰ Подаци су преузети из Републички завод за статистику, *Билтен – пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2022*, Београд, 2023 и свих других билтена Републичког завода за статистику, који се односе на пунолетне учиниоце кривичних дела, наведених у попису литературе.

²²¹ Подаци су преузети из Републички завод за статистику, *Билтен – малолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2022*, Београд, 2023 и свих других билтена Републичког завода за статистику, који се односе на малолетне учиниоце кривичних дела, наведених у попису литературе.

²²² Н. Живковић (2021а), 82.

КЗ). У оквиру опште сврхе кривичних санкција (члан 4. став 2), сврха кажњавања је: 1) спречавање учиниоца да чини кривична дела и утицање на њега да убудуће не чини кривична дела; 2) утицање на друге да не чине кривична дела; 3) изражавање друштвене осуде за кривично дело, јачање морала и учвршћивање обавезе поштовања закона; 4) остваривање праведности и сразмерности између учињеног дела и тежине кривичне санкције (чл. 42 КЗ). Дакле, потребно је да прописане кривичне санкције омогуће остваривање генералне и специјалне превенције, као и принципа праведности и сразмерности између учињеног кривичног дела и тежине кривичне санкције.

Код превенције извршења дела, на првом месту морал спречава људе да учине неко дело, а тек онда страх од казне, што подразумева да постоји извесност кажњавања. Ипак, строже санкције би допринеле ширењу свести да је убијање и злостављање животиња у суштини злочин јер је жртва живо биће које има осећања и одређени број потенцијалних учинилаца би одвратиле од извршења. У нашој земљи ово кривично дело вуче велику тамну бројку. У пракси има на десетине и стотине хиљада случајева убијања и злостављања животиња док је у периоду од 17 година донето само 378 кривичних осуда.²²³ То указује на две ствари. Прво, да надлежни органи не раде свој посао како треба. Друго, превелики број извршених казних дела против животиња указује да прописане санкције и блага казнена политика судова не остварују превенцију извршења дела.

Захтев да се оствари принцип праведности и сразмерности при кажњавању такође указује да прописане санкције за кривично дело убијање и злостављање животиња нису адекватне. Узмимо сликовити пример, уколико учинилац на суров начин лиши живота 100 паса, 50 мачака и 10 коња или било који други број животиња, према важећем законском решењу може бити осуђен на само три године затвора. Али да би донели закључак да прописане санкције не остварују принцип сразмерности и праведности није нам ни потребан овако драстичан пример. И убијање четири, пет живих бића, завредњује строжу казну од три године затвора, а новчану казну за овај облик дела треба укинути.

Направимо паралелу са неким кривичним делима против живота и тела, јер су у оба случаја жртве жива, осећајна бића и јер су и једно и друго кривична дела са елементима насиља. За убиство човека запређена казна је 5-15 година затвора, за тешко убиство најмање 10 година затвора или доживотни затвор, за наношење тешке телесне повреде шест месеци до пет година затвора, а за наношење лаке телесне повреде, што у пракси може бити и мало јачи шамар, запређена је новчана казна или затвор до једне године. Иако из правних и других формалних разлога живот животиње не можемо ставити на исти тас са животом човека, јаз у кажњавању је превелик.²²⁴

²²³ И Велика Британија, земља која је међу пионирима у свету када је у питању заштита животиња и која се тиме бави већ преко 100 година, такође има проблем са великом тамном бројком казних дела против животиња. У периоду 2013-2015. година, више од 3.000 људи у Енглеској и Велсу било је осуђено за насиље над животињама, али је само 7% добило затворске казне. Међутим, статистика *RSPCA*, водеће добротворне организације за добробит животиња у УК али и свету, показала је да је само у 2014. години поднето 143.004 притужби на насиље над животињама. Дакле, присутан је огроман број случајева насиља и велики недостатак кажњавања, много хиљада злочинаца није приведено правди, а они који су кажњени прошли су сувише олако. – Oliver Wookey, „Legislative Proposal to Increase Sentencing Powers for Cruelty to Nonhuman Animals: Taken with a Pinch of Salt“, *Derecho Animal. Forum of Animal Law Studies*, vol. 9/1, 2018, p. 12.

²²⁴ Н. Живковић (2021а), 84-85.

Заправо, ако се тежина кривичног дела може мерити по прописаној казни, произилази да законодавац убијање и злостављање животиња сматра лакшим кривичним делом. У том смислу његову „тежину“ поистовећује са повредом тајности писама и других пошиљки, неовлашћеним објављивањем и приказивањем туђег списка, портрета и снимка, спречавањем јавног скупа, недавањем издржавања и другим кривичним делима за чији је основни облик прописана иста казна, односно казна затвора до две године или новчана казна. Из овакве систематизације произилази да законодавац једнако тешком повредом сматра када вам комшија убије пса или када неовлашћено прочита писмо које му није било намењено.²²⁵

Прегледом посебног дела Кривичног законика учоава се следеће. Кривични законик прописује многа кривична дела са елементима насиља и готово код свих је за основни облик запрећена казна изнад две године затвора. Један од ретких изузетака, поред кривичног дела убијање и злостављање животиња је кривично дело злостављање и мучење (чл. 137). Основни облик чини ко злоставља другог или према њему поступа на начин којим се вређа људско достојанство, а као санкција је прописана казна затвора до једне године. Међутим, за тежи облик који подразумева примену силе, претње или другог недозвољеног начина да се другоме нанесе велики бол или тешке патње, а све са одређеним циљем, прописана је казна затвора од шест месеци до пет година. Дакле, код овог кривичног дела, блага санкција је прописана само за основни облик јер се ту не ради о мучењу нити повређивању, а за тежи облик који подразумева наношење великог бола или тешких патњи прописана је строжа казна. Прегледом Законика такође се примећује да када кривично дело има за последицу наношење другоме великог бола, патњи, повреда, а поготово лишење живота, законодавац искључује новчану казну као могућу санкцију. Не види се *ratio legis* зашто је кривично дело убијање и злостављање животиња по питању врсте и висине прописаних казни изузетак у односу на друга кривична дела са елементима насиља.

Имајући у виду казнену политику законодавца за друга кривична дела са елементима насиља, као и то да су животиње жива бића која осећају бол и патњу, предлажемо следеће законодавне измене. Максималну казну затвора треба повисити бар на пет година за основни облик кривичног дела убијање и злостављање животиња, односно бар на осам година за тежи облик.²²⁶ Када је реч о убијању животиња, као и наношењу великог бола или патњи животињама, требало би као санкцију предвидети само казну затвора, што би и био случај када би запрећена казна била повишена изнад три године затвора јер тада законодавац не прописује алтернативно новчану казну као санкцију.²²⁷ Међутим, ако казне не би биле повишене изнад три године затвора, онда би ради онемогућавања изрицања новчане казне за убијање животиња и ношење великог бола или патњи животињама, било потребно на другачији начин прописати ово кривично дело. То би изискивало да се у више

²²⁵ Вања Бајовић, „Убијање и злостављање животиња“, *Билтен Вишег јавног тужилаштва у Београду*, бр. 3, Више јавно тужилаштво у Београду, Београд, 2023г, стр. 84.

²²⁶ Током 2023. године спроведена је анкета на узорку од 350 грађана Републике Србије, где су се изјашњавали о прописаним санкцијама за ово дело. Од анкетираних грађана 70,85% се изјаснило да казна за основни облик није довољно строго прописана и 84,75% се изјаснило да казна за тежи облик из става 2 није довољно строга. Резултате анкете детаљно видети у истраживачком делу дисертације на стр. 225-227.

²²⁷ Примера ради, у хрватском праву за кривично дело убијање или мучење животиња није предвиђена новчана казна већ само казна затвора, па чак и када је дело извршено из нехата. Вид. чл. 205 КЗ (Казнени закон, „Народне новине“, бр. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22 и 114/23).

ставова раздвоји убијање животиња и наношење великих болова и патњи односно тешке повреде и мучења животиње, од блажих облика злостављања животиње.²²⁸

Посебан облик из става 3 који се односи на борбе животиња је најтежи облик кривичног дела убијање и злостављање животиња, јер обједињује друге облике овог дела. Он обухвата подстицање на агресивност, психичко и физичко злостављање, као и убијање животиња, а све то зарад користољубља.²²⁹ Због тога, код овог облика треба оставити кумулативно прописано кажњавање новчаном казном и казном затвора, с тим што казну затвора са запрећених шест месеци до три године треба доста повисити.

Предлози пооштрених казни су дати у складу са законодавним решењима у другим државама за убијање и злостављање животиња. У Турској је запрећена казна затвора од шест месеци до четири године, без могућности изрицања новчане казне.²³⁰ У Уједињеном Краљевству²³¹, Русији, Ирској, Индији као и у бројним државама САД-а: Дистрикту Колумбија, Флориди, Џорџији, Њујорку, Вашингтону и другим, максимална казна износи пет година затвора. У Алабами, Тексасу и Луизијани казна у одређеним случајевима може износити и до 10 година затвора. При томе, у многим државама САД-а прописана је различита казна за исто дело, зависно од тога да ли је учинилац повратник.²³²

Посебно интересантан је пример Грчке где према Закону о добробити животиња из 2021. године за убијање животиња, мучење животиња намерним наношењем тешког физичког бола или физичке исцрпљености, угрожавање здравља животиња, напуштање новорођенчади животиња и друге радње, може бити изречена казна до 10 година затвора, док за незакониту трговину кућних љубимаца казна не сме износити мање од годину дана затвора. Новчане казне прописане за кршење појединих одредаба грчког Закона о добробити животиња износе 30.000 - 50.000 евра и то за сваку животињу жртву односно за сваку предузету радњу, што значи да казна може бити и многоструко већа ако је у питању више животиња или више предузетих радњи.²³³ Посебно инспиративна је чињеница да се у Грчкој, у пракси ове казне заиста и изричу. Тако је грчки пилот, који је убио своју жену и угушио њиховог кућног љубимца „хаскија“ како би све деловало као дело провалника, за

²²⁸ Такав пример налазимо у италијанском Кривичном законнику. Члан 544-bis. прописује да ће се затвором од четири месеца до две године казнити ко сурово или без потребе, изазове угинуће животиње. Члан 544-ter. инкриминише злостављање животиња и запрећена је казна 3-18 месеци затвора или новчана казна у износу од 5.000-30.000 евра, с тим што се казна за 50% увећава ако дође до угинућа животиње. – Codice penale - Edizione 2022 (G.U. 28/03/2022, n. 73).

²²⁹ Н. Живковић (2021а), 85.

²³⁰ Активисти за права животиња у Турској су ипак незадовољни оваквим законским решењем јер се у Турској у пракси казне до две године затвора углавном одлажу, тј. не долази до њиховог извршења. – „Turkish parliament approves animal rights bill amid protests over its scope“, <https://www.duvarenglish.com/turkish-parliament-approves-animal-rights-bill-amid-protests-over-its-scope-news-58123>, 12.01.2024.

²³¹ У Британији поред казне затвора до пет година може бити изречена и новчана казна без прописаног лимита. У Великој Британији је предлог да се максимална казна повиси са претходно прописаних шест месеци на пет година затвора, настао након серије случајева где су судови рекли да би волели да су имали опцију да изрекну строжу казну. – О. Wookey (2018), 12.

²³² Прописане казне у државама САД-а видети у „Animal Cruelty Laws State By State“, <http://www.straypetadvocacy.org/PDF/AnimalCrueltyLaws.pdf>, 05.03.2023.

²³³ Видети казнене одредбе (Art. 34, 35) грчког Закона о добробити животиња (Greek Animal Welfare Act 4830/2021).

убијање пса осуђен на казну затвора у трајању од 10 година и новчану казну од 20.000 евра.²³⁴

У Шпанији за кривична дела против животиња нису прописане строге затворске казне, али су зато прописане велике новчане казне за прекршаје из Закона о добробити животиња и приходи од наплаћених новчаних казни намењени су искључиво заштити животиња. Тако је за мање прекршаје запређена новчана казна у износу 500 - 10.000 евра, за тешке прекршаје 10.001 - 50.000 евра, а за веома тешке прекршаје 50.001 - 200.000 евра. У Швајцарској такође, затворске казне за насиље над животињама нису високе, те је као прекршајна санкција запређена казна до три године затвора. Међутим, може алтернативно бити изречена новчана казна која зависи од прихода које има учинилац и бар теоријски, може износити и преко један милион швајцарских франака.²³⁵

Када је реч о Закону о добробити животиња, кршења његових одредаба су инкриминисана као прекршаји, тј. ниједно кривично дело није прописано овим Законом. За прекршај се могу прописати казна затвора, новчана казна и казна рада у јавном интересу (чл. 33 ст. 1 Закона о прекршајима).²³⁶ Ипак, ЗДЖ не прописује казну затвора као санкцију за прекршаје којима се крше његове одредбе, већ само новчану казну и то у распону 5.000 - 50.000 динара за физичко лице, односно 100.000 - 1.000.000 динара за правно лице. Треба имати у виду да је сврха прописивања, изрицања и примене прекршајних санкција да грађани поштују правни систем и да се убудуће не чине прекршаје (чл. 5 ст. 2 ЗОП). У оквиру опште сврхе прекршајних санкција (чл. 5 ст. 2) сврха кажњавања је да се изрази друштвени прекор учиниоцу због извршеног прекршаја и да се утиче на њега и на сва остала лица да убудуће не чине прекршаје (чл. 33 ст. 2 ЗОП).

Закон о прекршајима у оквиру санкција, чланом 66 прописује и заштитне мере одузимање животиња и забрану држања животиња, које се изричу ради спречавања учиниоца прекршаја да понови прекршај, односно да на други начин настави да угрожава добробит животиња. Наведене мере могу се изрећи само лицу које је оглашено одговорним за прекршај из области заштите добробити животиња.²³⁷ То практично значи да се изрицање наведених заштитних мера неоправдано своди на закон који уређује искључиво добробит животиња, односно на ЗДЖ.²³⁸ Међутим, не само да се изрицање ових заштитних мера везује пре свега за осуду за прекршај из ЗДЖ, већ суд наведене заштитне мере не може ни изрећи непосредно на основу Закона о прекршајима, већ оне морају бити посебно одређене прописом којим је предвиђен прекршај (вид. чл. 52 ЗОП). Парадоксално, ЗДЖ није прописао заштитне мере одузимање животиња и забрана држања животиња.²³⁹ То практично значи да иако Закон о прекршајима предвиђа заштитне мере одузимање

²³⁴ „Murder of Caroline Crouch“, https://en.wikipedia.org/wiki/Murder_of_Caroline_Crouch, 13.01.2024.

²³⁵ G. Bolliger (2016), 364.

²³⁶ Закон о прекршајима – ЗОП, "Сл. гласник РС", бр. 65/2013, 13/2016, 98/2016 - одлука УС, 91/2019, 91/2019 - др. закон и 112/2022 - одлука УС.

²³⁷ И. Вуковић (2015), 128-130.

²³⁸ И. Вуковић (2015), 128, фн. 356.

²³⁹ Овлашћење ветеринарског инспектора да „привремено или трајно одузме животиње ради заштите живота и добробити“ (чл. 79 ст. 1 тач. 2 ЗДЖ) је управноправна, а не прекршајна мера. Тако и И. Вуковић (2015), 128, фн. 357.

животиња и забрану држања животиња, у пракси суд не може изрећи такве мере јер нису предвиђене Законом о добробити животиња!²⁴⁰

Било би пожељно да не само Закон о добробити животиња, већ и Кривични законик пропише мере одузимање животиња и забрану држања животиња. У Кривичном законнику би такве мере требало сврстати међу мере безбедности, које се изричу са циљем да се отклоне стања или услови који могу бити од утицаја да учинилац убудуће не врши кривична дела (чл. 78 КЗ).²⁴¹ Овлашћење ветеринарског инспектора да „привремено или трајно одузме животиње ради заштите живота и добробити“ (чл. 79 ст. 1 тач. 2 ЗДЖ) није довољан вид заштите животиња. Ветеринарски инспектор може само одузети животиње, али не може забранити лицу да убудуће држи животиње. Нужно је да и судови имају могућност да изрекну такве мере, јер неће у сваком случају злостављања животиња доћи до ангажовања ветеринарске инспекције.

1.3. Напуштене животиње као чест објект радње извршења

У нашој земљи су многобројни случајеви убијања и злостављања животиња. Медијски наслови попут следећих су чести: у Обреновцу пронађен обешен пас; обесио мачку, па се похвалио на инстаграму; шутирао штене на улици; малолетници бацили пса са моста; везали пса за браник и вукли га по улици; полиција у кући у Француској пронашла 60 мртвих мачака; на игралишту у Београду пронађени лешеви зечева, деца видела сумњивог мушкарца; мачку везали за роштиљ, закачили петарде и запалили је; ударао краве песницама у главу; мучитељ из Сомбора касапио гуске... Такође на друштвеним мрежама људи свакодневно каче десетине слика злостављаних, повређених и убијених животиња које су пронашли на улици. Нарушавање добробити животиња према Закону о добробити животиња представља и њихово занемаривање од стране оних који су о њима дужни да брину. Велики број власничких животиња, поготово у мањим местима, живот проводе везане на кратком ланцу, затворене у мали бокс, неухрањене, са урезаним ланцима или канопима око врата итд. Прецизни подаци о броју животиња које су злостављане или убијене у нашој земљи не постоје, али судећи по доступним информацијама, у претходних пар деценија тај број износи на десетине и стотине хиљада.

Само је организацији за поштовање и бригу о животињама - ОРКА у периоду од 2006-2018. године пријављено 6.500 случајева злостављања и убијања животиња које је стручно обрадила и анализирао. ОРКА је утврдила да је најчешће присутно физичко злостављање животиња (52%), затим занемаривање (32%), психичко злостављање (13%) и на крају хордашење (2%) и сексуално злостављање животиња (1%).²⁴² Организација ОРКА је само једна од бројних организација и удружења који се баве заштитом животиња. Велики

²⁴⁰ Наталија Живковић, „Однос кривичног дела убијање и злостављање животиња са прекршајима из Закона о добробити животиња“, *Harmonius*, бр. 1, 20216, стр. 278.

²⁴¹ Поређења ради, у хрватском праву је код кривичног дела убијање или мучење животиња ставом 4 прописано „животиња из овог члана одузеће се“, што тако формулисано значи да се животиња која је жртва овог кривичног дела мора одузети (чл. 205 ст. 4 КЗ).

²⁴² ОРКА, „Да ли су животиње у Србији заштићене – шта каже статистика?“, <https://orca.rs/da-li-su-zivotinje-u-srbiji-zasticene-sta-kaze-statistika/>, 27.02.2023.

број случајева пријављен је и другим организацијама и удружењима или надлежним органима, док значајан број (не)дела никоме није пријављен. Иако тешки случајеви убијања и злостављања животиња наилазе на друштвену осуду, у нашој земљи заправо не постоје свест и култура по питању односа према животињама. Зато грађани неретко окрену главу уместо да пријаве дело надлежним органима. Посебно забрињава чињеница да је до краја 2022. године, у Србији донето свега 378 осуда за кривично дело убијање и злостављање животиња и свега 263 осуђујуће пресуде за прекршаје из Закона о добробити животиња. Намеће се питање, зашто у пракси има неупоредиво мање осуда од броја стварно убијених и злостављаних животиња.

1.3.1. Неодговорно власништво и нерегистроване одгајивачнице

Најчешће жртве казних дела против животиња су напуштене животиње. Тачан број напуштених животиња које се налазе на улицама широм земље није познат, али статистички извештаји из 2010. године показују да је та бројка износила око 708.000 паса, док је напуштених мачака још више.²⁴³ Претпоставља се да је данас број напуштених животиња знатно већи. На сваком кораку могу се пронаћи напуштени пси и мачке, како одрасли, тако и избачено легло штенаца, често остављено у картонској кутији. О проблему напуштених животиња највише информација се може стећи на друштвеним мрежама, где људи сваког дана каче на десетине слика избачених животиња које су пронашли. Два су главна узрока постојања напуштених животиња – неодговорно власништво и незаконите одгајивачнице.

Иако напуштање, односно одбацивање животиње чији опстанак зависи непосредно од човека представља прекршај из Закона о добробити животиња (чл. 81 ст. 1 тач. 4), за који се физичком лицу може изрећи новчана казна од 5.000 - 50.000 динара, у пракси има само пар пресуда прекршајних судова за напуштање животиња. Мишљења смо да напуштање животиње заправо представља кривично дело убијање и злостављање животиња, јер се напуштањем животиња психички злоставља. Међутим, са кривичним пресудама за напуштање животиња се у пракси нисмо сусрели.

Упоредноправно гледано, чин напуштања животиња је у појединим европским земљама препознат као озбиљан деликт, па је у складу са тим и санкционисан. Примера ради, у француском праву напуштање животиња санкционисано је као кривично дело казном затвора до две године и новчаном казном до 30.000 евра.²⁴⁴ У Италији, ко напусти кућног љубимца биће кажњен казном затвора до годину дана или новчаном казном од 1.000 - 10.000 евра (чл. 727-bis. Кривични законик). У Великој Британији је напуштање домаћих животиња, тј. кућних љубимаца кажњиво казном затвора до 51 недеље или новчаном казном до 20.000 фунти. У Швајцарској је чин напуштања животиње незаконит, те ако се утврди да је такво дело учињено са умишљајем, прописана је новчана казна или казна затвора до три године. У Немачкој је чин напуштања животиње кажњив новчаном казном у

²⁴³ Nataša Stojanović, „Legal protection of abandoned animals under the Animal Welfare Act”, *Law and Politics*, vol. 9, no. 2, 2011, p. 147.

²⁴⁴ Наташа Стојановић „Десет година Закона о добробити животиња Републике Србије“, *Зборник Правног факултета у Новом Саду* (ур. Слободан Орловић), бр. 2, 2019, стр. 458, фн. 112.

износу до 25.000 евра. У Хрватској је за напуштање животиње забрањена казна затвора до годину дана, а ако је напуштањем проузрокована смрт животиње или се ради о већем броју животиња прописана је казна до две године затвора.²⁴⁵ У Босни и Херцеговини је забрањена новчана казна 30 - 10.000 конвертибилних марака.²⁴⁶ Репрезентативан пример високих казни за напуштање животиња је Грчка, где се за напуштање новорођенчади животиње може изрећи казна до 10 година затвора, као и новчана казна 30.000 - 50.000 евра, док се за напуштање животиње може изрећи новчана казна 5.000 - 15.000 евра за сваку напуштену животињу (чл. 34 ст. 2 у вези чл. 24 ст. 1 тач. б, и чл. 35 тач. 43 и 44 Закона о добробити животиња). Очигледно грчки законодавац напуштање новорођенчади животиње изједначава са убијањем животиње јер за та два дела прописује исту казну.

Проблем напуштених животиња могуће је решити строгом контролом обавезе чиповања власничких животиња и прописивањем обавезне стерилизације. С обзиром на то да се огроман број животиња већ налази на улици, за решење проблема нужна је и стерилизација односно кастрација напуштених животиња, без изузетака. Разлог лежи у чињеници да од једне женке пса окомом на свет дође и до 12 штенаца и такав процес се понавља на отприлике сваких шест месеци кад женка поново уђе у терање. Ако се узме у обзир да се и штенци чим достигну полну зрелост надаље размножавају, онда долазимо до рачунице да само од једне напуштене женке пса, за шест година, размножавањем њених потомака, на свет дође око 67.000 паса. Слична статистика важи и за мачке.²⁴⁷

У нашем законодавству Правилником о начину обележавања и регистрације паса и мачака²⁴⁸ прописана је обавеза власника односно држаоца паса и мачака да их обележе и региструју у складу са законом којим се уређује ветеринарство (члан 1 и 2). Законом о ветеринарству²⁴⁹ прописан је прекршај и забрањена казна 5.000 - 50.000 динара за физичко лице које не испуни обавезу трајног обележавања пса (чл. 160 ст. 2 у вези чл. 158 ст. 1 тач. 3). Међутим, Законом о ветеринарству није прописан истоврсан прекршај за власнике односно држаоце мачака. Да направимо паралелу, у Грчкој казна за нечиповање пса или мачке износи 3.000 евра (чл. 35 ст. 1 тач. 2 ЗДЖ). Ако код нас власници или држаоци животиња одбију или не желе да чипују животиње, ветеринари треба да се обрате надлежном ветеринарском инспектору који тад покреће управни поступак, доноси решење о обавези обележавања, а ако власник или држалац не поступи по том решењу онда се покреће прекршајни поступак. Дакле, ветеринарска инспекција не може да „пише казне“ несавесним власницима, јер Законом о ветеринарству није прописана могућност издавања прекршајног налога, већ инспекција подноси захтеве надлежним судијама за прекршаје.²⁵⁰ Централна евиденција о поднетим прекршајним пријавама за овакву врсту незаконитости се не води. У сваком случају, покретање прекршајног поступка дуго траје и компликовано је, а рокови застарелости су кратки, тако да застарелост често наступа. Прекршајне налоге може да изда комунална полиција или инспекција, али само онда када је за прекршај

²⁴⁵ Претходно је у Хрватској за напуштање животиња била прописана новчана казна од 5.000 - 15.000 куна, док су наведене затворске казне предвиђене Законом о измјенама и допунама Казненог закона из 2024. године.

²⁴⁶ О казнама за напуштање животиња у другим државама вид. N. Stojanović (2011), 150-152.

²⁴⁷ Пирамиду размножавања паса и мачака видети на „Одрживо системско решење проблема напуштених кућних љубимаца“, <https://www.feniks.org.rs/zastita/zastita-ljubimaca/kako-resiti-problem>, 15.01.2024.

²⁴⁸ Правилник о начину обележавања и регистрације паса и мачака, "Сл. гласник РС", бр. 23/2012.

²⁴⁹ Закон о ветеринарству, "Сл. гласник РС", бр. 91/2005, 30/2010, 93/2012 и 17/2019 - др. закон.

²⁵⁰ Параграф.рс, „Закон о добробити животиња“, <https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/170616/170616-vest6.html>, 28.02.2023.

законом или другим прописом као прекршајна санкција предвиђена само новчана казна у фиксном износу (чл. 168 ст. 1 ЗОП), што овде није случај. Поред прописивања фиксних новчаних казни у сврху изрицања прекршајних налога, треба омогућити комуналној милицији да врши контролу чиповања. Ради контроле чиповања потребно је да се комуналној милицији дају овлашћење да улази у просторије и просторе у којима се налазе животиње и друга овлашћења, како је то примера ради учињено у хрватском праву.²⁵¹

У нашој земљи није прописана обавезна стерилизација власничких животиња. Штавише, дозвољено је да се власник односно држалац кућних љубимаца бави репродукцијом кућних љубимаца у комерцијалне сврхе, с тим што је дужан да брине о заштити здравља, живота и добробити легла (чл. 56 ст. 1 ЗДЖ). Прописана је једино обавеза власника, односно држаоца кућних љубимаца да спречи рађање нежељених кућних љубимаца и то онемогућавањем контакта мужјака и женке и применом контрацепције, кастрације и стерилизацијом женке. Ако власник, односно држалац кућних љубимаца није у могућности да се даље брине о њима, дужан је да им обезбеди одговарајући смештај (чл. 55 ст. 3 и 4 ЗДЖ). Међутим, кршење саме обавезе да се спречи рађање нежељених кућних љубимаца или ако не може да брине о њима да им обезбеди одговарајући смештај, не представља прекршај, већ прекршај постоји тек ако их власник односно држалац напусти. Оваква решења, која омогућавају сваком власнику кућног љубимца да његовом вољом на свет дође неограничен број животиња, је јако лоше. Узмимо за пример пса, као најчешћу врсту кућног љубимца. Људи размножавају псе, не зато што хоће да имају десет паса у стану или кући, већ да би њиховом продајом зарадили новац. При томе, већина власника нема потребна знања како да брине о леглу. Такође, власници углавном продају штенце, а да не провере у каквим ће условима живети, док они које не успеју да продају неретко заврше на улици. У сваком случају, док стотине хиљада паса на улици и у азилима чека да буде удомљено, није логично дозволити размножавање на хиљаде нових животиња без икакве контроле од стране државе.

Обавезну стерилизацију власничких животиња проналазимо, примера ради, у грчком и шпанском праву. Грчки Закон о добробити животиња прописује да власник мора да стерилише свог љубимца, ако је у питању пас или мачка, у року од шест месеци од датума набавке ако је животиња старија од једне године, а у случају набавке животиње млађе од једне године стерилизација мора да се изврши у првих шест месеци након навршене прве године живота. Стерилизација није обавезна за животиње за које је послат узорак генетског материјала (ДНК) у лабораторију за складиштење и анализу генетског материјала за домаће животиње. Дакле, власник може да бира да ли ће да стерилише пса, односно мачку или ће да пошаље ДНК узорак животиње. У случају да власник не стерилише свог кућног љубимца или не пошаље ДНК узорак у наведену лабораторију, казниће се новчаном казном у износу од 1.000 евра, а власнику ће се дати рок од три месеца да се изврши стерилизација или да се пошаље узорак генетског материјала кућног љубимца. Ако се и овај рок пропусти, новчана казна се изриче поново (чл. 9 ст. 1 тач. а, чл. 35 ст. 1 тач. 17 ЗДЖ). *Ratio legis* оваквог решења је да ако власник напусти животињу, она не може да се размножава на улици јер је стерилисана, а ако није стерилисана моћи ће уз помоћ ДНК анализе да се утврди коме припада животиња као и штенци, односно ко је учинилац дела. Власници паса или мачака могу да репродукују кућног љубимца једном у његовом животу, по претходно добијеном

²⁵¹ Вид. чл. 80 Закона о заштити животиња, "Народне новине", бр. 102/17 и 32/19, на снази од 01.04.2019.

одобрењу петочлане комисије за праћење оперативног програма управљања домаћим животињама луталицама и спречавање појаве нових животиња луталица. Власници такође морају да обавесте комисију о порођају и бризи о новорођеним животињама (чл. 8 ст. 4 ЗДЖ). Кршење наведених одредби о репродукцији кућних љубимаца паса и мачака забрањено је новчаном казном у износу од 3.000 евра (чл. 35 ст.1 тач. 6 ЗДЖ).

Са друге стране, У Шпанији је забрањено узгајање односно размножавање кућних љубимаца, осим за особе које су за делатност узгоја кућних љубимаца уписане у одговарајући регистар (чл. 26 ст. 1 тач. д, чл. 27 ст. 1 тач. к Закона о заштити права и добробити животиња). Шпански Закон о заштити права и добробити животиња је такође прописао да све мачке морају бити стерилисане пре него што напуне шест месеци старости, осим оних које су уписане у регистар одгајивача кућних љубимаца (чл. 26 ст. 1 тач. и).

Поред неодговорног власништва, други узрок постојања напуштених паса су одгајивачнице које нису регистроване у складу са законом. Одгајивачнице морају да испуњавају услове за добробит животиња у погледу простора за животиње, просторија и опреме и морају бити уписане у Регистар објеката који води министарство (чл. 59 ст. 1 ЗДЖ). Такође, власник одгајивачнице мора да води евиденцију где уноси бројне податке као што су број чипа животиње, потврде о вакцинацији, број животиња у узгоју, број женки, број приплодних женки, број легала, податке о купцу животиње и друго.²⁵²

На сајту Управе за ветерину регистровано је 80 одгајивачница паса, док се на сајту Кинолошког савеза Србије - КСС оглашава 4.385 одгајивачница паса. Дакле, имамо 4.305 „незаконитих“ одгајивачница паса у држави. Кинолошки савез Србије је удружење, а одгајивачница која се уписала у њихову базу података и њима плаћа чланарину и новац за издавање родовника и продаје кућне љубимце, а није се уписала у Регистар објеката, налази се у прекршају (чл. 82 ст. 1 тач. 74 у вези чл. 59 ст. 1 ЗДЖ). У пракси нерегистроване одгајивачнице не плаћају порез држави, женке паса држе у крајње нехуманим условима, коте их јако велики број пута, а на крају када одслуже свој радни век, старе и болесне их избацују на улицу јер им више не доносе приход, као и штенце које не успеју да продају. Током 2022. године КСС је издао 48.690 родовника за штенце и пријављено је 12.811 легала. Исте године, нпр. у Словенији је издато 4.070 родовника, у Грчкој 7.973, у Швајцарској 6.429, у Аустрији 8.300, у Хрватској 10.722, а у БиХ 8.217 родовника. Исто тако, током 2021. године КСС је издао 61.974 родовника за штенце, док је у Словенији издато 4.396 родовника, у Грчкој 9.628, у Швајцарској 7.439, у Аустрији 8.521, у Хрватској 13.413, а у БиХ 8.417 родовника.²⁵³ Из приложеног се види да је Кинолошки савез Србије за само две године издао 110.664 родовника, док је у другим европским државама сличне величине и државама у окружењу, тај број вишеструко мањи. Од 110.664 штенца, вероватно је велики број њих избачен на улицу јер у нашој земљи не постоји толика потражња за куповином и удомљавањем паса.

²⁵² Вид. чл. 27 Правилника о условима које морају да испуњавају одгајивачнице за животиње, "Сл. гласник РС", бр. 14/2012 и 49/2021.

²⁵³ Подаци преузети са „Statistics of the FCI members & partners: 2022“, <https://www.fci.be/en/statistics/ByYear.aspx?year=2022>, 15.01.2024; „Statistics of the FCI members & partners: 2021“, <https://www.fci.be/en/statistics/ByYear.aspx?year=2021>, 15.01.2024.

Позитиван пример у смислу заштите животиња које служе за размножавање, упоредноправно посматрано, налазимо у Грчкој. Прописано је да једна женка домаће животиње не сме да се коти више од шест пута укупно у животу, не сме да се коти после девете године старости, као ни да се пари пре него што прође девет месеци од њеног последњег легла (чл. 8 ст. 7 и 8 ЗДЖ). За кршење наведених забрана прописана је новчана казна у износу од 2.000 евра за прву животињу, а за сваку наредну казна се увећава за 10% (чл. 35 ст. 1 тач. 8 и 9 ЗДЖ).

Проблем великог броја нерегистрованих одгајивачница препознала је и Државна ревизорска институција - ДРИ која је у свом извештају навела да су одговорна лица Управе за ветерину упозната са овим проблемом, као и да су се обратила Кинолошком савезу Србије са захтевом да приликом издавања докумената одгајивачима (пријаве легла, израде родовника), од истих траже Решења о упису одгајивачнице у Регистар објеката за држање животиња, које издаје Управа за ветерину. У извештају ДРИ се надаље наводи да до окончања поступка ревизије, овај проблем није решен.²⁵⁴ Међутим, након објављивања извештаја ДРИ, „проблем је решен“ изменом Правилника о условима које морају да испуњавају одгајивачнице за животиње, уношењем у члан 2 одредбе која гласи: „Одредбе овог правилника не односе се на објекте у којима се држе три и мање од три женке исте врсте животиња у сврхе узгајања ради продаје.“ Фактички је озакоњено незаконито поступање одгајивачница које имају три или мање од три женке одређене врсте животиње, што указује на коруптину повезаност и деловање државних институција и других актера.

1.3.2. Државна прихватилица и обавезе јединица локалне самоуправе

Закон о добробити животиња прописао је да су органи јединица локалне самоуправе - ЈЛС дужни да израде и спроводе Програм контроле и смањења популације напуштених паса и мачака према специфичностима средине (чл. 54 ст. 1). Орган јединице локалне самоуправе такође је дужан да обезбеди прихватилице ако на својој територији има напуштених животиња, као и да обезбеди прикупљање, превоз и збрињавање напуштених и изгубљених животиња (чл. 66 ст. 1 и 2 ЗДЖ). Заштитник грађана РС је 2019. године израдио Посебан извештај Заштитника грађана – Проблеми у примени одредби Закона о ветеринарству и Закона о добробити животиња о старању о напуштеним и изгубљеним животињама²⁵⁵, у коме је наведено да је од 150 јединица локалне самоуправе обавезу сарадње са Заштитником грађана испунило њих 118, а од тих 118 јединица, њих 80 је донело наведени програм, док је 38 локалних самоуправа пропустило да то учини. Дакле, десет

²⁵⁴ Државна ревизорска институција, *Извештај о ревизији сврсисходности пословања – ефикасност решавања проблема напуштених животиња*, Београд, децембар 2021, стр. 53, <https://www.dri.rs/storage/upload/documents/revision/2022/2021-2-SV%20Efikasnost%20re%C5%A1avanja%20problema%20napu%C5%A1tenih%20%C5%BEivotinja.pdf>, 15.01.2024.

²⁵⁵ Заштитник грађана Републике Србије, *Посебан извештај Заштитника грађана – Проблеми у примени одредби Закона о ветеринарству и Закона о добробити животиња о старању о напуштеним и изгубљеним животињама*, Београд, 2019, <https://ombudsman.rs/index.php/2011-12-25-10-17-15/2011-12-26-10-05-05/6070-p-s-b-n-izv-sh-z-sh-i-ni-gr-d-n-pr-bl-i-u-pri-ni-dr-dbi-z-n-v-rin-rs-vu-i-z-n-d-br-bi-i-ziv-inj-s-r-nju-n-push-ni-i-izgublji-ni-ziv-inj>, 28.02.2023.

година од доношења ЗДЖ, тек је 80 од укупно 150 јединица локалне самоуправе, испунило своју законску обавезу. При томе, многе јединице су програм донеле са закашњењем од више година, уместо у законом прописаном року. Такође, према наведеном извештају обавезу организовања зоохигијенске службе није извршило 68 од 118 јединица локалне самоуправе, док на територији 82 јединице локалне самоуправе не постоји прихватилиште за напуштене животиње.²⁵⁶

Казнене одредбе ЗДЖ прописују да ће се новчаном казном од 10.000 - 50.000 динара казнити за прекршај одговорно лице у органу јединице локалне самоуправе ако орган јединице локалне самоуправе не изради или не спроводи програм контроле и смањења популације напуштених паса и мачака у складу са чланом 54. став 1 овог закона, као и ако не обезбеди прихватилиште и прикупљање, превоз и збрињавање напуштених и изгубљених животиња у складу са чланом 66 овог закона (члан 83 ЗДЖ). Међутим, у пракси је донета само једна осуђујућа пресуда против одговорног лица у органу јединице локалне самоуправе за прекршај из члана 83 Закона о добробити животиња.

Што се тиче обавезе да обезбеде прикупљање, превоз и збрињавање напуштених животиња у прихватилиште, општине у пракси, на основу Закона о комуналним делатностима,²⁵⁷ који послове зоохигијене сврстава у комуналне делатности, ангажују приватне компаније, тј. поверавају им наведене послове. Тиме се отварају врата за коруптивно деловање које се манифестује на следећи, општепознат начин. Локалне самоуправе плаћају из локалних буџета појединим „привилегованим“ приватним компанијама да врше послове зоохигијене, тј. приватне компаније добијају одрђену новчану суму по изласку на терен да хватају псе. Компаније на суров начин хватају огроман број паса и превозе их у крајње нехуманим условима у прихватилиште или их само пребацују са једне локације на другу и тако у круг, како би себи на тај начин направиле додатни посао и извукле средства из локалних буџета. Далеко ефикасније и економски исплативије решење, које не оставља простора за коруптивно деловање, прописано је чланом 46 Закона о ветеринарству и оно обавезује јединице локалне самоуправе да на својој територији организују службу зоохигијене са таксативно прописаним надлежностима. Члан 5 Закона о комуналним делатностима, који регулише поверавање комуналних послова приватним правним лицима или предузетницима од стране јавних предузећа, требало би изменити у смислу да делатност зоохигијене утврди као изузетак у погледу којег није могуће поверавање послова.²⁵⁸

Према члану 97 ст. 1 тач. 9 Устава, Република не само да уређује већ и обезбеђује заштиту и унапређење биљног и животињског света, што значи да је Република непосредно одговорна за стање у овој области. Република је своју надлежност из члана 97 тачка 9 поверила на непосредно вршење органима јединица локалне самоуправе задржавши притом своју надлежност да уређује и обезбеђује стање у овој области. Закон о добробити

²⁵⁶ Сличне податке наводи и ДРИ, њихово истраживање показује да 97 ЈЛС није обезбедило прихватилиште за напуштене животиње, а 55 ЈЛС није донело Програм контроле и смањења популације напуштених паса и мачака. – Државна ревизорска институција (2021), 51.

²⁵⁷ Закон о комуналним делатностима, "Сл. гласник РС", бр. 88/2011, 104/2016 и 95/2018.

²⁵⁸ Чланом 5 став 2 и 3 Закона о комуналним делатностима већ су утврђени одређени изузеци када комуналну делатност могу обављати искључиво јавна предузећа или правна лица чији је једини власник јавно предузеће односно јединица локалне самоуправе. Ови изузеци односе се на снабдевање водом за пиће и послове јавног линијског превоза путника тролејбусима и трамвајима.

животиња и Закон о ветеринарству, који су општи и основни закони када је реч о заштити и унапређењу животињског света, тј. добробити животиња и заштити њиховог живота и здравља, полазе од принципа да је брига о добробити животиња, тј. заштити њиховог живота и здравља делатност са израженим јавним интересом те стога утврђују да су органи локалне самоуправе дужни да организују прихватилишта за животиње и одговарајућу зоохигијенску службу. Ниједан од ова два закона не предвиђа могућност поверавања ових послова приватним правним лицима и предузетницима. Поверавање делатности зоохигијене и прихватилишта привредном друштву, предузетнику или другом привредном субјекту, је очигледно супротно члану 66 Закона о добробити животиња, члану 46 Закона о ветеринарству и члану 97 Устава РС.

Када је реч о програмима контроле и смањења популације напуштених паса и мачака, постоји несклад између онога што пише у програмима и онога што се дешава у стварности. Поједина удружења за заштиту животиња забележила су случајеве да се уместо чиповања и стерилизације напуштених паса и мачака и након тога њиховог удомљавања или враћања на место где су раније боравили, пси у азилима усмрћују под образложењем да се ради о агресивним или неизлечиво болесним псима, иако је реч о здравим и питомим животињама.²⁵⁹ Ту је реч о злоупотреби норми. Закон о добробити животиња у члану 7, који регулише лишавање животиње живота, поред других разлога, прописује да се животиња може лишити живота на хуман начин, ако: је повређена, неизлечиво болесна, телесно деформисана или на други начин патолошки онеспособљена тако да опоравак није могућ, а живот за њу представља бол, патњу, страх и стрес (тач. 1); животиња не може да се прилагоди условима смештаја, а њено пуштање на слободу представља опасност за људе, друге животиње и животну средину (тач. 6). При томе, нигде није прописано шта подразумева да животиња не може да се прилагоди условима смештаја, тј. колико је времена потребно да прође од кад животиња дође у смештај да би се донео закључак да не може да се прилагоди том смештају и да ли је потребно да се покуша са прилагођавањем животиње у неком другом смештају или више њих.

У пракси се дешава да се папиролошки изведу наведене радње чиповања и стерилизације, а да се ништа од тога не уради и притом се из градског буџета одливају велика средства, на име хуманог третмана напуштених животиња.²⁶⁰ Ево једног сликовитог примера који најбоље показује како изгледа брига државе о напуштеним животињама у пракси. У питању је азил „Наш дом“ из Пожеге²⁶¹, који је у периоду 01.01.2020 - 26.07.2022. године са улице ухватио 2.561 паса. У истом периоду је живот у том азилу изгубило 2.778 паса (2.070 еутаназираних и 708 уинулих паса), док је само 36 паса стерилисано, вакцинисано и чиповано и исто толико је удомљено.²⁶² Број од 2.778 уинулих и убијених

²⁵⁹ Н. Стојановић (2019), 449.

²⁶⁰ Ибид.

²⁶¹ Азил „Наш дом“ сарађује са општинама Пожега, Ариље, Ужице и Чајетина.

²⁶² Подаци су преузети из Одговора на захтев за слободан приступ информацијама од јавног значаја од 26.07.2022. године, који је дало Јавно комунално предузеће „Наш дом“ Пожега.

И у другим државним азилима су велике бројке еутаназираних и уинулих паса наспрам броја ухваћених паса у одређеном временском периоду. Тако је у периоду 01.01.2019 - 31.10.2023. године, у азилу ЈП „Кикинда“ ухваћен 3.901 пас, а уинуло је или еутаназирано 2.142 паса, у азилу ЈКП „Чистоћа и зеленило“ Зрењанин ухваћено је 4.804 паса, а уинуло је или еутаназирано 2.904 паса, у ЈП „Комуналац“ Пирот ухваћено је 1.111 паса, а уинуло је или еутаназирано 814 паса, у азилу ЈКП „Чистоћа“ Сомбор ухваћено је 458 паса, а уинуло

паса надмашује број ухваћених паса јер се одређени број паса већ налазио у азилу. Закључак је да се у животу остављају само они пси за које се неко јавио да их удоми и они се стерилишу, вакцинишу и чипују. Сви други пси се, након истека 30 дана од када су доспели у азил, еутаназирају, тј. убијају, мимо законског основа, уколико већ нису угинули. Разлог великом угинућу паса у тих 30 дана је што у азилима владају заразе, пси бораве у малим кавезима у сопственом измету који нико не чисти и у недостатку хране нападају и једу једни друге.²⁶³

Са друге стране, из локалних буџета је за четири године издвојено шест милијарди динара за обављање послова зоохигијене.²⁶⁴ Дакле, то је на годишњем нивоу цифра од једне и по милијарде динара, тј. скоро 13 милиона евра који су требали да се потроше на бригу о напуштеним животињама. Поставља се питање, на шта се заиста троши државни новац, када је брига о животињама таква да у неким државним азилима готово ниједна ухваћена животиња не преживи и када на улици и даље има велики број нестерилисаних животиња. Тај новац би требао да се троши на храну, вакцине, лекове, стерилизацију, чиповање, проширење капацитета азила и друге потребе напуштених животиња. Чак је и Заштитник грађана у горе поменутом извештају из 2019. године навео да је законодавна реформа из 2005-2009. године у великој мери остала мртво слово на папиру, барем када је у питању примена прописа о статусу напуштених и изгубљених паса и мачака.

Због наведеног поступања азила поставља се питање кривичне одговорности лица која руководе азилима и која у њима раде, као и ветеринара са којима сарађују. Њихова кривична одговорност би се могла успоставити директно за извршење кривичног дела убијање и злостављање животиња, али и за друга кривична дела и за прекршаје из Закона о добробити животиња. Кривично дело убијање и злостављање животиња може бити извршено чињењем и нечињењем, примера ради систематским ускраћивањем хране, воде и слично, што се у азилима дешава. Када се врши еутаназија паса, азили то правдају одлуком ветеринара да се ради о агресивној, веома старој, ирепаративно повређеној или неизлечиво болесној животињи коју треба лишити живота, што ЗДЖ и подзаконски акти о контроли и смањењу популације напуштених животиња дозвољавају.²⁶⁵ Међутим, такви извештаји ветеринара су, према наводима удружења, често неистините садржине, како би се законски оправдало убијање паса.²⁶⁶

је или еутаназирано 235 паса. – Сви подаци су прибављени путем захтева за слободан приступ информацијама од јавног значаја наведеним азилима.

²⁶³ Ево још једног сликовитог примера о стању паса у азилима. С.М., радница вршачког азила „Други Октобар“ поднела је 2017. године кривичну пријаву против одговорних лица у овом азилу због кривичног дела убијање и злостављање животиња. У пријави је навела следеће. „Двеста паса угинуло је од канибализма, глади и злостављања запослених. Од дана 01. фебруара 2017. године храна је драстично смањена, тако рећи укинута – дневно се даје три цака хране за 350 керова... Као радник Азила налазим се под свакодневним стресом јер сам принуђена да сваког дана сакупљам делове растргнутих, полупоједених паса – све као последица изгладњивања и држања сувише великог броја паса на сувише малом простору, без елементарних услова за живот које прописује Закон о добробити животиња.“ Извор информација је фотографија кривичне пријаве која се налази у тексту „Стравично растргнути и полупоједени пси у вршачком азилу“, <https://www.blic.rs/vesti/hronika/stravicno-rastrgnuti-i-polupojedeni-psi-u-vrsackom-azilu/th2z58h>, 14.01.2024.

²⁶⁴ Државна ревизорска институција (2021), 5.

²⁶⁵ Вид. Програм контроле и смањења популација напуштених паса и мачака на територији града Београда, "Сл. лист града Београда", бр. 39/08 и 6/10, стр. 13.

²⁶⁶ Овакве тврдње изнела су многобројна удружења за заштиту животиња, а нека од њих, попут удружења Пит, поднела су и кривичне пријаве против запослених лица у одређеним азилима, руководиоца тих азила и

Радници који су лишили живота псе, као и ветеринари који су са умишљајем написали извештаје са неистинитим наводима, могли би као саизвршиоци да одговарају за извршење кривичног дела убијање и злостављање животиња. Подстрекач би био онај по чијем „налогу“ су наведене радње извршене. Ветеринари који пишу „лажне“ извештаје, могли би у стицају да одговарају и за кривично дело фалсификовање службене исправе. За то дело би могли да одговарају и други запослени у азилу који праве „лажне“ исправе о томе на шта је потрошен новац, какво је стање у азилу и слично. Руководилац азила би такође, зависно од конкретног случаја, могао да одговара за кривично дело убијање и злостављање животиња, док би најчешће могло бити речи о злоупотреби службеног положаја. У вези систематског ускраћивања хране, воде и других услова живота, питање је ко чини кривично дело убијање и злостављање животиња. Лице одговорно за храњење паса можда није у могућности да их нахрани зато што храна није обезбеђена. Ако хране има, али се ускраћује, онај по чијем „налогу“ се не даје храна био би подстрекач. Сав новац који држава обезбеђује за рад азила, а који се не потроши у намењену сврху, већ заврши где не би требало, представљао би противправну имовинску корист, која би требала да буде одузета. Поред кривичне одговорности, у обзир долази и прекршајна одговорност. Прекршај представља необезбеђивање просторија за животиње, простора и опреме, невођење евиденције о животињама, као и необезбеђивање спровођења мера превентивне здравствене заштите животиња и потребне помоћи животињама од стране ветеринара. У обзир би дошла и прекршајна одговорност за друге прекршаје, на пример, прекршај је хватање животиње замкама којима јој се наноси бол или повреда, што чине радници зоохигијене или приватних компанија када хватају псе да их одведу у азил. Сви наведени примери могуће кривичне и прекршајне одговорности су теоријски, а у пракси би успостављање одговорности зависило од околности конкретног случаја.

2. ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА

Казнена дела против животиња у Републици Србији обухватају кривично дело убијање и злостављање животиња из члана 269 Кривичног законика и прекршаје предвиђене Законом о добробити животиња. Кривичним закоником прописана су и друга кривична дела која се тичу животиња, али код тих дела акценат није на убијању и злостављању животиња, већ на вршењу одређених делатности на противправан начин, као што су несавесно пружање ветеринарске помоћи, незаконит лов, незаконит риболов и друго. Такође, поред Закона о добробити животиња и други закони и прописи предвиђају прекршаје који се тичу животиња, попут Закона о ветеринарству, Закона о заштити природе, Одлуке о држању домаћих животиња и кућних љубимаца на територији града Београда.²⁶⁷ Међутим, ови прописи теже да регулишу вршење ветеринарске делатности по правилима струке, очување природне средине, односно понашање грађана ради заштите других људи.

ветеринара са којима сарађују. Званичне информације о броју еутаназираних паса у појединим азилима, такође указују на истинитост оваквих тврдњи удружења.

²⁶⁷ Одлука о држању домаћих животиња и кућних љубимаца на територији Града Београда, "Сл. лист града Београда", бр. 37/2011 и 55/2011.

У овом делу рада је приказано и анализирано кривично дело убијање и злостављање животиња и његов однос са појединим кривичним делима, где се јавља дилема које је дело извршено. Затим је представљен Закон о добробити животиња и поједини прекршаји које прописује, уз критике и предлоге. С обзиром на то да се биће кривичног дела убијање и злостављање животиња преплиће са појединим прекршајима из Закона о добробити животиња, размотрено је на који начин се могу разграничити и наведени проблем решити. Приказани су и управноправни аспекти Закона о добробити животиња.

2.1. Кривично дело убијање и злостављање животиња

Кривично дело убијање и злостављање животиња прописано је чланом 269 Кривичног законика и има основни, тежи и посебан облик. Основни облик кривичног дела убијање и злостављање животиња чини ко кршећи прописе убије, повреди, мучи или на други начин злоставља животињу. Ово кривично дело је бланкетног карактера јер радња извршења мора бити противправна. Постоје прописи који дозвољавају да се одређене животиње у одређену сврху убијају, повређују или муче. Прописи који дозвољавају убијање животиња у одређену сврху су Закон о добробити животиња, Закон о ветеринарству, Закон о ловству и Закон о заштити и одрживом коришћењу рибљег фонда, као и подзаконски прописи од значаја за заштиту здравља и добробити животиња.²⁶⁸ У овим прописима утврђен је и начин на који се животиње убијају. Примера ради, дозвољено је клање свиња ради производње меса или повређивање и мучење животиња током вршења медицинских експеримената над њима, који се изводе у складу са прописима.

Радња извршења основног облика дела састоји се у убијању, повређивању, мучењу или на други начин злостављању животиња (став 1). Радња убијања животиња постоји и онда када је у одређену сврху дозвољено убити животињу, али то није учињено на прописан начин. Радње повређивања и мучења могу бити међусобно повезане. Мучење представља причињавање непотребних патњи животињи. По интензитету, то морају бити велике патње, док наношење бола мора бити извршено без рационалног разлога и оправданог циља. Примера ради, ударање животиње бичем или штапом, ради обављања пољопривредне делатности не представља радњу извршења овог кривичног дела. Радња се може остварити и пропуштањем, тј. нечињењем, на пример, систематским недавањем хране, воде и слично. Злостављање животиње може да обухвати различите радње.²⁶⁹ Од мучења се разликује по томе што се наносе по интензитету мање патње, али подразумева да се радње злостављања предузимају у континуитету у одређеном временском периоду.²⁷⁰ Злостављање животиње може бити физичко, којим се нарушава физичка целовитост оштећењем ткива и органа и

²⁶⁸ А. Батрићевић (2012), 325.

²⁶⁹ Земље *cotton law* система, попут Сједињених Америчких Држава и Велике Британије, санкционишу насиље над животињама, углавном на тај начин да дају енумерацију незаконитих чињења или нечињења, док се у земљама континенталне правне традиције чешће користе уопштеније формулације, као што то наш законодавац чини, прописивањем да дело чини онај ко на други начин злоставља животињу. – Helena Striwing, „Animal Law and Animal Rights on the Move in Sweden“, *Animal Law Review at Lewis and Clark Law School*, vol. 8, 2001, p. 98.

²⁷⁰ З. Стојановић (2018), 864.

психичко, којим се нарушава њена психичка целовитост и које може изазвати или изазива поремећаје у понашању.

Изузетно заступљен облик физичког злостављања животиња је њихово занемаривање, тј. пропуштање да се животињи обезбеди храна, вода, смештај, ветеринарска нега и слично, услед чега може доћи до погоршања здравственог стања и смрти животиње.²⁷¹ Међу облицима злостављања животиња издвајају се и сакупљање животиња, познато као хордашење (*animal hoarding*)²⁷², као и сексуално злостављање животиња познато као бестијалност.²⁷³ Злостављање животиња такође се остварује и њиховим тровањем. Тровање представља најчешћи вид убијања и злостављања паса и мачака, поготово оних који напуштени живе на улици. Поред тога, у пракси је изузетно заступљен један вид психичког злостављања животиња, а то је напуштање животиња. Поставља се питање, да ли је законодавац имао интенцију да код овог кривичног дела, појмом злостављање обухвати само физичко или и психичко злостављање, односно да ли напуштање животиње може представљати радњу извршења кривичног дела убијање и злостављање животиња. Мишљења у теорији су по том питању подељена.²⁷⁴ Сматрамо да би напуштање животиња требало у пракси да се квалификује као кривично дело, будући да није спорно да се на тај начин животиња психички злоставља и да такво понашање може по животињу, а и по друштво, да има теже последице од мучења или повређивања животиње.

²⁷¹ А. Батрићевић (2012), 330.

²⁷² Сакупљачи животиња држе огроман број животиња, најчешће паса и мачака, на недовољно великом простору. Они животињама не обезбеђују адекватну исхрану нити потребну ветеринарску негу. Како се повећава број животиња које чувају у домаћинству, услови се погоршавају, долази до зараза, гладовања и накупљања животињског измета и урина, због чега долази до физичких и психичких проблема код животиња, и њиховог угинућа или међусобног повређивања. – Anne Fleury, „An Overview of Animal Hoarding“, *Praxis – Where Reflection and Practice Meet*, vol. 7, Fall 2007, p. 58.

²⁷³ Бестијалност обухвата, тј. варира од додиривања или миловања гениталија животиња до сексуалног сношаја и насилног сексуалног злостављања. Неке врсте животиња могу да угину или да буду озбиљно повређене од последица таквог злостављања. – F. Ascione (2001), 8.

²⁷⁴ Аутор Н. Крстић сматра да је формулацијом „на други начин злоставља животињу“, заштита животиња проширена на било који облик физичког, менталног и сексуалног злостављања и у ширем смислу, сваког занемаривања или напуштања животиња као специфичног облика злостављања животиња. Он чак истиче да би Кривични законик Србије могао посебном одредбом да предвиди занемаривање или напуштање животиња као специфичан облик злостављања животиња, како би власницима, односно држаоцима животиња била послата јасна порука да не могу третирати животињу као било који други предмет у њиховом поседу и зато што напуштање животиња представља специфичан друштвени проблем који се огледа у растућем броју животиња на улицама – N. Krstić (2012), „Animal Protection From Killing And Abuse In The European And Serbian Criminal Law“, *Law and Politics*, vol. 10, no. 1, 2012, pp. 52-53. Са друге стране, И. Вуковић сматра да напуштање животиња не може представљати радњу извршења кривичног дела убијање и злостављање животиња из разлога што ЗДЖ посебно инкриминише злостављање и напуштање животиње чиме прави разлику између тих појмова и јер је такво понашање већ прекршајно санкционисано. – Игор Вуковић, „Убијање и злостављање животиња као кривично дело (члан 269 Кривичног Законика)“, *Зборник радова: Животиње и право* (ур. Марија Караникић Мирић, Марко Давинић, Игор Вуковић), Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2016, стр. 90-91. Са наведеним аргументом се не можемо сложити јер су Законом о добробити животиња инкриминисани злостављање животиња, али и многа понашања која у суштини представљају злостављање животиње (и која су по дефиницији злостављања животиње датој у ЗДЖ обухваћена тим појмом). Тако је и напуштање животиње посебно инкриминисано. То значи да у ЗДЖ постоје бројна беспотребна преклапања у погледу инкриминација, која компликују примену закона. Такође, када би све инкриминације из ЗДЖ искључивале постојање кривичног дела, онда том логиком ни убијање животиње не би представљало кривично дело већ прекршај зато што ЗДЖ инкриминише лишавање животиње живота као прекршај.

Упоредноправно гледано, напуштање животиња је у појединим европским земљама попут Француске, Италије, Швајцарске, Велике Британије, Грчке, Хрватске санкционисано казном затвора, о чему је већ било речи.

Објект радње извршења, стриктно тумачећи законску дефиницију, може бити било која животиња. Међутим, посебним прописима се одређеним службама налаже убијање одређених животиња попут комараца, глодара, што многе врсте животиња искључује од кривичноправне заштите, јер радња убијања није противправна. Поред тога, неки аутори истичу да би било разумно ограничити кривичноправну реакцију само на убијање, повређивање, мучење и злостављање оних животиња које могу, тј. за које је научно утврђено да могу да осећају озледе или мучења.²⁷⁵ У том погледу указујемо да је спорно колику свест и капацитет рационалног размишљања која животиња има, док није спорно да животиње као жива бића имају осећај. Аутори, који истичу да се овим кривичним делом не штите животиње, већ осећања људи према њима, сматрају да објект радње могу бити управо само оне животиње чије убијање и мучење изазива осећај сажаљења код већине људи.²⁷⁶ Данас је и то тешко утврдити, јер се свест људи о патњама животиња мења, млади и стари не размишљају на исти начин, као ни људи који живе у различитим срединама, селима и градовима, због стила живота и животних навика, а на крају свако има другачије црте личности и различито је васпитан.²⁷⁷ Свакако да ће се људи сложити да је оправдано убити комарца, али је питање шта већина људи мисли о томе да неко намерно згази миша на улици који никоме не смета или о мучењу скакавца и пужа. Јасно је да ове животиње осећају патњу и бол, али је питање да ли их већина људи сажаљева.

У пракси је највећи број пресуда за кривично дело убијање и злостављање животиња донет због убијања и злостављања паса, па мачака, затим у мањем броју због домаћих животиња коња, крава, овци. Нашла се и понека пресуда због убијања и злостављања великог броја голубова, али и само једног голуба, због птица које припадају посебно заштићеној животињској врсти, због лабуда, срне, мрког медведа, змије, свиње. Фактички, заштиту имају врсте животиња због чијег убијања и злостављања надлежни органи покрећу поступак.

Извршилац кривичног дела убијање и злостављање животиња може бити свако, па и власник животиње. Ово кривично дело може се извршити само са умишљајем који мора да обухвати и свест о томе да се предузимањем радње крше одговарајући прописи. Нехатни облик овог кривичног дела није прописан, те би убијање или злостављање животиње из нехата представљало одређени прекршај из Закона о добробити животиња.²⁷⁸

Тежи облик овог кривичног дела постоји ако је дошло до убијања, мучења или повређивања већег броја животиња (став 2). У пракси се поставља питање, колики број животиња се сматра већим бројем, односно како разграничити основни и тежи облик у

²⁷⁵ Љубиша Лазаревић, *Коментар Кривичног законика Републике Србије*, Савремена администрација, Београд, 2006, стр. 695.

²⁷⁶ З. Стојановић (2018), 865.

²⁷⁷ И. Вуковић такође истиче да се оваквим критеријумом не добија много на плану правне сигурности јер нити је лако утврдити према којим све животињама човек осећа самилост, нити мишљење већине има неку универзалну тежину. – И. Вуковић (2016), 66.

²⁷⁸ Примера ради, у хрватском праву је прописан нехатни облик кривичног дела убијање или мучење животиња и чини га ко из нехата ускраћивањем хране или воде или на други начин изложи животињу тегобном стању кроз дуже време, за шта је предвиђена казна затвора до шест месеци (чл. 205 ст. 3 КЗ).

погледу ове квалификаторне околности. То ће суд проценити у сваком конкретном случају, а неке од смерница би могле бити врста којој животиње припадају, величина животиња, тржишна вредност животиња, као и њихов привредни, научни или други значај.²⁷⁹ З. Стојановић истиче да законодавац није могао да користи израз „више“ животиња јер би онда и две животиње биле довољне за постојање квалификованог облика, те сматра да је за његово постојање потребно бар пет животиња, а да се у другим случајевима ради о стицају основног облика овог дела.²⁸⁰ Међутим, ако узмемо да је убијено три коња и да се суди за стицај основних облика дела, онда се за свако дело може изрећи казна затвора до две године, а јединствена казна у овом случају не може прећи шест година затвора. Са друге стране, када би три животиње представљале квалификаторну околност, радило би се о извршењу тежег облика дела, за шта се може изрећи до три године затвора. Иако смо става да казнена политика за насиље над животињама треба бити строга, сматрамо да је прописивањем тежег облика законодавац имао намеру да пропише највећу казну коју сматра прикладном за убијање и злостављање животиња. Апсурд се јавља чак и на примеру убијања две животиње, јер то свакако није већи број животиња. За суђење у стицају два основна облика овог дела јединствена казна не сме да пређе четири године затвора, што је опет више него да се ради о тежем облику дела. Дакле, већу казну може добити лице које убије две животиње или други број животиња који се не сматра „већим“ бројем, од оног лица које убије већи број животиња, на пример девет. Казне за основни и тежи облик дела нису добро прописане у односу на законску формулацију бића. Ипак, у пракси неће долазити до наведеног проблема јер судови за ово дело не изричу максималне прописане казне већ воде политику изрицања мера упозоравања или благих казни.

Тежи облик постоји и ако је дело учињено у односу на животињу која припада посебно заштићеним животињским врстама (став 2). Које се животиње сматрају посебно заштићеним врстама прописано је Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива.²⁸¹ За постојање овог тежег облика дела довољно је да је радња извршења предузета према једној животињи која припада посебно заштићеним животињским врстама. Законом о природи је такође забрањено убијање, било којом методом, строго заштићене дивље врсте животиња у свим фазама биолошког циклуса (чл. 74 ст. 2 тач. 3) и казним одредбама је инкриминисано као прекршај (чл. 126 ст. 1 тач. 11 у вези чл. 74).²⁸² Овде дакле долази до преклапања бића кривичног дела и прекршаја.

Посебан облик из става 3 који се односи на борбе животиња је најтежи облик јер обједињује друге облике овог дела. Чини га ко из користољубља организује, финансира или је домаћин борбе између животиња исте или различите врсте или ко организује или учествује у клађењу на оваквим борбама. Дакле, овај облик дела обухвата подстицање на агресивност, психичко и физичко злостављање, као и убијање животиња, а све то зарад користољубља.²⁸³ Дело постоји ако је предузета било која од горе наведених радњи

²⁷⁹ А. Батрићевећ (2012), 341.

²⁸⁰ З. Стојановић (2018), 865.

²⁸¹ Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, "Сл. гласник РС", бр. 5/10, 47/11, 32/16 и 98/16.

²⁸² Закон о заштити природе, "Сл. гласник РС", бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 - испр., 14/2016, 95/2018 - др. закон и 71/2021.

²⁸³ Н. Живковић (2021а), 85.

извршења без обзира да ли је у конкретном случају дошло до одржавања борби између животиња и да ли је услед таквих борби дошло до телесне повреде или смрти животиња које су у њима учествовале.²⁸⁴ Међутим, за постојање овог облика дела потребно је постојање директног умишљаја будући да се радње предузимају из користољубља. Поставља се питање кривичне одговорности власника животиње која учествује у борби. Спорна је ситуација када он није организатор, финансијер нити домаћин такве борбе, нити је организовао клађења или учествовао у њима, али је хтео или пристао да његова животиња учествује у борби. Он не би могао одговорати за овај облик дела јер не предузима ниједну радњу извршења, али може одговорати за извршење основног облика овог кривичног дела.²⁸⁵

За кривично дело убијање и злостављање животиња прописане су следеће санкције. За основни облик прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора до две године. Учинилац тежег облика из става 2 казниће се новчаном казном или казном затвора до три године, а учинилац посебног облика из става 3 казниће се кумулативно казном затвора од шест месеци до три године и новчаном казном. Новчана казна за основни облик кривичног дела убијање и злостављање животиња може износити 120-240 дневних износа, односно 50.000 - 500.000 динара. За теже облике из ставова 2 и 3 новчана казна може износити најмање 180 дневних износа, односно најмање 100.000 динара.

Кривично дело убијање и злостављање животиња потребно је у одређеним ситуацијама разграничити од других кривичних дела. Када је објект радње извршења туђа, тј. власничка животиња, може се поставити питање односа са кривичним делом уништење и оштећење туђе ствари из члана 212 КЗ, јер се у нашем правном систему животиња третира као покретна ствар. Поједини аутори истичу да би предност према односу специјалитета, требало дати кривичном делу убијање и злостављање животиња, али да се чврст став у том погледу не би могао заузети јер се ради о два кривична дела која се разликују по својој природи и заштитном објекту.²⁸⁶ Међународноправна и упоредноправна анализа прописа који се тичу заштите и добробити животиња, показује да се животиње ипак не могу у потпуности третирати као пуке ствари у правним односима и у том смислу се истиче да животиње иако нису субјекти права, оне су „субјекти живота“.²⁸⁷ У нашој судској пракси, осуде за кривично дело убијање и злостављање животиња углавном се и односе на случајеве где су власничке животиње жртве овог кривичног дела, а у мањем броју случајева ради се о напуштеним или дивљим животињама.

Тровање животиња је најчешћи начин убијања и злостављања паса и мачака. Као средства за тровање користе се различите супстанце попут антифриза, отрова који се користе за контролу популације глодара и других штеточина, пестициди, неадекватни лекови или друге супстанце које су подобне да наруше здравље или изазову смрт животиње. Отров се најчешће ставља у храну или воду или се посипа по јавној површини. Када је отров присут или остављен негде на јавној површини, тиме се често, зависно од врсте отрова, угрожавају и живот и здравље људи, а не само животиња. Таквим поступањем могло би се остварити и биће кривичног дела изазивање опште опасности из члана 278 КЗ. Кривично

²⁸⁴ А. Батрићевић (2012), 342.

²⁸⁵ А. Батрићевић (2012), 343.

²⁸⁶ З. Стојановић (2018), 865.

²⁸⁷ Милан Пауновић, „Животињска права – прилог проширеној теорији људских права“, *Страни правни живот*, бр. 3, 2005, стр. 17.

дело изазивање опште опасности између осталог чини онај ко општеопасном радњом или општеопасним средством изазове опасност за живот или тело људи или за имовину већег обима. Стога, у неким ситуацијама, на пример када се отров намењен животињи остави на месту где се крећу људи или деца, могу бити остварена обележја бића овог дела. Кривично дело изазивање опште опасности би постојало независно од тога да ли је у конкретном случају дошло до смрти или злостављања животиња, јер је самим постављањем отрова створена конкретна опасност по здравље и живот људи. Ако би се десило да дође и до тровања животиње, услед чега би дошло до њене патње или смрти, била би остварена обележја бића оба кривична дела.²⁸⁸

2.2. Закон о добробити животиња

Закон о добробити животиња донет је 2009. године, ради усаглашавања прописа са директивама Европске Уније, а све у циљу испуњења обавеза које намеће процес интеграције у Европску Унију.²⁸⁹ Такође, при доношењу Закона наглашено је да се доноси првенствено ради заштите добробити животиња. Будући да је донет знатно касније у односу на законе о заштити животиња великог броја европских држава, он је за узор имао решења садржана у законима других земаља, примера ради Немачке, Швајцарске, Аустрије, које важе за земље које пружају висок ниво заштите животињама. Ово је један од ретких закона који ни 15 година након ступања на снагу није допуњаван ни мењан, што на први поглед изгледа као доказ квалитета и постојаности, али се ипак ради о потврди његове не-примене, јер када се нешто не примењује и не може да изазива проблеме у пракси који изискују измене и допуне законских решења.²⁹⁰

Закон животињама не даје статус осећајних нити сродних бића, попут појединих закона о добробити животиња других европских земаља, али се из наслова закона и његовог 1. члана види да је интенција законодавца била да заштити животиње ради њих самих. Такође, Закон не набраја интересе нити права животиња, већ уређује права, обавезе и одговорности правних и физичких лица, односно предузетника ради успостављања добробити животиња (члан 1). Закон скоро да не помиње права физичких и правних лица, односно предузетника већ им намеће обавезе и одговорности, које се огледају у низу забрана. То је и очекивано јер је интерес животиња био водећа мисао законодаваца приликом његовог доношења.²⁹¹ Тако је члановима 82-85 Закона прописано 85 различитих прекршаја за непоступање по законским одредбама.

Чланом 3 прописане су и прокламаторне дужности за државне органе, научноистраживачке организације, разне установе и организације и правна и физичка лица, односно предузетнике, који обављају послове у вези са животињама, да обезбеђују, усмеравају и подстичу јачање свести о значају добробити животиња. Ставом 2 истог члана

²⁸⁸ Тако и А. Батрићевић (2012), 334.

²⁸⁹ Предлог Закона о добробити животиња – Образложење, <http://vs3836.cloudhosting.rs/misljenja/271/obr/Obrazlozenje%20Nacrt%20zakona%20o%20dobrobiti%20zivotinj%20a.pdf>, 09.03.2023.

²⁹⁰ В. Бајовић (2023в), 264.

²⁹¹ Тако и Б. Ристивојевић, Т. Бугарски (2014), 3.

је прокламовано да су лица из става 1, органи јединица локалне самоуправе, као и грађани и удружења дужни да брину о животу и заштити здравља и добробити животиња и да међусобно сарађују. Ставом 3 је сваки грађанин прокламаторно обавезан да спречи и пријави све облике злостављања животиња и угрожавања њиховог живота, здравља и добробити, док став 4 прокламује да Република Србија остварује сарадњу у области заштите добробити животиња са другим државама и међународним организацијама. Члан 4 прописује основна начела заштите добробити животиња.

Критичари Закона о добробити животиња истичу да се због садржине материје коју уређује, а највише због начина на који је уређен однос интереса животиња са надлежностима или правима других субјеката у правном поретку чини да је законодавац покушао да направи неку врсту устава за животиње. Они додају да је писац Закона свестан да не постоје права и слободе животиња, па да је зато покушао да их делотворно замени интересима животиња и да ту категорију уметне у правни поредак РС чиме постаје квазиуставотворац.²⁹² Наведене тврдње су неосноване и правно неутемељене. У конкретном случају критичари Закона о добробити животиња инсинуирају да је законодавац преузео улогу уставотворца губећи из вида да се уставотворна материја тиче само питања основних слобода и права људи и организације државне власти и то пре свега оне највише. Према томе, примарно уређење свих других друштвених односа укључујући ту и питање заштите и добробити животиња припада закону. Такође треба указати да се законодавац не служи изричито термином „интереса животиња“, већ да их једноставно штити као свесна жива бића и значајан елемент природног света.

Закон о добробити животиња је чланом 2 дефинисао и на које се животиње односи заштита добробити. То су животиње које могу да осете бол, патњу, страх и стрес, и то нарочито: 1) животиње које се користе у производне сврхе; 2) животиње које се користе у научноистраживачке, биомедицинске и образовне сврхе; 3) животиње које се користе за изложбе, такмичења, приредбе и друге облике јавног приказивања; 4) животиње за рад и службене животиње; 5) кућне љубимце; 6) напуштене и изгубљене животиње; и 7) дивље животиње у заточеништву. Међутим, чланом 5 ст. 1 тач. 13 дефинисано је да животиња јесте сваки кичмењак који је у стању да осети бол, патњу, страх и стрес. Тако да, иако вероватно готово све животиње имају осећања, овај Закон пружа заштиту само кичмењацима. Ствар је у томе да научницима изгледа јасно да сисари, птице и други кичмењаци, због анатомске сличности са људима, осећају и перципирају бол, док различита анатомија мекушаца, инсеката и других бескичмењака чини њихову патњу мање јасном.²⁹³ Поједини аутори указују да бескичмењаци чине 97% животињске популације, као и да „строго зоолошко разграничење кичмењака и бескичмењака није комплементарно са тим како човек емоционално доживљава поједине животињске врсте.“²⁹⁴ Други аутори, у том смислу дају пример убацивања живог јастога у прокувану воду или одвајање кљешта живом раку, ради „укусније“ хране, наводећи да код већине љубитеља животиња ово ипак изазива емоционалне реакције.²⁹⁵ На крају, чланом 5 ст. 1 тач. 30 ЗДЖ дефинисано је да огледна животиња јесте сваки живи кичмењак и бескичмењак, као и њихови развојни облици који

²⁹² Б. Ристивојевић, Т. Бугарски (2014), 8.

²⁹³ Elaine Hughes, Christiane Meyer, „Animal Welfare Law in Canada and Europe“, *Animal Law Review, Lewis & Clark Law School*, vol. 6, no. 23, 2000, p. 49.

²⁹⁴ И. Вуковић (2016), 68.

²⁹⁵ E. Hughes, C. Meyer (2000), 49.

су намењени за спровођење огледа. То значи да је у случају спровођења огледа на животињама правна заштита проширена и на бескичмењаке.

Круг питања који Закон о добробити животиња регулише, одређен је чланом 1, где се наводи да ЗДЖ уређује поступање са животињама и заштиту животиња од злостављања, заштиту добробити животиња при лишавању живота, држању, узгоју, промету, превозу, клању и спровођењу огледа на животињама, као и друга питања од значаја за заштиту добробити животиња. Закон садржи поглавље које се односи на општу заштиту животиња које обухвата чланове 6-17 и регулише: 1. Права и обавезе; 2. Изложбе, такмичења и приредбе; 3. Коришћење животиње ради производње филмова, реклама и других дела на филмској траци, видео траци и другим носачима слике и тона; 4. Обука животиња; 5. Коришћење животиња за рад; 6. Интервенције на животињама; и 7. Лишавање животиња живота. Са друге стране, поглавље које се односи на посебну заштиту животиња обухвата чланове 18-73 и регулише: 1. Држање, узгајање и промет животиња; 2. Превоз животиња; 3. Регистар превозника животиња; 4. Клање животиња; 5. Религиозно клање; 6. Огледи на животињама; 7. Етички савет за добробит огледних животиња; 8. Етичка комисија за заштиту добробити огледних животиња; 9. Кућни љубимци; 10. Дивље и егзотичне животиње као кућни љубимци; 11. Продавнице животиња и одгајивачнице; 12. Објекти за хигијену и улепшавање животиња; 13. Пансионери за кућне љубимце и прихватилишта за напуштене животиње; и 14. Заштита добробити животиња у зоолошком врту, прихватилишту, односно одгајалишту за дивље животиње.

Дакле, ЗДЖ дозвољава да се животиње држе и користе у различите сврхе, као и да се са њима располаже. Примера ради, дозвољено је да се на животињама врше експерименти, као и да се гаје, а затим кољу у производне сврхе. При таквим активностима, само се постављају одређена ограничења. Она се углавном састоје у забрани изазивања непотребног или прекомерног бола, патње, страха, стреса или повреде, као и у успостављању одговорног власништва. На тај начин се покушава остварити баланс између интереса људи и добробити животиња.²⁹⁶ Овакав начин регулативе својствен је и законима о заштити животиња других европских земаља.²⁹⁷

Закон садржи и јако мало, четврто поглавље, од свега два члана, које се односи на удружења и организације у области заштите добробити животиња. Тако члан 74 прописује да су наведена удружења дужна да раде на ширењу свести и информисању јавности о добробити животиња и да својим деловањем активно учествују у заштити добробити животиња, као и да ако имају прихватилиште раде на збрињавању напуштених животиња уз претходни опоравак и здравствено збрињавање животиња.

Следеће поглавље Закона о добробити животиња односи се на инспекцијски надзор над његовим спровођењем, који врши министарство надлежно за послове ветеринарства, а то је Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, преко ветеринарских инспектора. Такође, ветеринарска станица и овлашћени ветеринар могу обављати поједине стручне послове за потребе ветеринарске инспекције. Прописана су права и дужности ветеринарског инспектора, као и мере које је овлашћен и дужан да наложи ради отклањања повреда закона. На захтев ветеринарског инспектора, полиција ће у границама својих

²⁹⁶ Н. Стојановић (2019), 444-445.

²⁹⁷ Примера ради, о успостављању баланса између интереса људи и добробити животиња у швајцарском Закону о заштити животиња вид. М. Michel, Е. S. Kayasseh (2011), 13.

овлашћења пружити помоћ при спровођењу инспекцијског надзора. У теорији се истиче, што је и пракса потврдила, да одређивање искључиво ветеринарских инспектора, преко којих надлежно министарство треба да надзире примену ЗДЖ и прописа утемељених на њему, није реално замишљено будући да је преширок спектар послова које тај инспекторски надзор подразумева.²⁹⁸ Детаљно о инспекцијском надзору ће бити речи у делу рада под насловом „улога и поступање ветеринарске инспекције“.

На крају ЗДЖ, казним одредбама је прописано 85 прекршаја за кршење његових одредби. Анализом се уочава да се бића многих прекршаја међусобно преплићу. До тога долази зато што ЗДЖ прописује „уопштене прекршаје“, на пример казниће се за прекршај правно, односно физичко лице „ако злоставља животињу“ (чл. 82 ст. 1 тач. 3 у вези чл. 7 ст. 1 тач. 1) или „ако лиши животињу живота супротно члану 15 овог закона“ (чл. 82 ст. 1 тач. 42 у вези чл. 15), а затим прописује бројне прекршаје са специфичном радњом извршења, која у суштини уједно представља и неки „уопштени прекршај“ попут наведених. Ево једног од бројних примера преплитања бића прекршаја прописаних Законом о добробити животиња. Казниће се ко „занемарује животиње лишавањем основних животних потреба“ (чл. 82 ст. 1 тач. 31 у вези чл. 7 ст. 1 тач. 32), као и ко „не обезбеди кућном љубимцу услове из члана 53 овог закона“ (чл. 82 ст. 1 тач. 69 у вези чл. 53). То су дакле два прекршаја, с тим што ако се упореде члан 7 ст. 1 тач. 32 који прописује које су то основне животне потребе животиње и члан 53 који прописује шта је све власник односно држалац дужан да обезбеди кућном љубимцу, видеће се да први прекршај у потпуности обухвата други. Такође, занемаривање потреба кућног љубимца представља уједно и његово злостављање, што је такође прописано као посебан прекршај. Дакле, занемаривањем потреба кућног љубимца, била би остварена обележја бића минимум три прекршаја из Закона о добробити животиња.

Претпостављамо да се законодавац одлучио за овакав начин прописивања прекршаја у жељи да, ако „специфичним прекршајима“ не обухвати сва нехумана понашања људи према животињама, таква понашања буду покривена „уопшћеним прекршајима“. Међутим, у пракси овакав начин инкриминисања изазива дилему за који прекршај да се гони учинилац. С обзиром на то да је за сваки прекршај из ЗДЖ прописана иста санкција, практичне разлике у последицама кажњавања не би постојале. Сматрамо да би било довољно да Закон пропише мањи број „уопштених прекршаја“. Примера ради, довољно је да прекршај представља занемаривање животиње лишавањем основних животних потреба, а нема потребе да се посебно прописује да је прекршај занемаривање кућног љубимца. На крају, ако на дилему који је прекршај учињен, додамо чињеницу, да се и биће кривичног дела убијање и злостављање животиња из чл. 269 КЗ преплиће са појединим прекршајима из ЗДЖ, долазимо у ситуацију да у пракси не постоји извесност како ће одређено понашање бити квалификовано.

Закон о добробити животиња као санкције прописује искључиво новчане казне и то у распону 5.000 - 50.000 динара за физичко лице, 100.000 - 1.000.000 динара за правно лице и 50.000 - 500.000 динара за предузетника. Дакле, ЗДЖ не само да не прописује ниједно кривично дело за кршење својих одредби, већ су и санкције искључиво новчане. Ако на то додамо да физичко лице може бити кажњено са највише 50.000 динара, можемо рећи да су казнене одредбе благе. Упоредноправно посматрано, уочава се да без обзира на то да ли

²⁹⁸ Н. Стојановић (2019), 453.

закони о заштити животиња насиље над животињом инкриминишу као прекршај или као кривично дело, закони као санкцију углавном поред новчане казне прописују и казну затвора.

Како би заштита животиња била прецизно нормирана, Закон о добробити животиња својим одредбама обавезује министра надлежног за послове ветеринарства, да донесе подзаконске акте којима треба ближе да уреди одређене сегменте опште или посебне заштите добробити животиња. Поред тога, органи јединица локалне самоуправе дужни су да израде и спроводе Програм контроле и смањења популације напуштених паса и мачака према специфичностима средине, као и да пропишу место и начин извођења кућних љубимаца, а нарочито паса и мачака на јавне површине (члан 54). Чланом 88 прописан је рок од две године, од дана ступања закона на снагу, да се донесу прописи који се доносе на основу овлашћења из овог закона, што у многоме није испуњено.

Иако је у теорији овај законски текст оцењен као квалитетан, који може да парира, рецимо, законима о заштити животиња Немачке, Швајцарске и Аустрије, у пракси је његова примена парцијална и спорадична.²⁹⁹ То потврђује, примера ради, велики број напуштених паса на улицама, насилно поступање са животињама о којем јавност обавештавају удружења за заштиту животиња и више него „скромна“ пракса надлежних судова у случајевима незаконитог поступања према животињама које санкционише ЗДЖ.³⁰⁰ Чак је и Заштитник грађана у свом извештају из 2019. године закључио да се закон не примењује, да је мртво слово на папиру, барем када је у питању примена прописа о статусу напуштених и изгубљених паса и мачака.³⁰¹ Зато се пре свега треба сконцентрисати на разлоге непримене Закона о добробити животиња.

2.3. Однос кривичног дела убијање и злостављање животиња и прекршаја из Закона о добробити животиња

Одређена нехумана понашања људи према животињама, санкционисана су кривично и прекршајно. Радње извршења кривичног дела убијање и злостављање животиња из члана 269 КЗ, су убијање, повређивање, мучење или на други начин злостављање животиње. Са друге стране, Закон о добробити животиња члановима 82-85 прописује прекршаје, где између осталог инкриминише лишавање животиња живота, злостављање животиња, али и бројна друга понашања која могу бити окарактерисана као повређивање, односно мучење животиње. Такође, одржавање борби између животиња, као и организовање клађења и клађење на таквим борбама, инкриминисано је и кривичним и прекршајним одредбама. Овакви случајеви „идентитета чињеничног стања“, тј. када су истом радњом или истим радњама остварена и обележја бића кривичног дела и бића прекршаја доводе у пракси до дилеме да ли учиниоца гонити кривично или прекршајно.

²⁹⁹ Тако и Наташа Стојановић, „Животиње и православна вера“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу* (ур. Ирена Пејић), вол. 60, бр. 92, 2021, стр. 86.

³⁰⁰ Ибид.

³⁰¹ Заштитник грађана Републике Србије (2019).

2.3.1. Значај разликовања кривичног дела и прекршаја

Одговор на питање да ли учиниоца гонити кривично или прекршајно је важно добити из више разлога. Први разлог се односи на санкционисање учинилаца. Са једне стране, потребно је испунити сврху кажњавања. Општа сврха прописивања и изрицања кривичних санкција је сузбијање дела којима се повређују или угрожавају вредности заштићене кривичним законодавством (чл. 4 ст. 2 КЗ), док је сврха прописивања, изрицања и примене прекршајних санкција да грађани поштују правни систем и да убудуће не чине прекршаје (чл. 5 ст. 2 ЗОП). Са друге стране, учиниоцу је важно како ће дело бити квалификовано због санкција које му могу бити изречене у кривичном, односно прекршајном поступку. Учиниоцу кривичног дела убијање и злостављање животиња може бити изречена новчана казна (50.000 - 500.000 динара) или казна затвора до две године за основни облик, односно новчана казна (најмање 100.000 динара) или казна затвора до три године за тежи облик из става 2 и посебан облик из става 3. Насупрот томе, физичком лицу је за прекршај из ЗДЖ запређена само новчана казна у распону 5.000 - 50.000 динара, а правном лицу 100.000 - 1.000.000 динара. У пракси се казна затвора за кривично дело убијање и злостављање животиња неоправдано ретко изриче. Од 349 осуђујућих пресуда за ово дело, донетих до краја 2022 године, затвор је изречен свега 30 пута и то на пар месеци, а 215 пута учинилац није кажњен већ му је изречена мера упозорења или је ослобођен од казне. У пракси се изричу новчане казне на пар десетина хиљада динара, тј. код овог дела се води политика изрицања ублажених новчаних казни. И у прекршајним поступцима због прекршаја из ЗДЖ, примењује се блага казнена политика, махом се изричу опомене и новчане казне на 5.000 до 10.000 динара физичким лицима.

Закон о прекршајима у оквиру санкција чланом 66 прописује и заштитне мере одузимање животиња и забрану држања животиња, међутим, како је већ објашњено, у пракси суд не може изрећи такве мере јер нису предвиђене Законом о добробити животиња. Разлика вођења кривичног и прекршајног поступка огледа се и у правним последицама осуде, које се јављају код осуде за одређена кривична дела или на одређене казне и могу имати за последицу престанак, односно губитак одређених права или забрану стицања одређених права (чл. 94. ст. 1 КЗ). По свом дејству могу погодити учиниоца теже него сама кривична санкција.³⁰² Правне последице осуде могу се предвидети само законом и наступају по сили закона којим су предвиђене (чл. 94. ст. 1 КЗ). Међутим, у прописима се не сусрећемо са правним последицама осуде које су прописане искључиво за кривично дело убијање и злостављање животиња. Правне последице осуде би могле да наступе с обзиром на природу казне која је изречена у конкретном случају. Примера ради, ако је учинилац кривичног дела убијање и злостављање животиња осуђен на казну затвора и због тога одсутан са рада шест месеци или дуже, радни однос му престаје по сили закона, независно од његове воље и воље послодавца (чл. 176 ст.1 тач. 3 Закона о раду³⁰³). Са друге стране, Закон о прекршајима није прописао да лице које је осуђено за прекршај може да трпи било какве правне последице осуде. Бројни други закони су прописали правне последице прекршајне одговорности за

³⁰² З. Стојановић (2018), 384.

³⁰³ Закон о раду – ЗОР, "Сл. гласник РС", бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 – одлука УС, 113/2017 и 95/2018 – аутентично тумачење.

разне прекршаје,³⁰⁴ али не налазимо да су прописане за прекршаје из Закона о добробити животиња.³⁰⁵

Други разлог, тј. још једна важна разлика у кривичној и прекршајној одговорности огледа се у застарелости гоњења. Док кривично гоњење учиниоца кривичног дела убијање и злостављање животиња застарева кад протекне три године од извршења кривичног дела, застарелост покретања и вођења прекршајног поступка наступа кад протекне једна година од дана када је прекршај учињен. Наведени рокови застарелости прекидају се сваком процесном радњом предузетом ради откривања кривичног дела или ради откривања и гоњења учиниоца, односно сваком процесном радњом надлежног суда која се предузима ради вођења прекршајног поступка. Апсолутна застарелост у оба случаја наступа кад протекне двоструко време прописано за застарелост гоњења, тј. кад прође шест година од извршеног кривичног дела, односно две године од дана када је прекршај учињен. Ово је битна разлика, будући да у пракси јако често долази до обуставе прекршајног поступка због застарелости гоњења.

Трећи разлог тиче се ситуације када је дете учинилац. Случајеви насиља деце према животињама нису реткост.³⁰⁶ Кривичне санкције не могу да се изрекну лицу које у време када је дело учињено није навршило четрнаест година (чл. 4 ст. 3 КЗ). По логици ствари и вођење кривичног поступка се искључује према таквом лицу јер би такав поступак био беспредметан.³⁰⁷ Такође, према малолетнику који у време када је учинио прекршај није навршио четрнаест година (дете) не може се водити прекршајни поступак (чл. 71 ст. 1 ЗОП). Међутим, када је дете учинило прекршај због пропуштања дужног надзора родитеља, усвојитеља, старатеља, односно хранитеља, а ова лица су била у могућности да такав надзор врше, родитељи, усвојитељ, старатељ односно хранитељ детета казниће се за прекршај као да су га сами учинили (чл. 72 ст. 1 ЗОП).³⁰⁸ Насупрот томе, у кривичном праву строго важи начело индивидуалне субјективне одговорности што значи да родитељи не могу кривично одговарати за дела своје деце. Дакле, уколико је дете учинило казнено дело против животиње, важно је да ли ће дело бити квалификовано као кривично дело или прекршај, јер у првом случају за дело нико неће одговарати, док у другом случају у обзир долази одговорност родитеља, усвојитеља, старатеља, хранитеља, ако је у конкретном случају дошло до пропуштања дужног надзора, а ова лица су била у могућности да такав надзор врше.³⁰⁹ Парадоксално, родитељима у оваквим случајевима више одговара да се дело

³⁰⁴ Више о правним последицама прекршајног кажњавања вид. Иван Милић, „Правне последице прекршајног кажњавања“, *Гласник Адвокатске коморе Војводине*, вол. 89, бр. 3-4, 2017, стр. 255–258.

³⁰⁵ Н. Живковић (2021б), 278.

³⁰⁶ Јавности је добро познат случај из маја 2020. године, када је дванаестогодишњи дечак из Новог Сада комшијином псу Каји закуцао ексер у главу. Добро је познат и случај из децембра 2023. године, када су једанаестогодишњи дечаци из Зајечара напуштеном псу, који је волео да се игра са децом, ставили петарду у уста, која му је разнела вилицу и пола главе. Такође је у марту 2024. године јавност згрозила вест да је тринаестогодишњи дечак у селу код Вршца секиром разбио главе и убио 12 јагањаца.

³⁰⁷ Милан Шкулић, *Малолетничко кривично право*, Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2011, стр. 257.

³⁰⁸ Чланом 72 ст. 2 и 3 ЗОП предвиђено је да се законом може прописати да ће за прекршај који је учинио малолетник старости навршених 14 до навршених 18 година, поред малолетника одговарати и родитељ, усвојитељ, старатељ, хранитељ или друго лице, ако је учињени прекршај последица пропуштања дужног надзора над малолетником, а били су у могућности да такав надзор врше.

³⁰⁹ Н. Живковић (2021б), 279.

њиховог детета квалификује као кривично дело, иако то представља тежу квалификацију, јер тада не могу одговарати.³¹⁰

Четврти разлог проистиче из деловања начела *ne bis in idem* које уноси забрану „не два пута о истом“. Због тога је важно како ће дело бити квалификовано и који ће поступак бити први покренут. Најпроблематичнија ситуација огледала би се у опасности да осуда за релативно лак прекршај онемогући накнадно вођење кривичног поступка, односно да се казненоправна реакција „исцрпи“ кажњавањем учиниоца за прекршај уместо за кривично дело.³¹¹ Иако касније кажњавање учиниоца у кривичном поступку није законским одредбама искључено, таква пракса се показала проблематичном из визуре Европског суда за људска права. Једини „излаз“ из ове ситуације огледа се у пажљивој процени надлежних државних органа да ли ће предност дати кривичном или прекршајном гођењу.³¹² С обзиром на то да је полиција овлашћена да подноси како захтев за покретање прекршајног поступка, тако и кривичну пријаву, долази се у ситуацију да од дискреционе процене органа управе зависи избор процесног пута ради казнене заштите.³¹³ Додуше, грађани могу непосредно поднети кривичну пријаву надлежном јавном тужиоцу, но грађани су правно неуки. Спорна је и обрнута ситуација, када прекршајном поступку претходни кривични поступак, јер из законских одредби произлази да поред осуђујуће кривичне пресуде и правоснажна ослобађајућа пресуда активира забрану *ne bis in idem*.³¹⁴ То практично значи да уколико се у кривичном поступку донесе ослобађајућа пресуда за кривично дело убијање и злостављање животиња, где се примера ради судило због злостављања животиње, то исто лице не би могло прекршајно да одговара за злостављање. Како је разлика између злостављања животиње као кривичног дела и прекршаја пре свега квантитативна, управо би у случају доношења ослобађајуће пресуде за кривично дело, из разлога што дело за које је оптужен по закону није кривично дело, било простора за прекршајну одговорност учиниоца.³¹⁵

2.3.2. Разграничење кривичног дела убијање и злостављање животиња и прекршаја из Закона о добробити животиња

Поставља се питање како у конкретном случају разграничити да ли извршено дело представља кривично дело или прекршај, односно да ли покренути кривични или прекршајни поступак. Уобичајено се сматра да прекршајно право, насупрот кривичном, санкционише багателну делинквенцију.³¹⁶ У теорији се јавља дилема, да ли је разлика

³¹⁰ Тако слично и Вања Бајовић, „Неоконзервативни приступ у борби против малолетничке делинквенције и одговорност родитеља“, *Казнена реакција у Србији*, 7. део (ур. Ђорђе Игњатовић), Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2017, стр. 231.

³¹¹ Вања Бајовић, „Случај Миленковић – *ne bis in idem* у кривичном и прекршајном поступку“, *Казнена реакција у Србији*, 6. део, (ур. Ђорђе Игњатовић), Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2016, стр. 251.

³¹² В. Бајовић (2016), 257.

³¹³ Наташа Мрвић-Петровић, „Поштовање начела *ne bis in idem* при суђењу за сличне прекршаје и кривична дела“, *Журнал за криминалистику и право*, бр. 2, 2014, стр. 28.

³¹⁴ Вид. чл. 8 ст. 3 ЗОП и члан 248 ст. 1 тач. 4 ЗОП.

³¹⁵ Н. Живковић (2021б), 280-281.

³¹⁶ И. Вуковић (2015), 34.

између кривичног дела и прекршаја квалитативна или само квантитативна. Поједини аутори истичу да је према ономе што се напада, према објекту напада та разлика квалитативна, али напомињу да има граничних случајева, где је разлика између кривичног дела и прекршаја само квантитативна.³¹⁷ У домаћој литератури се разграничење углавном тражило на плану друштвене опасности и објекта заштите, те су неки аутори негирали постојање друштвене опасности код прекршаја или је признавали али у nižем степену него код кривичних дела.³¹⁸ Други су истицали да се кривичним делима нападају темељне друштвене вредности и односи, док се прекршајима повређује само друштвена дисциплина.³¹⁹

Према Кривичном законнику кривично дело је оно дело које је законом предвиђено као кривично дело, које је противправно и које је скривљено (чл. 14 ст. 1 КЗ). Законом о прекршајима прекршај је дефинисан као противправно дело које је законом или другим прописом надлежног органа одређено као прекршај и за које је прописана прекршајна санкција (чл. 2 ЗОП). Из самих законских дефиниција тешко је одредити суштинску разлику на основу које ће се гранични случај из праксе квалификовати као кривично дело или прекршај. Зато је у конкретном случају потребно добро познавање бића и једног и другог деликта.

Кривично дело убијање и злостављање животиња чини ко кршећи прописе убије, повреди, мучи или на други начин злоставља животињу. Закон о добробити животиња члановима 82-85 таксативно набраја 85 активности које се сматрају прекршајем. Ту спадају и лишавање животиње живота супротно одредбама овог закона, као и злостављање животиње. Јасно је шта представља појам лишавања живота животиње, док ЗДЖ злостављање животиње дефинише као свако поступање или непоступање са животињама којим се намерно или из нехата изазива бол, патња, страх, стрес, повреда, нарушава генетска целовитост животиње и изазива смрт и то: 1) физичко злостављање животиње којим се нарушава физичка целовитост оштећењем ткива и органа, као што је: батинање, шутирање, бичевање, сексуално насиље, присиљавање на рад или обуку који превазилазе издржљивост животиње, неодговарајући начини хватања и обуздавања, спровођење интервенција на животињама супротно одредбама овог закона и свесно репродуковање јединки које пате од наследних болести, ако се оно не врши у огледне сврхе у складу са законом; 2) психичко злостављање животиње којим се нарушава њена психичка целовитост и које може изазвати или изазива поремећаје у понашању и то: онемогућавање животињи да задовољи своје основне потребе у понашању, да искористи простор за одмор и заклон, разјаривање животиње применом физичке силе, другим животињама или надражајима који јој нису својствени, наношење страха, патње и проузроковање осећаја досаде и несигурности, као и спречавање животиње да успостави социјалну везу са животињама исте врсте (чл. 5 ст. тач. 18). Дакле, из наведеног произлази да ЗДЖ под злостављањем животиња подразумева и њихово повређивање и мучење.³²⁰

Дакле, с обзиром на то да су радње убијања, повређивања, мучења и злостављања животиње инкриминисане и као кривично дело и као прекршај, у пракси се јавља недоумица

³¹⁷ З. Стојановић (20146), 10.

³¹⁸ И. Вуковић (2015), 37.

³¹⁹ Никола Срзентић, Александар Стајић, Љубиша Лазаревић, *Кривично право Социјалистичке Федеративне Републике Југославије – општи део*, Савремена администрација, Београд, 1990, стр. 12. Више о материјалном разграничењу кривичних дела и прекршаја вид. И. Вуковић (2015), 34–37.

³²⁰ Н. Живковић (20216), 281-282.

када дело квалификовати као кривично дело, а када као прекршај. Пар ствари је неспорно. Прво, уколико је дело извршено из нехата, онда представља прекршај, будући да кривично дело убијање и злостављање животиња постоји само ако је извршено са умишљајем. Међутим, степен кривице се утврђује у самом поступку, па се може десити да ослобађајућа пресуда у кривичном поступку услед непостојања умишљаја, касније онемогући прекршајно гоњење за исти деликт, због начела *ne bis in idem*.³²¹ Друго, није исти круг животиња заштићен кривичним, односно прекршајним одредбама. Закон о добробити животиња дефинише да је животиња сваки кичмењак који је у стању да осети бол, патњу, страх и стрес (чл. 5 ст. 1 тач. 13), што значи да не штити бескичмењаке осим када је реч о огледним животињама (чл. 5 ст. 1 тач. 30). То практично значи да се питање да ли покренути кривични или прекршајни поступак поставља увек када је дело извршено према кичмењаку.

Треће, посебан облик кривичног дела убијање и злостављање животиња чини ко из користољубља организује, финансира или је домаћин борбе између животиња исте или различите врсте или ко организује или учествује у клађењу на оваквим борбама (чл. 269 ст. 3 КЗ). Са друге стране, ЗДЖ прописује да прекршај чини ко одржава борбе између животиња или између животиња и људи, организује клађење, клади се, као и ко присуствује борбама животиња (чл. 82 ст. 1 тач. 21 ЗДЖ). Такође, прекршај чини ко држи, репродукује, обучава и врши промет животиња, као и ко ставља на располагање објекте, земљиште или материјална средства другом лицу ради борбе између животиња или између животиња и људи (чл. 82 ст. 1 тач. 22 ЗДЖ). С обзиром на то да је за постојање кривичног дела потребно да је извршено из користољубља, управо тај субјективни мотив се може сматрати пресудним параметром за разграничење између ова два деликта.³²²

Чињеница да Закон о добробити животиња представља *lex posterior* и *lex specialis* не доприноси решавању наведене дилеме, будући да овде није реч о колизији два кривична закона, већ о стицају одредаба кривичног и прекршајног права.³²³ У литератури се наводи да управо чињеница да је након инкриминисања понашања законодавац одлучио да иста та понашања запрети блажим, прекршајним санкцијама говори у прилог закључку да је невређност ових понашања определио у границама прекршаја као типа казних деликата.³²⁴ Други истичу, са чиме се слажемо, да треба имати у виду да је законодавац ово урадио „несвесно“ и са „добрим намерама“, у духу тада важећих решења која нису онемогућавала паралелно кажњавање и у кривичном и у прекршајном поступку.³²⁵

Ако дело садржи обележја и кривичног дела и прекршаја предност би увек требало дати „тежем“ односно кривичном гоњењу, што је и изричито предвиђено Законом о прекршајима.³²⁶ На то указује члан 183 Закона о прекршајима који прописује да ће надлежни прекршајни суд ако прими захтев за покретање прекршајног поступка који садржи податке о томе да је поводом истог догађаја покренут кривични поступак, списе предмета доставити надлежном суду на даље поступање и о томе обавестити подносиоца захтева, а на исти начин ће поступити и када у току поступка сазна да се поводом истог догађаја води кривични поступак. Ипак, иако ова одредба недвосмислено указује да

³²¹ В. Бајовић (2023в), 272.

³²² Тако и А. Батрићевећ (2012), 415.

³²³ Ибид.

³²⁴ И. Вуковић (2016), 104.

³²⁵ В. Бајовић (2023в), 275.

³²⁶ В. Бајовић (2016), 254.

предност треба дати кривичном гоњењу, она не искључује могућност да се води прекршајни поступак, када поводом истог догађаја још увек није покренут кривични поступак. Зато у ситуацијама идентитета чињеничног стања, предност начелно треба дати кривичном гоњењу, али надлежни органи треба да имају у виду и последице деловања начела *ne bis in idem*, те да пажљиво процене који поступак да иницирају у конкретном случају. При одлуци треба обратити пажњу и на то колико је времена протекло од извршења дела, будући да су рокови застарелости прекршајног гоњења јако кратки, а кривичног у конкретном случају нешто дужи.

Упоредноправно гледано, сусрећемо се са пар солуција како избећи, односно решити проблем постојања „идентитета чињеничног стања“ у смислу да је истовремено остварено биће и кривичног дела и прекршаја. У немачком праву, Кривични законик садржи неколико кривичних дела посредством којих се остварује заштита животиња од различитих видова повређивања или угрожавања њиховог опстанка.³²⁷ Поред тога, кршење одредби Закона о добробити животиња може имати за последицу кривичноправну или прекршајноправну одговорност. Дакле, овај закон се појављује као споредни, односно допунски извор кривичног права.³²⁸ Према члану 17 Закона о добробити животиња³²⁹ кривично дело постоји: 1) ако лице без разлога лиши живота било ког кичмењака, 2) ако лице било ком кичмењаку из обести нанесе значајан бол или патњу и 3) ако лице било ком кичмењаку трајно или поновљено наноси бол или патњу. За сва три облика овог кривичног дела прописане су казна затвора до три године или новчана казна. Остала кршења одредби Закона о добробити животиња представљају прекршаје за које је прописана само новчана казна. Са друге стране, у Шведској, поступање у супротности са одређеним одредбама Закона о добробити животиња по правилу представља насиље над животињама у смислу Кривичног законика. То значи да у Шведској кршење појединих норми Закона о добробити животиња има за последицу изрицање кривичне санкције.³³⁰ Шведски Закон о добробити животиња у члану 36 изричито наводи да учинилац неће бити кажњен у складу са тим законом ако је за исто дело Кривичним закоником прописана иста или строжа казна.

Из наведених примера, можемо закључити да се проблем преплитања бића кривичног дела и прекршаја може избећи, тј. решити на следеће начине. Прво, закон о добробити животиња може изричито да прецизира које радње представљају кривично дело, а које прекршај, као што је то учињено у немачком праву. Друго, закон о добробити животиња може да пропише предност кривичног законика онда када је исто понашање санкционисано и његовим одредбама, као што је то учињено у Шведској. Сматрамо да је друго решење генерално гледано боље, јер се на тај начин решавају све спорне ситуације где се преплићу бића кривичног дела и прекршаја, али би у нашем праву могло да дође до тога да ослобађајућа пресуда у кривичном поступку активира забрану *ne bis in idem* у погледу вођења прекршајног поступка за исти догађај.

Најбоље би било да законодавац на нормативном плану разграничи које радње представљају кривично дело, а које прекршај, односно не прописивати идентичну радњу и као кривично дело и као прекршај. Поједини аутори указују да док не дође до таквих

³²⁷ А. Батрићевић, В. Станковић (2015), 100-101.

³²⁸ А. Батрићевић, В. Станковић (2015), 107.

³²⁹ Tierschutzgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 18. Mai 2006 (BGBl. I S. 1206, 1313), das durch Artikel 4 Absatz 87 des Gesetzes vom 18. Juli 2016 (BGBl. I S. 1666) geändert worden ist.

³³⁰ А. Батрићевић, В. Станковић (2015), 132-133.

законодавних измена на пољу материјалног права, проблем може да се решава на процесном плану. „Кривични“ и прекршајни судови би, када окончавају поступак због процене да се не ради о кривичном делу, тј. прекршају, то могли да чине одлуком која не спречава касније покретање другог (кривичног, односно прекршајног) поступка у смислу начела *ne bis in idem*. Наводе пример да ако „кривични суд“ током поступка процени да нису испуњена битна обележја кривичног дела убијање и злостављање животиња, али да постоје обележја неког прекршаја из ЗДЖ, требало би да донесе решење о одбацивању оптужног предлога како не би спречио касније прекршајно гоњење за „исти деликт“. Исто тако би прекршајни суд у случају процене да се ради о кривичном делу, требало да донесе решење о одбацивању захтева за покретање прекршајног поступка како би омогућио касније вођење кривичног поступка.³³¹ У сваком случају на надлежним органима је да до законодавних измена, у сваком конкретном случају дискреционо процењују да ли ће покренути кривични или прекршајни поступак. У пракси органи углавном пребацују надлежност са једног на други и тек када би се закони примењивали, долазило би до наведених проблема у пракси.

2.4. Управноправни аспекти Закона о добробити животиња

Примена Закона о добробити животиња захтева доношење управних правних аката и то како управних прописа тако и појединачних аката управе. Државни органи и органи јединица локалне самоуправе треба међусобно да сарађују и спроводе међусобно усаглашене планове и програме.³³²

Закон о добробити животиња карактерише ауторитативно поступање органа јавне управе, које је негде директно изражено, на пример код доношења прописа, а негде посредно, као што је то код вођења евиденција.³³³ Контролу над спровођењем Закона о добробити животиња и прописа донетих на основу њега врше управни органи, односно Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде преко Управе за ветерину, тј. ветеринарских инспектора.

Како би Закон о добробити животиња био примењив, неопходно је да министар надлежан за послове ветеринарства³³⁴ донесе низ прописа којима се регулишу одређена питања. Тако примера ради, према ЗДЖ министар прописује: ближе услове и средства за лишавање животиње живота (чл. 17 ст. 5); начин поступања са животињама непосредно пре клања и начин омамљивања и искрвављења животиња (чл. 28 ст. 5); начин држања паса који се држе као кућни љубимци, а који могу представљати опасност за околину (чл. 53 ст. 2 и 3); ближе услове које морају да испуњавају продавнице животиња и одгајивачнице (чл. 59 ст. 5), ближе услове за заштиту добробити животиња које морају да испуњавају пансионери и

³³¹ В. Бајовић (2023в), 276; Тако и Милан Шкулић, „Начело *ne bis in idem* у казненом законодавству Републике Србије“, *Начело ne bis in idem и правна сигурност грађана (међународни правни стандарди, регионална законодавства и искуства у примени)* (ур. Станко Бејатовић, Наташа Новаковић), Мисија ОЕБС у Србији, Београд, 2022а, стр. 89-90.

³³² Вид. чл. 3 ст. 2 у вези ст. 1 и чл. 4 ст. 1 тач. 3 ЗДЖ.

³³³ Марко Давинић, „Управно-правни аспекти Закона о добробити животиња“, *Зборник радова: Животиње и право* (ур. Марија Караникић Мирић, Марко Давинић, Игор Вуковић), Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2016, стр. 127.

³³⁴ У даљем тексту овог дела рада биће означен са „министар“.

прихватилишта, начин поступања са животињама у тим објектима и програм обуке о добробити животиња (чл. 61 ст. 3); начин и средства за прикупљање напуштених и изгубљених животиња, као и начин превоза и збрињавања напуштених и изгубљених животиња (чл. 66 ст. 5); као и бројне друге услове, начине и средства поступања.³³⁵ У пракси је министар управне прописе који омогућавају примену ЗДЖ доносио искључиво у виду правилника, иако их је могао доносити и у виду наредби и упутстава.³³⁶

Поред министра, и органи јединица локалне самоуправе имају дужност да донесу одређене прописе који омогућавају примену Закона о добробити животиња. Органи јединица локалне самоуправе дужни су да израде и спроводе програм контроле и смањења популације напуштених паса и мачака према специфичностима средине и да пропишу место и начин извођења кућних љубимаца, а нарочито паса и мачака на јавне површине (чл. 54 ЗДЖ). Орган јединице локалне самоуправе такође је дужан да обезбеди прихватилиште ако на својој територији има напуштених животиња, као и да обезбеди прикупљање, превоз и збрињавање напуштених и изгубљених животиња, као и да им пружи помоћ, бригу и смештај у прихватилиште (чл. 66 ст. 1 и 2 ЗДЖ).³³⁷

Када су у питању појединачни акти управе који омогућавају примену Закона о добробити животиња, закон прописује следеће ситуације. Правно и физичко лице, односно предузетник, може користити животињу као носиоца или учесника радње филмова, реклама, на основу решења о одобрењу које доноси надлежан ветеринарски инспектор (чл. 9 ст. 1). Спровођење огледа на животињама може се обављати на основу решења о одобрењу које доноси министар, на основу стручног мишљења Етичке комисије за заштиту добробити

³³⁵ Видети следеће одредбе ЗДЖ: чл. 8 ст. 7, чл. 11 ст. 9 и 10, чл. 13 ст. 6, чл. 18 ст. 4, чл. 22 ст. 4, чл. 23 ст. 7 и 8, чл. 24 ст. 5, чл. 25 ст. 5, чл. 30 ст. 3, чл. 31 ст. 4, чл. 33 ст. 9, чл. 34 ст. 7 и 8, чл. 40 ст. 2, чл. 43 ст. 6, чл. 47 ст. 2 и чл. 63 ст. 4.

³³⁶ Правилници које је министар донео су: Правилник о условима које морају да испуњавају прихватилишта и пансиони за животиње ("Сл. гласник РС", бр. 19/2012); Правилник о условима које морају да испуњавају одгајивачнице за животиње ("Сл. гласник РС", бр. 14/2012 и 49/2021); Правилник о садржини овлашћења за превоз животиња, као и о елементима за одређивање дужег и краћег превоза животиња ("Сл. гласник РС", бр. 28/2011); Правилник о обрасцу и садржини плана превоза, као и начину превоза животиња којим се обезбеђује заштита живота и добробити животиња ("Сл. гласник РС", бр. 48/2011); Правилник о ближим условима које морају да испуњавају места за утовар, претовар и истовар животиња, места за одмор и контролне станице ("Сл. гласник РС", бр. 92/2010); Правилник о програму обуке о добробити животиња приликом њиховог превоза, као и садржини и начину вођења Регистра превозника животиња ("Сл. гласник РС", број 73/2010); Правилник о начину држања паса који могу представљати опасност за околину ("Сл. гласник РС", бр. 65/2010); Правилник о условима за добробит животиња у погледу простора за животиње, просторија и опреме у објектима у којима се држе, узгајају и стављају у промет животиње у производне сврхе, начину држања, узгајања и промета појединих врста и категорија животиња, као и садржини и начину вођења евиденције о животињама ("Сл. гласник РС", бр. 6/2010, 57/2014 и 152/2020); Правилник о условима и средствима за лишавања животиња живота, начину поступања са животињама непосредно пре клања, начину омамљивања и искрварења животиња, условима и начину клања животиња без претходног омамљивања, као и програму обуке о добробити животиња током клања ("Сл. гласник РС", бр. 14/2010); Правилник о условима за упис у Регистар за огледе на животињама и садржини и начину вођења тог регистра, програму обуке о добробити огледних животиња, обрасцу захтева за одобрење спровођења огледа на животињама, начину неге, поступања и лишавања живота огледних животиња, као и о садржини и начину вођења евиденције о држању, репродукцији, промету, односно спровођењу огледа на животињама ("Сл. гласник РС", бр. 39/2010); и Правилник о условима које треба да испуњава зоолошки врт, односно мини зоолошки врт и елементима за одређивање мини зоолошког врта ("Сл. гласник РС", бр. 75/2010).

³³⁷ О непоступању јединица локалне самоуправе у складу са обавезама из ЗДЖ и о поверавању послова приватним компанијама видети на стр. 61-65 дисертације.

огледних животиња (чл. 34 ст. 1). Министар такође има дужност да ради разматрања стручних питања, давања стручних мишљења и учешћа у реализацији пројектних задатака у области добробити животиња, у складу са прописима којима се уређује државна управа, решењем оснује посебну радну групу - Етички савет за добробит огледних животиња (чл. 48 ЗДЖ). Држање и репродукција дивљих и егзотичних животиња као кућних љубимаца може се обављати само на основу решења о одобрењу које доноси министар, на основу претходно прибављене сагласности министра надлежног за послове животне средине (чл. 58 ст. 1). Власник зоолошког врта, односно мини зоолошког врта, прихватилишта, односно одгајалишта за дивље животиње, дужан је да обезбеди одређене услове, а решење о испуњености услова доноси министар (чл. 71 ст. 2 у вези ст. 1). Ветеринарска станица и овлашћени ветеринар могу обављати поједине стручне послове за потребе ветеринарске инспекције на основу решења о испуњености услова које доноси министар (чл. 80 ст. 3 у вези ст. 1). Министар надлежан за послове ветеринарства доноси и велики број решења о упису или брисању из одређеног регистра, примера ради, из регистра лица за обуку животиња, регистра превозника животиња, регистра за огледе на животињама и других регистара (чл. 11, 22, 23, 33). Ова решења имају својство коначности, што значи да се против њих не може уложити жалба већ тужбом покренути управни спор.

Са друге стране, ЗДЖ предвиђа и доношење решења која немају својство коначности. Тако је ветеринарски инспектор у вршењу инспекцијског надзора, у циљу откривања прекршаја и успостављања добробити животиња, овлашћен да предузме 25 различитих мера које утврђује решењем, против ког решења се може у року од осам дана уложити жалба министру надлежном за послове ветеринарства (чл. 79). Прописани рок од осам дана за жалбу је краћи од општег рока за жалбу предвиђеног Законом о општем управном поступку³³⁸, који износи 15 дана (чл. 153 ст. 1 ЗУП). Решење министра је коначно и против њега се може покренути управни спор. Мере које предузима ветеринарски инспектор имају карактер управних мера и регулисане су Законом о инспекцијском надзору.³³⁹

Законом о добробити животиња регулисани су и поједини облици уверења, легитимација и поменути регистри, тј. евиденције, што све спада у акте управе.³⁴⁰ Прописано је да је током снимања сцена у којима се користе животиње обавезно поседовање уверења о здравственом стању животиња које издаје овлашћени ветеринар (чл. 9 ст. 4). Закон утврђује и то да ветеринарски инспектор мора имати службену легитимацију којом доказује својство ветеринарског инспектора у обављању послова инспекцијског надзора (чл. 77).

На крају, међу управним органима, одређене обавезе леже и на органима унутрашњих послова и царинским органима. Они су дужни да задрже пошилику животиња, превозника и превозно средство ако се превоз животиње врши супротно одредбама чланова 25 и 26 ЗДЖ и да о томе обавесте надлежног инспектора (чл. 27 ст. 1 ЗДЖ). Такође, на захтев ветеринарског инспектора, министарство надлежно за унутрашње послове, у границама својих овлашћења, пружа помоћ при спровођењу инспекцијског надзора (чл. 78 ст. 2 ЗДЖ).

³³⁸ Закон о општем управном поступку – ЗУП, "Сл. гласник РС", бр. 18/2016, 95/2018 - аутентично тумачење и 2/2023 - одлука УС.

³³⁹ М. Давинић (2016), 121-122.

³⁴⁰ М. Давинић (2016), 126.

**ТРЕЋИ ДЕО – ПРАВНА РЕАКЦИЈА НА УБИЈАЊЕ И
ЗЛОСТАВЉАЊЕ ЖИВОТИЊА**

1. СПЕЦИФИЧНОСТИ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА ЗА КРИВИЧНО ДЕЛО УБИЈАЊЕ И ЗЛОСТАВЉАЊЕ ЖИВОТИЊА

Кривични поступак представља одређено поступање, тј. одређену процедуру, која се обавља ради остварења циља и регулисан је Закоником о кривичном поступку (ЗКП).³⁴¹ Тај циљ се своди на решавање кривичне ствари која је предмет поступка, тј. кривичног дела које је предмет оптужног акта и о коме одлуку треба да донесе кривични суд.³⁴² Решавање предмета кривичног поступка, односно доношење одлуке о кривичном делу које је предмет поступка, подразумева да се донесе суд о не/постојању кривичног дела, као и не/постојању кривице за дело које је противправно и у закону предвиђено као кривично дело. Такође, када суд утврди постојање дела учињеног од стране оптуженог лица коме се такво дело може приписати у кривицу, њему се изриче одговарајућа санкција или се ослобађа од казне у складу са законом или му се изриче мера безбедности ако је у току поступка утврђено да лице није било урачунљиво у време извршења кривичног дела. Поред тога, предмет одлуке којом се окончава поступак, може се тицати не/испуњености услова за кривично гоњење, попут застарелости, амнестије, помиловања итд.³⁴³

Најважнији субјекти кривичног поступка су овлашћени тужилац, окривљени и његов бранилац и суд, јер они врше основне процесне функције и то функцију оптужбе, функцију одбране и функцију вођења кривичног поступка и пресуђивања. Поред њих, у поступку се јављају и други субјекти који остварују доказну функцију (сведоци и вештаци), или остварују нека друга своја права (оштећени).³⁴⁴ У складу са законом, суд би требао да тежи потпуно независном и непристрасном решавању предмета кривичног поступка, као и јавни тужилац када се ради о официјелном кривичном гоњењу. Међутим, странке су по природи ствари пре свега усмерене на остварење својих основних страначких интереса.³⁴⁵ Сматра се да је циљ кривичног поступка комплексан јер треба да обезбеди осуду кривца, заштиту невиног, као и да се избегне самовоља у вођењу поступка и одлучивању.³⁴⁶ Простије речено, да бисмо заштитили друштво од злочина, у казненом поступку настојимо разлучити криве од невиних.³⁴⁷ Законик о кривичном поступку у члану 1 прокламује да утврђује правила чији је циљ да нико невин не буде осуђен, а да се учиниоцу кривичног дела изрекне кривична санкција под условима које прописује кривични закон, на основу законито и правично спроведеног поступка.

Говорећи о суђењу за кривично дело убијање и злостављање животиња, циљ поступка би био да суд утврди да ли учињено дело представља противправно и законом предвиђено кривично дело убијање и злостављање животиња. Уколико представља, задатак суда би био и да одлучи да ли постоји кривица оптуженог лица. И на крају, ако има кривице,

³⁴¹ Законик о кривичном поступку – ЗКП, "Сл. гласник РС", бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - одлука УС и 62/2021 - одлука УС.

³⁴² Милан Шкулић, *Кривично процесно право*, Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2017, стр. 3.

³⁴³ М. Шкулић (2017), 5.

³⁴⁴ М. Шкулић (2017), 4-5.

³⁴⁵ М. Шкулић (2017), 5.

³⁴⁶ М. Шкулић (2017), 5, фт. 4.

³⁴⁷ Мирјан Дамашка, *Доказно право у казненом поступку: орис нових тенденција*, Правни факултет у Загребу, Загреб, 2001, стр. 6.

учиниоцу треба изрећи адекватну санкцију.³⁴⁸ Кривично гоњење за кривично дело убијање и злостављање животиња се предузима по службеној дужности, што значи да гони јавни тужилац. Уколико се животиња налази у нечијем власништву, оштећени је власник животиње, а ако је објект радње извршења напуштена животиња или друга животиња која никоме не припада, онда у том поступку нема оштећеног. Поводом кривичног дела убијање и злостављање животиња води се скраћени поступак, јер је за ово дело као главна казна прописана новчана казна или казна затвора до две године за основни облик, односно до три године за тежи и посебан облик. То значи да на суђењима због кривичног дела убијање и злостављање животиња суди судија појединац, а не веће, што представља изузетак од начела зборности суђења.

У нашој земљи је у периоду 2006-2022. година донето свега 378 осуда за ово дело, док је у пракси убијено и злостављено на десетине и стотине хиљада животиња. Зато се поставља питање, где у процедури настаје проблем. Зашто има свега 378 осуда на 2.866 поднетих кривичних пријава због убијања и злостављања животиња и зашто је број поднетих кривичних пријава јако мали у односу на број дела која су у пракси учињена? Ради добијања одговора на постављена питања, анализирана су процесна решења и примена процесних института који су од утицаја на овакав резултат примене закона у пракси.

1.1. Поступање и овлашћења различитих субјеката у откривању и доказивању кривичног дела убијање и злостављање животиња

У теорији треба утврдити правни положај лица која учествују у кривичном процесу. С обзиром на то да кривични процес схватамо као правни однос, потребно је утврдити субјекте тог процесног односа. Субјекти су само она лица која су неопходна да би се могао засновати, тећи и окончати кривичнопроцесни однос. Према томе, процесни субјекти су суд, овлашћени тужилац и окривљени.³⁴⁹ Одвајањем суда као процесног субјекта од осталих процесних субјеката, долази се до појма странака. Странке су према томе овлашћени тужилац који тражи да суд ступи у дејство и донесе пресуду и окривљени према коме је управљен тужиоцев захтев.³⁵⁰ Осим субјеката кривичног процесног односа, постоје и извесни учесници у поступку којима закон признаје тачно одређена и доста ограничена права и дужности у поступку у коме они нису процесни субјекти.³⁵¹ Ту пре свега спада оштећени, као лице чије је лично или имовинско право кривичним делом повређено или угрожено, полиција која се у кривичном поступку појављује са важним овлашћењима у претходном кривичном поступку, бранилац, сведоци, вештаци, стручни саветник, законски заступници и друга лица. Иако грађани формално нису учесници кривичног поступка (осим ако немају улогу окривљеног, оштећеног или сведока), значајна је и њихова улога, будући да могу бити подносиоци кривичне пријаве, као и да полиција од њих може прикупљати

³⁴⁸ Кривичне санкције не могу да се изрекну за дела која нису кривична дела, али од тог правила постоји изузетак који се односи на мере безбедности медицинског карактера. Оне могу да се изрекну лицима која су у стању неурачуљивости учинила противправна дела која су законом предвиђена као кривична дела.

³⁴⁹ Тихомир Васиљевић, *Систем кривичног процесног права СФРЈ*, Научна књига, Београд, 1964, стр. 65.

³⁵⁰ Т. Васиљевић (1964), 67.

³⁵¹ Т. Васиљевић (1964), 66.

обавештења у предистражном поступку. У пракси је за откривање и доказивање кривичног дела убијање и злостављање животиња, значајна и улога одређених служби и организација које се баве животињама, попут ветеринарске инспекције, ветеринара, удружења за заштиту животиња и других. Тема овог дела рада је поступање свих набројаних актера, будући да је једино њиховим заједничким деловањем и сарадњом могуће доћи до ефикасног сузбијања насиља над животињама.

1.1.1. Улога и поступање грађана

Закон о добробити животиња прокламаторно обавезује сваког грађанина да брине о животу и заштити здравља и добробити животиња и да у том циљу сарађује са бројним државним органима, организацијама, установама и удружењима, као и да спречи и пријави све облике злостављања животиња и угрожавања њиховог живота, здравља и добробити (чл. 3 ЗДЖ). Стога можемо говорити не само о моралној, већ и о законској обавези грађана да брину о животињама и активно учествују у сузбијању криминалитета, односно насиља над животињама.

Строго формално, грађани нису учесници кривичног поступка, али је њихова улога значајна, будући да могу бити очевици кривичног дела или на други начин доћи до сазнања о извршеном кривичном делу. Тада се грађани могу појавити као подносиоци кривичне пријаве и тиме иницирати започињање кривичног гоњења.³⁵² Такође, у току предистражног поступка полиција, односно јавни тужилац могу позивати грађане ради прикупљања обавештења (чл. 282 ст. 1 тач. 2, чл. 288 ст. 1 ЗКП). Грађани тада не могу бити саслушани у својству окривљеног, односно испитивани у својству сведока или вештака, осим ако полиција у току прикупљања обавештења оцени да позвани грађанин може бити сматран осумњиченим (чл. 288 ст. 2 ЗКП).³⁵³ На основу прикупљених обавештења, полиција саставља

³⁵² Грађани могу учествовати у кривичном поступку, тј. суђењу кроз институт пороте. Евро-континенталне државе, па тако и наша, прихватају систем присудитељства, што значи да је суд тј. судско веће састављено од судија професионалаца и судија поротника. У нашем праву, у првом степену суд суди у већу: од једног судије и двоје судија-поротника за кривична дела за која је прописана казна затвора преко осам година, а до двадесет година; од двоје судија и троје судија-поротника за кривична дела за која је прописана казна затвора од тридесет до четрдесет година или казна доживотног затвора; и од троје судија за кривична дела за која је посебним законом одређено да поступа јавно тужилаштво посебне надлежности (чл. 21 ст. 1 ЗКП). У првом степену суди судија појединац за кривична дела за која је прописана новчана казна или казна затвора до осам година (чл. 22 ст. 1 ЗКП). То значи да на суђењу за кривично дело убијање и злостављање животиња суди судија појединац и у том смислу у суђењу не учествују грађани. Свакако, с обзиром на то да не поседују правно образовање, једина улога судија поротника у пракси је да буду присутни током суђења како би се закон формално испоштовао. Зато се не може говорити о учешћу грађана у суђењу, већ је пре реч о присуствовању грађана суђењу. – Вања Бајовић, „Учешће грађана у кривичном поступку“, *Правни живот – лист за правна питања и праксу*, год. 58, бр. 10, том II, 2009, стр. 629; Момчило Грубач, *Кривично процесно право – увод и општи део*, Службени гласник, Београд, 2004, стр. 104.

³⁵³ Уколико се грађанин није одазвао позиву, може бити принудно доведен ако је у позиву на то упозорен. Прикупљање обавештења траје колико је потребно, а најдуже четири часа, а ако лице које даје обавештења пристане може и дуже трајати. Обавештења се не смеју прикупљати принудно. О датом обавештењу ће се сачинити службена белешка, које ће се прочитати грађанину који је дао обавештење, а он може ставити примедбе које је полиција дужна да унесе у службену белешку. Ако грађанин захтева, издаће му се копија

кривичну пријаву у којој наводи доказе за које је сазнала приликом прикупљања обавештења (чл. 288 ст. 8 ЗКП). Дакле, грађани представљају један од извора сазнања да је извршено кривично дело и дају полицији информације које поседују о делу, на основу чега полиција и јавни тужилац стичу прелиминарна знања о догађају. Може се десити да је грађанин који има сазнања о кривичном делу уједно и оштећен кривичним делом убијање и злостављање животиња ако се реч о његовој власничкој животињи и тада може учествовати у кривичном поступку као оштећени. Такође, грађанин током поступка може бити позван у својству сведока, па и на тај начин може бити учесник поступка.

Када је реч о подношењу кривичне пријаве од стране грађана, чланом 280 ст. 1 ЗКП прописана је обавеза за физичка лица да пријављују кривична дела за која се гони по службеној дужности, о којима су обавештена или за њих сазнају на други начин. Међутим, само онај ко не пријави лице које је учинило кривично дело за које се по закону може изрећи доживотни затвор или не пријави да је такво дело учињено пре него што су дело, односно учинилац откривени, чини кривично дело непријављивање кривичног дела и учиниоца из члана 332 КЗ. С обзиром на то да је за кривично дело убијање и злостављање животиња прописана казна затвора до две године за основни облик, односно до три године за тежи и посебан облик дела, грађанин који зна да је извршено ово дело или зна ко је учинилац и то не пријави, не може трпети никакве правне последице. Такође, грађанин који зна да се припрема извршење кривичног дела убијање и злостављање животиња, па у времену кад је још било могуће спречити његово извршење то не пријави, а дело буде покушано или извршено, не може сносити никакве правне последице јер кривично дело непријављивање припремања кривичног дела из члана 331 КЗ постоји само онда када је за дело чије припремање није пријављено запрећена казна од пет година затвора или тежа казна. Дакле, када би за кривично дело убијање и злостављање животиња била прописана строжа санкција, односно казна од пет година затвора или тежа казна, грађани би имали правну обавезу да пријаве припремање овог дела. У пракси људи неретко знају да је извршено кривично дело убијање и злостављање животиња или ко је учинилац или да неко припрема такво дело, јер у нашој земљи не постоје култура и свест о заштити животиња, па људи без задршке причају какво зло планирају да нанесу животињи или су већ нанели.

Законодавац прописује обавезу за сваког могућег подносиоца кривичне пријаве, па тако и за грађане, да уз кривичну пријаву наведу доказе који су им познати и предузму мере да би се сачували трагови кривичног дела, предмети на којима је или помоћу којих је учињено кривично дело и други докази (чл. 280 ст. 3 ЗКП). Од грађана би се могло очекивати да уз кривичну пријаву наведу доказе који су им познати, али тешко да се може очекивати да ће грађани активно доказно деловати у смислу да предузимају мере како би се сачували материјални доказ.³⁵⁴ У сваком случају, реч је о инструктивној норми, што значи да грађани не могу трпети последице ако се оглуше о наведену законску обавезу.

Код кривичног дела убијање и злостављање животиња, ако постоји сумња да је животиња убијена, у циљу прибављања и обезбеђења доказа било би потребно послати леш животиње на обдукцију, која се врши на Факултету за ветеринарску медицину и приватним ветеринарским амбулантама. Такође, уколико постоји сумња да је животиња отрована,

службене белешке. Ако је грађанин поново позван ради прикупљања обавештења о истом кривичном делу, не може поново да се принудно доводи (чл. 288 ст. 3, 4, 5 и 6 ЗКП).

³⁵⁴ Тако и М. Шкулић (2017), 305.

потребно је поред обдукције, хитно извршити и токсиколошку анализу која се обавља на ВМА. Ако се ради о повређеној животињи, било би потребно одвести је код ветеринара да утврди повреде и сачини извештај о томе. У суштини, све ове радње би полиција, односно јавни тужилац били дужни да хитно предузму када добију пријаву од грађана да је животиња убијена или повређена. Међутим, у пракси, полиција поучава грађане да сами прибаве наведене доказе, па да ће након тога случај бити упућен јавном тужиоцу и покренут поступак. Јасно је да је такво поступање полиције противправно, будући да се кривично дело убијање и злостављање животиња гони по службеној дужности и да су полиција и јавно тужилаштво дужни да прикупљају доказе. Штавише, обдукција и токсиколошке анализе су скупе, те грађани и онда када се ради о њиховој власничкој животињи често нису у могућности да прибаве наведене доказе, а поготово када се ради о напуштеним животињама мале су шансе да ће се грађани латити прикупљања „скупих“ доказа.

Генерално гледано, када грађани хоће да обавесте надлежне органе да је извршено неко кривично дело, најчешће се одлучују да обавесте полицију или да непосредно поднесу кривичну пријаву тужилаштву. Међутим, када су у питању казнена дела против животиња, односно када су грађани сведоци насиља над животињама, када су пронашли злостављану или убијену животињу или када имају информације о томе, радије бирају да обавесте одређено удружење за заштиту животиња или да позову Управу за ветерину.³⁵⁵

С обзиром на то да се биће кривичног дела убијање и злостављање животиња преплиће са одређеним прекршајима из Закона о добробити животиња, дешава се да на позив грађана, Управа за ветерину³⁵⁶ и полиција пребацују надлежност једни на друге. Такво поступање није правилно ни законито. Полиција је дужна да прима кривичне пријаве и прослеђује их надлежном јавном тужилаштву и да сама саставља кривичне пријаве, као и да прима прекршајне пријаве³⁵⁷ и подноси захтев за покретање прекршајног поступка. Са друге стране, није прописана дужност других органа, па ни Управе за ветерину, да приме кривичну пријаву и да је проследи надлежном јавном тужилаштву, али свакако да су ветеринарски инспектори дужни да када сазнају за дело у вршењу своје дужности, поднесу кривичну пријаву односно захтев за покретање прекршајног поступка. Полиција и ветеринарски инспектори треба да сарађују. Закон о добробити животиња прописује да на захтев ветеринарског инспектора, полиција у границама својих овлашћења пружа помоћ при спровођењу инспекцијског надзора (чл. 78 ст. 2).

О подношењу пријава закон каже следеће. Члан 3 став 3 Закона о добробити животиња прописује дужност сваког грађанина Републике Србије да спречи и пријави министарству надлежном за послове ветеринарства (а то је Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде) или МУП-у, све облике злостављања животиња и угрожавања

³⁵⁵ Н. Живковић (2021а), 80.

³⁵⁶ Ветеринарска инспекција Управе за ветерину у оквиру Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, надлежна је за вршење инспекцијског надзора над спровођењем Закона о добробити животиња, те је овлашћена и дужна да проверава да ли се Закон о добробити животиња спроводи и да решењем утврђује одређене мере у циљу отклањања неправилности (чл. 76-79 ЗДЖ).

³⁵⁷ Закон о прекршајима помиње само прекршајну пријаву оштећеног која се подноси надлежном органу, али по логици ствари свако може поднети прекршајну пријаву јер не постоји код сваког прекршаја оштећени, нити би за многе прекршаје било могуће сазнати да грађани немају могућност да их пријаве. Надлежни органи, пре свега инспекцијске службе, управо из пријава грађана долазе до сазнања да је извршен прекршај из њиховог делокруга надлежности, односно да је повређен закон чију примену контролишу.

њиховог живота, здравља и добробити.³⁵⁸ Са друге стране, ако се ради о кривичном делу убијање и злостављање животиња грађани имају дужност да поднесу кривичну пријаву надлежном јавном тужиоцу, а полиција је такође дужна да прими пријаву. Дакле, било да се ради о прекршају из ЗДЖ или кривичном делу, грађани могу да обавесте полицију која има дужност да прими кривичну пријаву или пријаву која се односи на прекршај, док ветеринарски инспектори имају дужност да приме пријаву за прекршај.

У пракси полиција неретко одбија да изађе на терен или се случај заврши на службеној белешци без подношења кривичне пријаве или захтева за покретање прекршајног поступка и без прикупљања и обезбеђења доказа. Зато је најбоље да грађани непосредно подносе кривичне пријаве надлежном јавном тужиоцу онда када је јасно да се ради о кривичном делу. То би биле ситуације када је животиња убијена, када су јој нанете физичке повреде, када је мучена тако да трпи велику патњу или болове или када је отрована. Са друге стране, прекршај би могло да представља континуирано држање пса на ланцу, ускраћивање лечења када је животиња болесна, свакодневно излагање животиње стресу, спречавање да испољава своје природно понашање у складу са њеном врстом итд.³⁵⁹ У оваквим ситуацијама би најбоље било обавестити и полицију и ветеринарску инспекцију како би инспекција предузела мере за отклањање неправилности и евентуално одузела животињу и како би неко од ова два органа поднео захтев за покретање прекршајног поступка.

При непоступању надлежних органа по пријави грађана, грађанима су руке прилично везане. Притужбу на рад полицијског службеника може поднети свако лице које сматра да су му поступањем или пропуштањем поступања запосленог при вршењу службених задатака, повређена људска и мањинска права и слободе, у року од 30 дана од дана када се притужена радња догодила (чл. 234 ст. 1 Закона о полицији).³⁶⁰ Како се непоступањем полицијског службеника по пријави везаној за убијање, злостављање или нарушавање добробити животиње, не крше подносиочева људска и мањинска права и слободе, притужба би прошла безуспешно, осим евентуално ако се ради о пријави оштећеног. Готово идентична ситуација је и у погледу подношења притужбе на рад ветеринарских инспектора. Свако лице има право да поднесе притужбу против руководиоца инспекције, инспектора, односно службеника овлашћеног за вршење инспекцијског надзора ако сматра да су му њиховом незаконитом или неправилном радњом, односно несавесним радом повређена права или слободе (чл. 52 ст. 1 Закона о инспекцијском надзору³⁶¹). Дакле, закон од „лењости“ полиције, односно инспекције, штити грађане само онда када се крше њихова права и слободе, што значи да би евентуално само притужба оштећеног, тј. власника животиње могла имати учинка, док остали грађани не могу да утичу на непоступње надлежних органа. Такође, грађани немају никакву процесну могућност да утичу на рад

³⁵⁸ Као што се види, прописана је не само дужност грађана да пријаве све облике злостављања животиња и угрожавања њиховог живота, здравља и добробити, већ и да исте спрече. Реч је о инструктивној норми, за чије кршење није прописана санкција. Од грађана се може очекивати да пријаве извршење прекршаја из ЗДЖ, али није реално у свим ситуацијама очекивати да ће се грађани одлучити да спрече његово извршење, будући да би то понекад изискивало и физички обрачун са лицем које злоставља животињу или угрожава њен живот, здравље и добробит. У сваком случају, таква прокламација је са моралне стране сасвим оправдана.

³⁵⁹ Зависно од околности конкретног случаја, у наведеним ситуацијама би се могло радити о кривичном делу убијање и злостављање животиња, а не о прекршају.

³⁶⁰ Закон о полицији, "Сл. гласник РС", бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018.

³⁶¹ Закон о инспекцијском надзору – ЗИН, "Сл. гласник РС", бр. 36/2015, 44/2018 - др. закон и 95/2018.

јавног тужиоца. Прописана су одређена кривична дела против службене дужности, попут кривичног дела злоупотреба службеног положаја (чл. 359 КЗ) и кривичног дела несавестан рад у служби (чл. 361 КЗ). Међутим, да би наведена дела постојала било би потребно да невршењем службене дужности, односно њеним несавесним вршењем, дође до тога да се другом нанесе каква штета или теже повреде права другог, што у случају непоступања по пријави грађана за кривично дело из члана 269 КЗ, не би био случај.

1.1.2. Улога и поступање удружења за заштиту животиња

Покрети за заштиту животиња по правилу су алтруистички орјентисани, одликује их наглашена емоционална основа партиципације великог броја активиста, као и успостављање блиских веза између активиста. Историјски посматрано, управо су организације и удружења за заштиту животиња заслужне за доношење првих закона у свету којима се животиње штите од насиља. Једна од данас најважнијих организација за заштиту животиња „Краљевско друштво за превенцију насиља над животињама“ (*The Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals – RSPCA*) основана је у Лондону још 1824. године. Убрзо након тога, сличне организације заживеле су и у Сједињеним Америчким Државама, најпре оснивањем Америчког друштва за превенцију суровости над животињама 1866. године, а након тога, широм земље појављује се неколико стотина сличних удружења. Модерни покрети за заштиту животиња развијају се 70-их година прошлог века у земљама западне Европе и САД. Бројне познате организације попут *ПЕТЕ*, али и утицајни појединци у овој области, пробали су се 80-их година захваљујући добро фокусираним кампањама на драматичне случајеве мучења животиња.³⁶² Последњих пар деценија широм света долази до пораста броја организација које се баве заштитом животиња. Уочава се да степен развијености покрета прати ниво економског развоја, па су у земљама са вишом стопом бруто друштвеног производа бројније и активније овакве организације. Ипак су од значаја и културолошке прилике, те је примера ради у Азији, чак и у богатом Јапану и Јужној Кореји, знатно мањи број организација које се баве заштитом животиња.³⁶³

У нашој земљи тачан број друштава, организација и удружења грађана који се баве заштитом животиња није познат, зато што са једне стране, многа удружења нису регистрована, док са друге стране, нека удружења која су престала да постоје и даље се налазе у регистрима. Закон о добробити животиња посвећује удружењима и организацијама у области заштите добробити животиња посебан одељак, међутим у том одељку њихов рад је регулисан у свега два члана. Закон прописује да су удружења чији су циљеви усмерени на заштиту добробити животиња дужна да раде на ширењу свести и информисању јавности о добробити животиња и да својим деловањем активно учествују у заштити добробити животиња на начин којим се не повређује етика и права других грађана, а ако имају прихватилиште дужна су да раде на збрињавању напуштених животиња уз претходни опоравак и здравствено збрињавање животиња (чл. 74 ЗДЖ). Дакле, Закон обавезује

³⁶² Lawrence Finsen, Susan Finsen, *The Animal Rights Movement in America: From Compassion to Respect*, Twayne, New York, 1994, p. 108.

³⁶³ Јелисавета Вукелић, „Емоције и друштвени покрети – случај покрета за заштиту права и добробити животиња у Србији“, *Социологија*, вол. 54, бр. 1, 2012, стр. 189.

удружења да активно делују на различите начине у циљу заштите добробити животиња, с тим што је ова обавеза прокламаторна будући да није прописана правна последица за оглушење о обавезу.

У пракси, да би удружења испунила све наведене обавезе, била би им потребна велика новчана средства, која већини удружења наша држава не додељује, већ се активности финансирају личним средствима чланова и донацијама. Такође је прописано да ако удружења обављају активности супротно одредбама овог закона, Министарство о томе обавештава надлежни државни орган код кога су регистрована (чл. 75 ЗДЖ). Последица у виду обавештавања државног органа код кога су удружења регистрована прописана је само ако се активности обављају супротно одредбама ЗДЖ, а не и ако се не врше. На крају, чланом 3 ЗДЖ, који спада у основне одредбе закона, прописана је и обавеза удружења да сарађују међусобно, као и са бројним државним органима, организацијама, установама и грађанима, а све у циљу успостављања добробити животиња. Поред наведених обавеза, удружења су, као и грађани, дужна да пријављују кривична дела за која се гони по службеној дужности, о којима су обавештена или су за њих сазнала на други начин. Такође, као и грађани, у пријави треба да наведу доказе који су им познати и да предузму мере да би се сачували трагови кривичног дела, предмети на којима је или помоћу којих је учињено кривично дело и други докази. У погледу ове обавезе, важи све оно што је наведено и објашњено када је било говора о пријављивању овог кривичног дела од стране грађана.

Као циљеве свог деловања, удружења управо наводе оне обавезе које им и Закон о добробити животиња намеће, а то је ширење свести грађана о правима животиња и потреби адекватног опхођења према њима, заштита животиња од патње и мучења и борба за достојанствени статус животиња. Са друге стране, код нас се у пракси удружења и организације за заштиту животиња најчешће баве решавањем питања напуштених животиња, јер су оне најугроженије и питање њихове егзистенције представља најургентнији проблем који треба решити. Удружења настоје да умање патњу напуштених животиња тако што им обезбеђују храну, воду, брину о њиховом здрављу, стерилишу их како би се смањио број напуштених животиња и улажу напор да им пронађу привремени и трајни смештај. Неретко се дешава да су напуштене животиње озбиљно повређене, те им удружења обезбеђују ветеринарске прегледе, лекове и негу, што све јако пуно кошта. При томе, средства за храну, негу, стерилизацију, лечење и смештај најчешће обезбеђују из личних средстава и прилога грађана.³⁶⁴ Међутим, како су прилози грађана спорадични, то често има за последицу веома истањене личне буџете активиста. Када су у питању средстава из државног буџета и буџета локалних самоуправа, према исказима активиста, одређене организације блиске доносиоцима одлука углавном успевају да се домогну тих средстава, док остали остају „кратких рукава“. Зато уместо сарадње, између организација и удружења за заштиту животиња превладавају односи супарништва и конкуренције.³⁶⁵ Поред тога, одређена удружења и појединци који се истакнуто баве заштитом животиња, добијају понекад и велике стране донације, па се дешава да међусобно једни друге „блате“ и на разне начине умањују кредибилитет једни другима, како би се домогли донација. Највеће жртве у том сукобу су животиње о којима они брину, јер док једни стављају новац од донација у свој џеп, други га заиста користе за бригу о великом броју животиња.

³⁶⁴ Ј. Вукелић (2012), 190.

³⁶⁵ Ј. Вукелић (2012), 195.

Комуникација грађана и удружења и организација се углавном своди на обавештавање да је нека животиња угрожена и где се налази, са молбом да удружење помогне животињи. Међутим, грађани често немају свест да су капацитети удружења ограничени и да је, заправо, много лакше њима као појединцима да помогну једној животињи, него удружењу које је одавно превазишло своје могућности и већ је задужено и код ветеринара и код пансиона у коме држе животиње.

Чланови удружења и организација за заштиту животиња најчешће нису формално правно образовани, али их је искуство из праксе научило у којим ситуацијама треба поднети кривичну или прекршајну пријаву, позвати инспекцију или полицију. Међутим, удружења су пребукирана спашавањем угрожених напуштених животиња, па не стижу да се у довољној мери баве и том врстом посла. Само малобројна удружења имају свог адвоката који се бави правним пословима заштите животиња, што је такође последица недостатка новчаних средстава.

Поред рада на терену, који углавном подразумева збрињавање угрожених животиња, активисти настоје да се укључе и у процес доношења одлука. Активисти истичу да неколико доминантних организација које подржавају одлуке носилаца власти, практично имају монопол на учешће у доношењу одлука везаних за заштиту животиња, док је осталима приступ знатно отежан.³⁶⁶ Зато је на том пољу деловања, већини удружења и организација активизам ограничен на слање протесних писама, мејлова, петиција. Ипак, чланови удружења и организација за заштиту животиња су свесни да је много већи проблем непримена закона, него измена појединих одредби, па често организују протесте са захтевом да се постојећи закони примењују. Такви захтеви се најчешће односе на то да надлежни органи гоне учиниоце казњених дела против животиња, да се стерилишу напуштене животиње и да се побољшају услови живота за животиње у државним азилима који личе на „логоре“ за псе.

1.1.3. Улога и поступање ветеринара

Улога ветеринара у сузбијању насиља над животињама је вишеструка. Прво, ветеринари могу утицати на људе да не врше противправна дела према животињама, на начин да едукују грађане како да се адекватно опходе према њима. Друго, у свом раду ветеринари могу да открију бројне окривљености према животињама, пре свега њихово злостављање, мучење и повређивање. Треће, улога ветеринара у кривичном и прекршајном поступку је велика, будући да они врше ветеринарске прегледе и обдукције, те да њихови налази и мишљења о таквим радњама представљају кључне доказе у поступку, док сами ветеринари могу у поступку учествовати и као вештаци, односно стручни саветници.

За поступање ветеринара релевантни су Закон о ветеринарству, Закон о добробити животиња и бројни правилници. Закон о ветеринарству у члану 4 утврђује шта је ветеринарска делатност и између осталог наводи да је то заштита животиња од мучења и патње, као и старање о добробити животиња (тач. 11). Закон о добробити животиња прописује бројне ситуације где мора присуствовати ветеринар или где радње предузима

³⁶⁶ Ј. Вукелић (2012), 193.

ветеринар. Прописује и да ветеринари могу обављати поједине стручне послове за потребе ветеринарске инспекције, што подразумева одређене провере. И на крају, основне одредбе ЗДЖ које се односе на прокламаторну обавезу јачања свести о значају добробити животиња, бриге о животу и заштити здравља и добробити животиња, о спречавању и пријављивању свих облика злостављања животиња и угрожавања њиховог живота, здравља и добробити, односе се и на ветеринаре.

Ветеринари су у свакодневном контакту са власницима животиња, најчешће кућних љубимаца паса и мачака, а они који свој посао врше на сеоским подручјима долазе у контакт и са власницима других домаћих животиња. Када власници доведу животињу на преглед или интервенцију, ветеринари имају прилику да поуче власнике на који начин треба да врше адекватну бригу о животињи и какве су услове живота дужни да јој обезбеде. Оно што ветеринари у пракси не раде, а било би корисно у превентивне сврхе, је да укажу власницима на то која понашања према животињи су законом забрањена и каква је последица оглушења о законске норме. Примера ради, било би корисно да нагласе власницима да је забрањено држати пса континуирано на ланцу или у малом боксу, да је забрањено напустити животињу или њене младунце, да је забрањено користити псе за борбе и друго. Ветеринари би могли да поуче грађане да ако имају сазнања да је извршено законом забрањено дело према животињи, да треба да пријаве дело и да им објасне на који начин то могу да учине. Могли би евентуално и да понуде грађанима помоћ око пријављивања дела, у смислу да изврше бесплатни преглед, односно обдукцију животиње за коју се сумња да је претрпела неки вид злостављања или да је убијена и да сачине налаз и мишљење о томе у циљу обезбеђења доказа за поступак. На овакво поступање ветеринаре не обавезује ниједна норма закона, али би једино такво поступање било исправно са становишта морала, будући да њихов позив укључује старање о добробити животиња где спада и борба против окрутног поступања према животињама.

У пракси, већина ветеринара не поступа на наведени начин. Нити се баве едукацијом грађана, нити дају свој допринос у виду бесплатних прегледа и интервенција за напуштене животиње. Већина ветеринара нема навику да на неки начин помогне напуштеној животињи коју сретне на улици, на пример, да погледа повређену шапу, дезинфикује рану, да вакцину против заразних болести или заштиту против бува и крпеља. Када грађани доведу напуштену животињу, ветеринари углавном наплате све трошкове као да се ради о власничкој животињи или са малим попустом.

Ветеринари могу у свом раду доћи до сазнања да је извршено казнено дело против животиње. Сумњу да је животиња злостављана може изазвати већи број елемената као што су присуство одређених врста повреда на телу животиње, понашање животиње, историја понављања повреде или болести, понашање власника или других чланова породице.³⁶⁷ Не постоји поуздан дијагностички тест који би показао да се ради о злостављању животиња, већ ветеринар треба да се ослони на своје знање, искуство, професионално мишљење и интуицију. Најбољи начин да се утврди да ли је нека животиња злостављана, је да се изврши

³⁶⁷ Детаљније о знацима који указују на то да је животиња злостављана вид. Phil Arkow, Paula Boyden, Emily Patterson-Kane, *Practical Guidance for the Effective Response by Veterinarians to Suspected Animal Cruelty, Abuse and Neglect*, 2011, p. 6, <https://ebusiness.avma.org/files/productdownloads/avma%20suspected%20animal%20cruelty.pdf>, 06.04.2023.

клинички преглед животиње, као и окружења у коме животиња живи.³⁶⁸ При томе, ветеринар не може извршити преглед окружења када му је животиња доведена у ординацију, већ само када је позван да прегледа животињу тамо где животиња живи.

Приликом прегледа, ветеринар прво треба да установи да ли се ради о случајним или намерним повредама. Критеријуми за процену да ли се ради о случајној или намерно нанетој повреди, могли би бити следећи: историја болести која не одговара установљеним променама на телу животиње, недостатак бриге власника због повреда на животињи, одлагање пружања помоћи животињи од стране ветеринара, неодговарајућа телесна грађа и стање ухрањености животиње, постојање промена у понашању животиње, као што је страх у присуству власника, покуњеност, депресија, агресивност и слично. Приликом прегледа, ветеринар треба детаљно да утврди физичко и кондиционо стање животиње, као и да процени унутрашње стање организма. Треба обратити пажњу и на понашање власника, које може бити нападно, неуверљиво или без објашњења за присутне повреде по телу животиње, незаинтересованост за њено стање или описивање животиње као злоћудне. У случају угинућа често је неопходно извршити обдукцију тела животиње да би се утврдило да ли се ради о последици злостављања, занемаривања животиње или су до угинућа довели други узроци.³⁶⁹

На случајеве злостављања животиња могу указати и услови смештаја, неге и бриге о животињама. Међутим, само постојање незадовољавајућих услова смештаја животиње представља прекршај, тако да ветеринар свакако треба да обрати пажњу у каквом смештају животиња борави, без обзира на то да ли постоји сумња да је животиња злостављана. Зато ветеринар треба да обрати пажњу на то да ли је смештај у коме животиња борави адекватан, у смислу да је заштићен од кише, снега, воде, влаге и заклоњен од ветра, да има довољно ваздуха, да се не налази на нехигијенском простору, да животиња има довољно простора да се нормално креће и задовољи своје потребе у складу са својом врстом и да животиња има приступ квалитетној храни и води у довољној количини.

У пракси су чешће ситуације да су жртве злостављања и убијања напуштене животиње, а јако је редак случај да власници „злостављачи“ одведу животињу код ветеринара. Међутим, у сеоским подручјима и у мањим местима, уобичајено је да ветеринар долази кући уместо да власници доводе животиње у амбуланту, па ветеринари имају прилику да виде у каквом смештају живе животиње и тада могу стећи сазнања о извршеним прекршајима. У нашој земљи „култура“ је таква да је „нормално“ да пас стално буде на ланцу, у малом боксу, у лошим хигијенским условима, без заклона. Када су у питању пилићи, свиње и друге домаће животиње, уобичајено је да се држи велики број животиња на скученом простору на коме не могу да задовоље своје потребе и имају достојанствен живот. Зато би се ветеринари могли појавити као бројни подносиоци кривичних и прекршајних пријава. Међутим, у пракси ветеринари одржавају добре односе са клијентима и изгледа да чак ни они немају свест да се Закон о добробити животиња мора поштовати, а прекршиоци закона пријављивати надлежним органима.

Ветеринари могу до открића да је извршено казнено дело против животиње доћи и када обављају поједине стручне послове за потребе ветеринарске инспекције. То

³⁶⁸ Јелена Алексић, Славољуб Јовић, Дринка Мерћеп, „Улога ветеринара у препознавању и превенцији случајева злостављања животиња“, *Ветеринарски гласник*, вол. 65, бр. 1-2, 2011, стр. 126.

³⁶⁹ Ј. Алексић, С. Јовић, Д. Мерћеп (2011), 126-128.

подразумева проверу: начина поступања са животињама; услова држања и узгоја животиња; испуњености услова у погледу добробити животиња у објектима, простору и просторијама у којима се врши држање, узгој, репродукција, продаја, обука, смештај и збрињавање животиња; испуњености услова у погледу обучености за добробит животиња; поседовања потребне документације, као и вођења евиденције; обављања промета, превоза, обуке животиња и јавног приказивања животиња; спровођења интервенција на животињама; превозних средстава; места за одмор животиња и контролних станица; коришћења животиња ради производње филмова, реклама и других дела на филмској траци, видео траци и другим носачима слике и тона, као и коришћења животиња за рад; примене лекова или било којих других супстанци које могу да доведу до промена у понашању, физичким и психичким способностима животиња, а који се не примењују за лечење животиња (члан 80 ЗДЖ).

Значајнија улога ветеринара у случајевима убијања и злостављања животиња је писање налаза на савестан и стручан начин. Овај акт представља исправу и основ за процесуирање предмета. Клинички налаз треба да садржи стање животиње са детаљним описом свих промена и нанетих повреда или када је у питању леш, стручно и професионално написан обдукциони налаз.³⁷⁰ У пракси је постојање налаза ветеринара одлучујуће за подношење кривичне пријаве од стране полиције, односно за одпочињање кривичног гоњења од стране јавног тужиоца. Касније у току поступка судија може решењем одбити оптужни предлог ако нема довољно доказа да је окривљени учинио дело које је предмет оптужбе. Такође, квалитет налаза може бити од великог утицаја на будуће вештачење у току поступка, па и на сам исход суђења, јер управо налаз и мишљење вештака у оваквим предметима представљају један од кључних доказа.

За обавезе пријављивања кривичних дела и прекршаја надлежним органима и прикупљање и обезбеђивање доказа, на ветеринаре се односи све што је речено за грађане. Тим пре што су ветеринари стручна лица која у вршењу свог посла стичу сазнања о казним делима против животиња, имају нарочиту дужност да пријаве ова дела и да прикупе и обезбеде доказе.

С обзиром на све наведено, ветеринари би у пракси могли бити значајна карика у борби против вршења казних дела према животињама, како кроз превенцију едукацијом грађана, тако и кроз улогу у откривању и доказивању ових дела. Међутим, ветеринарима недостаје свест да њихов позив обухвата не само лечење, већ и бригу о добробити животиња на друге начине.

1.1.4. Улога и поступање ветеринарске инспекције

Ветеринарска инспекција делује у оквиру Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, које је надлежно за послове ветеринарства и врши инспекцијски надзор над спровођењем Закона о добробити животиња. Циљ инспекцијског надзора ветеринарских инспектора је да уоче незаконитости, наложе предузимање мера ради отклањања неправилности, тј. успостављања добробити животиња и да поднесу захтев за покретање

³⁷⁰ Ј. Алексић, С. Јовић, Д. Мерћеп (2011), 129.

прекршајног поступка како би учинилац прекршаја био осуђен и кажњен. Међутим, како се бића одређених прекршаја из Закона о добробити животиња преплићу са бићем кривичног дела убијање и злостављање животиња, у неким ситуацијама би ветеринарски инспектори требали да се јаве као подносиоци кривичних, а не прекршајних пријава.

У циљу откривања прекршаја, Закон прописује право и дужност ветеринарског инспектора да врши одређене провере и да наложи мере ради отклањања повреда закона.³⁷¹ У вршењу послова инспекцијског надзора ветеринарски инспектор има право и дужност да проверава: начин поступања са животињама; услове држања и узгоја животиња; објекте, простор и просторије у којима се врши држање, узгој, репродукција, продаја, клање, спровођење огледа, обука, смештај и збрињавање животиња; испуњеност услова у погледу обучености за добробит животиња; поседовање потребне документације, као и вођење евиденције у складу са овим законом; обављање промета, превоза, лишавања живота и клања животиња, обуке животиња и јавног приказивања животиња; спровођење огледа, генетских модификација и манипулација на животињама, као и спровођење интервенција на животињама; превозна средства; места за одмор животиња и контролне станице; коришћење животиња ради производње филмова, реклама и других дела на филмској траци, видео траци и другим носачима слике и тона, као и коришћење животиња за рад; примену лекова или других супстанци које могу да доведу до промена у понашању, физичким и психичким способностима животиња, а који се не примењују за лечење животиња; и извршавање мера по овом закону (чл. 78 ЗДЖ).

Ветеринарски инспектори дакле имају читав спектар овлашћења да врше разне провере, тако да би у пракси могли коришћењем овлашћења која имају, да открију све оне прекршаје и кривична дела који се често чине. Уласком у дворишта и станове, с тим што би за увиђај у стамбеном простору морали да имају дозволу суда³⁷², могли би да контролишу на који начин власници третирају кућне љубимце и друге домаће животиње, а с обзиром на „културу“ према животињама која у нашој земљи постоји, открили би велики број незаконитости.

Током инспекцијског надзора инспектори уопште, па и ветеринарски инспектори, прикупљају и обезбеђују доказе за поступак и то како за поступак инспекцијског надзора тако и за поступак који се води пред судом или другим органом. То подразумева да врше увид у одређене јавне исправе и документацију, узимају писане и усмене изјаве од надзираних субјеката, сведока, службених лица и заинтересованих лица, врше увиђај, као и преглед и проверу одређених просторија, превозних средстава и ствари, узимају потребне узорке, фотографишу и снимају простор у коме се врши инспекцијски надзор и друге ствари које су предмет надзора, привремено одузимају документацију и предмете о чему издају потврду и предузимају друге радње (чл. 21, 24 ЗИН). О извршеном инспекцијском надзору, односно горе наведеним предузетим радњама, ветеринарски инспектори сачињавају записник који се после може користити као доказ у кривичном или прекршајном поступку. Зато је битно да записници буду састављени стручно и савесно, односно да садрже детаљно

³⁷¹ Мере које налаже ветеринарски инспектор прописане су чл. 79 ЗДЖ.

³⁷² Вид. члан 22 Закона о инспекцијском надзору.

описано затечено стање ствари и описан ток предузимања горе наведених радњи, као и прилоге попут фотографија и видео снимака.³⁷³

У кривичном или прекршајном поступку, поред записника ветеринарског инспектора, као доказ се могу користити и привремено одузети документација и предмети од стране ветеринарског инспектора. С обзиром на то да се животиња у нашем правном систему третира као ствар, могло би се протумачити да би ветеринарски инспектор могао привремено да одузме и животињу ако може да послужи као доказ у кривичном или прекршајном поступку. Ипак, ЗДЖ прописује привремено или трајно одузимање животиње ради заштите живота и добробити животиње, док изричито не спомиње привремено одузимање животиње како би послужила као доказ у кривичном или прекршајном поступку. Чини се да интенција законодавца није била да израз „предмет“ обухвати и животињу.

Ветеринарским инспекторима, на њихов захтев, помоћ при спровођењу инспекцијског надзора пружа полиција у границама својих овлашћења. Такође, министар може решењем овластити ветеринаре који испуњавају услове, да могу да обављају поједине стручне послове за потребе ветеринарске инспекције. Иако имају асистенцију полиције и помоћ овлашћених ветеринара, због прешироког спектра послова које инспекцијски надзор подразумева, ветеринарски инспектори не постижу да контролишу све аспекте примене Закона о добробити животиња.³⁷⁴ У пракси ветеринарски инспектори највише контролишу активности које имају везе са производњом хране, односно са држањем, узгојем и прометом животиња у производне сврхе, где је посреди интерес заштите здравља људи, а не добробити животиња.

Такође, пријаве које грађани подносе ветеринарској инспекцији, често заправо немају за циљ заштиту добробити животиња, већ их људи подносе ради сопствених интереса. То су на пример пријаве грађана да људи који брину о великом броју животиња немају задовољавајуће услове смештаја за животиње, а у ствари им сметају непријатни мириси који се шире око места где бораве животиње. То су такође пријаве грађана да „опасан“ пас не борави у одговарајућем простору, где је посреди страх за сопствену безбедност, а не забринутост за животињу. Ево једног сликовитог примера „бриге“ ветеринарске инспекције за добробит животиња. Увидом у осуђујућу пресуду Прекршајног суда у Чачку³⁷⁵ уочава се да је инспекција поднела захтев за покретање прекршајног поступка зато што власник пса расе „стафорд“ на капији није истакао таблу са натписом „опасан пас“ и зато што је пас пар пута побегао из дворишта. Међутим захтев је требао бити

³⁷³ Надзирани субјекат може да одбије да прими записник, те инспектор у записнику наводи разлоге због којих је пријем записника одбијен. Записник се доставља надзираном субјекту у року од осам дана од завршетка инспекцијског надзора (чл. 35 ст. 5 и 6 ЗИН). Надзирани субјекат има право да у року од пет радних дана од пријема записника стави примедбе у писаном облику. Инспектор оцењује примедбе и може после тога да изврши допунски инспекцијски надзор, да би утврдио чињенице на које се примедбе односе. Ако су у примедбама изнете нове чињенице и нови докази због којих треба изменити чињенично стање које је утврђено у записнику или друкчије правне и друге оцене, инспектор о томе саставља допуну записника, на коју се не може ставити примедба (чл. 36 ЗИН).

³⁷⁴ Поред примене Закона о добробити животиња, ветеринарски инспектори треба да контролишу и примену бројних прописа утемељених на овом закону, а то су пре свега разни правилници.

³⁷⁵ Пресуда Прекршајног суда у Чачку бр. 5 Пр 8078/17 од дана 04.10.2018. године.

поднет и зато што је током инспекцијског надзора утврђено да се тај исти пас држи на ланцу и да нема одговарајућу кућицу, што није обухваћено захтевом.

На основу свега наведеног закључује се следеће. Ветеринарски инспектори би у вршењу свог посла могли, захваљујући овлашћењима која имају, да открију бројна казнена дела против животиња, као и да прикупе и обезбеде доказе за кривични и прекршајни поступак. Међутим, у пракси се надзор инспекције углавном своди на контролу оних активности које су од утицаја на добробит људи, а не животиња. До тога је довео недовољан број ветеринарских инспектора, као и недостатак свести о потреби заштите добробити животиња.

Ефикаснија контрола примене Закона о добробити животиња могла би се постићи на више начина. Једно од решења могло би бити формирање посебне јединице при Министарству унутрашњих послова, која је обучена да врши заштиту добробити животиња и која би била задужена за контролу примене Закона о добробити животиња. Таква пракса је већ годинама присутна на простору Сједињених Америчких Држава, али и у појединим европским земљама, попут Италије, Норвешке, Холандије, Белгије и Бугарске.³⁷⁶ Солуција би могла бити и да се комуналним милицајцима дају овлашћења, као у хрватском праву, да на лицу места читају микрочип кућног љубимца и да улазе у просторе и просторије у којима се држе животиње и да имају обавезу да без одлагања обавесте ветеринарског инспектора о свим поступцима према животињама које ЗДЖ забрањује. То би довело до тога да се у пракси смањи број ситуација где надлежне институције упућују грађане једна на другу позивајући се на сопствену ненадлежност.³⁷⁷ Ефикаснија контрола примене ЗДЖ би се могла постићи и прописивањем, попут хрватског законодавца, да осим ветеринарских инспектора и пољопривредни инспектори врше инспекцијски надзор над спровођењем Закона о добробити животиња и пратећих прописа.³⁷⁸ Позитиван резултат би донело и решење да се изврши специјализација ветеринарских инспектора, на пример да се поједини инспектори специјализирају за контролу добробити кућних љубимаца. Такво решење би било добро јер је код нас акценат на другим врстама контрола, док је контрола добробити кућних љубимаца запостављена. Упоредноправно гледано, присутна су и друга различита решења. У Аустрији свака покрајина има омбудсмана за заштиту животиња чији је задатак да заступа интересе животиња, док је у Швајцарској, у кантону Цирих, постојао адвокат за заштиту животиња у кривичним стварима. Ефикасна контрола примене Закона о добробити животиња је важна, не само ради откривања прекршаја, већ кроз ту контролу може бити откривен и велики број кривичних дела против животиња.

1.1.5. Положај и права лица оштећеног кривичним делом убијање и злостављање животиња

Оштећени је лице чије је лично или имовинско право кривичним делом повређено или угрожено. У кривичном поступку оштећени је заинтересован за материјалну и моралну сатисфакцију. Материјална се огледа у накнади материјалне и нематеријалне штете која му

³⁷⁶ Н. Стојановић (2019), 453.

³⁷⁷ Н. Стојановић (2019), 454.

³⁷⁸ Н. Стојановић (2019), 453.

је причињена кривичним делом и остварује се кроз институт имовинскоправног захтева, а морална сатисфакција огледа се у интересу да учинилац кривичног дела буде откривен и кажњен.³⁷⁹ Специфичности у вези оштећеног кривичним делом убијање и злостављање животиња огледају се у питању ко се све може сматрати оштећеним овим кривичним делом и шта све представља штету која се накнађује кроз имовинскоправни захтев.

У случају убијања или злостављања животиње, оштећени би био власник животиње с обзиром на то да се у нашем правном систему животиња третира као ствар. Нису само кућни љубимци власничке животиње, то могу бити и животиње које припадају неком правном лицу, попут зоолошког врта. С обзиром на то да у кривичном поступку имовинскоправни захтев може поднети и јавно правобранилаштво када је услед кривичног дела оштећена јавна својина, поставља се питање да ли „уличне“ животиње и дивље животиње представљају јавну својину?

Закон о јавној својини³⁸⁰ наводи да су у јавној својини природна богатства, добра од општег интереса и добра у општој употреби, као и ствари које користе одређени органи и организације. Члан 10 Закона дефинише да у добра од општег интереса између осталог спадају заштићена природна добра, а то су и одређене врсте животиња. Штавише, Закон о заштити природе чланом 66 утврђује да је онај ко недозвољеном радњом проузрокује штету у односу на поједине примерке строго заштићених и заштићених дивљих врста дужан да је накнади и да остварена средства чине приход буџета Републике Србије, односно аутономне покрајине. Такав захтев државе за накнаду штете је грађанскоправне природе и висина зависи од тога о којој врсти животиње је реч. Одређена је Правилником о одштетном ценовнику за утврђивање висине накнаде штете проузроковане недозвољеном радњом у односу на строго заштићене и заштићене дивље врсте.³⁸¹ Уколико учинилац добровољно не накнади штету, држава може да тражи накнаду штете у парничном поступку или кроз имовинскоправни захтев у кривичном поступку који се води због убијања или злостављања животиње која припада посебно заштићеној врсти.

Са друге стране, „улични“ пси носе градске чипове, међутим када се успоставља одговорност града за ујед пса луталице, то се не чини на основу чланова 173 и 174 ЗОО који успостављају одговорност *имаоца* опасне ствари, као што се чини када се ради о уједу власничког пса, већ се одговорност заснива на члану 184 ЗОО који се тиче одговорности у вези са вршењем послова од општег интереса.³⁸² У пракси, тешко да би дошло до ситуације да се постави питање да ли држава има право на накнаду штете коју је претрпела, примера ради, трошковима лечења повређеног пса који је чипован на град. Повређен „градски“ пас би остао на улици препуштен сам себи, а помоћ би му евентуално пружио грађанин на чијој

³⁷⁹ Вања Бајовић, „О положају оштећеног у кривичном поступку“, *Правни живот – часопис за правну теорију и праксу*, год. 67, бр. 9, том I, 2018, стр. 545, 546.

³⁸⁰ Закон о јавној својини, "Сл. гласник РС", бр. 72/2011, 88/2013, 105/2014, 104/2016 - др. закон, 108/2016, 113/2017, 95/2018 и 153/2020.

³⁸¹ Примера ради, према одштетном ценовнику накнада штете за убијање мрког медведа у динарима износи 1.000.000, за белоглавог супа 500.000, за вука и риса 300.000, за видру 250.000, за дабра 120.000, за ласицу 60.000, за јежа 28.000, за шумску корњачу 15.900, за бубамару 15.000, за пољског миша 10.000, за зелену жабу и баштенског пужа 1.200 итд. – Правилник о одштетном ценовнику за утврђивање висине накнаде штете проузроковане недозвољеном радњом у односу на строго заштићене и заштићене дивље врсте, "Сл. гласник РС", бр. 37/10.

³⁸² Вид. пресуду Врховног касационог суда бр. Рев 1676/2015 од дана 22.10.2015. године.

страни не би постојала штета, већ би се радило о добровољно преузетим трошковима лечења животиње.

1.1.5.1. Право на накнаду штете

Имовинскоправни захтев оштећеног може да се односи на накнаду штете, повраћај ствари или поништај одређеног правног посла, а у случају убијања или злостављања власничке животиње, реч је о накнади штете. Штета може бити материјална, тј. умањење нечије имовине (обична штета) и спречавање њеног повећања (измакла корист), као и нематеријална, тј. наношење другоме физичког или психичког бола или страха (чл. 155 ЗОО).

Код кривичног дела убијање и злостављање животиња обичну штету чине тржишна, односно прометна вредност животиње, као и евентуални трошкови лечења животиње. Прометна вредност животиње је цена за коју се животиња може купити на тржишту. Она зависи од врсте животиње, расе, здравственог стања, старости, одређених карактеристика животиње, пола, дресуре, педигреа и других фактора.³⁸³ Ако је животиња претрпела повреду онда штета представља разлику између вредности животиње пре и после повређивања, на пример изложбени пас који после повреде храмље.³⁸⁴ С обзиром на то да је тржишна вредност животиње често мала, примера ради пас „мешанац“, а са друге стране власник трпи велике душевне болове због губитка љубимца, поставља се питање да ли власник кућног љубимца може да оствари накнаду штете у износу већем од износа тржишне вредности животиње, по основу вредности коју је кућни љубимац имао за њега. Члан 189 ст. 4 ЗОО прописује да кад је ствар уништена или оштећена кривичним делом учињеним са умишљајем, суд може одредити висину накнаде према вредности коју је ствар имала за оштећеника. Дакле, питање је да ли ова одредба под изразом „вредност коју је ствар имала за оштећеника“, подразумева и афекциону вредност или само економску вредност коју је ствар имала за оштећеника. О. Антић даје као пример убијање пса који није расан, нема прометну вредност, али је оштећеников љубимац, па отуд његова посебна, афекциона вредност.³⁸⁵ Како не би било дилеме по овом питању, за узор би могао да служи швајцарски ЗОО који у случају повреде или смрти кућног љубимца, даје власнику или члановима његове породице право на накнаду афекционе вредности и то без захтева да се ради о квалификованом облику кривице.³⁸⁶

Обична штета обухвата и накнаду трошкова лечења животиње који не би били учињени да није било повреде, без обзира на то да ли је животиња преживела. То су пре свега ветеринарски трошкови настали са намером да се помогне животињи, као и куповина лекова и других медицинских средстава. Проблем настаје због чињенице да наведени трошкови често износе далеко више него што је тржишна вредност животиње, а да се по правилу, штета на стварима надокнађује на начин да ако трошкови оправке износе више од вредности саме ствари, онда се надокнађује вредност ствари и то у износу који је потребан да се ствар сличних својстава набави на тржишту.³⁸⁷

³⁸³ Тако и Радмила Миленковић, „Накнада штете у случају смрти или повреде кућног љубимца“, *Гласник Адвокатске коморе Војводине*, вол. 87, бр. 10, 2015, стр. 528.

³⁸⁴ Ибид.

³⁸⁵ Оливер Антић, *Облигационо право*, Службени гласник, Београд, 2008, стр. 474.

³⁸⁶ Р. Миленковић (2015), 538.

³⁸⁷ Р. Миленковић (2015), 528-529.

Овај проблем уочен је и у Немачкој, Швајцарској и Аустрији, па су њихови грађански законици регулисали описану ситуацију. Немачки грађански законик је од новелирања 2002. године признао власнику повређене животиње право на накнаду трошкова лечења од лица одговорног за штету и онда када ти трошкови у великој мери превазилазе вредност животиње. У једном случају из немачке судске праксе суд је нашао да горња граница накнаде трошкова за лечење пса, чија је тржишна вредност између 500 - 1.000 немачких марака, износи 10.000 марака, док је у другом случају који се тиче накнаде трошкова лечења мачке, која нема тржишну вредност, горња граница 3.000 марака. У Швајцарској је од 2003. године признато право власницима кућних љубимаца, тј. животиња које се не чувају ради остваривања прихода, на накнаду штете на име разумних трошкова лечења животиње и онда када вредност трошкова превазилази вредност животиње. Аустријски грађански законик такође прописује да власник животиње има право на накнаду трошкова лечења или покушаног лечења од лица које је животињу повредило и онда када ови трошкови превазилазе вредност животиње. И један случај из судске праксе САД осликава прихватање решења наведених европских грађанских законика. Тужилац је претрпео велике ветеринарске трошкове јер се искомпликовала трудноћа његовог пса, која је остала скотна јер је тужени оставио свог пса без надзора иако је био упозорен да га пажљивије надзире због лошег здравственог стања кује. Суд је нашао да је тужени дужан да надокнади тужиоцу све ветеринарске трошкове због тога што је без надзора оставио свог пса, иако га је тужилац претходно упозорио.³⁸⁸

У нашем ЗОО не постоји изричита одредба као у немачком, швајцарском и аустријском грађанском законнику која би гарантовала право на накнаду трошкова лечења у оваквом случају. Међутим, сврха накнаде штете је да се оштећеном поврати оно што је изгубио од својих правно заштићених добара.³⁸⁹ Члан 185 ст. 1 ЗОО прописује да је одговорно лице дужно да успостави стање које је било пре него што је штета настала. Члан 190 ЗОО наводи да ће суд досудити накнаду у износу који је потребан да се оштећеникова материјална ситуација доведе у оно стање у коме би се налазила да није било штетне радње или пропуштања. Сходно овим одредбама, у случају повреде кућних љубимаца, једини начин за успостављање пређашњег стања јесте лечење повређене животиње. Овакав принцип надокнаде штете не би био правичан у случају заменљивих ствари, када је разумније да се штета надокнади куповином друге ствари или надокнадом њене вредности.³⁹⁰ Међутим, кућни љубимци не само да су незаменљиве „ствари“, већ често за своје власнике имају немерљиву вредност, неретко се доживљавајући као чланови породице.

Накнада штете у виду измакле користи код кривичног дела убијање и злостављање животиња, могла би постојати ако би се на пример, радило о убијању стоке или животиња из регистрованих одгајивачница. Измакла корист би се огледала у томе што због угинућа животиње није дошло до окота.

Када је реч о накнади нематеријалне штете, иако је неспорно да власник трпи душевне болове због губитка свог љубимца, ЗОО у члану 200 дефинише на шта се све душевни болови могу односити, а ту се не спомиње угинуће кућних љубимаца, већ само

³⁸⁸ Р. Миленковић (2015), 529-530.

³⁸⁹ Јаков Радишић, *Облигационо право – општи део*, Номос, Београд, 2004, стр. 269.

³⁹⁰ Тако и Р. Миленковић (2015), 530.

губитак блиске особе. Иако неки власници воле свог љубимца као члана породице, законска одредба је стриктна, не оставља могућност слободног тумачења, те власник кућног љубимца не би могао да добије накнаду нематеријалне штете за душевне болове због губитка љубимца услед извршења кривичног дела убијање и злостављање животиња.³⁹¹

Расправљање имовинскоправног захтева представља посебну врсту поступка у оквиру кривичног поступка, где кривични суд иступа ван оквира своје редовне надлежности и расправља захтев који се редовно остварује у оквирима грађанског поступка, са циљем ефикасног остваривања права лица које је извршењем кривичног дела претрпело штету.³⁹² Имовинскоправни захтев расправиће се на предлог овлашћених лица у кривичном поступку, ако се тиме не би знатно одуговлачио овај поступак (чл. 252 ст. 1 ЗКП).³⁹³ Међутим, у пракси судови ретко досуђују имовинскоправни захтев, већ по правилу упућују оштећеног да захтев остварује у парници.³⁹⁴ Таква судска пракса делује демотивишуће на оштећеног да оствари свој имовинскоправни захтев јер не само да је општепознато да парнице у нашој земљи предуго трају, већ их оштећени мора водити о свом трошку.³⁹⁵

Од значаја је и питање застарелости имовинскоправног захтева. Према ЗОО, потраживање накнаде проузроковане штете застарева за три године од кад је оштећеник дознао за штету и за лице које је штету учинило, а у сваком случају застарева за пет година од кад је штета настала (чл. 376 ст. 1 и 2 ЗОО). При томе, кад је штета проузрокована кривичним делом, а за кривично гоњење је предвиђен дужи рок застарелости, захтев за накнаду штете према одговорном лицу застарева кад истекне време одређено за застарелост кривичног гоњења (чл. 377 ст. 1 ЗОО). Кривично гоњење за кривично дело убијање и злостављање животиња застарева кад протекне три године од извршења кривичног дела, што дакле значи да је рок застарелости предвиђен одредбом ЗОО фактички дужи, јер не мора оштећени одмах по извршењу дела сазнати за дело и учиниоца. Прекид и застој застаревања кривичног гоњења повлаче за собом и прекид застаревања захтева за накнаду штете (чл. 377 ст. 2 и 3 ЗОО), што је повољна околност за оштећеног.

Оштећени свој захтев за накнаду штете, коју је претрпео извршењем кривичног дела убијање и злостављање животиња, може да остварује у парници без обзира да ли је поводом овог дела вођен кривични поступак. Међутим, постојање осуђујуће пресуде готово гарантује успешност остваривања захтева у парници, док је вођење само парнице неизвесно. Зато се оштећеном исплати да поднесе кривичну пријаву за кривично дело убијање и злостављање животиња, јер поред моралне сатисфакције да учинилац буде откривен и кажњен, његов захтев за накнаду штете може бити решен у кривичном поступку, што се

³⁹¹ О (не)могућности накнаде нематеријалне штете вид. Татјана Јевремовић Петровић, Наташа Петровић Томић, „Накнада нематеријалне штете у случају смрти или повреде животиње (кућног љубимца)“, *Зборник радова: Животиње и право* (ур. Марија Караникић Мирић, Марко Давинић, Игор Вуковић), Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2016, стр. 191-200.

³⁹² Горан Илић, Миодраг Мајић, Слободан Бељански, Александар Трешњев, *Коментар Законика о кривичном поступку*, Службени гласник, Београд, 2018, стр. 681.

³⁹³ Примера ради, у немачком праву је, након реформи 2004. године, искључена могућност да суд не одлучи о имовинскоправном захтеву уз оцену да би то довело до одуговлачења кривичног поступка, а оштећеном је признато право да побија одлуку којом је суд одбио да се упусти у одлучивање. Такође, суд је у обавези да досуди имовинскоправни захтев у случају потпуног или делимичног признања кривичног дела. – Горан Илић, „О положају оштећеног у кривичном поступку“, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 1, 2012, стр. 147.

³⁹⁴ В. Бајовић (2018), 546; Г. Илић и други (2018), 682.

³⁹⁵ В. Бајовић (2018), 546.

ретко дешава, док ће постојање осуђујуће пресуде поспешити успешност остваривања захтева у парници. Поред могућности кривичне и прекршајне одговорности, управо и могућност накнаде штете код убијања или злостављања власничке животиње или животиње која припада посебно заштићеној врсти, може бити брана чињењу оваквих дела.

1.1.5.2. Права током кривичног поступка

У кривичном поступку, оштећени може да се нађе у улози тужиоца као приватни тужилац и као супсидијарни тужилац онда када преузме кривично гоњење од јавног тужиоца.³⁹⁶ Код кривичног дела убијање и злостављање животиња није могуће поднети приватну тужбу јер таква могућност није прописана Кривичним закоником. Оштећени може постати супсидијарни тужилац тек након потврђивања оптужнице, а у скраћеном поступку, по аналогији, након одређивања главног претреса па до његовог завршетка, односно до завршетка рочишта за изрицање кривичне санкције.³⁹⁷ Овакво решење се правда тиме да је тешко замисливо да оштећени, који иза себе нема полицију и друге овлашћене службе, води истрагу.³⁹⁸ Ако након одређивања главног претреса у скраћеном поступку јавни тужилац изјави да одустаје од оптужбе, суд ће питати оштећеног да ли хоће да преузме кривично гоњење и заступа оптужбу. Ако оштећени није присутан, суд ће га у року од осам дана обавестити о одустанку јавног тужиоца од оптужбе и поучити да може да се изјасни да ли хоће да преузме гоњење и заступа оптужбу. Оштећени је дужан да се изјасни одмах на главном претресу, а ако је јавни тужилац одустао ван главног претреса или оштећени није присутан на главном претресу, онда у року од осам дана од дана када је примио обавештење и поуку, а ако није обавештен у року од три месеца од дана када је јавни тужилац изјавио да одустаје од оптужбе. Ако оштећени изјави да преузима кривично гоњење суд ће наставити претрес. У случају да се оштећени не изјасни у наведеном року или изјави да не жели да преузме кривично гоњење, суд доноси решење о обустави поступка односно пресуду којом се оптужба одбија. Такође, ако оштећени није присутан на главном претресу, а уредно је позван или му се позив није могао уручити због непријављивања суду промене адресе пребивалишта или боравишта, сматраће се да неће да настави гоњење и суд ће донети решење о обустави поступка, односно пресуду којом се оптужба одбија (чл. 52 ЗКП).

Оштећени поседује одређена права која му омогућавају да активно учествује у поступку. У истрази ће оштећеног јавни тужилац обавестити о времену и месту испитивања сведока и вештака, може присуствовати и увиђају, док ЗКП не предвиђа његово обавештавање нити присуство саслушању осумњиченог. Оштећени може да предложи јавном тужиоцу да постави одређена питања сведоку и вештаку, а по одобрењу јавног

³⁹⁶ Основни *ratio legis* давања могућности оштећеном да стекне својство супсидијарног тужиоца, је да се том могућношћу, потенцијално врши одређена „корекција“ у односу на функцију кривичног гоњења коју у погледу официјелних кривичних дела примарно врши јавни тужилац. – Милан Шкулић, „Положај жртве кривичног дела/оштећеног у кривичноправном систему Србије уопште и у односу на Директиву ЕУ2012-29“, *Казнена реакција у Србији*, 6. део (ур. Ђорђе Игњатовић), Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2016, стр. 45.

У теорији се такође истиче и да постојање супсидијарне оптужбе оправдава правом признати интерес оштећеног да учинилац кривичног дела буде кажњен, који је различит од оштећениковог грађанскоправног интереса за накнаду штете учињене кривичним делом. – Драго Радуловић, *Кривично процесно право*, Универзитет Црне Горе, Правни факултет, Подгорица, 2015, стр. 123.

³⁹⁷ Тако и М. Шкулић (2017), 457.

³⁹⁸ В. Бајовић (2018), 553.

тужиоца може постављати питања и непосредно. Може захтевати да се у записник о предузимању појединих радњи стави његова примедба, а може предложити и прикупљање појединих доказа (чл. 300 ст. 8 ЗКП). Треба имати у виду да се због кривичног дела убијање и злостављање животиња води скраћени поступак, где нема истраге у формалном смислу, али јавни тужилац пре него што одлучи да ли ће поднети оптужни предлог или одбацили кривичну пријаву може у најкраћем могућем року да предузме одређене доказне радње и тада је дужан да омогући присуство одређеним лицима и поштовање других права прописаних чланом 300 ЗКП.

Оштећени нема право да подноси приговор због одуговлачења поступка и других неправилности. Овакво решење је критиковано јер успех оптужбе фактички зависи од добро и ефикасно спроведене истраге, односно доказних радњи које претходе подношењу оптужног предлога у скраћеном поступку. У том смислу оштећени је лишен права да захтева предузимање одређених доказних радњи у скраћеном поступку и да вишем јавном тужиоцу укаже на евентуалне неправилности при спровођењу доказних радњи у скраћеном поступку.³⁹⁹

Оштећени једино може, ако јавни тужилац одустане од кривичног гоњења до одређивања главног претреса или рочишта за изрицање кривичне санкције, да поднесе приговор непосредно вишем јавном тужиоцу (чл. 497 у вези чл. 51 ЗКП). Рок за подношење приговора је осам дана од дана када је јавни тужилац обавестио оштећеног да одустаје од кривичног гоњења и поучио га да може понети приговор непосредно вишем јавном тужиоцу, а уколико оштећени није обавештен о томе, рок за подношење приговора је три месеца од дана када је јавни тужилац одустао од кривичног гоњења. Дакле, све до отпочињања главног претреса, односно рочишта за изрицање кривичне санкције, приговор је једино средство заштите интереса оштећеног да се отпочне или настави кривични поступак против учиниоца кривичног дела.⁴⁰⁰ Међутим, обавеза јавног тужиоца да упути обавештење оштећеном и да му да поуку, инструкционог је карактера будући да јавни тужилац не сноси никакву санкцију ако се оглуши о своју обавезу. Тада оштећени има објективни рок од три месеца да уложи приговор, што подразумева да оштећени проверава када је и како јавни тужилац поступио, како не би пропустио рок. Међутим, у случају одбацивања кривичне пријаве не важи начело *ne bis in idem*, тако да и ако би оштећени пропустио тромесечни рок за подношење приговора, могао би поново да поднесе кривичну пријаву за исто дело, па након што је јавни тужилац опет одбаци, могао би да уложи приговор на то ново решење о одбацивању кривичне пријаве.⁴⁰¹ О приговору оштећеног одлучује непосредно виши јавни тужилац у року од 15 дана од дана пријема приговора, међутим тај рок је такође инструкционог карактера. Ако непосредно виши јавни тужилац усвоји приговор оштећеног, упутиће обавезно упутство надлежном нижем јавном тужиоцу да отпочне или настави кривично гоњење. Уколико одбије приговор, оштећени нема право жалбе нити приговора на такву одлуку. Иначе становиште Уставног суда је да се подношењем кривичне пријаве не стиче право на покретање кривичног поступка, тако да

³⁹⁹ Тако и В. Бајовић (2018), 548.

⁴⁰⁰ Тако и Г. Илић и други (2018), 245.

⁴⁰¹ В. Бајовић (2018), 550.

решењем о одбацивању кривичне пријаве не могу бити повређена или ускраћена Уставом зајемчена субјективна права и слободе (УС, Уж – 26/08, 12 март 2009).⁴⁰²

У скраћеном поступку, оштећени има и једно посебно право у случају непоступања јавног тужиоца по кривичној пријави. Ставом 3 члана 499 ЗКП прописано је да, ако је кривичну пријаву поднео оштећени, а јавни тужилац у року од шест месеци од дана по пријему пријаве не поднесе оптужни предлог, нити обавести оштећеног да је одбацио пријаву, оштећени може поднети приговор непосредно вишем јавном тужиоцу.⁴⁰³ Рок за подношење приговора је три месеца, који се рачуна од протеча шест месеци од дана када је оштећени поднео кривичну пријаву јавном тужиоцу.⁴⁰⁴

Оштећени има право да присуствује припремном рочишту и главном претресу, где може предлагати доказе уз означавање чињеница које се њима доказују. У скраћеном поступку, који се води због кривичног дела убијање и злостављање животиња, нема припремног рочишта већ само главног претреса или рочишта за изрицање кривичне санкције. На главном претресу оштећени има право да ставља примедбе на изведене доказе, као и да поставља питања оптуженом, сведоцима и вештацима, с тим што им непосредно може поставити питања само по одобрењу председника већа. Уколико оштећени не присуствује припремном рочишту или главном претресу, а јавни тужилац тада одустане од оптужбе, важиће претпоставка да оштећени не жели да преузме кривично гоњење и биће донета одбијајућа пресуда.

Оштећени има право да разматра списе и разгледа предмете који служе као доказ, али му то право може бити ускраћено док не буде испитан као сведок, с тим што се на главном претресу испитује пре осталих сведока, док то правило не важи током истраге, односно при спровођењу доказних радњи пре подношења оптужног предлога у скраћеном поступку. Ту се јавља проблем када је оптужница непосредно подигнута, односно оптужни предлог, без претходног спровођења доказних радњи, јер оштећени онда нема приступ списима предмета све док на главном претресу не буде испитан као сведок, а са друге стране од њега се очекује да предлаже доказе, указује на нове чињенице и активно учествује у поступку. Проблем настаје поготово ако јавни тужилац одустане од оптужбе на почетку главног претреса, па оштећени треба да се изјасни да ли преузима кривично гоњење, а претходно није имао прилике да изврши увид у списе предмета.⁴⁰⁵

На крају, оштећеном се гарантује право да буде обавештен о исходу поступка и да му се достави правоснажна пресуда (чл. 50 ст. 1 тач. 11 ЗКП). Са друге стране, пресуда која није правоснажна, тј. првостепена пресуда, доставља се оштећеном само када има право на

⁴⁰² Г. Илић и други (2018), 246.

⁴⁰³ Закоником о кривичном поступку из 2001. године, било је прописано да, ако је кривичну пријаву поднео оштећени, а јавни тужилац у року од месец дана по пријему пријаве не поднесе оптужни предлог, нити обавести оштећеног да је одбацио пријаву, оштећени има право да као тужилац предузме гоњење, подношењем оптужног предлога суду (чл. 437). – Законик о кривичном поступку, "Сл. лист СРЈ", бр. 70/2001 и 68/2002 и "Сл. гласник РС", бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 85/2005 - др. закон, 49/2007, 20/2009 - др. закон и 72/2009.

Дакле, рок у коме је јавни тужилац требало да реагује износио је месец дана, а не шест месеци као што је сада прописано, док је оштећени могао да предузме гоњење у случају „ћутања“ тужиоца, а по важећем Закоником може само приговор да поднесе.

⁴⁰⁴ Г. Илић и други (2018), 1201.

⁴⁰⁵ Тако и В. Бајовић (2018), 549.

жалбу (чл. 427 ст. 6 ЗКП). Оштећени може изјавити жалбу само због одлуке суда о трошковима кривичног поступка и о досуђеном имовинскоправном захтеву, а због свих основа због којих се пресуда може побијати само онда када је јавни тужилац преузео кривично гоњење од оштећеног као тужиоца (чл. 433 ст. 4 ЗКП). То је ситуација која је у пракси јако ретка, јер подразумева да је јавни тужилац одустао од оптужбе, да је оштећени преузео кривично гоњење и да се након тога јавни тужилац предомислио и преузео назад кривично гоњење од оштећеног.⁴⁰⁶

1.1.5.3. Права у случајевима тзв. „преговарачке правде“

Потребно је размотрити и положај оштећеног у случајевима „преговарачке правде“, тј. примене института одлагања кривичног гоњења и споразума о признању кривичног дела. Суштина института одлагања кривичног гоњења је да јавни тужилац наметне одређену обавезу окривљеном као услов за одбачај кривичне пријаве.⁴⁰⁷ То заправо значи, за одређено време, или дефинитивно ако окривљени испуни услов, не поднети суду оптужни предлог, тј. непокренути кривично гоњење, иако су испуњени услови за покретање поступка.⁴⁰⁸ У овом случају не долази до кривичног гоњења и изрицања пресуде па посебно треба водити рачуна о интересима оштећеног.⁴⁰⁹

Законик о кривичном поступку потпуно искључује оштећеног из примене овог института, те се сагласност оштећеног не тражи за наметање било које обавезе окривљеном, нити се од јавног тужиоца тражи да обави разговор са оштећеним пре примене овог института.⁴¹⁰ Стога су интереси оштећеног препуштени савесности јавног тужиоца. Иако се од јавног тужиоца као заштитника јавног интереса оправдано очекује да штити интересе оштећене стране, сама очекивања не представљају гаранцију да ће интереси заиста бити заштићени, јер то не зависи само од стручности и искуства јавног тужиоца, већ и од његове добре воље.⁴¹¹ Од свих обавеза које окривљеном могу бити наметнуте, оштећени кривичним делом убијање и злостављање животиња, може имати личне користи једино од обавезе окривљеног да накнади причињену штету, с тим што опет његова морална сатисфакција да учинилац буде кажњен остаје незадовољена.

Споразум о признању кривичног дела је споразум јавног тужиоца и окривљеног којим окривљени признаје да је учинио кривично дело које му се ставља на терет у замену за казну блажу од оне коју би добио да се поступак редовно спровео.⁴¹² При примени овог института, важећи ЗКП занемарује интересе оштећеног. Оштећени је лишен свих оних права која је имао при примени овог института према ЗКП/2001, тачније према изменама ЗКП из 2009. године када је овај институт први пут и уведен у наше законодавство. Било је прописано да суд о споразуму одлучује на јавном рочишту о коме се обавештавају оштећени

⁴⁰⁶ Тако и В. Бајовић (2018), 552.

⁴⁰⁷ Тако и В. Бајовић (2018), 555.

⁴⁰⁸ Тихомир Васиљевић, Момчило Грубач, *Коментар Законика о кривичном поступку*, Јустинијан, Београд, 2005, стр. 423.

⁴⁰⁹ Тако и В. Бајовић (2018), 555.

⁴¹⁰ Примера ради, у хрватском праву је примењен потпуно супротан приступ, јер је јавном тужиоцу за примену института одлагања кривичног гоњења увек потребна сагласност жртве или оштећеног, без обзира о наметању које обавезе се ради (чл. 206д ЗКП/РХ). – Закон о казненем поступку, "Народне новине", број 152/08, 76/09, 80/11, 91/12 - Одлука и Рјешење УСПХ, 143/12, 56/13, 145/13 и 152/14.

⁴¹¹ В. Бајовић (2018), 556.

⁴¹² Ибид.

и његов пуномоћник (чл. 282в ст. 5 ЗКП/2001), да при одлучивању о споразуму судија проверава да ли су повређена права оштећеног или да споразум није противан разлозима правичности (чл. 282в ст. 8 тач. 5 ЗКП/2001), као и да се решење суда о споразуму доставља оштећеном и његовом пуномоћнику и да они имају право жалбе на решење којим се усваја споразум (чл. 282г ст. 2 ЗКП/2001). Сада постоји једино обавеза јавног тужиоца да позове оштећеног да постави имовинскоправни захтев, који ако буде постављен постаје обавезан елемент споразума. Међутим, поред материјалне сатисфакције, интерес оштећеног се огледа и у моралној сатисфакцији да окривљеном буде изречена адекватна санкција.⁴¹³ Ово се поготово може рећи за оштећеног кривичним делом убијање и злостављање животиња, јер љубимци најмање представљају материјалну ствар за власника, већ су власници за њих емотивно везани и неретко их сматрају члановима породице.

1.1.6. Положај окривљеног за кривично дело убијање и злостављање животиња

Окривљени је по правилу физичко лице које се кривично гони, односно против кога се води кривични поступак, зато што постоје докази на којима се темељи одређени степен сумње да је учинило кривично дело које је предмет поступка.⁴¹⁴ У неким ситуацијама, у складу са одредбама Закона о одговорности правних лица за кривична дела⁴¹⁵, окривљени може да буде и правно лице. У том смислу поставља се питање да ли правно лице може одговарати за кривично дело убијање и злостављање животиња. Члан 2 наведеног Закона утврђује да правно лице може одговарати за било које кривично дело из посебног дела Кривичног законика и других закона, ако су испуњени услови предвиђени овим Законом. Члан 6 ст. 1 Закона прописује да правно лице одговара за кривично дело које у оквиру својих послова, односно овлашћења учини одговорно лице у намери да за правно лице оствари корист. По природи ствари, у пракси ће се пре свега радити о одговорности правних лица за кривична дела која спадају у привредни криминалитет и у пракси се нисмо сусрели са осудама правног лица за кривично дело убијање и злостављање животиња.

Теоријски гледано, могла би се успоставити одговорност правног лица за кривично дело убијање и злостављање животиња. Ту је пре свега реч о одговорности азила, односно прихватилишта за животиње, у којима животиње умиру услед недостатка адекватних услова живота, бриге и неге, које су прихватилишта по закону дужна да обезбеде. Кривично дело убијање и злостављање животиња се у таквим случајевима врши нечињењем, где азили имају положај гаранта, односно на основу закона имају дужност да предузму одређене радње, те пропуштањем тих радњи наступа последица кривичног дела, тј. смрт животиње или њено злостављање. Честа је и ситуација да се животиње у азилима убијају чињењем, односно еутаназијом уз злоупотребу норми, односно када заправо нису испуњени законски услови за еутаназију животиње. Овде се јавља проблем што је велики број азила у нашој земљи у саставу јавно комуналних предузећа, која врше јавна овлашћења, док је одредбом

⁴¹³ В. Бајовић (2018), 558.

⁴¹⁴ Одређено лице може постати окривљени и након што изврши самопријаву да је извршилац кривичног дела и надлежни органи процене да је самопријава истинита. Истините самопријаве углавном подносе лица која су кривично дело извршила у афективном стању или из нехата. – Милан Шкулић, *Криминалистика*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2022б, стр. 48-49.

⁴¹⁵ Закон о одговорности правних лица за кривична дела, "Сл. гласник РС", бр. 97/2008.

члана 3 ст. 2 Закона о одговорности правних лица за кривична дела, прописано да правна лица којима је законом поверено вршење јавних овлашћења не могу одговарати за кривично дело учињено у вршењу јавних овлашћења. С обзиром на то, у наведеним ситуацијама би се могла успоставити одговорност приватних азила јер они нису у саставу јавно комуналних предузећа. Одговорна лица у државним азилима и запослени, могу одговарати као физичка лица за кривично дело убијање и злостављање животиња, али и за друга кривична дела која су у вези убијања животиња извршила, о чему је било речи у делу рада о проблему напуштених животиња. За разлику од кривичног поступка, у прекршајном поступку често долази до одговорности правних лица и управо Закон о добробити животиња прописује и одговорност правних лица за прекршаје.

Кривично дело убијање и злостављање животиња може бити извршено и од стране организоване криминалне групе⁴¹⁶, што је интересантно будући да тада долази у обзир примена посебних доказних радњи ради прикупљања доказа за кривично гоњење. Сва кривична дела која се чине у оквиру криминалног удружења односно криминалне организације, представљају дела организованог криминалитета.⁴¹⁷ Код кривичног дела убијање и злостављање животиња, чешћа је ситуација да организована криминална група врши посебан облик дела који се односи на борбе паса, него основни или тежи облик.⁴¹⁸ Борбе паса су често повезане са организованим криминалом, посебно са илегалним коцкањем и прањем новца. Осим илегалног коцкања, током борби паса, могу се одвијати и друге криминалне активности као што су илегална трговина дрогом и оружјем.⁴¹⁹ Животиње су често и предмет кријумчарења од стране организованих криминалних

⁴¹⁶ Организована криминална група је група од три или више лица, која постоји одређено време и делује споразумно у циљу вршења једног или више кривичних дела за која је прописана казна затвора од четири године или тежа казна, ради непосредног или посредног стицања финансијске или друге користи (чл. 112 тач. 35 КЗ).

⁴¹⁷ Милан Шкулић, *Организовани криминалитет – Појам, појавни облици, кривична дела и кривични поступак*, ЈП Службени гласник, Београд, 2015, стр. 56.

⁴¹⁸ Организовање борби паса захтева умрежавање, припрему и координацију између најмање две, а обично три или више страна, као што су одгајивачнице, спонзори, судије, промотери борби и гледаоци. Велике суме новца које се могу зарадити на организованим борбама паса значе да овај „спорт“ привлачи учешће организованог криминала. – Angus Nurse, „Green criminological perspectives on dog-fighting as organised masculinities -based animal harm“, *Trends in Organized Crime*, vol. 24, 2021, p. 459.

Америчке власти заплениле су 500.000 долара током великих борби, док је Лига против окупних спортова навела да се на професионалним борбама паса у Великој Британији клади и на 100.000 фунти. – John Wallis, „Crimes against non-human animals: Examining dog fighting in the UK and the USA through a green criminology perspective“, *Sociology Compass*, vol. 17, no. 6, 2023, pp. 4-5.

Међу братством које се бави диловањем дроге, знаком престижа се сматра поседовање врхунског борбеног пса или чак да се буде позван да присуствује борби. – Dina Siegel, Daan van Uhm, „Illegal dogfighting: sport or crime?“, *Trends in Organized Crime*, vol. 24, 2021, p. 568.

У САД су надлежни органи истраживали једну криминалну организацију умешану у дистрибуцију кокаина и организоване борбе паса, са седиштем у Роберти у Џорџији, која се проширила на Северну Џорџију, Флориду и Алабаму. У фебруару 2020. године, надлежни органи су извршили претрес 15 станова и одузели више од 150 паса који су коришћени за организоване борбе паса. Оптужница од 136 тачака подигнута је у јануару 2021. године против 11 особа које се терете за различите криминалне радње. – The United States - Department of Justice, „Twelfth Defendant Sentenced in Dog-Fighting, Drug Distribution Ring: The Criminal Organization Involved Dog-Fighting and Cocaine Distribution in Three States“, <https://www.justice.gov/opa/pr/twelfth-defendant-sentenced-dog-fighting-drug-distribution-ring>, 17.05.2023.

⁴¹⁹ D. Siegel, D. Uhm (2021), 567.

група.⁴²⁰ Кријумчарење је нека врста класичне активности одређених организованих криминалних група.⁴²¹ Према неким истраживањима, одмах иза трговине људима, оружјем и дрогом, четврта најуноснија активност организованог криминала представља убијање, тровање и кријумчарење животиња.⁴²² Код шверца животиња преко границе ради се дакле о кривичном делу кријумчарење из чл. 236 КЗ, док би кривично дело убијање и злостављање животиња могло постојати у стицају, уколико би током кријумчарења животиња била убијена, повређена или мучена.⁴²³ Ово су неки примери где убијање и злостављање животиња може бити извршено у контексту организованог криминала, што отвара могућност да се ова дела доказују доказима прикупљеним спровођењем посебних доказних радњи, које иначе није могуће предузети ако се ради о кривичном делу убијање и злостављање животиња извршеном од стране окривљеног појединца или групе.

1.1.6.1. Права и дужности током кривичног поступка

У кривичном поступку, окривљени има право на одбрану, обавезу присуствовања поступку и на њега се током целог поступка, све до доношења пресуде, односи претпоставка невиности. Окривљени може изабрати да ли ће се бранити сам или уз помоћ браниоца, јер је за кривично дело убијање и злостављање животиња запређена казна до три године

⁴²⁰ Почетком 2000-их, неколико извештаја УН документовало је везу између трговине животињама и одређених организованих криминалних група: веровало се да кинеске тријаде кријумчаре слононачу, рогове носорога и пераја ајкула, напуљска мафија је наводно стајала иза илегалне трговине неутроженим папагајима, руска мафија је била повезана са трговином илегалним кавијаром, као и кривооловом тигрова и медведа, док су колумбијски нарко картели размењивали угрожене врсте за дрогу. Истраживачи су истакли да криминалне организације, вођене перцепцијом ниског ризика и високог профита, диверзификују свој портфељ са „традиционалних“ криминалних активности, као што је трговина дрогом или људима, на незакониту трговину животињама – Daan van Uhm, Dina Siegel, „Organised crime and animals“, *Trends in Organized Crime*, vol. 24, 2021, p. 421.

⁴²¹ М. Шкулић (2015), 305.

⁴²² „Кријумчарење животиња – уносан посао за организовани криминал“, <https://www.politika.rs/scc/clanak/491122/Krijumcarenje-zivotinja-unosan-posao-za-organizovani-kriminal>, 16.05.2023.

⁴²³ Кријумчарење и убијање животиња не дешава се само егзотичним врстама, већ се ови злочини врло често дешавају и у Европи и наносе велику штету европским врстама. Кријумчари се довијају на разне начине како би преварили царинике, на пример обоје перје птица да би прикрили да је реч о заштићеној врсти. У таквим случајевима прекогранична сарадња је изузетно важна јер је врло често у питању организовани криминал на међународном нивоу. – „Кријумчарење животиња – уносан посао за организовани криминал“.

Србија је важна тачка на рути којом се кријумчаре егзотичне птице из Африке. Птице за криминалце могу бити исплативе попут дроге. Холандски инспектор Харалд Гаретсен наводи да су шверцерима птица посебно занимљиве земље наомак ЕУ, попут Србије, Албаније, Турске и да важна рута иде из Африке до Београда, а онда преко мађарске границе, те да обично курири превозе животиње комбијима, често уз знање граничне полиције. Хозе Алфаро Морено, који при европској полицијској агенцији Еуропол води борбу против кријумчарења дивљих врста, каже слично и додаје да су понекад у питању пошилике са хиљадама птица, да је Балкан жариште шверца птица и да је ту реч о организованом криминалу. Извор из тужилаштва наводи да је полиција у Србији до сада успевала да пресретне ситни шверц животиња, али да још никад није заплешен рецимо, цео камион, нити су пронађени докази за организовани криминал. Такође указује да процењује да тек један од хиљаду случајева кријумчарења дивљих врста заврши пред судом. Разлог лежи у томе што полиција не успева да прикупи довољно доказа или нема довољно ресурса и знања да се носи са таквом врстом криминала. – „Егзотичне птице исплативе попут кокаина, а шверц иде преко Србије“, <https://n1info.rs/vesti/egzoticne-ptice-isplative-poput-kokaina-a-sverc-ide-preko-srbije/>, 16.05.2023.

затвора, па с обзиром на прописану казну није обавезна стручна одбрана.⁴²⁴ Окривљени током поступка може да се брани ћутањем, да ускрати одговор на поједино питање, може слободно да изнесе своју одбрану, као и да призна или не призна кривицу. Поред права да се уздржи од вербалног давања исказа, тј. одбране ћутањем, он поседује и привилегију против самооптуживања, која поред права на одбрану ћутањем обухвата и његово право да се уздржи од давања било каквих доказа у кривичном поступку против своје воље.⁴²⁵ Окривљени није дужан да говори истину, а с обзиром на то да током поступка може бити више пута саслушан, он свој исказ може мењати, те ће суд његов исказ ценити у целини, у складу са начелима слободне оцене доказа и слободног судијског уверења.

У пракси ће окривљени први пут, најчешће бити саслушан још у предистражном поступку од стране полиције, па касније и од стране јавног тужиоца. При томе, главна сврха полицијског испитивања није да осумњичени изнесе своју одбрану, већ да сумња против њега буде потврђена и да се евентуално прибави потпуно или делимично признање.⁴²⁶ Окривљени се током саслушања у полицији често бране ћутањем јер се полицијска испитивања одвијају иза затворених врата, што неретко доводи у питање поштовање њихових права. На главном претресу је другачија ситуација. Одбрана ћутањем утиче не само на став јавности у погледу кривице оптуженог, јер јавност полази од претпоставке да невино лице има интерес да изнесе своју одбрану, већ несумњиво утиче и на уверење судије, иако се одбрана ћутањем не сме доказно ценити приликом одлучивања о кривици.⁴²⁷ Признање окривљеног може довести до примене „преговарачке правде“, односно института опортунитета кривичног гоњења и споразума о признању кривице. Јавни тужилац може наредбом одложити кривично гоњење против окривљеног ако он прихвати да изврши једну или више обавеза из члана 283 ЗКП, на пример да уплати новац у хуманитарне сврхе, да обави друштвенкористан рад или неку другу обавезу, те ће јавни тужилац, уколико окривљени у одређеном року изврши уговорену обавезу, одбацити кривичну пријаву. Чињеница да је окривљени прихватио обавезу формално не значи признање кривице, али имплицитно о томе говори. Овај институт се јако често примењује на учиниоце кривичног дела убијање и злостављање животиња. Са друге стране, да би дошло до склапања споразума о признању кривичног дела, окривљени формално мора да призна да је учинио кривично дело које му се ставља на терет, и то признање чини део споразума, а као „награду“ за признање добија казну блажу од оне коју би добио да се поступак редовно спровео.

Окривљени током поступка има права: да у најкраћем року, а увек пре првог саслушања, подробно и на језику који разуме буде обавештен о делу које му се ставља на терет, о природи и разлозима оптужбе, као и да све што изјави може да буде коришћено као доказ у поступку; да ништа не изјави, ускрати одговор на поједино питање, слободно изнесе своју одбрану, призна или не призна кривицу; да се брани сам или уз стручну помоћ браниоца у складу са одредбама овог законика; да његовом саслушању присуствује

⁴²⁴ Постоје и ситуације када је обавезна стручна одбрана без обзира на прописану казну, на пример када је окривљени глув, слеп, нем или неспособан да се сам успешно брани, када је у притвору, када му се суди у одсуству и у другим ситуацијама (вид. чл. 74 ЗКП).

⁴²⁵ Вања Бајовић, „Право на одбрану ћутањем“, *Бранич*, бр. 3-4, 2010, стр. 53.

⁴²⁶ Joachim Nergmann, „Полицијско испитивање окривљеника – игра моћи: Њемачка, Сједињене Америчке Државе, Хрватска“, *Хрватски љетопис за казнено право и праксу*, бр. 1, 2004, стр. 260.

⁴²⁷ В. Бајовић (2010), 63.

бранилац; да у најкраћем могућем року буде изведен пред суд и да му буде суђено непристрасно, правично и у разумном року; да непосредно пре првог саслушања прочита кривичну пријаву, записник о увиђају и налаз и мишљење вештака; да му се осигура довољно времена и могућности за припремање одбране; да разматра списе и разгледа предмете који служе као доказ; да прикупља доказе за своју одбрану; да се изјасни о свим чињеницама и доказима који га терете и да износи чињенице и доказе у своју корист, да испитује сведоке оптужбе и захтева да се, под истим условима као сведоци оптужбе, у његовом присуству испитају сведоци одбране; да користи правна средства и правне лекове; предузима друге радње када је то одређено Закоником о кривичном поступку (чл. 68 ЗКП).

Током поступка окривљени може бити лишен слободе и то на начин да је ухапшен, задржан, да му је забрањено да напушта стан, да му је одређен притвор или боравак у установи која се урачунава у притвор. Када је лишен слободе, ухапшени има четири посебна права: да одмах на језику који разуме буде обавештен о разлогу хапшења; да пре него што буде саслушан, има са браниоцем поверљив разговор који се надзире само гледањем, а не и слушањем; да захтева да без одлагања о хапшењу буде обавештен неко од чланова његове породице или друго њему блиско лице, као и дипломатско-конзуларни представник државе чији је држављанин, односно представник овлашћене међународне организације јавноправног карактера ако је у питању избеглица или лице без држављанства; да захтева да га без одлагања прегледа лекар кога слободно изабере, а ако он није доступан, лекар кога одреди јавни тужилац, односно суд (чл. 69 ЗКП).

Окривљени током поступка има и одређене дужности, да се одазове на позив органа поступка и да обавести орган поступка о промени адресе пребивалишта или боравишта, односно о таквој намери (чл. 70 ЗКП). Према окривљеном се у циљу обезбеђења његовог присуства и несметаног вођења кривичног поступка, могу предузети одређене мере. Мере које се могу одредити су: позив; довођење; забрана прилажења, састајања или комуницирања са одређеним лицем и забрана посећивања одређених места; забрана напуштања боравишта; јемство; забрана напуштања стана; и притвор.⁴²⁸ При томе, не примењује се тежа мера, ако се иста сврха може постићи блажом мером, док се у случају потребе може одредити две или више мера. Мера ће се укинута по службеној дужности када престану разлози због којих је одређена, односно замениће се блажом мером када се за то испуне услови.

1.1.6.2. Одређивање притвора

Притвор је свакако најстрожа мера и у пракси, у поступцима који се воде због кривичног дела убијање и злостављање животиња, ова мера се готово никада не примењује. Притвор представља меру процесне принуде чија је суштина привремено лишавање слободе окривљеног, превасходно у процесне сврхе.⁴²⁹ Да би се окривљеном одредио притвор потребно је да су испуњена два услова, да постоји основана сумња да је окривљени учинио кривично дело и неки од следећих алтернативно прописаних разлога: обезбеђење присуства окривљеног; спречавање доказне опструкције; превентивни разлози; и

⁴²⁸ Више о мерама обезбеђења присуства окривљеног и несметаног вођења кривичног поступка вид. М. Шкулић (2017), 136-152.

⁴²⁹ Војислав Ђурђић, *Кривично процесно право – општи део*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2015, стр. 384.

спречавање ометања кривичног поступка због тежине кривичног дела.⁴³⁰ То значи да ако се притвор одређује током истраге, односно у скраћеном поступку пре подношења оптужног предлога, за шта је иначе довољно да постоје основи сумње, мора постојати виши степен сумње, тј. основана сумња да је окривљени учинио кривично дело.⁴³¹ Што се тиче разлога за одређивање притвора, код кривичног дела убијање и злостављање животиња, притвор не би могао да се одреди из разлога спречавања ометања кривичног поступка због тежине кривичног дела, јер је ту потребно да је за дело које се окривљеном ставља на терет прописана казна преко десет година затвора, односно преко пет година затвора ако се ради о кривичном делу са елементима насиља. Обезбеђење присуства окривљеног, као разлог за одређивање притвора, подразумева да се окривљени крије или се не може утврдити његова истовестност или у својству оптуженог очигледно избегава да дође на главни претрес или постоје друге околности које указују на опасност од бекства (чл. 211 ст. 1 тач. 1 ЗКП). Фактичко је питање када постоји опасност од бекства, што подразумева да суд слободно процењује да ли одређене околности указују на постојање конкретне опасности од бекства.⁴³²

Код кривичног дела убијање и злостављање животиња, окривљеном би притвор пре могао бити одређен због превентивних разлога или спречавања доказне опструкције, а све зависи од околности конкретног случаја. Превентивни разлози подразумевају да постоје особите околности које указују да ће окривљени у кратком временском периоду поновити кривично дело или довршити покушано кривично дело или учинити кривично дело којим прети (чл. 211 ст. 1 тач. 3 ЗКП). У теорији се раније примећивало да су превентивни разлози као основ „више мера обезбеђења јавне безбедности, но мера кривичног поступка“.⁴³³ Убијање и злостављање животиња се углавном врши из обести, а такав мотив по нашем мишљењу, сам по себи указује на могућност поновног извршења дела. Поједини аутори, с обзиром на одређену судску праксу, указују да већи број кривичних дела за која се окривљени кривично гони, учињених у одређеном временском континуитету, а нарочито када се ради о кривичним делима са елементима насиља, представљају значајан фактор у оцени суда да притвор треба одредити из превентивних разлога.⁴³⁴ У том смислу, пошто убијање и злостављање животиња јесте кривично дело са елементима насиља, притвор би могао да се одреди ако би се окривљени кривично гонио за више кривичних дела убијање и злостављање животиња или за ово и друга кривична дела са елементима насиља. Када суд процењује да ли окривљени може да доврши покушано кривично дело, треба имати у виду одређене објективне и субјективне критеријуме. Објективан критеријум би могао бити, да ли је жртва кривичног дела, односно животиња ефикасно заштићена, на пример тако што је одузета од власника решењем ветеринарског инспектора. Са друге стране, субјективни критеријуми се односе на окривљеног и ту посебан значај има личност окривљеног, његово понашање током кривичног поступка, однос према оштећеном и слично. Претња окривљеног да ће учинити ново кривично дело би морала бити реална и озбиљна, тј.

⁴³⁰ Вид. чл. 211 ЗКП.

⁴³¹ Тако слично и Милан Шкулић, „Притвор као мера обезбеђења присуства окривљеног у кривичном поступку (кривичнопроцесно законодавство Србије – норма и пракса)“, *Притвор и друге мере обезбеђења присуства окривљеног у кривичном поступку (међународни правни стандарди, регионална законодавства и примена)* (ур. Станко Бејатовић), Мисија ОЕБС у Србији, Београд, 2019, стр. 42.

⁴³² Више о опасности од бекства као разлогу за одређивање притвора вид. М. Шкулић (2019), 43-47.

⁴³³ Т. Васиљевић (1964), 339.

⁴³⁴ М. Шкулић (2019), 54.

објективно остварива и стварна. У теорији се истиче да претња мора бити упућена конкретном лицу, које је тачно одређено или је без веће дилеме одредиво, па се као пример озбиљне и реалне претње наводи да постоји ако би окривљени на суђењу рекао да ће убити конкретног јавног тужиоца, док уколико би уопштено рекао да ће „неко страдати“ и слично, то само по себи не би могло да се сматра претњом која је довољно конкретна.⁴³⁵ Аналогно томе, можемо закључити да ако би окривљени претио да ће поновити дело тако што ће убити или злостављати конкретну животињу, на пример да ће својим пиштољем убити пса свога комшије, таква претња би се могла уз друге околности подвести под реалну и озбиљну.⁴³⁶

Одређивање притвора због опасности од доказне опструкције подразумева да постоје околности које указују да ће окривљени уништити, сакрити, изменити или фалсификовати доказе или трагове кривичног дела или ако особите околности указују да ће ометати поступак утицањем на сведоке, саучеснике или прикриваче (чл. 211 ст. 1 тач. 2 ЗКП).⁴³⁷ У вези са тим, надлежни органи треба да буду обазриви и заштите животињу жртву кривичног дела, од евентуалног покушаја окривљеног да са њом нешто учини у циљу уништавања или сакривања доказа, на пример, ако над животињом треба да се врши вештачење повреда, окривљени би могао да покуша да је се „реша“. Ако би притвор био одређен само из разлога доказне опструкције, онда би он и трајао само док се доказ не обезбеди.

1.1.7. Улога полиције

Полиција представља посебан део државне управе коме је поверено чување јавног реда, поретка и безбедности грађана и имовине. С обзиром на делокруг послова који полиција обавља, а који је дефинисан чланом 30 Закона о полицији, делатности полиције можемо сврстати у четири главне функције и то кривичну, прекршајну, управну и нормативну.⁴³⁸ Кривична функција полиције огледа се у превенцији и репресији криминалитета, односно у спречавању и сузбијању кривичних дела.⁴³⁹ Сегмент полицијских послова, у односу на кривичну функцију полиције обухвата: 1) превенцију криминала и унапређење безбедности у заједници; 2) откривање и расветљавање кривичних дела, обезбеђивање доказа, њихова анализа, криминалистичко форензичко вештачење употребом савремених форензичких метода и евиденција и откривање имовине проистекле из кривичног дела; 3) откривање и расветљавање прекршаја и привредних престапа; и 4) откривање и хапшење учинилаца кривичних дела, прекршаја и других лица за којима се трага и привођење надлежним органима (чл. 30 ст. 3, тач. 1-4 Закона о полицији). Дакле, поред процесних субјеката, значајну улогу на пољу борбе против криминалитета остварује и полиција, која се у кривичном поступку појављује са важним овлашћењима у претходном

⁴³⁵ М. Шкулић (2019), 55.

⁴³⁶ Више о превентивним разлозима за одређивање притвора вид. М. Шкулић (2019), 52-57.

⁴³⁷ Више о одређивању притвора из разлога доказне опструкције вид. М. Шкулић (2019), 51-52.

⁴³⁸ Више о томе вид. Слободан Милетић, Сретен Југовић, *Право унутрашњих послова*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2016, стр. 49 и даље.

⁴³⁹ Наталија Живковић, *Улога полиције приликом спровођења посебних доказних радњи*, мастер рад одбрањен на Правном факултету Универзитета у Београду, 2018, стр. 14.

кривичном поступку.⁴⁴⁰ При томе, радње полиције које она предузима у претходном кривичном поступку, могу бити оперативне радње које немају непосредан доказни значај, и опште и посебне доказне радње.⁴⁴¹

Када постоје основи сумње да је извршено кривично дело убијање и злостављање животиња, будући да се ово дело гони по службеној дужности, на полицији је према ЗКП дужност да предузме мере да се открије учинилац, да се спречи да се учинилац сакрије или побегне и да прикупи и обезбеди доказе, као и сва обавештења која могу бити од користи за успешно вођење поступка (чл. 286 ст. 1 ЗКП). У том циљу полиција може да предузме бројне оперативне радње, попут узимања обавештења од грађана, прегледа превозних средстава, одређених објеката и просторија правних лица, увида у њихову документацију итд. О чињеницама и околностима које су утврђене, као и о предметима који су при спровођењу оперативних радњи пронађени или одузети, полиција саставља записник или службену белешку (чл. 286 ст. 2 ЗКП). Поред оперативних радњи, полиција у претходном поступку може да предузима и одређене доказне радње, као што је претресање стана, других просторија и лица, увиђај, одузимање предмета и друге радње. О предузетим оперативним радњама, полиција обавештава јавног тужиоца у року од 24 часа, док га о предузетим доказним радњама обавештава без одлагања. Докази које је полиција прибавила предузимањем доказних радњи могу бити коришћени у даљем току кривичног поступка, ако су доказне радње спроведене у складу са правилима ЗКП (чл. 287 ЗКП). Осим што по свом нахођењу полиција може да предузима оперативне и доказне радње које сматра да су потребне, полиција је дужна да поступа по сваком захтеву надлежног јавног тужиоца.⁴⁴²

У пракси полиција стиче сазнања о казним делима против животиња захваљујући пријавама грађана и других субјеката и вршењем сопствене делатности, примера ради опажањем током патролирања или кроз вршење разних провера. Полиција на захтев ветеринарских инспектора врши помоћ при спровођењу инспекцијског надзора и тада такође може стећи сазнања о казним делима против животиња. Када има сазнања да је извршено противправно дело према животињи, на полицији је дужност да прикупи потребна обавештења, да прикупи и обезбеди доказе и да поднесе кривичну пријаву надлежном јавном тужиоцу уколико се ради о кривичном делу, односно захтев за покретање прекршајног поступка надлежном суду ако се ради о прекршају. Такође, полиција има дужност да прими кривичну пријаву грађана или другог субјекта и да је проследи надлежном јавном тужиоцу, као и да прими прекршајну пријаву и ако сматра да је учињен прекршај и ако је учинилац познат, дужна је да поднесе захтев за покретање прекршајног поступка.

У пракси полиција није вична да се бави случајевима убијања и злостављања животиња, било зато што нема искуства у поступању у таквим стварима, било зато што другим случајевима даје приоритет. Полиција неретко одбија да изађе на терен, често се дешава да пребацује надлежност на Управу за ветерину или се случај заврши на службеној белешци без подношења кривичне пријаве или захтева за покретање прекршајног

⁴⁴⁰ Милан Милошевић, Тања Кесић, Александар Бошковић, *Полиција у кривичном поступку*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2016, стр. 3.

⁴⁴¹ У кривичном поступку који се води због кривичног дела убијање и злостављање животиња не могу се предузимати посебне доказне радње, осим ако би се радило о организованом криминалу.

⁴⁴² Ако полиција не поступи по захтеву јавног тужиоца, јавни тужилац поседује одређени механизам деловања како би издејствовао предузимање радње, вид. чл. 44 ЗКП.

поступка.⁴⁴³ Међутим, према законским одредбама, полиција је увек дужна да поступи по пријави, било да се ради о кривичном делу или прекршају, тако да је свако одбијање полиције да расветли случај незаконито. Што се тиче пребацивања надлежности на ветеринарске инспекторе, заправо би најбоље било да по пријави грађана и полиција и ветеринарски инспектори изађу на терен. Док је полиција та која може предузети бројне оперативне и доказне радње ради прикупљања и обезбеђења доказа, ветеринарски инспектор је тај који може изрећи мере ради отклањања неправилности ради успостављања добробити животиња, а уколико је потребно може и одузети животињу ради њене заштите. Проблем је у томе што грађани не поседују механизам да издејствују поступање полиције, будући да притужбу на рад полицијског службеника може поднети само лице које сматра да су му поступањем или пропуштањем поступања запосленог при вршењу службених задатака, повређена људска и мањинска права и слободе, Како се непоступањем полицијског службеника по пријави за убијање, злостављање или нарушавање добробити животиње, не крше подносиочева људска и мањинска права и слободе, притужба би прошла безуспешно, осим евентуално ако се ради о пријави оштећеног.

Ради прикупљања и обезбеђивања доказа, полиција би требала да предузме следеће радње. Ако постоји сумња да је животиња убијена, полиција би требала да пошаље леш животиње на обдукцију, која се врши на Факултету за ветеринарску медицину. Уколико постоји сумња да је животиња отрована, потребно је поред обдукције, хитно урадити и токсиколошку анализу која се врши на ВМА. Ако се ради о повређеној животињи, потребно је да ветеринар утврди повреде и сачини извештај о томе. У пракси, уместо да полиција предузме наведене радње и прикупи доказе, она поучава грађане да их сами прибаве, па да ће након тога случај бити упућен јавном тужиоцу и покренут поступак. Јасно је да је такво поступање полиције противзаконито јер се кривично дело убијање и злостављање животиња гони по службеној дужности. Поред ових хитних радњи, полиција би могла да прибави обавештења од грађана, изврши увиђај, претресање, да саслуша осумњиченог, да привремено одузме одређене предмете, као и да изврши друге потребне радње.

С обзиром на природу кривичног дела убијање и злостављање животиња и прекршаја из ЗДЖ, тј. чињеницу да су ови деликти лако уочљиви у пракси и с обзиром на то да су чести, полиција би требала да има „пуне руке посла“ по питању заштите животиња, парадоксално, полиција углавном не ради ништа по том питању. У случајевима где су кривичне пријаве за кривично дело убијање и злостављање животиња поднете против непознатог учиниоца, а то је било 1293 пута у периоду од 2006-2022. године, полиција ниједном није пронашла осумњиченог, што најбоље говори о ангажману полиције када је ово дело у питању. Зато би требало формирати такозвану „полицију за животиње“, тј. посебну јединицу МУП-а, која би била специјализована да се бави заштитом животиња.

За разлику од полиције, комунална милиција је орган општинске или градске самоуправе у Републици Србији, са задатком да се стара о одржавању општинског реда. Комунална милиција се бави одржавањем комуналног реда од значаја за комуналну делатност и вршењем контроле над применом закона и других прописа и општих аката из области комуналне делатности (чл. 10 ст. 1 тач. 1 и 2 Закона о комуналној милицији⁴⁴⁴). Закон о комуналним делатностима чланом 2 ст. 3 тач. 14 утврђује да у комуналне

⁴⁴³ Н. Живковић (2021а), 81.

⁴⁴⁴ Закон о комуналној милицији, "Сл. гласник РС", бр. 49/2019.

делатности спада делатност зоохигијене, док чланом 3 ст. 1 тач. 14 дефинише да делатност зоохигијене између осталог обухвата послове хватања, превоза, збрињавања и смештаја напуштених и изгубљених животиња у прихватилиште. Такође, према члану 3 Одлуке о обављању делатности зоохигијене на територији града Београда⁴⁴⁵, делатност зоохигијене поред других радњи обухвата и хватање, збрињавање, ветеринарску негу и смештај напуштених и изгубљених животиња (паса и мачака) у прихватилиште за животиње. На основу наведеног, у послове комуналне милиције спада контрола наведених активности у погледу напуштених и изгубљених паса и мачака. Надаље, у послове комуналне милиције спада и заштита животне средине (чл. 10 ст. 1 тач. 4 Закона о комуналној милицији). Према члану 3 ст. 1 тач. 3 Закона о заштити животне средине⁴⁴⁶, животињски свет спада у природне вредности, док члан 27 ст. 2 наведеног закона прописује да је забрањено узнемиравати, злостављати, озлеђивати и уништавати дивљу фауну и разарати њена станишта. То значи да у послове комуналне милиције спада и контрола заштите дивљих животиња од узнемиравања, злостављања, повређивања, као и контрола заштите њиховог живота и станишта.

У пракси се комунална милиција не бави контролом наведених активности, већ грађане упућује на друге службе када јој пријаве да је животиња угрожена. Примера ради, у хрватском праву, комунална милиција има овлашћења да на лицу места очита микрочип кућног љубимца и да улази у просторе и просторије у којима се држе животиње. Таква овлашћења омогућавају да комунална милиција утврди у чијем је власништву животиња и да уласком у просторе и просторије где се држе животиње провери да ли животиње имају одговарајуће услове живота и у каквом су стању. Овакво законско решење би у нашем праву такође подразумевало да комунална милиција након што утврди одређене неправилности, обавести полицију и ветеринарског инспектора ради предузимања даљих радњи и мера.

1.1.8. Улога јавног тужиоца

Јавни тужилац је примарно овлашћен да кривично гони када су у питању кривична дела која се гоне по службеној дужности. Под одређеним условима, оштећени кривичним делом које се гони по службеној дужности може преузети кривично гоњење од јавног тужиоца, што представља својеврсни процесни коректив јавном тужиоцу. Међутим и тада јавни тужилац има право да до завршетка главног претреса преузме назад кривично гоњење и заступање оптужбе од оштећеног као тужиоца. Објективно гледано, јавни тужилац као државни орган увек има далеко веће могућности кривичног гоњења од било којег другог лица.⁴⁴⁷

Јавни тужилац би по правилу требао да поступа по начелу облигаторности кривичног гоњења, а само изузетно по начелу опортунитета кривичног гоњења и то било условљено испуњењем одређених обавеза, било безусловно на темељу процене да је

⁴⁴⁵ Одлука о обављању делатности зоохигијене на територији града Београда "Сл. лист града Београда", бр. 114/2016.

⁴⁴⁶ Закон о заштити животне средине, "Сл. гласник РС", бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009 - др. закон, 72/2009 - др. закон, 43/2011 - одлука УС, 14/2016, 76/2018, 95/2018 - др. закон и 95/2018 - др. закон.

⁴⁴⁷ Тако и М. Шкулић (2017), 109.

кривично гоњење у конкретном случају нецелисходно.⁴⁴⁸ Међутим, када је у питању кривично дело убијање и злостављање животиња, у пракси јавни тужиоци чешће поступају по начелу опортунитета кривичног гоњења, него што подносе оптужни предлог. Примера ради, током 2021. године јавни тужиоци су поднели оптужни предлог 28 пута, док су институт одлагања кривичног гоњења услед испуњења обавеза применили 23 пута, а кривичну пријаву су 48 пута одбацили због нецелисходности кривичног гоњења и због непостојања основа сумње. Још је упечатљивији пример 2016. година, када су јавни тужиоци оптужни предлог поднели 16 пута, институт условљеног опортунитета применили 30 пута, а кривичну пријаву због нецелисходности кривичног гоњења и непостојања основа сумње одбацили чак 53 пута.

У погледу кривичних дела која се гоне по службеној дужности, јавни тужилац је надлежан да: руководи предистражним поступком; одлучује о непредузимању или одлагању кривичног гоњења; спроводи истрагу; закључи споразум о признању кривичног дела и споразум о сведочењу; подиже и заступа оптужбу пред надлежним судом; одустане од оптужбе; изјављује жалбе против неправноснажних судских одлука и да подноси ванредне правне лекове против правноснажних судских одлука; предузима друге радње када је то одређено Законом о кривичном поступку (чл. 43 ЗКП). При томе, у току претходног кривичног поступка, полиција и други државни органи надлежни за откривање кривичних дела, дужни су да поступају по захтеву јавног тужиоца, али и да га обавештавају о свакој радњи коју предузму у циљу откривања кривичног дела или проналажења осумњиченог. Другим речима, полиција и други државни органи представљају својеврсан „сервис“ јавног тужиоца у смислу да су му подређени.⁴⁴⁹ Ако полиција или други државни орган не поступи по захтеву јавног тужиоца, јавни тужилац поседује одређени механизам деловања како би издејствовао предузимање радње.⁴⁵⁰ Зато би формално гледано, лоше резултате, односно неуспех оптужбе или ситуацију да није ни дошло по подношења оптужног предлога зато што није пронађен осумњичени или зато што нема довољно доказа, требало приписати надлежном јавном тужиоцу. У пракси незадовољство јавности због резултата поступка, пада на „терет“ суда, што је последица чињенице да је деценијама уназад суд био тај који је спроводио истрагу, све до доношења важећег Закона о кривичном поступку 2011. године.

Мада има страначку функцију, јавни тужилац заједно са полицијом има дужност да непристрасно разјасни сумњу о кривичном делу, тј. да са једнаком пажњом испита чињенице које терете окривљеног и чињенице које му иду у корист, односно да обрати пажњу и на доказе који терете неко лице и који му иду у прилог. У томе се огледа контрадикторност положаја јавног тужиоца, јер се најпре очекује да током истраге буде непристрасан истражитељ, а да се на главном претресу трансформише у пристрасну странку чији је задатак да ван разумне сумње докаже да је окривљени учинио кривично дело. На тај начин тужилац добија улогу да поступа у интересу свих, како друштва, тако и окривљеног, а превасходно у интересу владајуће класе која га је поставила.⁴⁵¹ Одређени коректив

⁴⁴⁸ М. Шкулић (2017), 109.

⁴⁴⁹ М. Шкулић (2017), 113.

⁴⁵⁰ Вид. члан 44 ЗКП.

⁴⁵¹ Вања Бајовић, „Положај и одговорност јавног тужиоца у расправном процесном моделу“, *Правни живот – часопис за правну теорију и праксу*, год. 68, бр. 9, том I, 2019а, стр. 555-556.

поступању јавног тужиоца представља суд који може при испитивању оптужног акта да нареди јавном тужиоцу да ради бољег разјашњења ствари предузме одређене радње и прикупи одређене доказе у скраћеном поступку, односно да спроведе или допуни истрагу и прикупи одређене доказе у општем кривичном поступку.⁴⁵²

Основно мерило за процену успешности рада јавног тужиоца је учешће правноснажних осуђујућих пресуда у укупном збиру правноснажних осуђујућих и ослобађајућих пресуда донетих по оптужним актима тужиоца у односу на свако лице у периоду вредновања рада и ако је учешће више од 80% тужилац добија оцену „изузетно успешно“.⁴⁵³ Када је у питању кривично дело убијање и злостављање животиња, на први поглед би се рекло да су јавни тужиоци изузетно успешни јер је у периоду од 2006-2022. године донето укупно 349 осуђујућих пресуда и 50 ослобађајућих пресуда. Међутим, треба имати у виду да је остао велики број неразјашњених кривичних дела убијање и злостављање животиња. У периоду 2006-2022. година, поднето је 1.293 кривичне пријаве за ово дело против непознатих учинилаца и ниједан осумњичени није пронађен. Проналажење осумњичених је пре свега задатак полиције, али је одговорност и на јавном тужиоцу будући да има овлашћење да издаје захтев полицији да предузме одређене радње у циљу откривања кривичног дела и проналажења осумњиченог. О резултатима рада јавних тужилаца индиректно говоре и подаци да је у периоду 2006-2022. година, против познатих учинилаца одбачено 1.019 кривичних пријава⁴⁵⁴, док је оптужни предлог поднет у 481 случајева. С обзиром на све наведене податке, као и на чињеницу да је у наведеном периоду укупно поднето 2.805 кривичних пријава, а донето 349 осуђујућих пресуда, може се закључити да јавни тужиоци остварују прилично скромне резултате рада када је реч о кривичном делу убијање и злостављање животиња.⁴⁵⁵ Такви резултати су у највећој мери последица одлуке јавних тужилаца да јако често примењују опортунитет кривичног гоњења, што не може бити оправдано јер јавни тужиоци првенствено треба да поступају по начелу облигаторности кривичног гоњења. Чини се да поступање јавних тужилаца одражава недовољну заинтересованост јавности да се вршење насиља према животињама сузбије, будући да је код других кривичних дела где постоји интересовање јавног мњења, статистика другачија.

⁴⁵² Вид. чл. 337 и 501 ЗКП.

⁴⁵³ Ако јавни тужилац у периоду вредновања има 60-80% правоснажно осуђујућих пресуда у односу на свако лице добија оцену „успешно“, а ако има мање од 60% добија оцену „не задовољава“ (члан 16 и 17). – Правилник о критеријумима и мерилима вредновања рада јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, "Сл. гласник РС", бр. 58/2014.

⁴⁵⁴ Кривичне пријаве су одбачене због примене начела опортунитета кривичног гоњења, зато што дело није кривично дело, због недостатка доказа, због застарелости и због других разлога који трајно искључују кривично гоњење.

⁴⁵⁵ Сви наведени подаци су преузети из Републички завод за статистику, *Билтен – пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2022*, Београд, 2023 и свих других билтена Републичког завода за статистику, који се односе на пунолетне учиниоце кривичних дела, наведених у попису литературе.

1.1.9. Улога суда

Суд спада у основне кривичнопроцесне субјекте и обавља судску функцију, односно функцију вођења кривичног поступка и пресуђења. Суд има право и дужност да води кривични поступак и да реши кривичну ствар која је предмет поступка. Код кривичног дела убијање и злостављање животиња, стварна надлежност за вођење првостепеног поступка и пресуђење је на основним судовима, а у другом степену надлежан је виши суд. Редовни критеријум за одређивање месне надлежности је место извршења кривичног дела, односно место где је извршилац радио или био дужан да ради, као и место где је у целини или делимично наступила последица дела.⁴⁵⁶ У погледу кривичног дела убијање и злостављање животиња, место извршења би било место где је учинилац предузео радње лишавања живота животиње, њеног мучења, повређивања и злостављања, као и место где је наступила последица, односно где је животиња угинула услед предузетих радњи извршења. Што се тиче функционалне надлежности кривичног суда, за кривично дело убијање и злостављање животиња суди судија појединац у првом степену, односно веће од троје судија професионалца у другом степену. Основни задатак суда је да суди непристрасно и да своју дужност обавља на правилан и правичан начин.⁴⁵⁷

Судови воде благу казнену политику према учиниоцима овог кривичног дела. У периоду од 2006-2022. године, донето је 349 осуђујућих пресуда против пунолетних лица за ово дело. Затвор је изречен у свега 30 случајева. При томе, пет учинилаца је осуђено на до 2 месеца затвора, десеторо на 2-3 месеца затвора, деветоро је осуђено на 3-6 месеци затвора, пет учинилаца је осуђено на 6-12 месеци затвора и један на 2-3 године затвора. На казну кућног затвора осуђено је два учиниоца. Новчана казна изречена је 100 пута, што значи да је више него троструко изречена у односу на казну затвора. Само у пет случајева новчана казна је изречена у износу преко 100.000 динара. Далеко најчешће се изриче условна осуда, према статистици у 196 од 349 случајева. Судска опомена је изречена 14 пута. Условна осуда и судска опомена нису казне већ мере упозорења. То значи да 60,17% осуђених учинилаца суд није казнио, већ их је само упозорио на неадекватност понашања и последице поновног оглушења о законске одредбе. Поред тога, пет учинилаца је проглашено кривим, а ослобођено од казне, што у збиру даје резултат да 61,6% осуђених лица није кажњено.⁴⁵⁸ Када су у питању малолетници, у периоду од 2006-2022. године, за кривично дело убијање и злостављање животиња осуђено је 19 малолетника, али ником није изречена васпитна мера заводског карактера.⁴⁵⁹

При изрицању казни судови би требали да се воде тиме да је основна сврха прописивања и изрицања кривичних санкција сузбијање дела којима се повређују или угрожавају вредности заштићене кривичним законодавством (чл. 4 ст. 2 КЗ). При томе,

⁴⁵⁶ Поред редовног критеријума постоје и ванредни критеријуми одређивања месне надлежности суда, који се деле на допунске и посебне критеријуме. О томе вид. М. Шкулић (2017), 97-101.

⁴⁵⁷ Тако и М. Шкулић (2017), 102.

⁴⁵⁸ Подаци су преузети из Републички завод за статистику, *Билтен – пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2022*, Београд, 2023 и свих других билтена Републичког завода за статистику, који се односе на пунолетне учиниоце кривичних дела, наведених у попису литературе.

⁴⁵⁹ Подаци су преузети из Републички завод за статистику, *Билтен – малолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2022*, Београд, 2023 и свих других билтена Републичког завода за статистику, који се односе на малолетне учиниоце кривичних дела, наведених у попису литературе.

основна сврха кажњавања је: спречавање учиниоца да чини кривична дела и утицање на њега да убудуће не чини кривична дела; утицање на друге да не чине кривична дела; изражавање друштвене осуде за кривично дело, јачање морала и учвршћивање обавезе поштовања закона; остваривање праведности и сразмерности између учињеног дела и тежине кривичне санкције (чл. 42 КЗ). Дакле, примарно је да изречене казне обезбеде превенцију извршења дела. Превенцију пре свега обезбеђује извесност да ће учинилац бити кажњен.⁴⁶⁰ Зато није добро у толиком проценту случајева изрицати мере упозорења јер то нису казне. Према једном истраживању, условна осуда представља најчешће изрицану кривичну санкцију и на анализираном узорку девет основних судова у Београду, Новом Саду, Крагујевцу, Нишу, Новом Пазару, Зајечару, Панчеву, Шапцу и Ваљеву, показало се да се изриче у 55,5% случајева. Овакав тренд, да основни судови као кривичну санкцију најчешће изричу условну осуду, деценијама је заступљен на подручју Републике Србије.⁴⁶¹ Овакво поступање трпи критику, а поготово када се ради о кривичним делима са елементима насиља, где спада кривично дело убијање и злостављање животиња.

Поред превенције, сврха кажњавања је да се оствари праведност, односно да учинилац буде кажњен сразмерно злу које је учинио. Критеријуми за одмеравање казне су прописани казнени распон, сврха кажњавања и отежавајуће и олакшавајуће околности. Казнена политика би требало да буде у складу са намерама законодавца о томе како реаговати у конкретним случајевима и које кривичне санкције изрицати.⁴⁶² Међутим, законодавац нема претерани утицај на вођење казнене политике од стране судова.⁴⁶³ Када видимо да је само пет учинилаца осуђено на казну затвора која се налази у распону 6-12 месеци и један учинилац на казну затвора 2-3 године и имамо у виду колико је насиља према животињама учињено у пракси, јасно је да генерално гледано праведност у кажњавању није остварена.

Казнена политика судова према учиниоцима кривичног дела убијање и злостављање животиња не остварује превенцију извршења дела, нити праведност и сразмерност при кажњавању, а самим тим ни јачање морала. Учиниоци оваквих дела не очекују адекватну реакцију државе, па осим што их морал не спречава да изврше насиље према животињама, немају ни страх да ће добити заслужену казну.

1.1.10. Упоредноправна решења – специјализација надлежних органа

У свету су присутна различита решења специјализације надлежних органа у циљу ефикаснијег откривања и доказивања казненых дела против животиња, односно у циљу процесуирања учинилаца ових дела. Као решења јављају се установе „адвокат за

⁴⁶⁰ З. Стојановић истиче да се превентивно дејство постиже кажњавањем довољног број учинилаца сразмерном казном, а не заостравањем прописаних казни. – Зоран Стојановић, „Превентивна функција кривичног права“, *Ситен – часопис за кривичне науке*, бр. 1, 2011, стр. 21.

⁴⁶¹ Станко Бејатовић и други, *Казнена политика у Србији: Закон и пракса*, Министарство правде САД, Београд, 2018, стр. 42.

⁴⁶² Зоран Стојановић, „Казнена политика судова“, *Гласник Одељења друштвених наука ЦАНУ*, бр. 24, 2019, стр. 67.

⁴⁶³ З. Стојановић (2019), 78.

животиње“, „омбудсман за животиње“, „полиција за животиње“, тј. посебна одељења полиције специјализована за криминалитет према животињама, специјализовани јавни тужиоци итд. Пример државе, на којем се најбоље могу видети резултати постојања специјализованих установа за насиље над животињама је Швајцарска. Ова земља је по површини двоструко мања од наше државе, али има приближно исти број становника као Република Србија, па је подобна за поређење остварених резултата. Швајцарска је такође, позната у свету као земља са прогресивним одредбама које пружају заштиту животињама, а поготово по томе што уставном одредбом штити чак и достојанство животиња.

1.1.10.1. Швајцарска

У Швајцарској су прекршаји у вези нарушавања добробити животиња прописани федералним Законом о заштити животиња и могу се поделити у две главне категорије „насиље над животињама“ и „друга кршења“.⁴⁶⁴ Међутим, овај Закон није одувек адекватно спровођен и у пракси је било препознатљиво да се не примењује како би требало. Зато је кантон Цирих први у свету, 1991. године, увео институт „адвокат за заштиту животиња у кривичним стварима“ (*Animal Attorney*). Тако је Цирих, увек један од водећих кантона по питању заштите животиња, одиграо пионирску улогу у спровођењу савезног Закона о заштити животиња. Дужност адвоката за животиње у суштини представља одбрану животиња које су жртве тортуре, злостављања и других кривичних дела. Његова улога је да предузима кривично гоњење по основу повреда Закона о заштити животиња, да брине о интересима животиња о којима је реч и да их заступа у казненем поступку. И у истражном и у главном поступку адвокат за животиње има иста права као и адвокат који заступа оштећеног човека. То значи да може да претражује списе предмета, учествује у активностима ради утврђивања чињеница и да присуствује рочиштима, да предложи сведоке и вештаке као и да подноси жалбу на пресуду. Такође, може да учествује у усаглашавању препоруке санкције заједно са јавним тужиоцем. Уз пуна страначка права, адвокат за животиње представља пандан учиниоцу и тако се стварају једнаки услови за „игру“. Адвокат за животиње није везан ни за један државни орган, већ делује као и сви други, потпуно независни адвокати. У кантону Цирих је значајно побољшана примена Закона о заштити животиња након увођења наведеног института. Међутим, 2010. године одржан је референдум са иницијативом да се широм Швајцарске уведе институт адвоката за животиње, који се нажалост завршио убедљивим поразом иницијатора са 70% гласова против, а чак је и у кантону Цирих иницијатива одбијена са 63% гласова против. Многи људи су сумњали да је по среди хуманост према животињама, јер им важни задаци адвоката за животиње нису били јасни. Кантонални ресори су из овог референдумског резултата извукли закључак да грађани Цириха више не подржавају постојање адвоката за животиње и овај институт је укинут. Народ је био затечен и улагани су напори да се поново уведе адвокат за животиње, док је Уред за ветеринарство преузео бригу о правима животиња. Међутим, адвокат за животиње је био уведен управо због неадекватног спровођења Закона од стране државе.⁴⁶⁵

⁴⁶⁴ Gieri Bolliger, Michelle Richner, Christine Künzli, „Die Schweizer Tierschutzstrafpraxis 2011: Eine Analyse der Stiftung für das Tier im Recht (TIR)“, *TIERethik*, 5. Jg. 6, no. 1, 2013, p. 151, https://www.tierimrecht.org/documents/756/TE_2013_1_TIR.pdf, 10.05.2023.

⁴⁶⁵ M. Michel, E. S. Kayasseh (2011), 18.

Један од циришких адвоката за животиње био је Антоан Гечел који је имао више од 20 година искуства као адвокат. Он је био трећи по реду адвокат за животиње који је ту функцију преузео у новембру 2007. године. Гечел је 20% свог радног времена посвећивао борби за права животиња, а остали део радног времена се бавио другим гранама права. Када је преузео функцију, имао је око 100 активних случајева од чега се 74% односило на псе и мачке. У једном интервјуу је изјавио да је Швајцарска отприлике просечна земља када је у питању учесталост злостављања животиња, те да има отприлике исти број случајева и да је присутна иста врста злостављања животиња као у Европи и Северној Америци. Такође је открио да су казне изречене у случајевима злостављања животиња у најбољем случају јадне и да је у целој Швајцарској 2006. године, просечна казна у случајевима кршења Закона о заштити животиња била свега 478 швајцарских франака.⁴⁶⁶

Други кантони у Швајцарској никада нису имали независне адвокате за животиње, али ипак имају одређена процесна решења која су побољшала спровођење Закона о заштити животиња. На пример, кантон Берн је имао државну агенцију која је имала иста овлашћења као и адвокат за животиње, под називом „Крвна асоцијација организација за заштиту животиња у Берну“. Иако је ова установа функционисала више од две деценије, у августу 2017. године кривични суд у Берну је одбио њено заступање животиња, тврдећи да закони који јој дају право да заступа животиње крше савезни Законик о кривичном поступку. У јулу 2018. године, Врховни суд је донео пресуду којом је ефективно лишио права наведену државну агенцију да заступа животиње у кривичном поступку.⁴⁶⁷ Кантон Берн такође има одељење за прекршаје над животињама које је основала кантонална полиција, а које доследно истражује и извештава о релевантним чињеницама.⁴⁶⁸ Поред тога, у кантону Берн постоји нека врста организационог права на жалбу. То значи да орган управљања организације за заштиту животиња може поднети жалбу након изрицања пресуде. У Швајцарској одавно постоји организационо право жалбе организација за животну средину, али када су у питању организације за заштиту животиња, такво право не постоји на савезном нивоу.⁴⁶⁹

У швајцарском кантону Сент Гален постоји специјализовани јавни тужилац који ради пуно радно време и кривично гони прекршиоце Закона о заштити животиња и јединствена је таква установа у земљи. Он може да користи сва средства која су јавним тужиоцима и иначе доступна у истрази. Поред тога, у Сент Галену је оформљено и специјалистичко одељење које се бави случајевима заштите животиња. Такође и у кантону Граубунден постоји специјалистичко одељење које се бави случајевима заштите животиња и оно сарађује са званичним ветеринарима и разним кантоналним комисијама и организацијама. У кантону Солотурн постоје два тужиоца и истражитељи који су посебно додељени за случајеве добробити животиња, док у оквиру ветеринарске службе има одељење за заштиту животиња. Осим у Цириху, Берну, Сент Галену, Граубундену и Солотурну, специјализоване институције постоје у још неким кантонима. Све те

⁴⁶⁶ „Helping animals speak“, <https://www.thefreelibrary.com/Helping+animals+speaking+up%3A+Switzerland+was+the+first+country+to+give...-a0187622149>, 12.05.2023.

⁴⁶⁷ Charlotte Blattner, „Secondary Victimization of Animals in Criminal Procedure: Lessons from Switzerland“, *Journal of Animal Ethics*, vol. 10, no. 1, spring 2020, p. 1.

⁴⁶⁸ G. Bolliger, M. Richner, C. Künzli (2013), 153.

⁴⁶⁹ M. Michel, E. S. Kayasseh (2011), 19.

специјализоване институције разликују се по својој организацији, нивоу и подели, па се тако сусрећемо са специјализованим тужиоцима, полицијом, судијама и комесарима.⁴⁷⁰

У Швајцарској ниједан еквивалент адвокату за животиње није конституисан у управној области права, што утиче на ефикасно спровођење административних мера. Проблем је што органи који су надлежни за предузимање мера ради успостављања добробити животиња, треба да узму у обзир и захтеве учиниоца, па се не сматрају портпаролима животиња.⁴⁷¹

Имплементација кривичних и управних закона који се тичу заштите животиња спада у надлежност кантоналних служби. Имплементација се генерално гледано, из године у годину побољшава и то због специјализованих и квалификованих органа власти, али ипак у многим кантонима и даље постоје значајни недостаци. Широм земље постоје огромне разлике, јер дубоко укорењени федерализам дозвољава кантонима да убаце своје жељене инструменте извршења закона. У пракси посебно од одлуке кантоналних власти зависи коликом броју људи ће поверити на дужност имплементацију закона и коју конкретно обуку морају да прођу. Упадљиво је да мали кантони без урбаних подручја имају више потешкоћа у обезбеђивању довољног кадра ради испуњења федералних стандарда, иако постоје неки позитивни изузеци. Кантони Гларус, Ури и Женева већ годинама упорно поричу своју обавезу да гоне мучитеље животиња. Ови кантони годишње пријављују веома мали број кривичних поступака који се воде због заштите животиња, а некад чак ниједан. Стање у овим кантонима се не може лако поредити. Влада Гларуса изгледа није свесна огромне одговорности и широког спектра обавеза ветеринарских органа па их оставља трајно преоптерећеним. Кантон Женева је за тридесет година пријавио само 28 кривичних предмета везаних за заштиту животиња. У поређењу са Сент Галеном, кантоном са приближно истом густином насељености, бројеви говоре сами за себе. У овом кантону, само у 2011. години пријављено је 235 казних поступака, док је све скупа, за тридесет година, Сент Гален спровео 1.747 поступака у вези са кршењем одредби о добробити животиња. Такви резултати приписују се постојању већ поменутих института специјализованог јавног тужиоца и специјалистичког одељења које се бави случајевима заштите животиња. Фондација за животиње која у Швајцарској прати стање у свим кантонима са неадекватним спровођењем закона, закључила је да се све своди на незаинтересованост и равнодушност кантона и да се незаконита дела према животињама на многим местима и даље схватају као ситнице.⁴⁷²

Посматрано по годинама, репрезентативан пример у Швајцарској је 2011. година, будући да је те године донето 1.246 пресуда због кршења Закона о заштити животиња и да је то апсолутни рекорд гледано по годинама. Број донетих пресуда се те године утростручио у односу на претходних 10 година, а уседмостручио у односу на претходних 15 година. Највећи број предмета се односио на нарушавање добробити кућних љубимаца и то 59,3%, док се 619 (49,67%) од 1.246 пресуда односило баш на нарушавање добробити паса.⁴⁷³ Као и претходне године, у кантону Берн је и у 2011. години донето највише осуђујућих пресуда и то чак 250. За такав резултат првенствено је заслужно одељење за прекршаје над

⁴⁷⁰ V. Gerritsen (2013), 12; G. Bolliger, M. Richner, C. Künzli (2013), 153-154.

⁴⁷¹ V. Gerritsen (2013), 13.

⁴⁷² V. Gerritsen (2013), 11-12.

⁴⁷³ G. Bolliger, M. Richner, C. Künzli (2013), 153, 155.

животињама које је основала кантонална полиција, а које доследно истражује и извештава о релевантним чињеницама. Такође је велики број случајева из Сент Галена (235) и Цириха (207). У кантону Граубунден је број кривичних предмета за добробит животиња повећан у односу на претходну 2010. годину са 16 на 55. Повећање од 250% приписује се чињеници да је у лето 2010. године управа Граубундена основала одељење за заштиту животиња које сарађује са званичним ветеринарима и разним кантонским комисијама и организацијама.⁴⁷⁴

Из свега наведеног може се закључити да су у Швајцарској по питању заштите животиња присутни многобројни облици специјализације надлежних органа, као и да у пракси специјализација надлежних органа даје одличне резултате. Уочава се да кантони у којима постоји одређени облик специјализације надлежних органа доста ефикасно спроводе Закон о заштити животиња и да је у њима донет велики број осуђујућих пресуда према прекршиоцима закона. У нашој држави, која има приближно исти број становника као Швајцарска, на годишњем нивоу донесе се у просеку 30-40 осуђујућих пресуда за казнена дела против животиња, док је у Швајцарској само 2011. године донето 1.246 пресуда. Становништво Швајцарске није окрутније према животињама од нашег становништва, вероватно је чак далеко културније. Разлог зашто у Швајцарској има многоструко више пресуда је тај што се закон у појединим кантонима ефикасно спроводи и то управо тамо где је уведена специјализација надлежних органа. Потребно је дакле, да одређена држава у складу са својом организацијом власти и правним системом, пронађе најбоље решење по питању специјализације надлежних органа ради заштите добробити животиња.

1.1.10.2. Омбудсман за заштиту животиња у Аустрији

С обзром на то да су животиње осећајна бића, посебно је интересантно размотрити постојање института омбудсмана за животиње. Омбудсман је особа или институција која је задужена да представља интересе јавности истражујући или одговарајући на притужбе на злоупотребе или повреде права. У многим државама је извршена специјализација омбудсмана, на пример у погледу равноправности полова, права детета, права припадника националних мањина или права особа са инвалидитетом. Зато не чуди што је у одређеним државама попут САД, Аустралије, Аустрије, Португалије, Финске, Словачке и Мађарске, постоји и омбудсман за животиње. Посматрано од земље до земље, омбудсман за животиње има различита овлашћења, али у већини земаља његова овлашћења су бројна и обухватају активности попут примања представки грађана на нерегуларно поступање државних органа, покретање правних поступака који су у вези са правима животиња, праћење законодавства које регулише добробит животиња и давање предлога и препорука по том питању законодавној власти, праћење стања добробити животиња у пракси и израда извештаја о томе, помоћ правно неуким странкама у вези заштите животиња и тако даље. Репрезентативан пример који добро показује како функционише ова установа и које задатке има, је омбудсман за заштиту животиња покрајине Беч, у Аустрији.

Канцеларија омбудсмана за заштиту животиња заступа интересе животиња као независан орган покрајине Беч и не подлеже упутствима. Канцеларија омбудсмана се залаже за одговоран однос према животињама, промовисањем вредности да нико не сме нанети животињи неоправдани бол, патњу или повреду или изазвати јак страх код

⁴⁷⁴ G. Bolliger, M. Richner, C. Künzli (2013), 153.

животиње. Омбудсман за заштиту животиња покрајине Беч настоји да подигне свест о добробити животиња у широј јавности, а посебно међу децом и младима. Послови Канцеларије омбудсмана за заштиту животиња покрајине Беч су следећи: пружа сервисни центар за информације и документацију о тренутном стању закона, судске праксе и спровођења аустријског Закона о заштити животиња и других прописа који се односе на добробит животиња и сточарство; посредовање када се појаве проблеми и проналажење решења која обезбеђују одговоран и одговарајући третман животиња; промовисање понашања потрошача наклоњеног животињама и стални дијалог са стручњацима, произвођачима и дистрибутерима, којима пружа објективне информације о производима који су погодни за добробит животиња; припрема основних информација и концепата за подршку доносиоцима политичких одлука и одељењима и канцеларијама Градске управе Беча у доношењу информативних одлука; давање препоруке на основу ових материјала; подстиче промоције научних истраживања у области добробити животиња и позива на брже и боље деловање на основу резултата истраживања и уграђивање резултата истраживања у практичне мере заштите животиња; евалуација нацрта закона и прописа са становишта добробити животиња; израда годишњег извештаја о раду бечкој провинцијској влади; право на покретање свих правних поступака који су у вези са правима животиња, обезбеђујући да се према животињама поступа и да се чувају у складу са њиховим потребама и у складу са њиховом врстом; осигуравање добробити животиња на догађајима и у ТВ и филмској продукцији; сарадња са институцијама које се баве заштитом животиња у оквиру градске управе и са спољним организацијама; праћење развоја законодавства о добробити животиња у Европској унији, као и изградња и учешће у међународним мрежама; представљање покрајине Беч у савету за заштиту животиња. Овај савет стручњака има, између осталог, дужности да саветује законодавну власт у вези са питањима заштите животиња, да изради смернице за јединствену примену Закона о заштити животиња у свим савезним покрајинама и да прати његову примену и да организује форум за све заинтересоване за добробит животиња где могу да учествују у побољшању ситуације за животиње.⁴⁷⁵

Дакле, Канцеларија омбудсмана за заштиту животиња покрајине Беч је установа која пре свега промовише хуман однос према животињама, али и врши бројне активности као што су покретање правних поступака, израда разних извештаја, давање мишљења при доношењу закона и других прописа. Омбудсман за животиње нема посебна овлашћења која би му омогућавала да ефикасно спроводи Закон о заштити животиња у смислу гоњења прекршилаца закона, али ипак може покретати правне поступке када сазна за деликт.

1.1.10.3. Сједињене Америчке Државе

Растућем интересовању у САД за истрагу и кривично гоњење учинилаца казних дела против животиња, допринело је промовисање истраживања повезаности насиља над животињама и насиља над људима, јачање закона у области заштите животиња од насиља и ширење материјала за обуку о заштити животиња од насиља. Тај материјал делиле су организације које спроводе закон, попут Националне асоцијације окружних тужилаца, Међународног удружења шефова полиције, Националног удружења шерифа и Одељења за правосуђе Канцеларије полиције. Удружење тужилаца је нудило редовну обуку о

⁴⁷⁵ „Tasks of the Ombuds Office for Animal Protection of the City of Vienna“, <https://www.wien.gv.at/english/environment/animal-protection/tasks.html>, 11.05.2023.

кривичном гоњењу учинилаца насилних дела над животињама.⁴⁷⁶ Штавише, ФБИ је објавио извештај који описује насиље над животињама као могуће понашање које упозорења на тероризам, док је неколико градова чак успоставило специјалне јединице или оперативне групе за истрагу и кривично гоњење злостављача животиња. Још један пример који показује колико је пажње усмерено на насиље над животињама је партнерство између Америчког друштва за превенцију насиља над животињама (*ASPCA*) и њујоршке полицијске управе. Њујоршка полицијска управа је преузела одговорност за одговор на злочине над животињама, док *ASPCA* пружа форензичку помоћ, ветеринарску негу животиња и њихово лечење, процену понашања животиња, смештај животиња и обуку за спровођење закона.⁴⁷⁷

Појачан одговор на насиље над животињама довео је до препознавања важности примене форензике у истрази, у смислу потребе за детаљним форензичким прегледом здравственог стања животиња жртава и документовања места злочина и стања животиња. За разлику од форензичких случајева где су жртве људи, већина истрага о насиљу над животињама нису имале подршку форензичких стручњака све до последњих година, што је доводило до тога да докази остану неоткривени, неваљано сачувани, обрађени и анализирани или неуспешно презентовани на суду.⁴⁷⁸

Међу јавним тужиоцима у САД је спроведена анкета како би се дошло до одговора на питања, које врсте доказа су најважније тужиоцима за доношење одлуке да ли да процесуирају случај насиља над животињама и које врсте доказа су се показале у овим случајевима као најефикасније пред судом. На основу наведених одговора дошло се до закључка да тужиоци снажно подржавају коришћење добро документованих ветеринарских извештаја, јасних и детаљних фотографија животиња, њиховог стања или повреда и јасно и поуздано сведочење вештака.⁴⁷⁹

Многи испитаници (70%) су изјавили да су добили признање у најмање половини суђења за насиље над животињама, а 80% испитаника се изјаснило да никада нису имали ослобађајућу пресуду у случајевима насиља над животињама. Неколико испитаника (4,1%) је навело да су њихови случајеви насиља над животињама резултирали склапањем споразума о признању кривице или одлагањем кривичног гоњења. Многи испитаници су навели да су случајеви насиља над животињама које су процесуирали у последњих пет година, у вези са другим кривичним делима.⁴⁸⁰

На питање о специјализацији органа гоњења, 41,7% испитаника су изјавили да у њиховој канцеларији један или два тужиоца преузима већину или све случајеве насиља над животињама, док је 35% испитаника изјавило да у канцеларији немају посебно одређене тужиоце за насиље над животињама. При томе, 21,4% испитаника су пријавили да у канцеларији имају специјалног тужиоца или јединицу посвећену вођењу предмета о насиљу

⁴⁷⁶ Randall Lockwood, Rachel Touroo, Jaime Olin, Emily Dolan, „The Influence of Evidence on Animal Cruelty Prosecution and Case Outcomes: Results of a Survey“, *Journal of Forensic Sciences*, vol. 64, no. 2, 2019, p. 1.

⁴⁷⁷ R. Lockwood *et al.* (2019), 2.

⁴⁷⁸ Ибид.

⁴⁷⁹ Детаљно о доказима који су тужиоцима користили вид. R. Lockwood *et al.* (2019), 3-4.

⁴⁸⁰ Највећи проценат случајева (23,5%) је био у вези са оптужбом за злостављање интимног партнера, па затим следе дрога (22,9%), оружје (13,5%), злостављање деце или старијих (10,6%), коцкање (10%), злостављање неинтимног партнера (9,4%), активности у вези са бандама (5,9%) и паљевине, провале или крађе (2,9%). Само 18,2% испитаника је навело да ниједан случај насиља над животињама који су процесуирали у последњих пет година, није у вези са другим кривичним делима. – R. Lockwood *et al.* (2019), 3.

над животињама. На питање да ли се случајеви насиља над животињама сматрају приоритетним, већина (51,6%) је изјавила да је таквим случајевима дат суштински или високи приоритет, док је врло мало (2,1%) навело да такви случајеви нису приоритет.⁴⁸¹

1.1.11. Утицај медија на поступке за убијање и злостављање животиња

Успешно сузбијање казних дела против животиња, може се остварити унапређењем укупног односа друштва према извршењу ових дела и суђењу њиховом учиниоцу. Зато је важна улога не само надлежних органа, већ и сваког појединца. У друштву треба да се створи свест да се ради о насиљу према другом живом бићу - животињи, али и да учиниоци таквих дела неретко врше насиље и према људима. Само стварање такве свести може утицати на грађане да када имају сазнања пријаве да је извршено кривично дело убијање и злостављање животиња или прекршај из ЗДЖ, а на надлежне органе да поступају по пријавама и кажњавају учиниоце праведно и сразмерно злу које су учинили.

Ради прихватања вредности да су животиње осећајна бића према којима треба хумано да се опходимо, поред кућног васпитања и образовних институција, битна је и улога масовних медија. Резултати истраживања ставова грађана показали су да су медији главни извор сазнања за скоро три четвртине грађана, па самим тим постаје јасно колико је значајна и моћна позиција медија у савременом свету.⁴⁸² Неспорно је да медији имају доминантан утицај на формирање ставова у јавном мњењу о свим битним друштвеним питањима, па тако и о криминалитету. Медији кроз презентовање информација о криминалитету, па и о насилном понашању, говоре како да размишљамо. Заправо, медији кроз избор вести указују на то о чему треба да размишљамо.⁴⁸³ Масовни медији би се могли окарактерисати као утицајна предузећа у савременом друштву, кључна за преношење културних вредности. Осим што промовисањем вредности одређују које вредности ће бити важне, они нуде симболичне путоказе за стандарде поступања.⁴⁸⁴ Зато, нема сумње да су штампани и електронски медији ти који одлучујуће формирају ставове грађана о криминалитету и кажњавању.⁴⁸⁵

Присуство животиња у филмовима, телевизијским емисијама и у књигама је културни феномен који привлачи пажњу гледалаца. Начини на које су животиње представљене могу утицати на перцепцију људи о њиховим очувању, природном понашању, еколошком значају и прикладности да буду кућни љубимци.⁴⁸⁶ Важно је да медији промовишу вредности: да су животиње осећајна бића која могу да искусе бол и

⁴⁸¹ R. Lockwood *et al.* (2019), 2.

⁴⁸² Александра Илић, *Медији и криминалитет – криминолошки аспекти*, докторска дисертација одбрањена на Правном факултету Универзитета у Београду, 2017, стр. 380.

⁴⁸³ Бранислав Матић, *Медији и криминалитет*, <https://iposrbija.rs/mediji-kriminalitet/>, 06.05.2023.

⁴⁸⁴ Louis Alvin Day, *Етика у медијима: примери и контраверзе*, Медија центар, Београд, 2004, стр. 44.

⁴⁸⁵ Ђорђе Игњатовић, „Казнени популизам“, *Казнена реакција у Србији*, 7. део (ур. Ђорђе Игњатовић), Универзитет у Београду – Правни факултет, Београд, 2017, стр. 20.

⁴⁸⁶ Chiara Grasso, Christian Lenzi, Siobhan Speira and Federica Pirrone, „Anthropomorphized Nonhuman Animals in Mass Media and Their Influence on Human Attitudes Toward Wildlife“, *Society & Animals*, vol. 31, no. 7, 2020, p. 17.

патњу као и људи и да је због тога потребно хумано поступати према њима; да је сваки вид насиља над животињама недопустив и да су они који убијају и злостављају животиње опасни и по људе; и да надлежним органима треба пријавити казнена дела против животиња и да учиниоци треба да буду кажњени сразмерно чињеници да су вршили насиље према живом бићу. Када се успостави култура заштите животиња и усвоје наведене вредности, може се очекивати да ће грађани у већем броју пријављивати насиље над животињама, а надлежни органи поступати по пријавама и изрицати строже казне.

1.2. Доказивање кривичног дела убијање и злостављање животиња

Да би неко лице у кривичном поступку било осуђено за кривично дело убијање и злостављање животиња и да би му била изречена кривична санкција, потребно је доказати да постоји дело, тј. да је извршено лишавање живота, повређивање, мучење или злостављање животиње, као и да је окривљени учинилац. У ту сврху се током кривичног поступка предузимањем доказних радњи прикупљају докази. Овај део рада посвећен је општим правилима доказивања која важе у нашем кривичнопроцесном праву, доказима и доказним радњама.

1.2.1. О доказивању у кривичном поступку

Доказивање представља предузимање потребних радњи у кривичном поступку, ради стицања убеђења од стране органа поступка о не/постојању одређених релевантних чињеница, те утврђивању релевантног чињеничног стања, на основу кога се доноси одлука о предмету кривичног поступка.⁴⁸⁷ Одлука се односи на три главне ствари, да ли је учињено дело које је у закону прописано као кривично дело, да ли је одређено лице учинилац и ако су прве две ствари потврдне, треће је да се изрекне одговарајућа санкција учиниоцу.

У функцији доказивања су докази. Докази би се могли дефинисати као подаци или информације чињеничне природе, који произлазе из кривичнопроцесних радњи, које су предузели субјекти кривичног поступка.⁴⁸⁸ Дакле, на основу доказа се доносе закључци у погледу битних елемената кривичног дела и у погледу избора, односно мере конкретне кривичне санкције. Постоје многобројни критеријуми за поделу доказа, а једна од најстаријих и најважнијих подела је на посредне и непосредне доказе, где је критеријум поделе врста везе која постоји између извора сазнања и одређених чињеница које су предмет доказивања. Ако је веза између извора сазнања и релевантне чињенице директна ради се о непосредном доказу, а ако је веза индиректна онда су у питању посредни докази. Често се само непосредни докази сматрају релевантним доказима који имају висок степен доказног кредибилитета, док се посредни докази третирају само као индиције. У нашем праву важе начела слободне оцене доказа и слободног судијског уверења, што значи да је законодавац препустио суду да сам процени шта је доказ и који је његов доказни

⁴⁸⁷ М. Шкулић (2017), 175.

⁴⁸⁸ Ибид.

кредибилитет у сваком конкретном случају.⁴⁸⁹ Суд је једино дужан да све своје доказне закључке ваљано образложи у пресуди. Ипак, иако је суд слободан у оцени доказа, не могу се сви извори сазнања користити ради доказивања. Тако је јасно да су неке апсурдне методе, попут употреба услуга врачаре или других лица са натприродним моћима недозвољене, као и нека друга средства јер нису довољно поуздана, на пример полиграф, или су поред непоузданости такође и нехумана, попут наркоанализе.⁴⁹⁰ То значи да суд може изводити доказе кроз каталог законом предвиђених доказних средстава, а да је при том слободан у њиховој оцени.⁴⁹¹

Још једна од честих подела доказа је на доказе оптужбе и доказе одбране, где се као критеријум узима чињеница ко је предложио извођење конкретног доказа, дакле да ли доказни предлог потиче од субјекта оптужбе или одбране, а као критеријум се може узети и чињеница да ли конкретни доказ подржава тезу оптужбе или одбране. При томе, одређени докази су индиферентни према страначким функцијама оптужбе и одбране, на пример то су докази који се односе на околности од којих зависи оцена душевне развијености малолетника или упознавање његове личности и прилика у којима живи. Битно је напоменути да су све поделе доказа релативне и да су теоријске природе и да Законик о кривичном поступку не сегментира доказе, већ само прописује која се доказна средства могу користити у сврху доказивања.⁴⁹²

Потребно је дефинисати и појмове „извор доказа“ и „доказно средство“. У теорији не постоји јединствен став на који начин извршити дистинкцију између ових појмова, па постоје њихове различите дефиниције.⁴⁹³ Определили смо се за следеће. Извор доказа је конкретно лице или предмет из кога произлазе докази, дакле то је окривљени код саслушања окривљеног, сведок код испитивања сведока, материјални предмети код одређених облика непосредног запажања итд. Доказна средства су начини или методе чијом применом орган кривичног поступка изводи доказе у кривичном поступку, а то се своди на предузимање одређених доказних радњи и то како оних које ЗКП утврђује као доказне радње, већ и других радњи којима се може остварити доказивање. Дакле, сама радња као начин или метод доказивања представља доказно средство.⁴⁹⁴ Доказне радње се деле на опште доказне радње које могу да се предузму у сваком кривичном поступку и на посебне доказне радње које се углавном предузимају у предистражном поступку, а могу се предузети само када су предмет поступка одређена кривична дела, као што су кривична дела организованог криминала.

Предмет доказивања су чињенице које су релевантне за доношење судске одлуке о предмету кривичног поступка. Њима се могу решавати питања кривичног дела и кривичне

⁴⁸⁹ Од овог правила постоје одређени изузеци. Законодавац у неким ситуацијама прописује да се судска одлука не може заснивати искључиво на одређеним доказима, на пример на исказу заштићеног сведока или прикривеног иследника испитаног као сведока. Поред тога, судске одлуке се не могу заснивати на правно неваљаним доказима, тј. доказима који су сами по себи или по начину прибављања у супротности са Уставом, Закоником о кривичном поступку, другим законима, општеприхваћеним правилима међународног права или потврђеним међународним уговорима, осим у поступку који се води ради прибављања таквих доказа (чл. 16 ст. 1 ЗКП). Више о изузецима од начела слободне оцене доказа вид. М. Шкулић (2017), 71-72.

⁴⁹⁰ Тако слично М. Шкулић (2017), 176.

⁴⁹¹ М. Шкулић (2017), 66.

⁴⁹² Више о теоријским поделама доказа вид. М. Шкулић (2017), 177-181.

⁴⁹³ Више о докзним средствима и изворима доказа вид. М. Шкулић (2017), 185-187.

⁴⁹⁴ М. Шкулић (2017), 186.

санкције ако су испуњени услови за њено изрицање, или одређена кривичнопроцесна питања која се пре свега односе на кривично гоњење.⁴⁹⁵ Теоријски, одређене чињенице су искључене од доказивања, а ту спадају: чињенице које се односе на нешто што је апсолутно немогуће доказати с обзиром на природне законе и развој науке, дакле нешто што би на пример са аспекта медицине спадало у домен научне фантастике; ноторне, тј. општепознате чињенице; чињенице чије је доказивање законом искључено, примера ради чињенице које спадају у домен државне, војне или службене тајне; и чињенице које се претпостављају да су истините, али само док се не појави сумња у њихову истинитост када могу постати предмет доказивања, на пример претпоставка је да су сви људи урачунљиви, али када се појави сумња да је одређено лице неурачунљиво онда питање урачунљивости постаје предмет доказивања. Дакле, све ове чињенице су само релативно, теоријски искључене као предмет доказивања, јер орган поступка одлучује у сваком конкретном случају шта је све предмет доказивања. Према одредбама Законика о кривичном поступку предмет доказивања су чињенице које чине обележје кривичног дела, или од којих зависи примена неке друге одредбе кривичног закона и чињенице од којих зависи примена одредаба кривичног поступка (чл. 83 ст. 1 и 2). Са друге стране, према ЗКП не доказују се чињенице за које суд оцени да су општепознате, у довољној мери расправљене, да их окривљени признаје на начин који не захтева даље доказивање или да сагласност странака о тим чињеницама није у супротности са другим доказима (чл. 83 ст. 3).⁴⁹⁶

Терет доказивања оптужбе је на тужиоцу. То значи да ако окривљени не признаје да је предузео радњу кривичног дела, цео терет доказивања је на тужиоцу, али уколико окривљени призна да је предузео радњу али се позива на одређени разлог који његову радњу оправдава или извињава, окривљени сноси терет доказивања да такав разлог заиста постоји.⁴⁹⁷ Такође, терет доказивања у току судског претресања, у погледу одређене чињенице, може више пута прећи са једне странке на другу. На пример, ако јавни тужилац докаже чињеницу да је окривљени извршио дело, а бранилац тврди да је окривљени учинио дело у стању неурачунљивости, онда одбрана сноси терет доказивања да је окривљени био неурачунљив, али ако поднесу доказе да је био неурачунљив, а јавни тужилац их побија, на тужиоцу је опет терет доказивања чињеница које утврђују урачунљивост окривљеног.⁴⁹⁸ Јавни тужилац, иако сноси терет доказивања оптужбе, тј. иако је странка у функцији оптужбе, има дужност да поред доказа који поткрепљују оптужбу, прикупља и доказе који иду окривљеном у прилог. Због тога он није типична странка у кривичном поступку, а у литератури се указује на то да је функција оптужбе психолошки неспојива са непристрасним утврђивањем чињеничног стања, те да је јавном тужиоцу немогуће да буде непристрасан у поступку који је страначки конципиран.⁴⁹⁹ Суд изводи доказе на предлог странака, док се доказна иницијатива суда начелно ограничава на издавање налога странци. Суд може дати налог странци да предложи допунске доказе или изузетно сам одредити да се такви докази изведу, ако оцени да су изведени докази противречни или нејасни и да је то

⁴⁹⁵ М. Шкулић (2017), 181.

⁴⁹⁶ Више о предмету доказивања и чињеницама које се не доказују у кривичном поступку вид. М. Шкулић, 181-185.

⁴⁹⁷ Милан Шкулић, „Терет доказивања у кривичном поступку“, *Правни живот – часопис за правну теорију и праксу*, год. 67, бр. 9, том I, 2018, стр. 524.

⁴⁹⁸ Михаил С. Строгович, *Кривични судски поступак*, Научна књига, Београд, 1948, стр. 109.

⁴⁹⁹ Jeffrey Jackson, „Two Methods of Proof in Criminal Procedure“, *The Modern Law Review*, vol. 51, no. 5, 1988, p. 559.

неопходно да би се предмет доказивања свестрано расправио (чл. 15 ст. 4 ЗКП). Чак и када суд нареди извођење одређених доказа, доказе ће извести странке, а не суд, с тим што није прописана санкција ако се странка оглуши о наредбу суда да изведе одређени доказ.⁵⁰⁰

Доказне забране су правила која се односе на одређене начине извођења доказа и на одговарајуће вредновање доказа у кривичном поступку.⁵⁰¹ Деле се на две основне групе: забрана коришћења одређених доказа и доказних средстава, на пример забрањена доказна средства би била употреба хемијских средстава којима се делује на вољу лица које се саслушава или испитује, као и тортура, тј. мучење као забрањена метода; и забрана вредновања одређених доказа, тј. забрана коришћења резултата одређених доказних средстава, што подразумева да се ту ради о доказима који се иначе могу вредновати, али у конкретном случају се на њима не може заснивати судска одлука, на пример ако је при саслушању окривљеног учињена грешка тако што је саслушан без браниоца, а ради се о случају где је обавезна стручна одбрана. Закоником о кривичном поступку је прописано да се судске одлуке не могу заснивати на правно неваљаним доказима, тј. доказима који су сами по себи или по начину прибављања у супротности са Уставом, Закоником о кривичном поступку, другим законима, општеприхваћеним правилима међународног права или потврђеним међународним уговорима, осим у поступку који се води ради прибављања таквих доказа (чл. 16 ст. 1). Из овога проистиче да је наш законодавац прихватио концепцију о „плодовима отровног дрвета“, где доказ који је неваљан директно, тј. сам по себи или индиректно, тј. према начину прибављања, формално гледано уопште и није доказ.⁵⁰²

У вези са доказима су и одређени степени сумње, јер из доказа не произлази само извесност већ и одређени степен вероватноће, односно различити процесни облици сумње у погледу (не)постојања одређених релевантних чињеница.⁵⁰³ Тако законодавац дефинише појмове „основ сумње“, „основана сумња“, „оправдана сумња“, али и „извесност“ што подразумева да не постоји сумња и синоним је за истину.⁵⁰⁴ У процесном смислу основи сумње су карактеристични за вођење предистражног поступка и истраге, основана сумња за даљи ток поступка, али и одређене ситуације попут одређивања притвора, док је постојање оправдане сумње потребно за оптужење.⁵⁰⁵

Доказивање у кривичном поступку се одвија у складу са објашњеним доказним правилима, као и у складу са доказним начелима. Начела представљају одређену општу идеју, а циљ кривичнопроцесних начела је да служе остварењу основне сврхе кривичног поступка, да нико невин не буде осуђен, а да се учиниоцу кривичног дела изрекне кривична санкција. У доказна начела и са њима уско повезана начела спадају: начело непосредности у извођењу доказа, које означава да између извора сазнања и кривичног суда нема посредника и да суд одлучује првенствено на основу онога што у погледу чињеница сам утврди⁵⁰⁶; начело слободне оцене доказа и слободног судијског уверења, која означавају да суд може изводити доказе кроз каталог законом предвиђених доказних средстава, а да је

⁵⁰⁰ Више о терету доказивања вид. М. Шкулић (2017), 188-191.

⁵⁰¹ М. Шкулић (2017), 191.

⁵⁰² М. Шкулић (2017), 196.

⁵⁰³ Ибид.

⁵⁰⁴ За дефиниције наведених појмова вид. чл. 2 ст. 1 тач. 17-20 ЗКП.

⁵⁰⁵ Тако и М. Шкулић (2017), 199.

⁵⁰⁶ Загорка Јекић, *Кривично процесно право*, Графичко предузеће „Димитрије Давидовић“, Београд, 2003, стр. 168.

при том слободан у њиховој оцени и тежиште је на отклањању било каквих правила о вредновању доказа; начело *in dubio pro reo*, које значи да у сумњи, када суд није стекао уверење да стање ствари омогућава осуду окривљеног, треба да пресуди у његову корист;⁵⁰⁷ и лимитирано начело истине, које подразумева да ЗКП више не утврђује дужност суда и других органа да потпуно и истинито утврђују чињенице од важности за доношење законите одлуке, при чему је терет доказивања оптужбе на тужиоцу, а суд изводи доказе на предлог странака.⁵⁰⁸

1.2.2. Доказне радње

Докази проистичу из предузимања општих и посебних доказних радњи. Опште доказне радње су саслушање окривљеног, испитивање сведока, вештачење, увиђај, реконструкција догађаја, доказивање исправом, узимање узорака, провера рачуна и сумњивих трансакција, привремено одузимање предмета и претресање. Посебне доказне радње, које се могу предузети само у погледу појединих кривичних дела и то кад је доказивање отежано, су тајни надзор комуникације, тајно праћење и снимање, симуловани послови, рачунарско претраживање података, контролисана испорука и прикривени иследник.⁵⁰⁹ У овом делу рада биће представљене само поједине опште доказне радње и докази који из њих проистичу, а који се у пракси највише користе за доказивање кривичног дела убијање и злостављање животиња. Посебне доказне радње би могле бити предузете само ако би ово кривично дело било извршено у контексту организованог криминала.

1.2.2.1. Саслушање окривљеног

Саслушање окривљеног представља давање изјаве окривљеног у односу на кривично дело за које се терети, што се назива активном одбраном окривљеног или у његовом уздржавању од давања изјаве, што се жаргонски назива „одбрана ћутањем“. Исказ окривљеног који проистиче из његовог саслушања има двоструку функцију, а то су доказна функција и функција одбране. Саслушање окривљеног спроводе јавни тужилац или суд у различитим стадијумима поступка, али и полиција у предистражном поступку. Саслушање се спроводи у складу са одређеним правилима, тј. одредбама ЗКП-а и то су у основи иста правила без обзира на фазу поступка и орган који врши саслушање. Укратко, та правила се састоје у томе да се од окривљеног најпре узму одређени подаци, затим му се саопштава која права има у кривичном поступку и упозорава се на дужности које има, а након тога се позива да се изјасни да ли ће узети браниоца по свом избору и поучава се да ће му у случају обавезне стручне одбране, ако сам не изабере браниоца, бити постављен бранилац по службеној дужности. По правилу се окривљени саслушава усмено, може се користити својим белешкама и омогућава му се да се несметано изјасни о свим околностима случаја, тј. о околностима које му иду на терет и да изнесе чињенице које му иду у корист. Када окривљени заврши своје излагање, како би се исказ употпунио или разјаснио, постављају

⁵⁰⁷ Према члану 16 ст. 5 ЗКП, сумњу у погледу чињеница од којих зависи вођење кривичног поступка, постојање обележја кривичног дела или примена неке друге одредбе кривичног закона, суд ће у пресуди или решењу које одговара пресуди, решити у корист окривљеног.

⁵⁰⁸ Више о основним начелима кривичног процесног права вид. М. Шкулић (2017), 50-90.

⁵⁰⁹ Више о посебним доказним радњама вид. М. Шкулић (2017), 249-274.

му се питања која морају бити јасна, одређена и разумљива, која не смеју садржати обману нити се заснивати на претпоставци да је признао нешто што није признао и не смеју представљати навођење на одговор. Уколико се исказ окривљеног разликује од исказа које је претходно већ дао током поступка, а поготово ако опозове признање, орган поступка ће га упитати за разлоге. Окривљени може бити суочен са сведоком или другим окривљеним, ако се њихови искази не слажу у погледу чињеница које су предмет доказивања. Такође у сврху провере веродостојности исказа, од окривљеног се може затражити да изврши препознавање одређеног лица или предмета, односно његове особине које је описао.⁵¹⁰

Саслушање је сложена радња у тактичком и психолошком погледу и представља кривичнопроцесним законом регулисан однос испитивача према окривљеном, како би га навео на давање истинитог признања или на сарадњу ради прикупљања доказа који иду у прилог његове невиности.⁵¹¹ Циљ саслушања окривљеног је сазнање о чињеницама дела и сазнање о одбрани окривљеног.⁵¹² Саслушању треба приступити тек када је добро испланирано и када се испитивач упознао са предметом у свим детаљима. Испитивање је психолошка борба, тако да је потребно располагати са подацима који се односе на психолошку оцену личности. Нека од тактички препоручених правила саслушања су да се испитивач не сукобљава са окривљеним током саслушања, да се избегавају изрази којима се окривљени означава као злочинац, да се саслушање усмери на добијање објективних чињеница помоћу неутралних питања, а ако окривљени лаже треба га пустити да се уплете у сопствене лажи. Окривљеног који много говори не треба прекидати, а окривљеном треба омогућити да оправда своје дело јер сваки криминалац има потребу да образложи дело.⁵¹³

Код доказне оцене исказа окривљеног, треба имати у виду да окривљени у нашем правном систему није дужан да током саслушања говори истину. То значи да приликом исказивања окривљени може да лаже, а да због тога не сме да сноси никакве штетне последице.⁵¹⁴ Дакле, окривљени није правно овлашћен да лаже, али исто тако није ни дужан да говори истину.⁵¹⁵ Његова лаж се у кривичном поступку, из хуманих разлога, само толерише.⁵¹⁶ Он такође не сме да сноси никакве штетне последице уколико се одлучи да се брани ћутањем, с тим што фактички ако се брани ћутањем може погоршати свој положај у смислу да неће изнети доказе који му иду у прилог. Супротно томе, признање окривљеног често може имати пресудни значај за доношење осуђујуће пресуде од стране суда.⁵¹⁷ Међутим, признање се неће сматрати валидним и орган поступка ће имати обавезу да настави да прикупља доказе о кривичном делу и учиниоцу ако постоји основана сумња у

⁵¹⁰ Претпоставке за саслушање окривљеног и правила саслушања видети у чл. 85-90 ЗКП.

⁵¹¹ Бранислав Симоновић, *Прибављање и оцена исказа пред полицијом и на суду*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 1997, стр. 119.

⁵¹² Живојин Алексић, Милан Шкулић, *Криминалистика*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2020, стр. 216.

⁵¹³ Ж. Алексић, М. Шкулић (2020), 216-217.

⁵¹⁴ За разлику од нашег права, у англосаксонском праву, уколико се окривљени у кривичном поступку одлучи за активну одбрану, односно да да исказ, он има положај као и сваки други сведок и дужан је да говори истину. О томе вид. Милан Шкулић, *Основи кривичног права Сједињених Америчких држава*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2021, стр. 258, 280.

⁵¹⁵ Наташа Делић, *Психологија исказа појединих учесника у кривичном поступку*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2008, стр. 96.

⁵¹⁶ Vladimir Bauer, *Југословенско кривично процесно право – Право о чињеницама и њиховом утврђивању у кривичном поступку*, Школска књига – Загреб, Загреб, 1972, стр. 129.

⁵¹⁷ Тако и М. Шкулић (2017), 204.

истинитост признања или ако је признање непотпуно или је противречно или је нејасно или ако је у супротности са другим доказима.

Основ за уверење о кривици или невиности окривљеног, или бар неки путоказ за даље истраживање, може се извести из упорног порицања, утврђених противречности у исказу окривљеног, интонације говора и слично, а чак и кад се окривљени брани ћутањем могу се из целокупног понашања окривљеног добити одређене индиције.⁵¹⁸ У сваком случају, суд цени исказ окривљеног као и сваки други доказ у складу са начелом слободне оцене доказа и слободног судијског уверења. Оцена веродостојности исказа саслушаваних лица врши се углавном упоређивањем исказа са другим утврђеним чињеницама, анализом садржине исказа и оценом опште веродостојности даваоца исказа.⁵¹⁹ Међутим, треба имати на уму, да ово правило о начину оцене веродостојности исказа нигде није прописано, већ је проистекло из науке судске психологије. Суд не може заснивати пресуду на исказу окривљеног једино ако су повређени одређени елементи његовог права на одбрану и његовог положаја у кривичном поступку.⁵²⁰

Код кривичног дела убијање и злостављање животиња, исказ окривљеног је важан доказ, поготово када се ради о признању. Анализа пресуда за кривично дело убијање и злостављање животиња показала је да признање окривљеног по правилу доводи до осуде учиниоца, осим када суд утврди да је дело учињено у крајњој нужди или нужној одбрани. Уколико окривљени признаје извршење дела може доћи и до склапања споразума о признању кривичног дела и доношења осуђујуће пресуде по основу споразума, што се у пракси свега пар пута десило када је у питању суђење за ово дело.

1.2.2.2. Испитивање сведока

Испитивање сведока је доказна радња чији је циљ добијање исказа који садржински представља изјаву лица о чињеницама које је својим чулима опазило или евентуално о њима посредно сазнало и служи утврђивању чињеничног стања.⁵²¹ Исказ сведока је основни доказни материјал у великој већини кривичних ствари, а оцена исказа сведока је сложена.⁵²² Иако је развој науке и технологије несумњив и даље је велики значај чулног опажања чињеница релевантних за кривични поступак.⁵²³ Материјални докази не отклањају нужност исказа сведока, јер сам материјални доказ, на пример оружје, узет изоловано ништа не доказује, док се не доведе у везу са околностима случаја, а то се може учинити помоћу исказа живих људи, пре свега сведока.⁵²⁴

⁵¹⁸ Мирјан Дамашка, *Окривљеников исказ као доказ у сувременом кривичном процесу*, Народне новине, Загреб, 1962, стр. 56.

⁵¹⁹ Н. Делић (2008), 69.

⁵²⁰ На исказу окривљеног се не може заснивати судска одлука ако окривљени није поучен о правима која има или му није омогућено да их користи или ако изјава окривљеног о присуству браниоца није унета у записник или ако је окривљени противно законским правилима саслушан без присуства браниоца или ако је исказ окривљеног добијен противно законској забрани мучења, нечовечног поступања и изнуде (чл. 85 ст. 5 ЗКП).

⁵²¹ Саша Кнежевић, *Кривично процесно право – општи део*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2015, стр. 295.

⁵²² М. С. Строгович (1948), 140.

⁵²³ Тако и С. Кнежевић (2015), 295.

⁵²⁴ М. С. Строгович (1948), 141.

Чињенице добијене испитивањем сведока резултат су субјективног опажања, па се нужно не подударaju са објективном стварношћу. Због тога најпре треба утврдити објективну способност и могућност сведока да у конкретним условима ваљано уочи одређене чињенице и да их верно репродукује пред органом поступка. Затим, треба приступити утврђивању вредности добијеног исказа у погледу његове истинитости, односно сагласности исказа са објективном стварношћу. Неистинит исказ, било лажан или погрешан, не може бити доказ одређене релевантне чињенице. Погрешан резултат исказивања може настати због одређених физичких и психичких недостатака сведока који отежавају опажање, памћење, закључивање и репродукцију опажених чињеница. Зато орган поступка може да ангажује одговарајуће стручњаке попут психолога, педагога и психијатра, ради оцене исказа сведока или да одреди психијатријско вештачење сведока.⁵²⁵ Оцена исказа сведока према утиску који оставља је доста слаб и варљив основ. Сведок који је савестан и говори истину може се збунити и противречно говорити при исказивању, а сведок који лаже и који је научио своју улогу, може дати категоричан и јасан исказ. Главни параметри које треба узети у обзир при оцени исказа сведока су његов однос са окривљеним и оштећеним, (не)заинтересованост за исход поступка, извори из којих је сазнао о случају и мотиви његовог исказа.⁵²⁶

Резултати из праксе, тј. анализа пресуда, показали су да код кривичног дела убијање и злостављање животиња, сагласни искази више сведока очевидаца да је окривљени убио или злостављао животињу су углавном довољни докази да се само на основу њих донесе осуђујућа пресуда. Са друге стране, искази сведока који су теретили окривљеног, а сведоци нису били очевици догађаја, већ су имали посредна сазнања и претпоставке, у недостатку признања окривљеног или одређених материјалних доказа, доводили су до ослобађајуће пресуде.

1.2.2.3. Вештачење

Вештачење представља утврђивање релевантних чињеница које нису правног карактера, као и давање налаза и мишљења од стране вештака, тј. лица које располаже потребним стручним знањем и вештинама из одређене области. Вештачење је јако битна доказна радња код доказивања казних дела против животиња. Осим уобичајених врста вештачења која се јављају код других кривичних дела, попут вештачења телесних повреда на човеку, психијатријског вештачења, вештачења предмета попут оружја и другог оруђа, код кривичног дела убијање и злостављање животиња често је потребно извршити вештачење над животињом или лешем животиње, од стране вештака ветеринарске струке, као и токсиколошку анализу ако постоји сумња на тровање животиње.

У погледу вештачења које се врши над животињом, како би се утврдило да ли је повређена, мучена или злостављана, углавном се полази од клиничког прегледа животиње. Вештак повреде животиње може вештачити и посредно, на основу ветеринарске документације или других података у списима, што се чини ако преглед животиње није могућ или уколико вештак сматра да преглед није потребан. Ако се врши вештачење над убијеном животињом, поред прегледа је потребно извршити и обдукцију. Ако је леш животиње из неког разлога већ закопан, што може бити извршено и у циљу уништења доказа, прегледу и обдукцији мора претходити ексхумација. На вештачење телесних

⁵²⁵ С. Кнежевић (2015), 295.

⁵²⁶ Ибид.

повреда и обдукцију животиње, могу се применити бројна правила која важе код вештачења телесних повреда и леша људи.

Веома је важно да вештак сачини квалитетан налаз и мишљење, јер налаз и мишљење вештака често представља један од кључних доказа у поступку. Потребно је да се у налазу тачно опишу повреде и по потреби сачини фотодокументација, а потом да се да мишљење о каквим врстама повреда и које тежине се ради, какве су последице у конкретном случају повреде произвеле, чиме су нанете и на који начин. Ако је вршена обдукција, у налазу и мишљењу је потребно навести и порекло и непосредни узрок смрти и шта је тај узрок изазвало. У сваком случају, било да се ради о прегледу живе животиње или прегледу и обдукцији леша, вештак је дужан да обрати пажњу на нађени материјал биолошког порекла, попут крви, пљувачке, урина, затим на трагове и сумњиве материје, да их опише и изузме, а ако је потребно и да изврши узорковање биолошког материјала.⁵²⁷ Сва наведена правила вештачења над животињом или њеним лешем, требало би да поштује и ветеринар када му је на преглед или обдукцију доведена животиња над којом је извршено кривично дело, јер се у пракси као доказ у поступку често користи записник ветеринара ако до вештачења не дође, а поготово ако је у записнику све правилно документовано. Правилно би било да надлежни орган, тј. јавни тужилац, одмах по сазнању да је извршено кривично дело над животињом одреди увиђај и по потреби вештачење од стране вештака ветеринарске струке у циљу хитног обезбеђивања доказа. Међутим, наведени докази су „скупни“, а тужилаштво чува материјалне ресурсе за борбу са врстом криминала који је њима приоритетан и у пракси док заинтересовано лице не обезбеди записник ветеринара, надлежни органи често неће да покрену поступак. Зато је битно да и ветеринар, који није вештак у поступку, добро уради посао јер ће се вештачење у поступку, ако до њега уопште дође, вероватно вршити на основу његовог записника.

Када постоји сумња да је животиња услед тровања угинула или да је мучена конзумирањем отрова, поред прегледа односно обдукције, треба извршити и токсиколошку анализу.⁵²⁸ Да би токсиколошка анализа била извршена неопходно је да се узоркује адекватан материјал за хемијско-токсиколошку анализу и да се постави сумња на одређену врсту отрова. Прикупљање и обезбеђивање доказа за анализу подразумева да се трагови и неуобичајене материје различитог агрегатног стања, облика и боје у околини места где је дошло до тровања, са делова тела животиње, пре свега са њушке, длаке, шапа, као и из садржине коју је животиња повратила, фотографишу и узоркују на начин да не дође до њиховог расипања, да се означе и доставе на анализу.⁵²⁹ Карактеристике токсина попут боје, облика, конзистенције, упућују ветеринара и токсиколога на сумњу о којем се токсину ради, односно на који токсин треба извршити анализу. У недостатку таквих карактеристика, хемијско-токсиколошка анализа се ослања на податке о клиничкој слици и патоморфолошком налазу, који најчешће нису строго специфични за само једну врсту отрова. Да би тровање животиње било доказано неопходно је доказати постојање одређеног

⁵²⁷ Правила вештачења телесних повреда и обдукције су наведена према М. Шкулић (2017), 234.

⁵²⁸ Тровања животиња могу бити случајна, тј. акцидентална и намерна. Под намерним тровањима животиња подразумева се злоупотреба токсичних производа и малициозне намере извршиоца, а може и да се дефинише као знак одмазде против одређене животиње или њеног власника или држаоца. – Melinda Merck, *Veterinary Forensics: Animal Cruelty Investigations*, 2nd Edition, Wiley-Blackwell, 2012, p. 185.

⁵²⁹ Јелена Алексић, Ана Батрићевић, Драган Јовашевић, Зоран Алексић, „Тровање животиња – ветеринарско медицински и кривично правни аспекти“, *Ветеринарски гласник*, вол. 68, бр. 3-4, 2014, стр. 255.

токсина или његове резидуе у узорцима који воде порекло од животиње.⁵³⁰ Уколико лабораторијска анализа потврди постојање отрова у наведеним узорцима, преостаје да се утврди идентитет учиниоца, што је у већини случајева тешко. Зато је потребно обратити пажњу да ли се на месту догађаја налазе неки предмети попут амбалаже у којој се налазила отрована храна, или други трагови на којима би се могли наћи отисци прстију или биолошки материјал учиниоца.⁵³¹

1.2.2.4. Увиђај

У циљу прикупљања доказа потребно је извршити и увиђај. То је доказна радња која се предузима у циљу прикупљања и регистровања свих релевантних информација, ради разјашњења кривичног догађаја и прикупљања доказа. Увиђај представља систем разноврсних криминалистичких радњи којима се на месту догађаја, уз учешће стручних лица или употребом специјалних инструмената криминалистичке технике, опажају све битне околности догађаја, те проналазе и у складу са криминалистичко-техничким правилима стручно обрађују трагови и предмети кривичног дела. Предузима се када је ради утврђивања или разјашњења неке важне чињенице у кривичном поступку потребно непосредно опажање.⁵³² Увиђај треба спровести у најкраћем року након што се дошло до сазнања да је дело извршено, јер спада у такозване хитне радње и ефикасност му често зависи од протока времена након кога је спроведен и у том смислу се истиче да је „време које пролази истина која измиче пред нама“. Разлог хитности је чињеница да протеклом времена, због дејства атмосферских прилика и намерних или случајних људских активности, али и других фактора, важни докази и трагови могу бити уништени.

У пракси се увиђај спроводи у предистражном поступку, а ретко у каснијим фазама кривичног поступка. Присутно је мишљење да увиђај увек треба спроводити у погледу крвних деликата, па га по логици ствари треба вршити и у случајевима убијања и злостављања животиња. У случајевима убијања и злостављања животиња, а поготово ако је животиња отрована, увиђај треба спровести не само у ужем, већ и у ширем кругу око места на коме је животиња нађена.⁵³³ Идеално би било да се спроводи уз помоћ стручног лица ветеринара форензичара како би пронашао, обезбедио и описао трагове, узео потребне узорке ради анализе и прикупио друге податке. На крају, увиђај, осим у оквиру кривичног поступка, може бити предузет и од стране ветеринарске инспекције ради утврђивања чињеница, што је утврђено Законом о инспекцијском надзору. Без обзира да ли се увиђај врши од стране органа кривичног поступка или ветеринарске инспекције, битно је да буде правилно спроведен и да трагови и докази буду прикупљени и обезбеђени.

1.2.2.5. Друге доказне радње

Доказну радњу узимање узорака је некада такође потребно спровести ради доказивања кривичног дела убијање и злостављање животиња. Ту би пре свега дошло у обзир узимање узорака папиларних линија или узорака биолошког порекла или узорака за ДНК анализу од окривљеног, уколико су на животињи која је жртва или на месту догађаја нађени одређени отисци, крв, пљувачка или друге излучевине. Такође је важно, као што је

⁵³⁰ Ј. Алексић и други (2014), 256.

⁵³¹ Ј. Алексић и други (2014), 258-259.

⁵³² Ж. Алексић, М. Шкулић (2020), 60.

⁵³³ Тако слично Ј. Алексић и други (2014), 255.

већ напоменуто, да се приликом увиђаја на месту догађаја обрати пажња да ли су присутни одређени трагови и ако јесу да се узме узорак за форензичко-генетичку анализу.

Доказивање увидом у исправу је доказна радња која се често спроводи код кривичног дела убијање и злостављање животиња. Ова доказна радња врши се читањем, гледањем, слушањем или увидом у садржај исправе на други начин. Увиду у исправу често претходи предузимање неке друге доказне радње којом је исправа настала. Примера ради, потврде о привременом одузетим предметима као исправе не би било да није извршена доказна радња привремено одузимање предмета, док криминалистичко-техничка документација не би постојала да није вршен увиђај и тако даље. Исправе које се често користе при доказивању кривичног дела убијања и злостављања животиња су ветеринарски извештаји и потврде, на пример извештај о здравственом стању животиње или потврда да је животиња чипована на одређено лице, као и обдукциони налази. И записници ветеринарске инспекције се често јављају као доказ код овог кривичног дела. Криминалистичко-техничка документација и службене белешке полиције су такође исправе које судови често користе као доказ, а огроман доказни значај имају и фотографије и видео снимци било да су их начинила службена лица или грађани. Потврде о привремено одузетим предметима су исправе које су важан доказ ако је животиња убијена, на пример ватреним оружјем, ножем, мотком или неким другим предметом па је тај предмет одузет.

У пракси се такође, с обзиром на то да је у великом броју случајева животиња убијена или повређена ватреним оружјем, врши увид у исправе које доказују да окривљени легално поседује оружје, да има дозволу да носи оружје, а ако је животиња убијена у лову врши се увид у исправе које доказују да је одређеног дана био организован лов на одређеном подручју и да је лице учествовало у лову. Код окривљених чије је психичко стање спорно, врши се увид у медицинску документацију, а код свих окривљених се врши увид у извод из казнене евиденције. Бројне друге исправе, зависно од околности конкретног случаја, се користе за доказивање кривичног дела убијање и злостављање животиња, на пример улазницом се може доказати присуство догађају организоване борбе животиња, а фискалним рачуном да је лице купило одређену отровну супстанцу.

Привремено одузимање предмета је доказна радња која подразумева да се предмети привремено одузму и предају суду или чувају на други начин. Могу се привремено одузети предмети који су били намењени или употребљени за извршење кривичног дела, предмети настали извршењем кривичног дела и предмети који могу послужити као доказ у поступку. Окривљени је ослобођен дужности да преда наведене предмете. У пракси, у поступку који се води због кривичног дела убијање и злостављање животиња, полиција у предистражном поступку често одузима оружје или оруђе којим је извршено дело, примера ради пушке, пиштоље, мотке и ти предмети често бивају предмет вештачења у поступку.

Претресање је доказна радња која се на основу наредбе суда или изузетно без наредбе, предузима када постоји вероватноћа да ће се претресањем ухватити окривљени или да ће се пронаћи трагови кривичног дела или предмети важни за кривични поступак. Објекти претресања могу да буду лица и њихов пртљак, просторије попут станова и кућа, превозна средства и слободан простор попут паркова, шума, њива и слично. При претресању се могу привремено одузети предмети или исправе који су у вези са сврхом претресања. Код кривичног дела убијање и злостављање животиња, ова доказна радња се не предузима често, а када се спроводи то се углавном чини како би се пронашао предмет

којим је извршено дело, на пример пиштољ или пушка или каква отровна супстанца ако се радило о тровању животиње.

Доказна радња реконструкција догађаја се у пракси готово не спроводи код доказивања кривичног дела убијање и злостављање животиња. Представља понављање радње или ситуације у условима под којима се према изведеним доказима догађај одиграо, са циљем проверавања изведених доказа или утврђивања чињеница које су од значаја за разјашњење предмета доказивања.

На крају, доказна радња провера рачуна и сумњивих трансакција, не може бити предузета у поступку који се води због кривичног дела убијање и злостављање животиња, будући да за ово дело није прописана казна затвора од четири године или тежа казна, нити је ово дело таксативно набројано међу кривичним делима у погледу којих се ова радња може спровести.

1.3. Ток кривичног поступка

Једна од основних одлика кривичног поступка је његов стадијумски карактер. Фазе општег кривичног поступка су предистражни поступак и истрага, које заједно чине претходни поступак, затим оптужење, па главни поступак који обухвата припреме за главни претрес, главни претрес и доношење одлуке и на крају, поступак по правним лековима који могу бити редовни и ванредни. Претходни кривични поступак, као и поступак по правним лековима као фазе поступка могу изостати, али ни до оптужења и главног поступка неће доћи уколико се поступак оконча у некој ранијој фази.

Против окривљеног за кривично дело убијање и злостављање животиња, води се скраћени поступак, што значи да у првом степену уместо судског већа суди судија појединац, док је ток поступка другачији, тј. упрошћен у односу на редовни кривични поступак. У скраћеном поступку се заправо примењују одредбе ЗКП које се односе на општи кривични поступак уколико нису прописана нека посебна правила.

1.3.1. Основни начини сазнања за кривично дело

Термин „претходни поступак“ у контексту скраћеног поступка, не проистиче из слова закона, већ се у теорији користи да би се означио период од сазнања надлежних органа да је извршено кривично дело па до подношења оптужног акта. Дакле, да би уопште дошло до претходног поступка, неопходно је да најпре надлежни органи стекну сазнање да је извршено кривично дело. То се пре свега односи на јавног тужиоца, који има дужност да кривично гони када постоје докази из којих произлази одређени процесни степен сумње да је извршено кривично дело које се гони по службеној дужности. Полиција је такође дужна

да предузме потребне мере како би се кривично дело разјаснило, јер је то суштина њене функције у кривичном поступку.⁵³⁴

Основни начин сазнања јавног тужиоца и полиције да је извршено кривично дело је путем поднесене кривичне пријаве. Кривична пријава је обавештење дато у писменој форми или усменом изјавом са циљем да се укаже на постојање кривичног дела.⁵³⁵ Пријаву могу поднети оштећено физичко или правно лице, сведоци, државни органи, предузећа и друга правна лица, организације, грађани. Оштећени ће по правилу сам поднети кривичну пријаву. Грађани, било да су очевици кривичног дела које се гони по службеној дужности или да су за дело сазнали на други начин, треба да поднесу кривичну пријаву. Разне инспекцијске службе попут ветеринарске инспекције, али и други државни органи, примера ради здравствене установе, јавиће се као подносиоци кривичне пријаве када су у вршењу својих послова сазнали за кривично дело које се гони по службеној дужности. Исто важи и за предузећа, друга правна лица и организације, када њихова службена и одговорна лица у вршењу својих послова сазнају за кривично дело.

Кривична пријава се по правилу подноси надлежном јавном тужиоцу, али се може поднети и полицији, ненадлежном јавном тужиоцу или суду, који су дужни да приме пријаву и да је одмах доставе надлежном јавном тужиоцу. Грађани пријаву могу поднети писмено, усмено или другим средством, што подразумева следеће: писмено поднета кривична пријава путем поште, усмено дата пријава на записник полицајцу позорнику или доласком у МУП или у јавно тужилаштво, саопштавање пријаве телефоном или другим телекомуникацијским средством о чему се сачињава службена белешка, СМС-ом, као и пријава путем мејла. Осим уобичајене, именом и презименом потписане, кривична пријава може бити анонимна и псеудонимна. Анонимна кривична пријава је она чији је подносилац непознат и она је непотписана, док је псеудонимна пријава потписана измишљеним именом. Разлози подношења анонимних и псеудонимних пријава могу бити добронамерни где се углавном ради о страху од освете, одређеним односима са лицем које се пријављује, избегавањем сведочења пред судом и слично. Са друге стране, разлози могу бити и злонамерни, потичући из разних мотива као што су мржња, освета, сујета, љубомора и тако даље. Анонимне и псеудонимне пријаве могу бити и обмањујуће и њих најчешће подносе извршиоци кривичних дела и њихови саучесници у жељи да погрешно усмере рад полиције и тужилаштва. Дешава се и да се поједина лица самопријаве да су извршила кривично дело, а таква пријава може бити истинита или лажна из различитих мотива. Код лажних самопријава некада се ради о душевно болесним лицима или психопатама, па се могу самопријавити због депресије или жеље за сензацијом, а некада су у питању душевно здрава лица чије су побуде различите, примера ради љубав према учиниоцу кривичног дела.⁵³⁶

До сазнања да је извршено кривично дело које се гони по службеној дужности, полиција може доћи кроз своје полицијске активности. Полицијски службеници могу при вршењу позорничке службе, усредсређивањем пажње на понашања људи и појаве око себе, непосредно запазити да је извршено кривично дело. Кривично дело убијање и злостављање животиња и бројне прекршаје из Закона о добробити животиња, није тешко приметити јер су жртве често напуштене животиње. Међутим, у пракси полиција јако ретко, при вршењу

⁵³⁴ М. Шкулић (2017), 303-304.

⁵³⁵ Ж. Алексић, М. Шкулић (2020), 53.

⁵³⁶ М. Шкулић (2022б), 46-49.

позорничке и патролне делатности, обраћа пажњу на то у каквом су стању животиње, јер је сконцентрисана на заштиту људи.

Захваљујући јавном поговарању надлежни органи такође могу доћи до сазнања да је извршено одређено кривично дело или да је одређено лице извршило неко кривично дело. У нашој земљи се у круговима љубитеља животиња прича да државни азили представљају „логоре“ за псе, али надлежни органи не предузимају ништа по том питању. Присутан је и посебан вид „гласа“ о извршеном кривичном делу, односно виртуелан вид јавног поговарања, који се остварује путем интернета и друштвених мрежа.⁵³⁷ У погледу убијања и злостављања животиња, друштвене мреже су препуне информација, тј. на њима се може сазнати за стотине и хиљаде таквих случајева. Такође, претрагом разних сајтова и огласа на интернету, могу се стећи сазнања да је извршено кривично дело. На пример, на сајту Кинолошког савеза Србије може се пронаћи списак са преко 4.000 нерегистрованих одгајивачница паса, док се на огласима за продају ствари могу стећи информације о нелегалној продаји животиња. О свему овоме само је полиција „необавештена“, а по свему судећи незаинтересована да примењује закон.⁵³⁸

1.3.2. Претходни поступак

Стадијум претходног поступка одликује се својом сумарношћу јер увек изостаје фаза истраге, а кривични поступак се иницира непосредним подизањем оптужног акта.⁵³⁹ Другим речима, у скраћеном поступку није могуће вођење истраге, а то значи да пре оптужења, јавни тужилац може само у најкраћем могућем року да предузме одређене доказне радње како би одлучио да ли ће поднети оптужни предлог или одбацити кривичну пријаву.⁵⁴⁰ Јавни тужилац ће по правилу ангажовати полицију захтевајући од ње да прибави потребна обавештења и предузме потребне мере и радње ради проверавања навода садржаних у кривичној пријави. Однос јавног тужиоца и полиције у претходном поступку је хијерархијски. То значи да полиција има дужност да поступа по свим налозима јавног тужиоца и да га обавештава о свим полицијским активностима које је предузела, а ако полиција не поступи по налогу јавног тужиоца, он може активирати контролне механизме којима располаже. Јавни тужилац је такође овлашћен да од полиције преузме вршење радње коју је полиција на основу закона самостално предузела. Јавни тужилац може у односу на поднесену кривичну пријаву поступити и по начелу опортунитета кривичног гоњења, било условљено што представља одлагање кривичног гоњења, било безусловно када се кривична пријава одбацује из разлога правичности.⁵⁴¹

У претходном поступку полиција предузима мере како би се пронашао учинилац кривичног дела, како би се спречило бекство учиниоца или саучесника, како би се

⁵³⁷ М. Шкулић (2022б), 52.

⁵³⁸ Опширније о начинима сазнања да је извршено кривично дело вид. М. Шкулић (2022б), 43-55.

⁵³⁹ Војислав Ђурђић, „Поједностављене форме кривичног поступка“, *Зборник радова: Актуелне тенденције у развоју и примени европског континенталног права* (ур. Милан Петровић), Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2010, стр. 263.

⁵⁴⁰ Тако и М. Шкулић (2017), 458.

⁵⁴¹ Тако и М. Шкулић (2017), 307.

пронашли и обезбедили трагови кривичног дела и предмети који могу послужити као доказ и прикупила сва потребна обавештења. У том циљу полиција предузима низ оперативних радњи као што су прикупљање обавештења од грађана, преглед превозних средстава, путника и пртљага, утврђивање истоветности лица и предмета, ограничење кретања на одређеном простору најдуже до осам часова, може да распише потрагу за лицем и предметима за којима се трага, да у присуству одговорног лица прегледа објекте и просторије државних органа, предузећа, радњи и других правних лица и тако даље. Полиција може предузети и доказне радње у претходном поступку, о чему је дужна да без одлагања обавести јавног тужиоца, а такви докази могу бити коришћени у даљем току поступка ако су доказне радње предузете у складу са правилима ЗКП.

Постоје два облика узимања исказа од стране полиције у претходном поступку, а то су прикупљање обавештења од грађана и саслушање осумњиченог. Прикупљање обавештења од грађана је радња оперативног карактера која нема доказни значај, традиционално се назива информативни разговор и служи да се полиција што више информише о догађају. Са друге стране, саслушање осумњиченог је доказна радња и исказ се у даљем току поступка може користити као доказ ако је осумњичени пристао да да исказ, ако је саслушан у складу са одредбама ЗКП о саслушању окривљеног и ако су пристанак да буде саслушан и исказ дати у присуству браниоца. Грађанин током информативног разговора може стећи статус осумњиченог, о чему ће полиција без одлагања обавестити јавног тужиоца, а грађанина, тј. осумњиченог поучити о одређеним елементима права на одбрану и о праву да узме браниоца који ће присуствовати његовом саслушању.⁵⁴²

Облици лишења слободe у претходном поступку су задржавање на месту извршења кривичног дела, полицијско хапшење, хапшење флагрантног учиниоца кривичног дела, задржавање осумњиченог, одређивање притвора. Задржавање на месту извршења кривичног дела не може трајати дуже од шест часова и служи да се обезбеде докази, а лица затечена на месту извршења дела могу се упутити јавном тужиоцу или задржати до његовог доласка, ако би та лица могла дати податке важне за поступак и ако се њихово испитивање касније не би могло извршити или би било отежано. Полицијско хапшење подразумева да полиција хапси одређено лице јер је оценила да постоји разлог за одређивање притвора и тада га без одлагања мора спровести надлежном тужиоцу уз предају извештаја о времену и разлозима хапшења, док ухапшени мора бити поучен о правима којима располаже лице лишено слободe. Хапшење флагрантног учиниоца, тј. лица затеченог у извршењу кривичног дела, има право да изврши сваки грађанин а не само полиција, али само ако се ради о кривичном делу које се гони по службеној дужности. То значи да грађанско хапшење може да се изврши и у погледу учиниоца кривичног дела убијање и злостављање животиња, с тим што грађанин о хапшењу мора одмах да обавести полицију или јавног тужиоца и да им преда ухапшеног. Дакле, када на улици или другом месту грађанин види неког да туче, мучи или на други начин злоставља животињу, у складу са Закоником о кривичном поступку овлашћен је да на одговарајући начин ограничи слободу кретања учиниоцу и да позове полицију или јавног тужиоца. Задржавање осумњиченог је облик лишења слободe где јавни тужилац може изузетно ради саслушања, најдуже 48 часова да задржи осумњиченог од часа хапшења односно одазивања на позив и то лице има сва права која има и ухапшени.⁵⁴³

⁵⁴² Више о активностима полиције у претходном поступку вид. М. Шкулић (2017), 313-316.

⁵⁴³ Више о облицима лишења и ограничења слободe вид. М. Шкулић (2017), 316-319.

Притвор, као најтежа мера лишења слободe, у скраћеном поступку може трајати, пре подношења оптужног предлога само онолико колико је потребно да се спроведу доказне радње, а најдуже 30 дана. Код кривичних дела за која се може изрећи казна затвора од пет година или тежа, трајање притвора се изузетно може продужити за највише још 30 дана, али то код кривичног дела убијања и злостављања животиња није случај јер је најстрожа запрећена казна за ово дело три године затвора. Након подношења оптужног предлога притвор може трајати до краја поступка, односно до упућивања окривљеног на издржавање кривичне санкције која се састоји у лишењу слободe. Да би се окривљеном одредио притвор потребно је да постоји основана сумња да је учинио кривично дело и алтернативно: опасност од скривања или бекства окривљеног, опасност од доказне опструкције, превентивни разлози или да је окривљеном изречена казна затвора од пет година или тежа казна, а одређивање притвора је оправдано због посебно тешких околности кривичног дела. Последњи наведени разлог не долази у обзир код кривичног дела убијање и злостављање животиња јер учиниоцу не може бити изречена строжа казна од три године затвора.

Према члану 497 ЗКП, јавни тужилац може одустати од кривичног гоњења до одређивања главног претреса или рочишта за изрицање кривичне санкције, а од оптужбе до одређивања па до завршетка главног претреса или рочишта за изрицање кривичне санкције. Оштећени може постати супсидијарни тужилац само када јавни тужилац одустане од оптужбе, док ако јавни тужилац одустане од гоњења, оштећени само има право на приговор непосредно вишем јавном тужиоцу. Непосредно виши јавни тужилац ће у року од 15 дана донети решење којим усваја приговор и издати обавезно упутство јавном тужиоцу да настави кривично гоњење или ће решењем одбити приговор. Против решења непосредно вишег јавног тужиоца, жалба није дозвољена. Уколико јавни тужилац одустане од оптужбе, а оштећени не преузме кривично гоњење, суд ће донети одбијајућу пресуду, те ће кривична ствар стећи *res iudicata* статус.

1.3.3. Институти „преговарачке правде“

У складу са тенденцијама да се кривични поступци убрзају и учине ефикаснијим, у кривични поступак су уведени различити модалитети „преговарачке правде“.⁵⁴⁴ Под изразом „преговарачка правда“ у теорији се пре свега мисли на споразум о признању кривичног дела⁵⁴⁵, али се под овај израз може подвести и институт одлагања кривичног гоњења, будући да се ради о прихватању обавеза од стране окривљеног у замену за одбацивање кривичне пријаве.⁵⁴⁶ Механизми „преговарачке правде“ спадају у упрошћене процесне форме и са једне стране представљају одступање од општих кривичнопроцесних правила, док са друге стране омогућавају брже и једноставније решавање предмета

⁵⁴⁴ Тако и Вања Бајовић, „„Преговарачка правда“ и суђење у разумном року“, *Казнена реакција у Србији*, 9. део (ур. Ђорђе Игњатовић), Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 20196, стр. 295.

⁵⁴⁵ У нашем кривичном праву постоје и споразум о сведочењу окривљеног и споразум о сведочењу осуђеног, али ове споразуме јавни тужилац не склапа са окривљеним већ са „сведоком сарадником“. Више о овим споразумима вид. М. Шкулић (2017), 347-353.

⁵⁴⁶ Тако и адвокат Вељко Делибашић одлагање кривичног гоњења назива специфичним видом споразума. – Вељко Делибашић, „Споразум јавног тужиоца и окривљеног о признању кривичног дела“, *Култура полиса*, бр. 32, 2017, стр. 362.

кривичног поступка.⁵⁴⁷ Постоје и други механизми „преговарачке правде“, попут медијације у скраћеном поступку. Међутим, када је у питању суђење за кривично дело убијање и злостављање животиња, од института „преговарачке правде“ могу бити примењени само одлагање кривичног гоњења и споразум о признању кривичног дела.

1.3.3.1. Одлагање кривичног гоњења

Условљени опортунитет кривичног гоњења, односно одлагање кривичног гоњења, примењује се код кривичних дела за које је забрањена казна до пет година затвора или новчана казна. По свом карактеру ово је мешовита кривичнопроцесна установа, која има елементе непокретања кривичног поступка због нецелисходности и елементе опроштаја „учиниоцу“ кривичног дела, ако он испуњењем одређених обавеза заслужи ту специфичну аболуцију.⁵⁴⁸ Тиме што прихвата одређену обавезу, осумњичени фактички признаје кривично дело, међутим „признање“ осумњиченог овде не постоји у формалном смислу, што представља велику разлику у односу на споразум о признању кривичног дела.⁵⁴⁹ Начело опортунитета не даје овлашћење јавном тужиоцу да произвољно, по свом нахођењу, одлучује да ли ће предузети гоњење учиниоца. Обзире целисходности он мора да цени са становишта јавног интереса, односно да ли је у јавном интересу да се учинилац кривично гони или не гони.⁵⁵⁰ Поред законом прописаних услова који морају бити испуњени да би се применио институт одлагања кривичног гоњења, јавни тужилац цени и друге околности које су од значаја, као што су врста и тежина, односно начин извршења кривичног дела, личне и породичне прилике учиниоца, држање учиниоца после извршеног кривичног дела, осуђиваност и кажњаваност, признање извршења кривичног дела. У пракси је спорно да ли је примена начела опортунитета оправдана код кривичних дела са елементима насиља.⁵⁵¹ У том смислу, поставља се и питање да ли је оправдано применити опортунитет кривичног гоњења на учиниоце кривичног дела убијање и злостављање животиња, будући да ово дело често садржи елементе насиља. У сваком случају, основна дужност јавног тужиоца је да гони учиниоце кривичних дела, док само изузетно може одлучити да одложи или не предузме кривично гоњење, под условима прописаним Закоником о кривичном поступку (чл. 6 ст. 3 ЗКП).

За кривична дела за која је прописана казна затвора до три године, где спада и кривично дело убијање и злостављање животиња, јавни тужилац може да поступи и по безусловном опортунитету.⁵⁵² То значи да ће јавни тужилац одбацити кривичну пријаву ако је окривљени услед стварног кајања, спречио наступање штете или је штету у потпуности већ надокнадио, а јавни тужилац је, према околностима случаја, оценио да изрицање

⁵⁴⁷ Милан Шкулић, „Однос начела истине и поједностављених форми кривичног поступка“, *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима – регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени* (ур. Иван Јовановић, Мирољуб Станисављевић), Мисија ОЕБС у Србији, Београд, 2013, стр. 78.

⁵⁴⁸ М. Шкулић (2013), 79.

⁵⁴⁹ М. Шкулић (2013), 80.

⁵⁵⁰ Војислав Ђурђић, „Оправданост и сврха начела опортунитета кривичног гоњења“, *Опортунитет кривичног гоњења*, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, Београд, 2009, стр. 13.

⁵⁵¹ Станко Бејатовић и други, *Примена начела опортунитета у пракси – изазови и препоруке*, Удружење тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, Београд, 2012, стр. 123.

⁵⁵² Безусловни опортунитет спада у механизме којима се по упрошћеној процесној форми решава предмет поступка, али се не може подвести под „преговарачку правду“ јер подразумева једнострану одлуку јавног тужиоца о нецелисходности кривичног гоњења, без обзира на став окривљеног, коме та одлука свакако иде у прилог.

кривичне санкције не би било правично (чл. 284 ст. 3 ЗКП). Услов да је окривљени спречио наступање штете или је у потпуности накнадио, је теже остварљив код кривичног дела убијање и злостављање животиња. Штета углавном наступа у тренутку предузимања радње извршења над животињом, па ју је тешко спречити. У пракси се показало као реткост да учинилац овог кривичног дела, власнику животиње накнади штету која је наступила убијањем, повређивањем, мучењем или злостављањем његове животиње. Ако је кривично дело предузето над напуштеном животињом, с обзиром на то да се у кривичном праву животиња третира као ствар, штета формално гледано не постоји јер животиња никоме не припада, али фактички би јавни тужилац могао узети у обзир да је учинилац животињу одвео код ветеринара и старао се о њеном лечењу.

У пракси, код кривичног дела убијање и злостављање животиња, јавни тужиоци не поступају по изузетку по начелу опортунитета кривичног гоњења, већ га примењују чешће него што подносе оптужни предлог. У периоду 2015-2022. година, јавни тужиоци су оптужни предлог поднели 172 пута, док су кривичну пријаву због испуњења обавеза услед примене института одлагања кривичног гоњења одбацили 186 пута и због недостатка доказа и примене безусловног опортунитета одбацили кривичну пријаву 315 пута. Дакле, у пракси код кривичног дела убијање и злостављање животиња, јавни тужиоци чешће поступају по начелу опортунитета него по начелу легалитета кривичног гоњења.

Код других кривичних дела статистика је сасвим другачија. Као годину за поређење узећемо најскорију годину за коју имамо податке, 2022. годину. Однос поднетих оптужних предлога и примене условљеног опортунитета је код кривичног дела тешка телесна повреда 456 према 64, код лаке телесне повреде 489 према 198, код злостављања и мучења 109 према 22, код угрожавања сигурности 912 према 229, код прогањања 166 према 39, код недозвољених полних радњи 58 према 2, код полног узнемиравања 101 према 18, код одузимања малолетног лица 66 према 6, код насиља у породици 2.179 према 73, код недавања издржавања 980 према 231, код крађе 2.384 према 872, код преваре 704 према 30, код ситне крађе, утаје и преваре 30 према 14, код уцене 23 према 2, код изазивања опште опасности 225 према 158, код насилничког понашања 394 према 97, код фалсификовања исправе 823 према 412. Дакле, код свих наведених кривичних дела далеко чешће се поступа по начелу легалитета кривичног гоњења него по условљеном опортунитету. Супротан пример, тј. пример масовне примене института одлагања кривичног гоњења, је кривично дело угрожавања јавног саобраћаја, за које је 2022. године поднето 2.245 оптужних предлога, а условљени опортунитет је примењен чак 3.896 пута.

Обавеза окривљеног код примене института одлагања кривичног гоњења за кривично дело убијање и злостављање животиња, своди се на плаћање износа од 30.000 динара. Тиме окривљени практично откупљује дело које је учинио без вођења кривичног поступка. Овакво поступање трпи критику будући да би јавни тужиоци по начелу опортунитета требали да поступају по изузетку, а не по правилу. Тежину критике подупиरे чињеница да се ради о кривичном делу са елементима насиља. Као што смо видели, јавни тужиоци не поступају код других кривичних дела за која је прописана казна затвора до пет година на наведени начин. Очигледно се ради о неконтролисаној примени опортунитета кривичног гоњења, што није интенција законодавца. С обзиром на неконтролисану примену института и чињеницу да се ради о кривичном делу са елементима насиља које је у пракси често великог интензитета, из чега произлази велика друштвена опасност, предлог аутора

је да Републички јавни тужилац изда обавезно упутство о забрани примене опортунитета на учиниоце кривичног дела убијање и злостављање животиња.

1.3.3.2. Споразум о признању кривичног дела

Споразум о признању кривичног дела је нека врста „испреговораног“ исхода кривичног поступка од стране странака.⁵⁵³ Правно дејство споразума огледа се у могућности доношења пресуде, а самим тим и изрицања и извршења кривичне санкције према окривљеном и без вођења редовног кривичног поступка.⁵⁵⁴ Корист од склапања споразума о признању кривичног дела, када је реч о јавном тужиоцу, огледа се у значају који признање окривљеног има за поткрепљивање навода оптужбе, док се корист посматрано из угла окривљеног првенствено огледа у могућности блажег кажњавања.⁵⁵⁵ Суд прихвата споразум само ако у прилог кривици осим признања постоје и други докази. Тада се прихвата и казна о којој су се споразумели тужилац и окривљени.⁵⁵⁶ Окривљеном се, наиме, изриче блажа казна од оне која би му се изрекла у редовном поступку, а „специфичност“ овакве санкције огледа се у томе што је не одређује суд већ је странке фактички „уговарају“.⁵⁵⁷ У пракси и теорији је спорно да ли судија може да одбије споразум ако сматра да је предложена казна законита али непримерена конкретном случају.⁵⁵⁸

Институт споразума о признању кривичног дела је заживео у пракси и из године у годину се све чешће примењује захваљујући непобитној чињеници да знатно скраћује и поједностављује кривични поступак.⁵⁵⁹ Код кривичног дела убијање и злостављање животиња, овај механизам „преговарачке правде“ се примењује, али јако ретко. Четири од 162 анализираних осуда донето је на основу споразума о признању кривичног дела. „Уговорена“ санкција у сва четири случаја је била условна осуда, иако се у три од четири случаја радило о суровом убијању више од једне животиње, док се четврти случај односио на организовање и финансирање борби паса.

Закључивање таквих споразума и примена института одлагања кривичног гоњења, где се окривљеном по правилу намеће обавеза плаћања новчаног износа од 30.000 динара, показују да јавни тужиоци, попут судова, спроводе благу казнену политику према учиниоцима кривичног дела убијање и злостављање животиња.

⁵⁵³ М. Шкулић (2017), 341.

⁵⁵⁴ Вања Бајовић, „Правна природа и правно дејство споразума о признању кривичног дела“, *Правни живот – часопис за правну теорију и праксу*, год. 64, бр. 9, том I, 2015а, стр. 677-678.

⁵⁵⁵ Горан Илић и други (2018), 817.

⁵⁵⁶ Милан Шкулић, Горан Илић, *Нови Законик о кривичном поступку Србије: Реформа у стилу „Један корак напред – два корака назад“*, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, Београд, 2012, стр. 95.

⁵⁵⁷ Вања Бајовић, „Одмеравање казне и споразум о признању кривичног дела“, *Наука, безбедност, полиција*, вол. 20, бр. 2, 2015б, стр. 187.

⁵⁵⁸ О томе вид. В. Бајовић (2015б), 190.

⁵⁵⁹ Вања Бајовић, „Гамна страна споразума о признању кривичног дела“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, бр. 1, 2019в, стр. 234.

1.3.4. Подношење оптужног акта

Скраћени поступак се покреће оптужним предлогом јавног тужиоца или приватном тужбом. Код суђења за кривично дело убијање и злостављање животиња, поступак се може покренути само оптужним предлогом јер се гоњење предузима искључиво по службеној дужности. Ако је кривичну пријаву поднео оштећени, а јавни тужилац у року од шест месеци од дана по пријему пријаве не поднесе оптужни предлог, нити обавести оштећеног да је одбацио пријаву, оштећени има право да поднесе приговор непосредно вишем јавном тужиоцу (чл. 499 ст. 3 ЗКП). Оптужни предлог се подноси у потребном броју примерака за суд и окривљеног, а његову садржину чине обавезни и факултативни елементи. У обавезне елементе спадају: име и презиме окривљеног са личним подацима уколико су познати; кратак опис дела; законски назив кривичног дела; означавање суда пред којим се има одржати главни претрес; предлог које доказе треба извести на главном претресу, са назначењем чињеница које би се имале доказати и којим од предложених доказа; и предлог врсте и мере кривичне санкције и мере чије се изрицање тражи. Факултативне елементе може чинити предлог да се окривљени стави у притвор, а ако се за време спровођења доказних радњи налазио у притвору, у оптужном предлогу ће се назначити колико је времена био притворен. Факултативни елемент представља и захтев да се закаже рочиште за изрицање кривичне санкције ако јавни тужилац на основу прикупљених доказа сматра да није потребно одржавање главног претреса.

У скраћеном поступку нема фазе потврђивања оптужнице од стране ванпретресног већа, већ оптужни акт по службеној дужности испитује судија појединац пред којим ће се одржати главни претрес. Он врши формалну и суштинску контролу оптужног акта.⁵⁶⁰ Уколико неки од прописаних елемената недостаје, суд ће наложити овлашћеном тужиоцу да уклони уочене недостатке у року од три дана, а на захтев тужиоца, судија може продужити овај рок. Ако јавни тужилац пропусти да у остављеном року отклони недостатке, судија ће решењем одбацити оптужни предлог. Ако је оптужни акт прописно састављен, судија ће испитати да ли је суд надлежан, да ли је потребно боље разјашњење стања ствари да би се испитала основаност оптужног акта и да ли постоје разлози за одбацивање или одбијање оптужног предлога. Ако судија утврди да је потребно боље разјашњење стања ствари да би се испитала основаност оптужног акта, наредиће да се у року од 30 дана предузму одређене доказне радње или да се прикупе одређени докази. Рок се на захтев тужиоца из оправданих разлога може продужити. Ако јавни тужилац пропусти да у наведеном року предузме одређене доказне радње, односно прикупи доказе, дужан је да о разлозима пропуштања обавести непосредно вишег јавног тужиоца. У поступку испитивања оптужног предлога, судија може решењем да га одбаци⁵⁶¹ или одбије⁵⁶² или да

⁵⁶⁰ Снежана Бркић, *Кривично процесно право II*, Правни факултет Универзитета у Новом Саду, Нови Сад, 2016, стр. 216.

⁵⁶¹ Оптужни предлог ће бити одбачен ако нема захтева овлашћеног тужиоца, потребног предлога или одобрења за кривично гоњење или ако постоје друге околности које привремено спречавају гоњење.

⁵⁶² Оптужни предлог ће бити одбијен ако дело које је предмет оптужбе није кривично дело, а нема услова за примену мере безбедности, ако је кривично гоњење застарело или је дело обухваћено амнестијом или помиловањем или постоје друге околности које трајно искључују кривично гоњење и ако нема довољно доказа за оправдану сумњу да је окривљени учинио дело које је предмет оптужбе.

наредбом одреди главни претрес, што значи да се у скраћеном поступку не доноси формално решење о потврђивању оптужног акта.

1.3.5. Главни претрес

Скраћени поступак сматра се покренутим одређивањем главног претреса и уколико судија донесе решење о одређивању притвора пре подношења оптужног предлога. Судија наредбом одређује дан, час и место одржавања главног претреса. Након заказивања главног претреса, суд се више не може по службеној дужности огласити ненадлежним, док приговор месне надлежности могу упутити само странке најкасније до почетка главног претреса. На главни претрес судија позива окривљеног и његовог браниоца, тужиоца, оштећеног и њихове законске заступнике и пуномоћнике, сведоке, вештаке, стручног саветника, преводиоца и тумача. Окривљеном ће се у позиву назначити да на главни претрес може доћи са доказима за своју одбрану или да благовремено предложи доказе које би требало прибавити ради извођења на главном претресу, при чему мора означити које би се чињенице имале доказати и којим од предложених доказа. Такође ће се поучити да има право да узме браниоца, али да се главни претрес не мора одложити због недоласка браниоца на главни претрес или узимања браниоца тек на главном претресу, ако одбрана није обавезна. Окривљени ће се упозорити да ће се главни претрес одржати и у његовом одсуству ако за то постоје законски услови. Између достављања позива окривљеном и дана главног претреса мора да остане довољно времена за припремање одбране, а најмање осам дана, с тим што се по престанку окривљеног овај рок може скратити. Главни претрес се може изузетно одржати у одсутности позваних странака ако судија оцени да би се, према доказима који се налазе у списима, очигледно морало донети решење којим се оптужба одбацује или одбијајућа пресуда.

Ток главног претреса је доста сумарнијег карактера него у општем кривичном поступку. Главни претрес почиње објављивањем главне садржине оптужног предлога. С обзиром на то да је за кривично дело убијање и злостављање животиња прописана казна до две године затвора за основни, односно до три године затвора за тежи и посебан облик, може да се примени одредба која прописује да ако окривљени не дође на главни претрес, иако је уредно позван, судија може одлучити, након узимања изјаве од тужиоца, да се главни претрес одржи у одсуству окривљеног под условом да његово присуство није нужно и да је пре тога био саслушан. Током главног претреса судија може донети решење којим одбацује оптужбу ако постоје привремене процесне сметње. Признање окривљеног дато на главном претресу у скраћеном поступку, ако се може сматрати веродостојним, има посебан значај јер повлачи посебне лимите кажњавања. Признање се сматра веродостојним ако не постоји основана сумња у његову истинитост, ако је потпуно, непротивречно и јасно и није у супротности са другим доказима и тада судија може прећи на извођење доказа од којих зависи одлука о врсти и мери кривичне санкције, али у складу са лимитима кажњавања.⁵⁶³

⁵⁶³ Судија може за кривична дела за која је као главна казна прописана новчана казна или казна затвора до пет година изрећи казну затвора до три године, а за кривична дела за која је прописана казна затвора до осам година може изрећи казну затвора до пет година (чл. 508 ст. 2 ЗКП). Ови лимити немају значај код суђења за

Пресуда се изриче и објављује одмах по завршетку главног претреса, уз навођење битних разлога због којих је одлука донета. Пресуда ће се писмено изградити и послати у року од 15 дана од дана објављивања.

1.3.6. Поступак по жалби

Код кривичних дела са запређеном новчаном казном или казном затвора до пет година, где спада кривично дело убијање и злостављање животиња, у другом степену суди виши суд, а не апелациони, као што је то случај у редовном кривичном поступку. У поступку по жалби, као и у другим фазама скраћеног поступка предвиђена је сходна примена одредби ЗКП којима је уређен редовни кривични поступак.⁵⁶⁴ Одређене специфичности се огледају у погледу рокова и поступка по жалби пред другостепеним судом. Жалбу могу изјавити странке и бранилац из свих жалбених разлога, а оштећени ако није био супсидијарни тужилац, само због одлуке суда о трошковима кривичног поступка и о досуђеном имовинскоправном захтеву. Рок за изјављивање жалбе је осам дана од дана достављања овереног преписа пресуде, али у сложеним предметима странке и бранилац могу одмах по објављивању пресуде захтевати продужење рока за изјављивање жалбе. О захтеву одмах одлучује судија појединац решењем против којег жалба није дозвољена, а ако усвоји захтев судија може продужити рок за изјављивање жалбе до 15 дана. Одмах по објављивању пресуде странке и оштећени се могу одрећи права на жалбу. Странке и бранилац ће се обавезно обавестити о седници већа на којој другостепени суд одлучује о жалби против пресуде само када је изречена казна затвора, а у другим случајевима само ако председник већа или веће нађе да би присуство странака било корисно за разјашњење ствари. Претрес у другостепеном поступку може да се одржи и у одсуству уредно позваног окривљеног под условом да његово присуство није нужно и да је пре тога био саслушан.

1.3.7. Рочиште за изрицање кривичне санкције

У оквиру скраћеног поступка, ЗКП прописује и једну максимално скраћену процесну форму – рочиште за изрицање кривичне санкције. Ради се о кривичном санкционисању учиниоца и без одржавања главног претреса, када су испуњени услови у погледу тежине кривичног дела и доказа који постоје у конкретном случају. Што се тиче тежине дела, неопходно је да се ради о кривичном делу за које је запређена казна затвора до пет година или новчана казна. Када су у питању докази, потребно је да јавни тужилац сматра да на основу сложености предмета и прикупљених доказа, а нарочито услед хапшења окривљеног при извршењу кривичног дела или признања да је учинио кривично дело, одржавање главног претреса није потребно. Ако су испуњени наведени услови јавни тужилац може у оптужном предлогу ставити захтев за одржавање рочишта за изрицање кривичне санкције.

кривично дело убијање и злостављање животиња јер је свакако запређена казна затвора до две године за основни облик дела, односно до три године за тежи и посебан облик.

⁵⁶⁴ Детаљно о жалби и жалбеном поступку у редовном кривичном поступку, која правила се сходно примењују у скраћеном поступку ако нешто друго није посебно прописано, вид. М. Шкулић (2017), 419-440.

Уколико се одржава рочиште за изрицање кривичне санкције, важе и посебни лимити кажњавања⁵⁶⁵, што би требало да представља основни мотив окривљеном да прихвати такву упрошћену процесну форму.⁵⁶⁶

Ако се судија сложи за захтевом јавног тужиоца да се одржи рочиште за изрицање кривичне санкције, наредбом ће одредити дан, час и место одржавања рочишта. Рочиште за изрицање кривичне санкције почиње сажетим излагањем јавног тужиоца о доказима којима располаже и о врсти и мери кривичне санкције чије изрицање предлаже. Након тога, судија позива оптуженог да се изјасни о наводима тужиоца и упозорава га на последице саглашавања, а нарочито да не може поднети приговор и изјавити жалбу против првостепене пресуде. Судија ће одмах по окончању рочишта за изрицање кривичне санкције донети осуђујућу пресуду ако се окривљени сагласио са предлогом јавног тужиоца изнетим на рочишту или се није одазвао на позив за рочиште. Са друге стране, ако се окривљени на рочишту није сагласио са предлогом јавног тужиоца или ако судија није прихватио предлог јавног тужиоца, судија ће наредбом одредити одржавање главног претреса. Окривљени и његов бранилац могу поднети приговор против осуђујуће пресуде само када је пресуда донета услед изостанка окривљеног са рочишта за изрицање кривичне санкције и такав приговор ће по аутоматизму довести до одржавања главног претреса, односно вођења скраћеног поступка. У том случају, судија на главном претресу није везан за предлог јавног тужиоца у погледу врсте и мере кривичне санкције који је био изнет у захтеву за одржавање рочишта за изрицање кривичне санкције.⁵⁶⁷

1.4. Кривични поступак према малолетницима

У нашој држави, од 378 осуда за кривично дело убијање и злостављање животиња, 19 осуда се односи на малолетне учиниоце, што је 5,03% укупног броја осуда. Санкције које су изрицане малолетницима су мере упозорења и усмеравања и мере појачаног надзора, тј. нису изрицане васпитне мере заводског карактера. Број случајева убијања и злостављања животиња извршен од стране деце у нашој држави није познат, будући да су деца до 14 година старости кривично неодговорна, а статистику о насиљу деце над животињама не води ниједна установа. Ипак, јавности су добро познати случајеви насиља деце над животињама, из маја 2020. године када је дванаестогодишњи дечак из Новог Сада комшијином псу Каји закуцао ексер у главу, из децембра 2023. године када су, према наводима удружења за заштиту животиња, једанаестогодишњи дечаци из Зајечара напуштеном псу, који је волео да се игра са децом, ставили петарду у уста која му је разнела вилицу и пола главе, из марта 2024. године када је тринаестогодишњи дечак у селу код

⁵⁶⁵ Јавни тужилац може у оптужном предлогу предложити суду да окривљеном изрекне казну затвора у трајању до две године или у складу са лимитима новчану казну или условну осуду, ако је окривљени признао да је учинио кривично дело за које је прописана казна затвора до пет година. Уколико се окривљеном суди за кривично дело за које је забрањена казна затвора до три године или новчана казна, јавни тужилац може у оптужном предлогу предложити суду да окривљеном изрекне казну затвора у трајању до једне године или у складу са лимитима новчану казну, казну рада у јавном интересу или казну одузимања возачке дозволе. Детаљније о лимитима кажњавања вид. чл. 512 ст. 3 ЗКП.

⁵⁶⁶ Тако и М. Шкулић (2017), 463.

⁵⁶⁷ Детаљније о рочишту за изрицање кривичне санкције вид. М. Шкулић (2017), 462-464.

Вршца секиром разбио главе и убио 12 јагањаца. Посебну пажњу убијању и злостављању животиња од стране малолетника потребно је посветити јер је насиље над животињама препознато код деце и адолесцената као знак упозорења на будућу агресију од стране психолога, социолога и криминолога.⁵⁶⁸ По тврдњама више аутора, злостављање животиња је један од најранијих и најпоузданијих показатеља каснијег насилног понашања.⁵⁶⁹

1.4.1. Последице малолетничког насиља над животињама

Резултати бројних истраживања подупиру горе наведене тврдње. Студија из прошле деценије, вршена на узорку од 257 затвореника у затвору средње безбедности у јужном региону САД, показала је да је једини статистички значајан предиктор вршења насиља над људима у поврату, било поновљено насиље над животињама у детињству.⁵⁷⁰ У једном истраживању су проучавани мушкарци, осуђеници за сексуална убиства. Њих 36% осуђеника је пријавило да су злостављали животиње као деца и 46% да су злостављали животиње као адолесценти.⁵⁷¹ У другом истраживању је испитано 117 мушкараца који су затворени у затвору у Јужној Африци. Њих 65% затвореника, који су учинили кривична дела са елементима насиља, су као малолетници злостављали животиње.⁵⁷² Студија из 2000. године која је проучавала девет пуцњава у школама у САД, које су се десиле у периоду 1996-1999. година, показала је да је пет од 11 учинилаца имало историју злостављања животиња.⁵⁷³ Јавности су познати и бројни примери деце и малолетника који су, пре него што су извршили убиства и силовања, убијали и злостављали животиње.⁵⁷⁴ Масачусетско друштво за спречавање насиља над животињама (*MSPCA*) је при прегледу свих притужби на злостављање животиња у евиденцији из периода 1975-1996. година, приметило да

⁵⁶⁸ Mary Muscari, „Juvenile Animal Abuse: Practice and Policy Implications for PNP’s“, *Journal of Pediatric Health Care*, vol. 18, no. 1, 2004, p. 15.

⁵⁶⁹ M. Muscari (2004), 18.

⁵⁷⁰ Claudio Longobardi, Laura Badenes-Ribera, „The relationship between animal cruelty in children and adolescent and interpersonal violence: A systematic review“, *Aggression and Violent Behavior*, vol. 46, 2019, p. 204.

⁵⁷¹ M. Muscari (2004), 18.

⁵⁷² Kerry-Gaye Schiff, D.A. Louw, Frank Ascione, „Animal relations in childhood and later violent behaviour against humans“, *Acta Criminologica*, vol. 12, no. 3, 1999, pp. 77-86.

⁵⁷³ F. Ascione (2001), 1.

⁵⁷⁴ Кип Кинкл, који је са 15 година у Орегону убио своје родитеље, двоје другова из разреда и ранио 22 друга из разреда, често се хвалио како мучи животиње. Лук Вудхам, који је са 16 година у Мисисипију убио мајку, двоје другова из разреда и ранио још седморо, спалио је и мучио свог пса Спаркла до смрти. Мичел Џонсон и Ендру Голден, који су са 13 односно 11 година, у Арканзасу убили четворо ученика и једног наставника, пуцали су на псе из пушке са 22 рафала. Мајкл Карнел, који је са 14 година у Кентакију убио 3 другарице из разреда, бацио је мачка на ломачу. Ерик Харис, који је имао 18 година и Дилан Клиболд, који је имао 17 година су у Колораду убили 12 другова из разреда и једног учитеља. Претходно је Харис уживао у разбијању глава мишева пајсером и палио их, док је Клиболд пуцао на детлиће. Ерик Смит, који је са 13 година у Њујорку на смрт претукао четворогодишњег дечака, угушио је свог мачка баштенским цревом. Семјуел Мензи, који је са 17 година у Њу Џерсију задавио једанаестогодишњег дечака након што га је присилио да се скине и са њим полно општи, имао је историју паљења породичне мачке и пса. Шон Новак, који је са 16 година у Вирџинији пререзао гркљане двојици младих момака из комшилука, носио је мачју шапу на огрлици и хвалио се пријатељима како је убио животиње показујући им мртве птице и животињске кости. Браћа од седам и осам година, који су са пријатељем који је имао 11 година, у Тексасу тукли и сексуално напали трогодишњу девојчицу, били су умешани у злостављање животиња. – M. Muscari (2004), 17.

одрасли сами злостављају животиње, док је скоро половина малолетних учинилаца деловала у оквиру групе. Из тога се може закључити да је један од фактора који доводе до малолетничког насиља над животињама жеља да се покажу у друштву.⁵⁷⁵ На крају, у истраживању извршеном 2001. године од стране Хуманог друштва САД (*Humane Society of the United States*), показало се да 20% свих случајева насиља над животињама врше тинејџери, а 4% деца.⁵⁷⁶

1.4.2. Основне одлике поступка према малолетницима

Поступак према малолетним учиниоцима кривичних дела води се по посебној процедури која је регулисана Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (ЗМУКД).⁵⁷⁷ Овај Закон примењује се на лица која су у време вођења поступка малолетна и на лица за која постоји основана сумња да су учинила кривично дело као малолетници, а у време покретања поступка нису навршила 21 годину. Закон прави разлику између млађег и старијег малолетника. Млађи малолетник је лице које је у време извршења кривичног дела навршило 14, а није навршило 16 година, а старији малолетник је лице које је у време извршења кривичног дела навршило 16, а није навршило 18 година. Разлика у поступку према старијем и млађем малолетнику се огледа у дужини трајања притвора и могућности изрицања санкције малолетничког затвора.

Лица која у време извршења дела нису навршила 14 година, нису кривично одговорна без обзира на реалан степен зрелости њихове личности или било које друге субјективне околности. Тада ће кривична пријава или предлог оштећеног бити одбачени, а решење о одбацивању ће се доставити органу старатељства ради предузимања мера из њихове надлежности.⁵⁷⁸ Основне поставке приступа малолетничкој деликвенцији дају предност социјално-педагошким и психолошким узроцима малолетничке делинквенције, док се питање кривице малолетника потискује у други план.⁵⁷⁹ Акцент се ставља на васпитно деловање које треба да обезбеди адекватан развој личности малолетника и његове одговорности за предузете поступке, што је потребно за живот у друштвеној заједници.⁵⁸⁰ Конструкција поступка према малолетницима је другачије уређена у односу на општи кривични поступак. Ове две врсте поступка разликују се по органу коме је поверено вођење поступка, сврси која се настоји постићи, форми радњи и принципима уређења поступка.⁵⁸¹

⁵⁷⁵ М. Muscari (2004), 17.

⁵⁷⁶ М. Muscari (2004), 16.

⁵⁷⁷ Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица – ЗМУКД, "Сл. гласник РС", бр. 85/2005.

⁵⁷⁸ М. Шкулић (2017), 479.

⁵⁷⁹ Милан Шкулић, *Малолетници као учиниоци и као жртве кривичних дела*, Досије, Београд, 2003, стр. 129-130.

⁵⁸⁰ Татјана Лукић, Стефан Самарцић, „Кривична одговорност малолетника и опортунитет кривичног гоњења“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* (ур. Драгиша Дракић), вол. 46, бр. 3, 2012, стр. 242.

⁵⁸¹ Војислав Ђурђић, „Природа, структура и принципи кривичног поступка према малолетницима“, *Малолетници као учиниоци и жртве кривичних дела и прекршаја* (ур. Ивана Стевановић), Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, 2015, стр. 92-93.

Основно начело процедуре према малолетницима је начело процесне протективности у односу на малолетника према коме се води поступак. Малолетник се не назива окривљени, а поступак се не обележава атрибутом кривични, у чему се огледа начело термилошке повлашћености малолетника. Вођење поступка у првом степену је у надлежности вишег суда и води се пред судијом за малолетнике и већем за малолетнике. Судије за малолетнике су формално специјализоване, тј. поседују сертификат о стицању посебних знања у области права детета, преступништва младих и кривичноправне заштите малолетних лица. Начело специјализованости службених актера се односи и на јавног тужиоца, полицајце и браниоца који поступају у поступку. У поступку према малолетнику важи начело ексклузивитета кривичног гоњења, што значи да гоњење припада искључиво јавном тужиоцу за малолетнике, тј. оштећени не може постати супсидијарни тужилац нити се поступак може водити по приватној тужби. При томе, малолетник мора имати браниоца током целог поступка што представља обавезну стручну одбрану. Одређену улогу у поступку према малолетницима има орган старатељства, који није у функцији оптужбе нити одбране, а не учествује ни у доношењу одлуке од стране суда. Његова улога је саветодавног карактера у односу на начин решавања предмета поступка.

Припремни поступак и суђење су функционално спојени, а не раздвојени као што су то истрага и суђење у општем кривичном поступку, с тим што је припремни поступак за разлику од истраге обавезна фаза. Поступак према малолетнику је хитног карактера, те ће судија за малолетнике на сваких месец дана обавештавати председника суда који поступи према малолетницима су још увек у току и из ког разлога нису окончани. Процесна дискреција је повишена што значи да је јавност искључена са суђења, а без дозволе суда се не сме објавити ток поступка нити донета одлука. Малолетнику се не може судити у одсуству. Нико не може бити ослобођен дужности сведочења о околностима које су потребне за оцењивање зрелости малолетника, упознавање његове личности и прилика у којима живи. Поступак према малолетнику се раздваја од поступка против пунолетног окривљеног, изузев ако је спајање неопходно за свестрано разјашњење ствари. Када се малолетник позива, то се примарно чини посредно путем малолетнику блиских лица, а изузетно непосредно. Такође се достављање не сме вршити истицањем писмена на огласној табли. Уколико се малолетник доводи, то се чини на неупадљив начин и полицијски службеници морају бити у цивилу.

Малолетник може бити лишен слободе у свим фазама поступка. У предистражном поступку ће бити лишен слободе ако постоји неки од разлога за одређивање притвора. У припремном поступку притвор може трајати најдуже један месец, а веће за малолетнике може из оправданих разлога продужити притвор за најдуже још један месец. Од подношења предлога за изрицање кривичне санкције, притвор према старијем малолетнику може трајати најдуже шест месеци, а према млађем малолетнику четири месеца. Од изрицања заводске кривичне санкције, притвор према малолетнику може трајати највише шест месеци. Још једна специфичност се огледа у постојању мере привременог смештаја малолетника, која се одређује када постоји потреба издвајања малолетника из средине у којој живи или ради пружања помоћи, надзора, заштите или смештаја малолетника. Међутим, ова мера има и супститутивни карактер у односу на притвор јер ће се увек када је то могуће, уместо одређивања притвора, донети мера привременог смештаја малолетника. Дакле, притвор се малолетнику одређује само изузетно када се сврха не може постићи наведеном блажом мером.

На крају, једна од основних одлика поступка према малолетницима је широка примена начела опортунитета кривичног гоњења. За кривична дела за која је прописана казна затвора до пет година или новчана казна, где спада и кривично дело убијање и злостављање животиња, јавни тужилац за малолетнике може одлучити да не захтева покретање кривичног поступка иако постоје докази из којих произлази основана сумња да је малолетник учинио кривично дело. То ће учинити ако сматра да не би било целисходно да се води поступак према малолетнику с обзиром на природу кривичног дела и околности под којима је учињено, ранији живот малолетника и његова лична својства (чл. 58 ст. 1 ЗМУКД). Поред овог класичног вида начела опортунитета, заснованог на оцени о нецелисходности кривичног гоњења, постоји и условљени опортунитет који је сличан одлагању кривичног гоњења у општем кривичном поступку. Јавни тужилац може поступаће по начелу опортунитета према малолетнику условити испуњењем једног или више васпитних налога, попут обавезе редовног похађања школе, рада у хуманитарним организацијама. Услови за примену васпитног налога су да малолетник признаје извршење кривичног дела и његов однос према кривичном делу и оштећеном. Сврха примене васпитних налога је да се утиче на правилан развој малолетника и јачање његове личне одговорности како будуће не би чинио кривична дела.

У периоду од 2010-2022. године, против малолетника је поднето 54 кривичне пријаве због кривичног дела убијање и злостављање животиња. Од тога су одбачене 33 кривичне пријаве и то 16 пута због поступања по начелу опортунитета кривичног гоњења. Прецизно, 10 кривичних пријава је одбачено због процене јавног тужиоца да гоњење није целисходно, а шест због примене васпитних налога. Дакле, половина одбачених кривичних пријава је одбачена због поступања по начелу опортунитета кривичног гоњења. Са друге стране, у наведеном временском периоду јавни тужиоци су поднели 21 захтев за покретање припремног поступка. То значи да јавни тужиоци мало чешће покрећу поступак према малолетницима него што примењују опортунитет кривичног гоњења, што је статистички гледано обрнута ситуација у односу на пунолетне учиниоце овог дела.

2. СПЕЦИФИЧНОСТИ ПРЕКРШАЈНОГ ПОСТУПКА ЗА ПРЕКРШАЈЕ ИЗ ЗАКОНА О ДОБРОБИТИ ЖИВОТИЊА

Закон о добробити животиња казним одредбама чланова 82-85 прописује 85 прекршаја поводом чијег извршења се воде прекршајни поступци. За прекршај из ЗДЖ може бити окривљено свако физичко лице, па и малолетно ако је у време извршења прекршаја имало 14 година, као и правно лице, одговорно лице у правном лицу и предузетник. Према Закону о добробити животиња, може се казнити и одговорно лице у органу јединице локалне самоуправе и то због извршења прекршаја из члана 83.⁵⁸² За одговорност физичког лица за прекршај, довољно је да је лице поступало из нехата, тј. није потребно да постоји умишљај као што је то случај код кривичног дела убијање и

⁵⁸² Прекршај из чл. 83 ЗДЖ постоји ако орган јединице локалне самоуправе не изради или не спроводи програм контроле и смањења популације напуштених паса и мачака у складу са чланом 54 ст. 1 Закона, као и ако не обезбеди прихватилиште и прикупљање, превоз и збрињавање напуштених и изгубљених животиња у складу са чланом 66 Закона.

злостављање животиња. Са друге стране, правно лице је одговорно за прекршај учињен радњом или пропуштањем дужног надзора органа управљања или одговорног лица или радњом другог лица које је у време извршења прекршаја било овлашћено да поступа у име правног лица (чл. 27 ст. 1 ЗОП).⁵⁸³ Чланом 17 ст. 2 ЗОП је прописано да Република Србија, територијалне аутономије и јединице локалне самоуправе и њихови органи не могу бити одговорни за прекршај, док за разлику од решења у кривичном праву, није изричито искључена могућност да друга правна лица којима је законом поверено вршење јавних овлашћења одговарају за прекршај. Ово значи да јавно комунална предузећа која обављају послове зоохигијене могу одговарати за прекршаје из Закона о добробити животиња које учине, уколико су испуњени потребни услови за одговорност правног лица за прекршај.⁵⁸⁴

За разлику од кривичног права, у прекршајном праву родитељи могу да одговарају за дело свога детета. Прописано је да када дете учини прекршај због пропуштања дужног надзора родитеља, усвојитеља, старатеља, односно хранитеља, а наведена лица су била у могућности да такав надзор врше, ова лица ће се казнити за прекршај као да су га сами учинили. Такође је прописано да се посебним законом може утврдити да ће за прекршај који је учинио малолетник одговарати и родитељи, усвојитељ, старатељ, односно хранитељ малолетника старости 14-18 година, ако је учињени прекршај последица пропуштања дужног надзора над малолетником, а били су у могућности да такав надзор врше (чл. 72 ст. 1 и 2 ЗОП). Међутим, Закон о добробити животиња не прописује такву могућност, што значи да родитељи, усвојитељ, старатељ, односно хранитељ, могу одговарати за прекршај из ЗДЖ само када га због пропуштања дужног надзора учини дете до 14 година старости, а они су били у могућности да врше надзор над дететом. Овакво законско решење практично значи да родитељи и друга поменута лица имају мање „штете“ ако дете изврши кривично дело убијање и злостављање животиња него прекршај из Закона о добробити животиња јер за кривично дело које је извршило дете родитељи не могу одговарати, док за прекршај могу.

Прекршајни поступци се у првом степену воде пред прекршајним судовима, а у другом степену пред апелационим прекршајним судовима. Прекршајни поступак сматра се покренути доношењем решења о покретању прекршајног поступка од стране суда. Наведено решење се доноси и поступак се води на основу захтева овлашћеног органа или оштећеног. Међутим, ако суд утврди да не постоје услови за покретање прекршајног поступка, на пример зато што радња описана у захтеву није прекршај или због застарелости, захтев за покретање поступка ће одбацити решењем против кога подносилац захтева може поднети жалбу.

Овлашћени органи за подношење захтева за покретање прекршајног поступка су органи управе, овлашћени инспектори, јавни тужилац и други органи и организације, које врше јавна овлашћења у чију надлежност спада непосредно извршење или надзор над извршењем прописа у којима су прекршаји предвиђени (чл. 179 ЗОП). У пракси захтев за покретање прекршајног поступка због прекршаја из Закона о добробити животиња најчешће подноси полиција или ветеринарска инспекција, којима су грађани пријавили извршење дела или су за прекршај сазнали у вршењу службене дужности. Јавни тужилац је

⁵⁸³ Прописане су и посебне ситуације у којима се успоставља одговорност правног лица за прекршаје. О одговорности правног лица за прекршаје вид. И. Вуковић (2015), 61-69.

⁵⁸⁴ Тако и И. Вуковић сматра да није искључена прекршајна одговорност јавних предузећа која обављају делатности од општег интереса, а чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе. – И. Вуковић (2015), 61.

странка у прекршајном поступку, а ако одустане од захтева за покретање прекршајног поступка, дужан је да у року од осам дана од дана одустајања од захтева обавести оштећеног или друго лице овлашћено за покретање поступка, како би наставили поступак (чл. 127 ЗОП). Ако је захтев поднео оштећени, онда он има положај странке у поступку. Такође, прекршајна пријава оштећеног поднета надлежном органу сматраће се захтевом за покретање прекршајног поступка ако овлашћени орган сам не иницира покретање прекршајног поступка (чл. 180 ЗОП). Грађани који нису оштећени, могу само да пријаве прекршај и учиниоца неком од надлежних органа и на тај начин подстакну покретање прекршајног поступка.

Законом о прекршајима предвиђена је могућност да се поводом прекршаја за које је прописана казна у фиксном новчаном износу изда прекршајни налог. Прекршајни налог је средство којим окривљени уплатом одређеног новчаног износа, тј. половином изречене казне, признаје извршење прекршаја, елиминишући тиме потребу за вођењем прекршајног поступка.⁵⁸⁵ С обзиром на то да су за све прекршаје из Закона о добробити животиња прописани казни распони, издавање прекршајног налога није могуће. Имајући у виду да је за 14 година примене Закона о добробити животиња донето свега 263 осуђујуће пресуде, док је у пракси извршено на хиљаде прекршаја против животиња, могућност издавања прекршајних налога би учинила ефикаснијим кажњавање учинилаца. Наравно, не би било целисходно пописати фиксну казну код свих прекршаја из ЗДЖ, већ код одређених који не захтевају индивидуализацију казне у зависности од личности окривљеног и околности под којима је прекршај учињен.

Окривљени је лице против кога се води прекршајни поступак и има право да се брани сам или уз стручну помоћ браниоца. Окривљени има право да подноси доказе, ставља предлоге и користи правна средства предвиђена Законом о прекршајима. Према окривљеном се могу одредити одређене мере за обезбеђење његовог присуства, попут довођења, јемства и других мера, али не и притвор који у кривичном праву представља крајњу меру.

Оштећени је лице чије је неко лично или имовинско право повређено или угрожено прекршајем и ако је навршио 16 година може сам поднети захтев за покретање прекршајног поступка. Има право да подноси доказе, ставља предлоге, истиче имовинскоправни захтев за накнаду штете или повраћај ствари, изјављује жалбу на пресуду, односно решење донето поводом његовог захтева за покретање прекршајног поступка и друга права. О поднетом имовинскоправном захтеву по правилу ће одлучити суд у прекршајном поступку, осим ако се тиме значајније не одуговлачи поступак.

Јавни тужилац има право и дужност да подноси захтев за покретање прекршајног поступка, предузима мере ради откривања, проналажења и прибављања потребних доказа, подноси жалбу, ванредне правне лекове и предузима друге радње. Други орган надлежан за подношење захтева за покретање прекршајног поступка има сва права која има и јавни тужилац као странка у поступку, осим оних која јавном тужиоцу припадају као државном органу.

Закон о прекршајном поступку регулише доказне радње саслушање окривљеног, саслушање сведока, увиђај, вештачење и претресање просторија и лица у оквиру кога

⁵⁸⁵ В. Бајовић (20196), 304.

регулише и привремено одузимање предмета. Иако Закон не спомиње изричито исправе као доказ, прописивањем да окривљени и оштећени могу подносити доказе, по логици ствари, ту се пре свега мисли на исправе.

И у прекршајном поступку, као и у кривичном, могуће је склапање споразума између окривљеног и овлашћеног подносиоца захтева за покретање прекршајног поступка. Споразумом о признању прекршаја постиже се иста сврха као и споразумом о признању кривичног дела, а то је брже и ефикасније спровођење поступка, док окривљени добија „повољнију“ санкцију. Може се закључити у погледу свих прекршаја, осим оних за које се издаје прекршајни налог, тј. за које је прописана фиксна новчана казна. И прекршајни налог представља својеврстан вид страначког споразума, заснован на признању окривљеног, али без могућности преговарања о висини санкције и условима признања.⁵⁸⁶

Суд одређује претрес када оцени да је то потребно ради правилног и потпуног утврђивања чињеничног стања, што значи да одржавање претреса није обавезно. На претрес се позивају окривљени и његов бранилац, оштећени, подносилац захтева за покретање поступка и други учесници поступка, а ако је окривљени правно лице позива се и представник правног лица. Претрес може бити одржан у одсуству окривљеног ако је уредно позван и саслушан, а суд сматра да његово присуство није неопходно за правилно утврђивање чињеничног стања. Претрес се може одржати и без присуства подносиоца захтева. Претрес је по правилу јаван, а јавност може бити искључена са целог претреса или дела претреса због општих интереса или разлога морала, док ће уколико је окривљени малолетник јавност увек бити искључена.

Прекршајни поступак се завршава доношењем осуђујуће или ослобађајуће пресуде, решења којим се поступак обуставља или решења којим се малолетном учиниоцу прекршаја изриче васпитна мера. Осуђујућа пресуда се доноси када се у поступку утврди постојање прекршаја и одговорност окривљеног за тај прекршај, док се ослобађајућа пресуда доноси ако дело за које се окривљени терети није прекршај, ако је његова одговорност искључена због постојања одређених околности и ако није доказано да је учинио прекршај. Решење о обустави прекршајног поступка се доноси из законом прописаних разлога, попут застарелости вођења прекршајног поступка, одустанка овлашћеног тужиоца од захтева. Посебно је интересантно да је Законом утврђено да се прекршајни поступак обуставља ако је у кривичном поступку који се води поводом истоветног догђаја који обухвата и обележје прекршаја, донета правоснажна, не само осуђујућа, већ и ослобађајућа пресуда. Против пресуде и решења може се изјавити жалба другостепеном прекршајном суду, а то је апелациони прекршајни суд. Закон о прекршајима прописује сходну примену одредаба Законика о кривичном поступку на ситуације које њиме нису посебно регулисане.

⁵⁸⁶ Наташа Делић, Вања Бајовић, *Приручник за прекршајно право*, Службени гласник, Београд, 2022, стр. 428.

ЧЕТВРТИ ДЕО – ИСТРАЖИВАЧКИ ДЕО ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Истраживачки део дисертације посвећен је анализирању резултата, тј. података из праксе који су прикупљени коришћењем више научноистраживачких метода. Прибављене су бројне пресуде, статистички подаци и извештаји, а спроведена је и анкета међу грађанима. У овом делу рада аутор најпре анализира статистичке податке о пунолетним и малолетним учиниоцима кривичног дела убијање и злостављање животиња који се односе на пријаве, оптужења и осуде учинилаца. После тога следи, у виду кратких анализа случаја, приказ 170 пресуда изречених пунолетним лицима и 12 решења изречених малолетницима за кривично дело убијање и злостављање животиња и излагање закључака до којих се дошло. Након истраживања рада правосудних органа у погледу кривичног дела убијање и злостављање животиња, следи истраживање рада правосудних органа у погледу прекршаја предвиђених Законом о добробити животиња. У том делу рада су такође анализирани статистички подаци и изнети закључци до којих се дошло увидом у одређени број пресуда прекршајних судова. На крају истраживачког дела дисертације аутор приказује резултате до којих је дошао спровођењем анкете међу грађанима на тему казненоправне реакције на убијање и злостављање животиња.

2. РЕЗУЛТАТИ РАДА ПРАВОСУДНИХ ОРГАНА – Кривично дело убијање и злостављање животиња

Резултати рада правосудних органа у кривичним поступцима који се воде због кривичног дела убијање и злостављање животиња односе се на резултате које постижу јавна тужилаштва и судови. Статистички подаци о њиховом раду воде се од стране Републичког завода за статистику, посебно за пунолетне и посебно за малолетне учиниоце кривичних дела. Код пунолетних учинилаца, подаци који се односе на рад јавних тужилаштва, а уједно говоре и о раду полиције, тичу се броја поднетих и одбачених кривичних пријава, прекида и обуставе истраге, као и поднетих оптужних предлога. Подаци који се односе на рад судова тичу се одлука донетих у фази оптужења и одлука донетих на главном претресу или по његовом завршетку којима се поступак окончава, као и изречених санкција. Код малолетних учинилаца, подаци који се односе на рад јавних тужилаштва, а такође говоре и о раду полиције, тичу се броја поднетих и одбачених кривичних пријава, поднетих захтева за покретање припремног поступка, обуставе припремног поступка и поднетих предлога за изрицање кривичне санкције малолетнику. Подаци који се односе на рад судова тичу се обуставе поступака пред већем и изречених санкција малолетнику. Важно је напоменути да подаци о раду тужилаштва не могу да се пореде са подацима о раду судова за одређену годину, тј. може доћи до непоклапања, на пример у погледу броја окривљених, јер се евиденција коју судови достављају Заводу тиче поступака који су у тој години вођени пред њима, али су можда ти поступци пред тужилаштвима вођени претходне године. У даљем делу рада следе табеле са подацима за кривично дело убијање и злостављање животиња, прво за пунолетне учиниоце, па за малолетне, па збирни резултати за пунолетне и малолетне учиниоце и на крају коментар остварених резултата. Сви подаци су преузети из 34 билтена Републичког завода за статистику, који се односе на пунолетне и малолетне учиниоце кривичних дела, за период 2006-2022. година и наведени су у попису литературе.

2.1. Пунолетни учиниоци кривичног дела убијање и злостављање животиња

Резултати рада јавних тужилаштва

Табела 1

Година	Кривичне пријаве			Одбачене кривичне пријаве – познати учиниоци						Прекинута истрага – познати учиниоци	Обустављена истрага – познати учиниоци	Окривљени (поднет оптужни акт)		
	Укупно	Познати учиниоци	Непознати учиниоци	Укупно	Одлагање кр. гоњења због испуњења обавеза	Дело није кривично дело	Застарелост	Трајно искључено гоњење	Не постоје основи сумње, нецелисходност кривичног гоњења			Укупно	Непосредно	После предузетих доказних радњи/истраге
2006.	32	30	2	19	0	6	*	* 3	10	0	0	11	7	4
2007.	80	73	7	49	+	26	*	* 7	+ 16	0	0	24	17	7
2008.	115	94	21	39	+	14	*	* 11	+ 14	0	2	53	41	12
2009.	116	87	29	51	+	29	*	* 7	+ 15	0	0	36	30	6
2010.	123	84	39	40	+	3	*	* 14	+ 23	0	1	43	28	15
2011.	196	120	76	58	+	22	*	* 10	+ 26	0	8	54	38	16
2012.	178	69	109	35	+	5	*	* 4	+ 26	0	0	34	27	7
2013.	165	84	81	55	+	14	*	* 18	+ 23	0	0	29	22	7
2014.	200	89	111	64	+	15	*	* 11	+ 38	0	0	25	21	4
2015.	205	75	130	52	16	10	2	5	19	0	0	23	11	12
2016.	185	110	75	93	30	9	0	1	53	0	1	16	2	14
2017.	193	96	97	82	25	17	0	2	38	0	0	14	3	11
2018.	195	89	106	66	22	4	0	2	38	0	0	23	10	13
2019.	189	102	87	72	25	5	0	5	37	0	0	30	5	25
2020.	192	80	112	59	23	7	1	1	27	0	0	21	5	16
2021.	231	117	114	89	23	9	0	9	48	0	0	28	3	25
2022.	210	113	97	96	22	18	0	1	55	0	0	17	4	13
Укупно	2805	1512	1293	1019		213				0	12	481	274	207

Напомена: Од 2006-2014. године се водила другачија статистичка евиденција, тј. нису доступни сви подаци као од 2015. године па надаље. Подаци који су у две колоне означени знаком +, у збиру дају број који се налази крај знака + за ту годину, док подаци који су у две колоне означени знаком *, у збиру дају број који се налази крај знака * за ту годину. Подаци у колони „непосредно“ означени *italicom* добијени су одузимањем података из колоне „после предузетих доказних радњи/истраге“ од података у колони „укупно“.

Јавном тужилаштву је у периоду од 2006-2022. године поднето 2.805 кривичних пријава за кривично дело убијање и злостављање животиња, од тога 1.512 пријава против познатих учинилаца и 1.293 пријаве против непознатих учинилаца. Интересантно је да ниједан случај где је пријава поднета против непознатог учиниоца није расветљен. Такав

резултат није последица неспособности надлежних органа, тј. јавних тужилаштава и полиције да реше случај, већ њихове незаинтересованости због давања приоритета другим врстама криминалитета.

Од 1.512 кривичних пријава против познатих учинилаца, одбачено је 67,39% односно 1.019 пријава. Од тога је само 213 пријава одбачено зато што се испоставило да пријављено дело није кривично дело. Најчешћи разлози одбачаја, због којих је одбачено 692 пријаве, су непостојање основа сумње да је осумњичени извршио дело и примена института условљеног опортунитета кривичног гоњења. То значи две ствари. Прво, да се јавни тужиоци и полиција не баве довољно расветљавањем случајева убијања и злостављања животиња чак и када су познати учиниоци у питању, па пријаве често одбацују услед непостојање основа сумње, тј. другим речима недостатка доказа. То не значи да докази не постоје, већ да их надлежни органи нису пронашли, примера ради, сведоке, трагове, снимке надзорних камера у близини места догађаја. Друго, јавни тужиоци по правилу, уместо по изузетку, поступају по начелу опортунитета кривичног гоњења. Током 2022. године јавни тужиоци су поднели оптужни предлог 17 пута, док су институт одлагања кривичног гоњења услед испуњења обавеза применили 22 пута. Још упечатљивији пример је 2016. година када су јавни тужиоци поднели оптужни предлог 16 пута, а институт условљеног опортунитета применили 30 пута. И 2020. године и 2017. године, тужиоци су такође чешће примењивали условљени опортунитет него што су подносили оптужни предлог. Дакле, гледајући од 2015. године, јер од тад постоје прецизни подаци, у четири од осам година је чешће примењиван условљени опортунитет него што је подношен оптужни предлог. Према слову закона, јавни тужиоци првенствено треба да поступају по начелу облигаторности кривичног гоњења, а овакво поступање одражава незаинтересованост друштва и владајуће класе да се криминалитет према животињама сузбије, док је код других кривичних дела статистика другачија.

Јавни тужиоци су поднели оптужни предлог укупно 481 пут, при томе чешће непосредно него након предузетих доказних радњи. Дакле, од укупно 2.805 кривичних пријава, само је 17,15% пријава резултирало оптужним предлогом. То значи да се кривични поступци за ово кривично дело јако ретко покрећу, посебно ако се подаци упореде са другим кривичним делима исте тежине, тј. са истом прописаном санкцијом.⁵⁸⁷ Као годину за поређење узећемо најскорију годину за коју имамо податке, 2022. годину. Током 2022. године је поднето за кривично дело убијање и злостављање животиња 210 кривичних пријава и 17 оптужних предлога (8,09%), за недозвољену трговину 184 кривичне пријаве и 75 оптужних предлога (40,76%), за неовлашћено бављење одређеном делатношћу 186 кривичних пријава и 61 оптужни предлог (32,79%), а за недавање издржавања 1.593 кривичне пријаве и 980 оптужних предлога (61,51%). Податке можемо упоредити и са другим кривичним делима са елементима насиља које је усмерено према живим бићима. Током 2022. године је поднето за кривично дело тешка телесна повреда 833 кривичне пријаве и 456 оптужних предлога (54,74%), за лаку телесну повреду 1.268 кривичних пријава и 489 оптужних предлога (38,56%), за насиље у породици 5.531 кривична пријава и 2.179 оптужних предлога (39,39%). Подаци показују да убедљиво најмањи проценат покренутих поступака, тј. поднетих оптужних аката у односу на број кривичних пријава, има кривично дело убијање и злостављање животиња.

⁵⁸⁷ Тако и В. Бајовић (2023г), 85-86.

Резултати рада судова

Табела 2

Година	Окри вљени (подне т оптуж ни акт)	Испитивање оптужног акта		Оптуже ни	Одбаци вање оптужбе у току или по завршет ку главног претрес а	Обуст ава посту пка	Одбијајућа пресуда				Ослобађајућа пресуда			Осуђени		
		Одбацивањ е/одбијање оптужног акта	Обустава поступка или одбијање оптужбе				Укуп но	Туж илац одус тао посл е запо чиња ња глав ног прет реса	Пост упак окон чан за исто крив ично дело	Пост оје окол ност и које искљ учују гоње ње	Укуп но	Дело није крив ично дело	Нема доказа	Укуп но	Осу ђују ћа прес уда	Решење о изрицању мере безб. обавезног псих. лечења неурачун љивим учиниоци ма
2006.	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0
2007.	13	0	0	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13	13	0
2008.	34	1	0	33	0	1	0	0	0	0	4	2	2	28	27	1
2009.	33	0	0	33	0	3	0	0	0	0	2	0	2	28	28	0
2010.	28	1	0	27	0	1	1	1	0	0	3	0	3	22	22	0
2011.	38	0	0	38	0	5	0	0	0	0	5	1	4	28	27	1
2012.	43	0	0	43	0	3	7	3	0	4	7	0	7	26	23	3
2013.	57	1	0	56	0	5	6	2	0	4	13	6	7	32	30	2
2014.	36	0	0	36	0	3	6	3	0	3	2	0	2	25	25	0
2015.	32	0	0	32	0	1	2	1	0	1	6	0	6	23	23	0
2016.	20	0	0	20	0	1	4	1	0	3	4	0	4	11	11	0
2017.	19	0	0	19	0	0	2	1	0	1	0	0	0	17	16	1
2018.	18	0	0	18	0	1	1	1	0	0	2	0	2	14	13	1
2019.	28	1	0	27	0	0	1	1	0	0	0	0	0	26	26	0
2020.	16	0	1	15	0	1	0	0	0	0	0	0	0	14	14	0
2021.	31	0	1	30	0	2	0	0	0	0	2	0	2	26	25	1
2022.	28	0	0	28	0	3	0	0	0	0	0	0	0	25	25	0
Укупно	475	4	2	469	0	30	30	14	0	16	50	9	41	359	349	10

Пред основним судовима је у периоду од 2006-2022. године поднето 475 оптужних аката. Од тога само шест оптужних аката није прошло фазу испитивања оптужног акта. Судови су дакле наставили поступак, тј. одредили главни претрес или рочиште за изрицање кривичне санкције према 469 окривљених, чиме су они добили статус оптуженог лица.

Од 469 оптужених, поступак је обустављен према 30 лица. Према 30 оптужених је донета одбијајућа пресуда и то 14 пута јер је тужилац одустао од гоњења и 16 пута јер постоје трајне процесне сметње. Ослобађајућа пресуда је донета 50 пута и то 41 пут јер није било довољно доказа за осуду и девет пута јер се испоставило да дело које је предмет оптужбе није кривично дело. Осуђено је 359 учинилаца и то осуђујућом пресудом 349 учинилаца кривичног дела и решењем о изрицању мере безбедности 10 учинилаца који су у стању неурачунљивости учинили противправно дело које је у закону одређено као кривично дело. Закључује се да је 76,54% оптужених лица осуђено, што није лош резултат.

Резултати рада судова – кривичне санкције

Табела 3

Година	Осуђујуће пресуде	Затвор	Кућни затвор	Новчана казна	Рад у јавном интересу	Условна осуда	Судска опомена	Проглашен кривим а ослобођен од казне	Споредна казна
2006.	1	0	0	0	0	1	0	0	0
2007.	13	0	0	3	0	9	1	0	0
2008.	27	4	0	10	1	6	3	3	0
2009.	28	1	0	11	0	15	1	0	0
2010.	22	0	0	9	0	12	0	1	0
2011.	27	1	0	7	0	18	1	0	1
2012.	23	1	0	10	0	11	1	0	1
2013.	30	5	0	11	0	14	0	0	2
2014.	25	6	0	9	0	9	1	0	0
2015.	23	1	0	7	0	14	1	0	0
2016.	11	3	0	3	0	5	0	0	1
2017.	16	0	0	3	0	12	1	0	2
2018.	13	0	0	1	0	11	1	0	0
2019.	26	4	1	3	0	17	1	0	0
2020.	14	2	0	0	0	10	2	0	0
2021.	25	1	0	8	0	16	0	0	0
2022.	25	1	1	5	1	16	0	1	1
Укупно	349	30	2	100	2	196	14	5	8

Табела 3.1

Година	Казна затвора						
	Укупно	До 2 месеца	Од 2 до 3 месеца	Од 3 до 6 месеци	Од 6 до 12 месеци	Од 1 до 2 године	Од 2 до 3 године
2006.	0	0	0	0	0	0	0
2007.	0	0	0	0	0	0	0
2008.	4	2	2	0	0	0	0
2009.	1	0	0	1	0	0	0
2010.	0	0	0	0	0	0	0
2011.	1	0	1	0	0	0	0
2012.	1	0	1	0	0	0	0
2013.	5	1	1	2	1	0	0
2014.	6	1	1	4	0	0	0
2015.	1	0	1	0	0	0	0
2016.	3	1	2	0	0	0	0
2017.	0	0	0	0	0	0	0
2018.	0	0	0	0	0	0	0
2019.	4	0	1	1	2	0	0
2020.	2	0	0	0	2	0	0
2021.	1	0	0	1	0	0	0
2022.	1	0	0	0	0	0	1
Укупно	30	5	10	9	5	0	1

Табела 3.2

Година	Новчана казна (у динарима)					
	Укупно	До 10.000	Преко 10.000 до 100.000	Преко 100.000 до 200.000	Преко 200.000 до 300.000	Преко 300.000 до 500.000
2006.	0	0	0	0	0	0
2007.	3	1	2	0	0	0
2008.	10	6	4	0	0	0
2009.	11	1	10	0	0	0
2010.	9	1	7	1	0	0
2011.	7	0	6	1	0	0
2012.	10	0	10	0	0	0
2013.	11	0	11	0	0	0
2014.	9	0	8	1	0	0
2015.	7	1	6	0	0	0
2016.	3	0	2	1	0	0
2017.	3	0	3	0	0	0
2018.	1	0	0	1	0	0
2019.	3	0	3	0	0	0
2020.	0	0	0	0	0	0
2021.	8	0	8	0	0	0
2022.	5	0	5	0	0	0
Укупно	100	10	85	5	0	0

Осуђујућом пресудом осуђено је 349 пунолетних учинилаца кривичног дела убијање и злостављање животиња, од чега је само њих 30 осуђено на казну затвора и двоје на казну кућног затвора. Најчешће изричане казне затвора налазе се у распону од 2-3 месеца, па затим у распону од 3-6 месеци. Само пет пута је изречена казна затвора која се налази у распону од 6-12 месеци и само једном је изречена казна затвора која се налази у распону од 2-3 године. Треба имати у виду да је 2006. године када је кривично дело убијање и мучење животиња прописано, најстрожа казна за основни облик дела био затвор до шест месеци, да би 2009. године изменама и допунама КЗ, најстрожа запређена казна за основни облик била повишена на годину дана затвора, а 2019. године изменама и допунама КЗ, повишена је на две године затвора. За тежи облик из става 2 најстрожа запређена казна је затвор до 3 године и то још од прописивања кривичног дела 2006. године. Увидом у осуђујуће пресуде дошло се до закључка да судови казне затвора на пет месеци и строже изричу углавном као јединствену казну када је поред кривичног дела убијање и злостављање животиња учинилац извршио и неко друго кривично дело за које му се истовремено суди. На основу података закључује се да су судови изузетно ретко, у свега 8,59% осуђујућих пресуда изrekli казну затвора као санкцију учиниоцима кривичног дела убијање и злостављање животиња, притом најчешће на свега пар месеци. Иако имају законску могућност да учиниоце најсуровијих дела против животиња казне казном затвора до две године, судови такву могућност не користе.

Новчана казна је изречена тачно 100 пута као главна казна. Новчана казна се изриче према следећим правилима члана 50 КЗ: од 20.000 - 200.000 динара за кривична дела за која

се може изрећи казна затвора до шест месеци; од 30.000 - 300.000 динара за кривична дела за која се може изрећи казна затвора до једне године; од 50.000 - 500.000 динара за кривична дела за која се може изрећи казна затвора до две године; најмање 100.000 динара за кривична дела за која се може изрећи казна затвора до три године. Ако се упореде ова правила и изречене новчане казне за сваку годину, а имајући у виду колика казна затвора је била запређена које године, што је у претходном пасусу наведено, долази се до закључка да судови често ублажавају новчану казну коју изричу. Примера ради, новчана казна од 10.000 динара није могла бити изречена осим ако није максимално ублажена, а изречена је чак 10 пута. Новчане казне преко 100.000 динара судови готово уопште не изричу иако могу изрећи и знатно више казне, тј. до 500.000 динара за основни облик, односно до 1.000.000 динара за тежи облик и до 10.000.000 динара за посебан облик.

Казна рада у јавном интересу је изречена два пута. Најчешће су уместо казне изричане мере упозорења условна осуда и судска опомена и то у 210 од 349 осуђујућих пресуда. Дакле, практично је 60,17% осуђених лица само упозорено на неадекватност понашања уместо да буде кажњено. Поред тога, суд је пет учинилаца огласио кривим, а ослободио од казне, што значи да укупно 61,6% осуђених лица није кажњено. Другим речима, казном и то благом, је за 17 година примене закона санкционисано само 134 учинилаца кривичног дела убијање и злостављање животиња, док је у пракси у том временском периоду убијено на десетине и стотине хиљада животиња.

На крају, резултате у погледу изречених санкција можемо упоредити са пар кривичних дела са елементима насиља, које је такође усмерено према другом живом бићу. Као годину за поређење узмемо најскорију годину за коју имамо податке, 2022. годину. Током 2022. године, за кривично дело убијање и злостављање животиња донето је 25 осуђујућих пресуда, од чега је изречена једна казна затвора (4%), једна казна кућног затвора (4%), пет новчаних казни (20%), једна казна рада у јавном интересу (4%), 16 условних осуда (64%) и један учинилац је оглашен кривим, а ослобођен од казне (4%). Код кривичног дела тешка телесна повреда, статистика је следећа. Донето је 487 осуђујућих пресуда, од чега је изречено 148 казни затвора (30,39%), 96 казни кућног затвора (19,71%), три новчане казне (0,61%) и 239 условних осуда (49,07%). За кривично дело лака телесна повреда, донето је 607 осуђујућих пресуда, а од тога је изречено 132 казне затвора (21,74%), 38 казни кућног затвора (6,26%), 127 новчаних казни (20,92%), пет казни рада у јавном интересу (0,82%), 297 условних осуда (48,92%) и осам судских опомена (1,31%). За кривично дело насиље у породици, донета је 2.021 осуђујућа пресуда, од тога је изречено 676 казни затвора (33,44%), 183 казни кућног затвора (9,05%), шест новчаних казни (0,29%), 25 казни рада у јавном интересу (1,23%), 1.125 условних осуда (55,66%), једна судска опомена (0,04%) и један учинилац је оглашен кривим, а ослобођен од казне (0,04%). На основу наведених података закључује се да се казне затвора и кућног затвора, процентуално гледано доста чешће, тј. многоструко више изричу код наведених кривичних дела у односу на кривично дело убијање и злостављање животиња. Новчана казна се за тешку телесну повреду и насиље у породици јако ретко изриче, док се за лаку телесну повреду процентуално гледано изриче једнако као за убијање и злостављање животиња. Што се тиче мера упозорења условне осуде и судске опомене и ослобађања учиниоца од казне, „политика кажњавања“ је код кривичних дела тешка телесна повреда, лака телесна повреда и насиље у породици таква да се наведене санкције изричу у око 50% случајева, што је опет за око 15-20% мање него код кривичног дела убијање и злостављање животиња.

2.2. Малолетни учиниоци кривичног дела убијање и злостављање животиња

Резултати рада јавних тужилаштва

Табела 4

Година	Кривичне пријаве	Одбачена кривична пријава						Поднет захтев за покретање припремног поступка	Припремни поступак обустављен	Поднет предлог већу за изрицање кривичне санкције
		Укупно	Дело није кривично дело	Примењен васпитни налог	Нема основане сумње да је малолетник учинио кривично дело	Разлози целисходности	Трајно искључено гоњење			
2006.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2007.	3	2	0	0	+	+ 2	0	1	1	0
2008.	2	2	0	0	0	0	2	0	0	0
2009.	2	2	0	0	+	+ 1	1	0	0	0
2010.	3	3	1	0	2	0	0	0	0	0
2011.	5	1	0	0	1	0	0	4	1	3
2012.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2013.	11	9	2	2	1	4	0	2	0	2
2014.	3	1	0	0	0	0	1	2	1	1
2015.	7	4	0	1	0	3	0	3	0	3
2016.	3	1	0	0	0	0	1	2	0	2
2017.	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0
2018.	1	1	0	0	0	1	0	0	0	0
2019.	5	3	0	0	1	1	1	2	0	2
2020.	3	0	0	0	0	0	0	3	0	3
2021.	2	2	0	0	0	1	1	0	0	0
2022.	10	7	0	3	1	0	3	3	3	0
Укупно	61	39	4	6			10	22	6	16

Напомена: Од 2006-2009. године се водила другачија статистичка евиденција, тј. нису доступни сви подаци као од 2010. године па надаље. Подаци који су у две колоне означени знаком + у збиру дају број који се налази крај знака + за одређену годину.

У периоду од 2006-2022. године јавним тужилаштвима је поднета 61 кривична пријава против малолетника за кривично дело убијање и злостављање животиња, од чега су тужиоци одбацили 39 пријава. Десетак малолетника је поштеђено гоњења иако постоје докази из којих произлази основана сумња да су учинили кривично дело јер је јавни тужилац проценио да је тако целисходно. Поред тога, шест пута је примењен васпитни налог. То значи да су јавни тужиоци укупно око 16 пута поступили по начелу опортунитета, што је око четвртина укупног броја пријављених случајева против малолетника.

Захтев за покретање припремног поступка поднет је 22 пута, што значи да је 36,06% пријава поднетих против малолетника резултирало покретањем поступка. То је статистички гледано сличан резултат као код пријава поднетих против познатих пунолетних лица, где тај податак износи 31,81%. Припремни поступак је обустављен шест пута, док је предлог већу за изрицање кривичне санкције поднет 16 пута, али ниједном у првих пет година од прописивања дела.

Резултати рада судова

Табела 5

Година	Поднет предлог већу за изрицање кривичне санкције	Обуостављен поступак пред већем	Изречен малолетнички затвор/васпитна мера
2006.	0	0	0
2007.	0	0	0
2008.	0	0	0
2009.	0	0	0
2010.	0	0	0
2011.	1	0	1
2012.	2	0	2
2013.	3	0	3
2014.	3	1	2
2015.	0	0	0
2016.	4	0	4
2017.	0	0	0
2018.	0	0	0
2019.	2	0	2
2020.	1	0	1
2021.	2	0	2
2022.	2	0	2
Укупно	20	1	19

У табели 5 се податак о укупном броју поднетих предлога већу за изрицање кривичне санкције малолетнику који износи 20, разликује од податка о истом у табели 4 где износи 19. Такође се подаци који се односе на број поднетих предлога већу за изрицање кривичне санкције посматрано по годинама разликују у табели 4 и 5. Разлог наведених разлика у подацима је тај што једну евиденцију воде јавна тужилаштва, а другу судови.

Пред већима за малолетнике се у периоду од 2006-2022. године водило 20 поступака према малолетницима због кривичног дела убијање и злостављање животиња. Само један поступак је обуостављен, док је 19 поступака завршено изрицањем кривичне санкције малолетницима, што је јако добар резултат.

Резултати рада судова – кривичне санкције

Табела 6

Година	Васпитне мере											Малолетнички затвор
	Укупно	Мере упозорења и усмеравања			Мере појачаног надзора						Заводске мере	
		Укупно	Судски укор	Посебне обавезе	Укупно	Од стране родитеља, усвојиоца или стараоца	У другој породици	Од стране органа старатељства	Уз дневни боравак у одгов. установи за васп. и образ.	Посебне обавезе уз меру појачаног надзора		
2006.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2007.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2008.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2009.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2010.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2011.	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0
2012.	2	0	0	0	2	1	0	1	0	0	0	0
2013.	3	3	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0
2014.	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
2015.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2016.	4	2	1	1	2	1	0	1	0	0	0	0
2017.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2018.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2019.	2	0	0	0	2	2	0	0	0	0	0	0
2020.	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
2021.	2	0	0	0	2	0	0	2	0	0	0	0
2022.	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Укупно	19	10	3	7	9	4	0	5	0	0	0	0

У периоду од 2006-2022. године судови су изrekli 19 кривичних санкција малолетницима. Међутим, ниједном малолетнику није изречена било која васпитна мера заводског карактера. Казна малолетничког затвора се не може изрећи малолетнику који је извршио кривично дело убијање и злостављање животиња. Према законским одредбама, ова казна се може изрећи само старијем малолетнику када учини кривично дело за које је законом прописана казна затвора тежа од пет година, а због високог степена кривице, природе и тежине кривичног дела не би било оправдано изрећи васпитну меру (чл. 28 ЗМУКД). Што се тиче васпитних мера, судови су малолетницима изrekli 10 мера упозорења и усмеравања и девет мера појачаног надзора. Прецизно, изречена су три судска укора, седам посебних обавеза, четири мере појачаног надзора од стране родитеља и пет од стране органа старатељства.

Увидом у решења којима су малолетницима изречене васпитне мере због кривичног дела убијање и злостављање животиња примећује се да су радње извршења са елементима насиља и сурове, док изречене васпитне мере не кажњавају учиниоца већ теже његовом преваспитању.

С обзиром на то да су судови код кажњавања учинилаца овог кривичног дела благонаклони према пунолетним лицима, не чуди што такву казнену политику воде и према

малолетницима јер њих по правилу „штите“ младе године. Међутим, благу казнену политику би требало евентуално примењивати код других врста криминалитета, попут ситног цепарења, крађа са трафика. Младима треба на време дати јасну поруку да је напад на туђи живот и тело недопустив, било да се ради о људима или животињама. Ово поготово важи имајући у виду да су многи злочинци своју криминалну каријеру започели вршењем насиља над животињама па прешли на другу врсту жртве - људе.

2.3. Пунолетни и малолетни учиниоци кривичног дела убијање и злостављање животиња

Табела 7

Година	Осуде			
	Укупно	Пунолетни учиниоци		Малолетни учиниоци
		Осуђујућа пресуда	Решење о изрицању мере безб. обавезног псих. лечења неурачуњљивим учиниоцима	
2006.	1	1	0	0
2007.	13	13	0	0
2008.	28	27	1	0
2009.	28	28	0	0
2010.	22	22	0	0
2011.	29	27	1	1
2012.	28	23	3	2
2013.	35	30	2	3
2014.	27	25	0	2
2015.	23	23	0	0
2016.	15	11	0	4
2017.	17	16	1	0
2018.	14	13	1	0
2019.	28	26	0	2
2020.	15	14	0	1
2021.	28	25	1	2
2022.	27	25	0	2
Укупно	378	349	10	19

Табела 7 приказује укупан број осуда за кривично дело убијање и злостављање животиња у периоду од 2006-2022. године, које су учинила пунолетна и малолетна лица. Дакле, за 17 година примене закона судови су донели 378 осуда за кривично дело убијање и злостављање животиња. У просеку то износи око 22 осуде на годишњем нивоу за ово дело.

Остварени резултати судова нису лоши у погледу броја осуда у односу на број покренутих поступака против пунолетних лица и малолетника. Међутим, укупан број осуда од 378 је занемарљив у односу на број стварно убијених, повређених, мучених и

злостављаних животиња у наведеном периоду од 17 година и говори да се закон примењује тек спорадично.⁵⁸⁸ Одговорност за такав резултат лежи на свим надлежним органима, а пре свега на полицији и јавном тужилаштву који се недовољно баве откривањем кривичног дела убијање и злостављање животиња, расветљавањем дела и прикупљањем доказа, те покретањем и вођењем поступака против учинилаца. Излаз из ове ситуације би се могао пронаћи у оснивању тзв. полиције за животиње, тј. посебног одељења полиције специјализованог за случајеве убијања и злостављања животиња, затим обучавањем јавних тужилаца о гоњењу учинилаца казних дела против животиња и у издавању обавезног упутства од стране Републичког јавног тужиоца о забрани примене опортунитета кривичног гоњења на учиниоце кривичног дела убијање и злостављање животиња.

Одговорност судова се огледа у изрицању неоправдано благих кривичних санкција које не остварују генералну и специјалну превенцију. Да се подсетимо, изречено је свега 30 казни затвора и две казне кућног затвора пунолетним учиниоцима, док малолетницима није изречена ниједна васпитна мера заводског карактера. Од 30 изречених казни затвора, само се пет налази у распону од 6-12 месеци и једна у распону од 2-3 године, а већина тих казни је изречена као јединствена казна затвора јер је у стицају извршено још неко дело. На пример, та једна казна која се налази у распону од 2-3 године затвора је јединствена казна за убијање три пса и тешку крађу, где је за убијање паса утврђено девет месеци затвора, а за тешку крађу једна година и шест месеци затвора, па је као јединствена казна изречен затвор у трајању од две године и два месеца. Посебну критику трпи чињеница да је пунолетним учиниоцима уместо казни изречено 210 мера упозорења и то 196 условних осуда и 14 судских опомена. Такође је пет учинилаца је оглашено кривим, а ослобођено од казне, што значи да 61,6% осуђених лица није кажњено.

Одређена одговорност за мали број осуда лежи и на грађанима јер у пракси када имају сазнања да је животиња убијена или злостављена, не пријављују дело надлежним органима, што потврђују резултати спроведене анкете.⁵⁸⁹ Зато би побољшању резултата допринело да медији шире свест о овом проблему. Такође би било пожељно да се унутрашња политика земље усмери и ка налажењу решења у погледу сузбијања насиља над животињама.

⁵⁸⁸ Подсетимо се да је само организацији за заштиту и бригу о животињама - ОРКА пријављено 6.500 случајева убијања и злостављања животиња у периоду од 2006-2018. године. Организација ОРКА је једна од бројних организација и удружења који се баве заштитом животиња, што значи да је велики број случајева пријављен и другим организацијама и удружењима или надлежним органима, док је значајан број случајева остао непријављен. Претпоставља се да је у последњих 20-ак година убијено и злостављано на десетине и стотине хиљада животиња.

⁵⁸⁹ Више о томе видети у тачки 5 овог дела дисертације, под насловом АНКЕТА – Знање и став грађана о кривичном делу убијање и злостављање животиња.

3. АНАЛИЗА ПРЕСУДА – Кривично дело убијање и злостављање животиња

У досадашњој судској пракси, у периоду од 2006. године када је кривично дело убијање и злостављање животиња прописано, па до краја 2022. године, за ово кривично дело оптужено је 469 пунолетних лица и поднето је 20 предлога за изрицање кривичне санкције малолетнику. На суђењима пунолетним лицима донето је 349 осуђујућих пресуда и 10 решења о изрицању мере безбедности учиниоцима који у време извршења дела нису били урачунљиви, као и 50 ослобађајућих пресуда. Када су у питању малолетници, донето је 19 решења о изрицању васпитне мере малолетнику и једно решење о обустави поступка. У овом делу рада је у кратким цртама изложено укупно 182 пресуде и решења. Све пресуде и решења су прибављени путем захтева за слободан приступ информацијама од јавног значаја судовима, на основу члана 15 ст. 1 Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја. Код обе врсте пресуда и код решења је наведено у чему се састоји радња извршења која је окривљеном лицу стављена на терет и који су докази изведени у доказном поступку, односно на којим доказима је заснована судска одлука, док је код осуђујућих пресуда и решења наведена и кривична санкција која је изречена учиниоцу. Циљ презентовања пресуда на такав начин је да се уочи следеће. Прво, на којим се доказима у већини случајева заснивају судске одлуке, односно који су докази кључни за доказивање кривичног дела убијање и злостављање животиња. Друго, да судови по правилу не одређују притвор као меру обезбеђења присуства окривљенима за кривично дело убијање и злостављање животиња. Треће, циљ је да се увиди да је казнена политика судова према учиниоцима кривичног дела убијање и злостављање животиња сувише блага, као и да јавни тужиоци подржавају такву казнену политику. До таквог закључка се долази навођењем тачних радњи извршења и изречених санкција, које су у већини случајева мера упозорења а не казна и навођењем коју су санкцију јавни тужиоци предложили суду да изрекне учиниоцу. Четврто, видеће се да ли судови изричу меру безбедности одузимања предмета која се односи на одузимање животиње жртве кривичног дела. Пето, показаће се колико често јавни тужиоци склапају споразум о признању кривичног дела са учиниоцима кривичног дела убијање и злостављање животиња. Шесто, уочиће се у погледу којих врста животиња као жртва кривичног дела се покрећу поступци, односно које врсте животиња фактички уживају правну заштиту.

У циљу сажетог излагања случаја и навођења искључиво релевантних информација за предмет истраживања, нису наведени апсолутно сви докази који су изведени у доказном поступку, пре свега они који се тичу утврђивања споредних чињеница или врсте и висине кривичне санкције коју треба изрећи учиниоцу. На пример, да је суд вршио увид у КЕ, да је вршио увид у бројну медицинску документацију ради утврђивања здравственог стања окривљеног, да је на основу одређене документације утврђивао да је одређеног дана одржан лов или неки други догађај итд. Такође, поједине пресуде у складу са ЗКП не садрже образложење јер су се странке и бранилац одмах по објављивању пресуде одрекли права на жалбу или се пресуда заснива на признању окривљеног које се сматра истинитим, те код таквих пресуда није могуће видети на којим је све доказима заснована. Ипак и поједине пресуде без образложења су презентоване у овом делу рада да би се уочило за какве безобзирне радње извршења са елементима насиља је изречена блага санкција.

3.1. Пунолетни учиниоци – осуде

1. Окривљени је проглашен кривим, а ослобођен од казне зато што је убио животињу и то пса расе „немачки овчар“ у власништву оштећеног, на тај начин што је испред своје куће из ловачке пушке убио пса, а касније га окачио о дрво. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа признања, исказа оштећеног као сведока, исказа још двоје сведока и криминалистичке фотодокументације.⁵⁹⁰

2. Окривљена је проглашена да је крива, а ослобођена од казне зато што је прекорачила границе крајње нужде под нарочито олакшавајућим околностима, тако што је ради отклањања опасности од свог добра – пса, отклонила истовремену нескривљену опасност која је потицала од другог пса који је напао пса окривљене, гађајући га циглом у главу од којих повреда је пас угинуо. Током поступка јавни тужилац је предложио суду да окривљеној изрекне казну затвора у трајању од три месеца. Окривљена је делимично признала извршење дела које јој се ставља на терет. Осуђена је на основу доказа делимичног признања, исказа оштећеног као сведока и исказа још четворо сведока од којих је један био очевидац догађаја.⁵⁹¹

3. Окривљеном је изречена судска опомена зато што је убио животињу, на тај начин што је најпре затворио врата од свог чардака, а затим куком за скупљање сена покушао убости мачора његове комшинице, оштећене, који је скакутао лево десно, горе доле по чардаку, бежећи од његовог напада, да би га на крају усмртио металном куком за чупање сена, услед чега је мачор пао на тло чардака и угинуо.⁵⁹²

4. Окривљеном је изречена судска опомена зато што је дрвеном мотком задао неколико удараца псу црно-беле боје непознате расе, задавши му повреде у виду прелома предње десне ноге и отечености трбуха. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет те је на основу признања осуђен.⁵⁹³

5. Окривљеном је изречена судска опомена зато што је повредио и злостављао животињу, свог пса „мешанца“, на тај начин што је видевши да је његов пас који је био везан задавио и растргао једно јаре у дворишту, узео једну секиру са металном дршком и са тупим делом секире задао више удараца животињи, тј. свом псу у пределу главе и тела. Током поступка јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне судску опомену. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет, те је осуђен на основу доказа признања и извештаја о прегледу лица места, извештаја о форензичком прегледу лица места и криминалистичке фотодокументације.⁵⁹⁴

6. Окривљеном је изречена судска опомена зато што је убио животињу и то пса расе „јазавичар“ у власништву оштећеног, на тај начин што је након што је наведени пас ушао у двориште окривљеног, окривљени усмртио пса са два хица из ловачке пушке. Током поступка јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне условну осуду.

⁵⁹⁰ Пресуда Основног суда у Крагујевцу бр. 9 К 2226/11 од дана 14.12.2011. године.

⁵⁹¹ Пресуда Основног суда у Пироту бр. 3 К 102/2021 од дана 08.12.2021. године.

⁵⁹² Пресуда Основног суда у Сенти бр. 1 К 674/14 од дана 09.02.2015. године.

⁵⁹³ Пресуда Основног суда у Краљеву бр. 4 К 310/17 од дана 08.11.2018. године.

⁵⁹⁴ Пресуда Основног суда у Сенти бр. 3 К 990/19 од дана 13.02.2020. године.

Окривљени је делимично признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа делимичног признања, исказа оштећеног као сведока, исказа још двоје сведока, извештаја о форензичком прегледу лица места, потврде о привремено одузетим предметима и налаза и мишљења вештака хемијске струке.⁵⁹⁵

7. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од 30 дана зато што је у селу у време организоване акције ловачког удружења „Књаз Милош“ на смањењу предатора и бројању дивљачи, повредио пса расе „посавски гонич“ у власништву оштећеног, тако што је пуцао из своје ловачке пушке и псу нанео рану у пределу грудног коша и задње ноге са крварењем. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећеног и исказа још троје сведока, налаза и мишљења вештака балистичара, записника ветеринара, потврде о привремено одузетим предметима и обавештења ловачког удружења „Књаз Милош“.⁵⁹⁶

8. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од 30 дана зато што је повредио животињу и то краву јуницу у власништву оштећеног, коју је затекао са другим кравама на његовом имању, ударајући је колцем у пределу леђа.⁵⁹⁷

9. Окривљеној је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од 30 дана зато што је убила животиње, на тај начин што је због ранијих несугласица са комшиницом, оштећеном, пришла огради оштећене па је у њено двориште убацила пвц флашицу запремине 0,33 литра у којој се налазио отров у форми течности, а којој флашици су пришла два пса „мешанца“ у власништву оштећене, који су пили из исте флашице и убрзо након тога угинули.⁵⁹⁸

10. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од једног месеца зато што је пушком упуцао и убио напуштеног пса браон-црне боје. Окривљени је током поступка порицао да је извршио дело, а осуђен је на основу доказа исказа шесторо сведока од којих нико није очевидац самог догађаја и криминалистичко-техничке документације која садржи и фотографије на којима се види део пса.⁵⁹⁹

11. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од једног месеца зато што је повредио животињу, тако што је нахушкао свог пса расе „амерички стафорд“ да нападне штене расе „немачки овчар“ у власништву оштећеног, говорећи му „држи га, држи га“, на коју команду је његов пас почео да дави, гризе и повређује штене, од чега је задобило повреде, обилно крварење и пало на земљу. Током поступка јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне условну осуду на казну затвора у трајању од једног месеца. Окривљени је порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећеног као сведока који је очевидац догађаја, исказа троје сведока од којих је један очевидац догађаја, а један је ветеринар и извештаја ветеринара.⁶⁰⁰

⁵⁹⁵ Пресуда Основног суда у Обреновцу бр. К 264/19 од дана 04.06.2020. године.

⁵⁹⁶ Пресуда Општинског суда у Пожеги бр. К 5/09 од дана 04.06.2009. године.

⁵⁹⁷ Пресуда Основног суда у Новом Пазару, судска јединица у Тутину бр. 8 К 597/17 од дана 01.03.2018. године.

⁵⁹⁸ Пресуда Основног суда у Сенти бр. 4 К 272/18 од дана 25.05.2018. године.

⁵⁹⁹ Пресуда Основног суда у Неготину бр. 1 К 400/2010 од дана 22.11.2010. године.

⁶⁰⁰ Пресуда Основног суда у Панчеву бр. 7 К 767/13 од дана 18.11.2013. године.

12. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од једног месеца зато што је убио животињу, на тај начин што је у свом породичном домаћинству у просторији где гаји голубове, затекао јединку посебно заштићене врсте, кукувију и убио је. Окривљени је у потпуности признао извршење дела које му се ставља на терет те је осуђен на основу признања.⁶⁰¹

13. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од два месеца зато што је убио пса у власништву оштећеног, тако што је намамио пса да му приђе, након чега је оштрим металним делом секире одсекао псу главу и бацио га на сметлиште. Окривљени је делимично признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа делимичног признања, исказа оштећеног као сведока и исказа још једног сведока.⁶⁰²

14. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од два месеца зато што је у дворишту хицем из ловачке пушке убио напуштеног пса. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет, те је осуђен на основу доказа признања, исказа сведока и потврде о привремено одузетим предметима.⁶⁰³

15. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од два месеца и мера безбедности обавезног психијатријског лечења на слободи док постоји потреба за лечењем, али не дуже од три године, зато што је мучио пса расе „цек расел теријер“ у власништву оштећеног, тако што је пса најпре пустио из бокса, а потом га полио бензином и бацио цигарету према псу, услед чега је пас задобио опекотине другог и трећег степена, а након две недеље је угинуо. Окривљени је порицао извршење дела. Осуђен је на основу доказа исказа оштећеног као сведока и исказа још једног сведока, извештаја ветеринара, налаза и мишљења вештака судске медицине, налаза и мишљења вештака неуропсихијатра и извештаја лекара неуропсихијатра.⁶⁰⁴

16. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од два месеца зато што је повредио пса расе „пекинезер“ у власништву оштећеног, на тај начин што је пришао до пса и неутврђеним оштрим предметом нанео псу посекотину дужине 6 цм у пределу чеоне кости главе, иако није претила опасност да га пас нападне јер се радило о малом псу. Окривљени је делимично признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа делимичног признања, исказа оштећеног као сведока, исказа још једног сведока који је очевидац догађаја и извештаја ветеринара.⁶⁰⁵

17. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од два месеца зато што је убио пса расе „теријер“ у власништву оштећеног, на тај начин што је пришао псу који је поводом био закачен за жичану ограду његовог дворишта и дрвеном мотком – притком за парадајз задао три до пет удараца псу у различите делове тела, наневши му том приликом повреде унутрашњих органа од којих је пас на лицу места угинуо. Окривљени је делимично признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа делимичног признања, исказа оштећеног као сведока и исказа још једног сведока који су

⁶⁰¹ Пресуда Основног суда у Великој Плани бр. К 288/18 од дана 08.04.2019. године.

⁶⁰² Пресуда Основног суда у Лозници бр. К 493/10 од дана 23.02.2010. године.

⁶⁰³ Пресуда Основног суда у Лозници бр. 3 К 997/10 од дана 29.06.2010. године.

⁶⁰⁴ Пресуда Основног суда у Новом Саду бр. К 2952/2011 од дана 12.12.2011. године.

⁶⁰⁵ Пресуда Основног суда у Новом Пазару, судска јединица у Тутину бр. 8 К 659/12 од дана 24.09.2013. године.

били очевици догађаја, записника о увиђају, обдукционог налаза и исказа вештака ветеринарске струке.⁶⁰⁶

18. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од два месеца зато што је убио једног петла расе „полућуран“ у власништву оштећеног, на тај начин што је док се налазио у дворишту оштећеног, мотком за трешење џанарика ударио и убио петла који је био кућни љубимац оштећеног.⁶⁰⁷

19. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од два месеца зато што је повредио животињу, тако што је из своје ловачке двоцевке пушке пуцао у пса „мешанца“ старог пет и по месеци у власништву оштећене, којом приликом је псу нанео рану са леве стране њушке, димензија 4x3 мм, овалног облика са благим крварењем и рану у пределу врата са леве стране. Током поступка јавни тужилац је предложио да суд окривљеном изрекне условну осуду. Окривљени је порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећене као сведока која је очевидац догађаја, исказа још двоје сведока од којих је један полицијски службеник, извештаја ветеринарске амбуланте, налаза и мишљења вештака неуропсихијатра, криминалистичко-техничке фотодокументације и потврде о привремено одузетим предметима.⁶⁰⁸

20. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од два месеца зато што је у дворишту своје породичне куће убио мачку сиво-беле боје, старости око три године, у власништву оштећеног, на тај начин што је мачку зграбио за реп, једном је ударио о зид, бацио на земљу поред штале, а потом канапом везао за задње ноге и окачио на грану дрвета након чега је мачка угинула. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећеног као сведока који је очевидац догађаја, исказа сведока и извештаја полиције са фотографијама као прилозима.⁶⁰⁹

21. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од два месеца зато што је у близини куће оштећеног убио мачку црно-беле боје у власништву оштећеног, тако што је устрелио мачку из ловачке пушке, након чега је мачка искрварила и угинула. Окривљени је у потпуности признао извршење дела које му се ставља на терет те је на основу признања осуђен.⁶¹⁰

22. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од два месеца зато што је ногом усмртио напуштеног пса, тако што је најпре ухватио пса за предње ноге и више пута га бацио и ударио о бетонски плочник, а након тога ногом снажно згазио пса у пределу врата од чега је пас угинуо. Окривљени је у потпуности признао извршење дела које му се ставља на терет те је на основу признања осуђен.⁶¹¹

23. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од два месеца зато што је убио напуштеног пса, на тај начин што је у свом дворишту затекао напуштеног пса и ударио га секиром дужине дршке 70 цм са сечивом дужине 20 цм, а затим га ставио у

⁶⁰⁶ Пресуда Основног суда у Смедереву из 2013. године. Суд је при достављању пресуде анонимизирао број пресуде, као и датум њеног доношења.

⁶⁰⁷ Пресуда Основног суда у Лозници бр. 5 К 200/14 од дана 01.07.2014. године.

⁶⁰⁸ Пресуда Основног суда у Пожеги бр. 580/13 од дана 29.05.2015. године.

⁶⁰⁹ Пресуда Основног суда у Краљеву бр. 3 К 424/14 од дана 13.10.2015. године.

⁶¹⁰ Пресуда Основног суда у Мионици бр. К 167/15 од дана 03.11.2015. године.

⁶¹¹ Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 202/18 од дана 24.10.2018. године.

пластични цак и оставио га у свом дворишту. Окривљени је у потпуности признао извршење дела које му се ставља на терет те је на основу признања осуђен.⁶¹²

24. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од два месеца зато што је убио једног пса женку расе „српски гонич“, тако што је у ограђеном простору тору у оквиру свог породичног домаћинства, једним хицем из ловачке пушке ранио наведеног пса у власништву оштећеног, да би када се рањени пас повукао из ограђеног простора и кренуо ка потоку удаљеном најмање 150 метара од његовог имања, кренуо за њим и испалио још један хитац којим је рањеног пса погодио у тело, након чега је пас угинуо. Током поступка јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне условну осуду. Окривљени је током поступка делимично признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен на основу доказа делимично признања, исказа оштећеног као сведока, исказа још двоје сведока од којих је један ветеринар, налаза и мишљења вештака ветеринарске струке, криминалистичко-техничке документације и четири потврде о привремено одузетим предметима.⁶¹³

25. Окривљеном је пресудом по основу споразума о признању кривичног дела утврђена условна осуда на казну затвора у трајању од два месеца зато што је у оквиру манастирског комплекса у коме живи и борави као свештено лице, у вечерњим сатима обилазећи манастирски комплекс, из револвера два пута пуцао према једном биком и једној јуници у власништву оштећеног, која грла су се налазила на паркингу манастира, којом приликом је бик услед удара пројектила задобио повреду у виду прострелне ране у пределу грудног коша због које је угинуо, док је јуница услед удара пројектила задобила повреду у виду устрелне ране у пределу леве плећке. Пресуда се односи на тежи облик кривичног дела убијање и злостављање животиња јер се ради о већем броју животиња. Окривљеном је за недозвољено држање наведеног револвера утврђена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца и новчана казна од 30.000 динара, те му је за оба дела као јединствена казна изречена условна осуда на казну затвора у трајању од четири месеца и новчана казна у износу од 30.000 динара.⁶¹⁴

26. Окривљеном је утврђена условна осуда на казну затвора у трајању од два месеца зато што је пиштољем који је неовлашћено држао, у дворишту своје породичне куће одстрелио ловачког пса у власништву оштећеног. За недозвољено држање оружја утврђена му је условна осуда на казну затвора у трајању од четири месеца, па му је као јединствена казна изречена условна осуда на казну затвора у трајању од пет месеци.⁶¹⁵

27. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од два месеца зато што је убио животињу и то пса женку, црне боје са површином беле длаке на грудима, расе „стафорд-теријер“ у власништву оштећеног, на тај начин што је упуцао пса из ловачког оружја сачмаре у предео врата, груди и трбуха, након чега је пас угинуо услед искрварења због повреда виталних органа. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које

⁶¹² Пресуда Основног суда у Смедереву из 2018. године. Суд је при достављању пресуде анонимизирао број пресуде, као и датум њеног доношења.

⁶¹³ Пресуда Основног суда у Ивањици бр. К 104/18 од дана 10.01.2019. године.

⁶¹⁴ Пресуда Основног суда у Ужицу бр. 2 К 576/21 Спк 16/21 од дана 23.02.2022. године.

⁶¹⁵ Пресуда Основног суда у Новом Пазару, судска јединица у Тутину бр. 20 К 76/22 од дана 17.05.2022. године.

му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећеног као сведока, извештаја полиције, потврде о привремено одузетим предметима и извештаја ветеринара.⁶¹⁶

28. Окривљеном је утврђена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је испред своје куће убио пса у власништву оштећене, тако што је пуцао у пса из ловачке пушке док се на 4-5 метара од њега на бициклу налазио малолетни син оштећене. Истом приликом је извршио и кривично дело изазивање опште опасности јер је изазвао опасност за живот и тело оштећеног, за шта му је утврђена условна осуда на казну затвора у трајању од шест месеци те му је за оба дела као јединствена казна изречена условна осуда на казну затвора у трајању од осам месеци. Окривљени је делимично признао извршење дела која му се стављају на терет. Осуђен је на основу доказа делимичног признања, исказа петоро сведока од којих су двоје оштећени и потврде о привремено одузетим предметима.⁶¹⁷

29. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је убио животињу, на тај начин што је вилом убо пса у власништву оштећеног, услед чега је пас сутрадан угинуо. Окривљени је током поступка негирао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећеног као сведока, исказа још једног сведока и записника ветеринарског инспектора.⁶¹⁸

30. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је мучио и сексуално злостављао пса беле боје, женског пола, непознате расе, на тај начин што га је, да би му се осветио јер му пас „развлачи храну коју он сакупи“, ухватио за уши и увео у гаражу, а затим скинуо панталоне држећи пса за оба уха, својим полним органом продро у уста пса који је цвилео, а чије цвиљење су чуле и овај догађај виделе две унуке окривљеног, које су позвале сведока који је отишао до гараже окривљеног, питао га шта то ради и како га није срамота да га гледају унуке, на шта је окривљени рекао „ко њих је*е“ и наставио на исти начин да мучи животињу. Затим је сведок отишао до куће ћерке окривљеног, а окривљени је однео у рукама пса на спрат своје куће и наставио да га мучи док је пас цвилео, након чега је до куће окривљеног дошла његова ћерка, лупала на врата и тражила да пусти пса, на шта је окривљени одговорио да нема браву, али је након неког времена пас престао да цвили. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен на основу доказа признања, исказа сведока очевица догађаја и налаза и мишљења вештака неуропсихијатра.⁶¹⁹

31. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је мучио и злостављао животињу, тако што је након саобраћајне несреће у којој је тешко повређен његов коњ расе „брдски“, тежине око 300 кг, пропустио да поступи по налогу саобраћајног полицајца и након завршетка увиђаја саобраћајне несреће коња није склонио из канала који се налази поред коловоза, у коме је коњ лежао јер су му биле поломљене задње ноге, већ је коња оставио да лежи у каналу три дана. Након тога је коња однео испред своје куће и незбринуто га држао цео дан на улици без помоћи, при чему није поступио по решењу Републичког ветеринарског инспектора и коња лишио живота због насталих повреда које није могуће санирати, а даљи живот за коња представља бол, патњу

⁶¹⁶ Пресуда Основног суда у Мионици бр. К 131/21 од дана 08.09.2022. године.

⁶¹⁷ Пресуда Општинског суда у Сремској Митровици бр. К 227/09 од дана 16.10.2009. године.

⁶¹⁸ Пресуда Основног суда у Прокупљу од дана 06.05.2011. године. Суд је при достављању пресуде анонимизирао број пресуде.

⁶¹⁹ Пресуда Основног суда у Ваљеву бр. К 793/11 од дана 15.11.2011. године.

и мучење, већ је коња продао. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа признања, записника и решења ветеринарског инспектора и криминалистичко-техничке документације.⁶²⁰

32. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је пуцајући из ловачке пушке убио једну свињу тежине око 40-50 кг, у власништву оштећеног. Окривљени је делимично признао извршење кривичног дела. Осуђен је на основу доказа делимичног признања, исказа оштећеног као сведока који је био очевидац догађаја, потврде о привремено одузетим предметима и службене белешке полиције са лица места са фотографијама као прилогом.⁶²¹

33. Двојици окривљених изречене су условне осуде на казне затвора у трајању од три месеца зато што су убили пса расе „шарпланинац“ сиве боје, у власништву оштећеног, тако што га је један окривљени ударио секиром по глави, након чега је други окривљени у пса испалио метак из ловачке пушке. Окривљени су делимично признали извршење дела које им се ставља на терет. Осуђени су на основу доказа делимичног признања, исказа оштећеног као сведока, исказа још једног сведока и извештаја ветеринара. Јавни тужилац је уложио жалбу на пресуду у погледу кривичне санкције, захтевајући да другостепени суд уместо условне осуде изрекне окривљенима казну затвора, која је одбијена као неоснована.⁶²²

34. Окривљеној је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је повредила и злостављала животињу, на тај начин што је мотиком која је имала два шиљка ударила пса расе „пинч“, а ког је на поводцу шетала оштећена, наневши му повреде у виду подлива на стомаку, чиме је извршила кривично дело убијање и злостављање животиња; и зато што је претњом да ће напасти на живот и тело оштећене угрозила сигурност исте, тако што је након што ју је оштећена питала зашто је ударила њеног пса, одговорила да је то учинила зато што ју је гледао, подигла увис мотку која је имала два шиљка и замахнула истом у правцу оштећене рекавши „хајде бежи сад ћу и тебе“, услед којих претњи је оштећена осетила страх и озбиљну угроженост за свој живот и тело, чиме је извршила кривично дело угрожавање сигурности. Јавни тужилац је у завршној речи предложио суду да окривљеној изрекне јединствену казну затвора у трајању од три месеца која се неће извршити уколико окривљена у року од годину дана не учини ново кривично дело. Окривљена је порицала извршење дела које јој се ставља на терет. Осуђена је на основу доказа исказа оштећене као сведока, исказа још једног сведока, исказа вештака ветеринарске струке, налаза и мишљења вештака и извештаја ветеринара.⁶²³

35. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је убио штене старости два месеца, на тај начин што га је дршком за метлу ударио више пута у пределу главе, а након тога је ухватио штене за задње ноге и ударио га више пута о асфалтну подлогу, те је штене након сат времена од задобијених повреда угинуло.

⁶²⁰ Пресуда Основног суда у Панчеву бр. 9 К 737/11 од дана 26.12.2011. године.

⁶²¹ Пресуда Основног суда у Сремској Митровици бр. 7 К 4064/10 од дана 13.02.2012. године.

⁶²² Пресуда Основног суда у Крушевцу бр. 9 К 429/2012 од дана 13.05.2012. године; Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу бр. Кж1 3926/13 од дана 09.09.2013. године.

⁶²³ Пресуда Основног суда у Зрењанину бр. 26 К 558/13 од дана 06.12.2013. године.

Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет, те је осуђен на основу доказа признања и белешке о форензичком прегледу лица места.⁶²⁴

36. Окривљеној је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је убила мачку Цуки црно-беле боје, стару три године, у власништву оштећене, тако што је мачку ударила мотком дужине око 2 м више пута у пределу тела, а потом наставила ногама да је гази те је однела на ђубриште преко пута своје куће. Окривљена је током поступка порицала извршење дела које јој се ставља на терет. Осуђена је на основу доказа исказа оштећене као сведока и исказа сведока очевица догађаја.⁶²⁵

37. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је убио голуба, на тај начин што је најпре рукама ухватио голуба који је слетео на земљу, а затим му руком откинуо главу, након чега је тело и главу голуба бацио на земљу.⁶²⁶

38. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је убио штене „мешанца“ у власништву оштећене, тако што га је бодљикавом жицом везао око врата, одвео до оближње шуме и везао за једно борово дрво, након чега се вратио кући по секиру, узео је, вратио се до места где је везао пса и два пута га секиром ударио у пределу главе, од којих повреда је пас угинуо. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет, те је осуђен на основу доказа признања, исказа оштећене као сведока и исказа двоје сведока од којих је један очевидац догађаја.⁶²⁷

39. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је злостављао животиње, на тај начин што је лишио основних животиних потреба своја два пса расе „аргентинске доге“ и то мужјака старости око две године и женку старости око три године, тако што им није давао одговарајућу храну ни воду нити им је обезбедио адекватну хигијенску и ветеринарску негу, услед чега су наведени пси задобили видљиве декутабилне ране на коштано-зглобним превојима и доведени су у стање изгладнености и дехидратације. Пресуда је донета на основу потпуног признања окривљеног.⁶²⁸

40. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је убио животињу, тако што је на својој њиви у непосредној близини своје куће, из своје ловачке пушке испалио два ловачка патрона и усмртио пса у власништву оштећеног. Окривљени је у потпуности признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа признања, исказа оштећеног као сведока, потврде о привремено одузетим предметима, записника о увиђају и службене белешке о форензичком прегледу лица места.⁶²⁹

41. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је убио већи број животиња и то 40 голубова разних врста у власништву

⁶²⁴ Пресуда Основног суда у Лесковцу бр. 5 К бр. 1773/12 од дана 16.05.2014. године.

⁶²⁵ Пресуда Основног суда у Зајечару бр. 1 К 510/14 од дана 08.01.2015. године.

⁶²⁶ Пресуда Основног суда у Зајечару бр. 2 К 329/15 од дана 10.11.2015. године.

⁶²⁷ Пресуда Основног суда у Сурдулици, судска јединица Владичин Хан, бр. К 91/16 од дана 26.07.2016. године.

⁶²⁸ Пресуда Основног суда у Зрењанину бр. 30 К 452/16 од дана 18.08.2016. године.

⁶²⁹ Пресуда Основног суда у Лазаревцу од дана 02.12.2016. године. Суд је при достављању пресуде анонимизирао број пресуде.

оштећеног, на тај начин што им је покидао главе. Током поступка јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне условну осуду. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет, те је осуђен на основу доказа признања и извештаја ветеринара.⁶³⁰

42. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је убио животињу и то пса расе „лабрадор“ црне боје, у власништву оштећене, тако што је недалеко од своје куће на свом плацу, дрветом дужине око 1 м, дебљине око 10 цм, два пута ударио у главу пса оштећене, од којих удараца је пас угинуо, након чега је окривљени сајлом коју је псу обмотао око врата одвукао пса у багрењак који се налази у близини његовог плаца, где је оставио угинулог пса два дана, након чега се окривљени вратио, ископао рупу и у њу закопао пса оштећене. Окривљени је у потпуности признао извршење дела које му се ставља на терет те је на основу признања осуђен. Првостепеном пресудом је окривљеном била изречена судска опомена, а тек је у другом степену по жалби јавног тужиоца, одлука преиначена у погледу кривичне санкције и изречена условна осуда.⁶³¹

43. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је повредио пса расе „чивава“ по имену Воли, у власништву оштећеног, тако што је стојећи на балкону своје куће пуцао из пушке у пса у тренутку када се пас налазио у дворишту куће оштећеног и погодио га у пределу регије врата, наневши му повреде кружног облика са благим крварењем. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа четворо оштећених као сведока, извештаја ветеринара и налаза и мишљења вештака балистичара.⁶³²

44. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је лишио живота животиње, три штенета „мешанца“ чији је власник, на тај начин што је штенце најпре ставио у пластичну кесу и кесом ударио о земљу, а након тога је штенце бацио у реку Дунав услед чега су угинули. Јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне условну осуду на казну затвора у трајању од три месеца. Окривљени је у одсуству осуђен на рочишту за изрицање кривичне санкције.⁶³³

45. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је убио пса расе „лабрадор“ у власништву оштећене, тако што је ловачким ножем који је понео са собом из своје куће, ушао у двориште ћерке оштећене у којем се налазио пас оштећене па је ловачким ножем нанео једну убодну рану псу у пределу врата, а како је пас наставио да лаје ухватио га је за огрилицу и нанео му истим ножем још једну убодну рану у пределу грудног коша, од којих повреда је пас угинуо. Током поступка јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне казну затвора у трајању од три месеца. Окривљени је признао извршење дела, а признање је у сагласности са доказима исказом оштећене као сведока, исказом још једног сведока, извештајем о форензичком прегледу лица места,

⁶³⁰ Пресуда Основног суда у Бујановцу бр. К 73/17 од дана 12.06.2017. године.

⁶³¹ Пресуда Основног суда у Мионици бр. К 174/17 од дана 22.12.2017. године; Пресуда Вишег суда у Ваљевоу бр. Кж1 26/18 од дана 31.01.2018. године.

⁶³² Пресуда Основног суда у Сомбору бр. 6 К 398/17 од дана 12.04.2018. године.

⁶³³ Пресуда Основног суда у Великом Градишту бр. К 84/2018 од дана 22.08.2018. године.

криминалистичко-техничком документацијом, потврдом о привремено одузетим предметима и обдукционим налазом, на основу чега је осуђен.⁶³⁴

46. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је мучио и злостављао животињу, тако што је притворио напуштеног пса, а затим га злостављао везујући га жицом и набадајући га вилама, а потом је окривљени поднео захтев Служби комуналне зоохигијене да преузму везану животињу са његовог поседа, а када је екипа Службе комуналне зоохигијене изашла на наведену локацију затекли су пса са забоденим вилама у пределу грудног коша, везаног жицом и манилом. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет те је на основу признања осуђен.⁶³⁵

47. Окривљеној је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је злостављала напуштеног пса непознате расе, беле боје, на тај начин што је више пута ударила пса тупим делом секире, чија је дрвена држалица дужине 0,7 м, у пределу главе и леђа, за време док се пас крио у жбуну испред куће не угрожавајући окривљену, од којих удараца је пас крварио и цвилео, при чему се окривљена није обазирала на повике комшија који су јој говорили да престане да туче пса. Окривљена је током поступка порицала извршење дела које јој се ставља на терет. Осуђена је на основу доказа исказа четворо сведока од којих су двоје очевици догађаја, а један сведок је полицијски службеник који је изашао на лице места.⁶³⁶

48. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је металним вилама лишио живота пса расе „теријер“, црне боје, у власништву оштећеног, тако што је затекао пса у подрумској просторији у којој се налазило његово маче које је пас заклао па је узео виле и шиљцима вила пробо тело пса који је одмах угнуо. Јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне условну осуду. Окривљени је делимично признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа делимичног признања, исказа оштећеног као сведока и исказа још једног сведока, записника о увиђају са криминалистичко-техничком документацијом, извештаја о форензичком прегледу лица места и потврде о привременом одузетим предметима.⁶³⁷

49. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је злостављао животињу, на тај начин што је злостављао и излагао недостатку кисеоника пса „мешанца“ беле боје, средње висине, тако што је пса убацио у јутани цак и чврсто завезао цак, а потом га возилом довезао до депоније која се налази између два насељена места и бацио га на депонију.⁶³⁸

50. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је убио кобилу расе „брдско-планинска“ у власништву оштећеног, на тај начин што је са прозора своје куће у селу пуцао једанпут из ловачке пушке у правцу крда коња у власништву оштећеног, које је боравило у дворишту окривљеног и погодио кобилу у пределу грудног коша са десне стране, од које повреде је кобила касније угнула. Окривљени је делимично признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на

⁶³⁴ Пресуда Основног суда у Пироту бр. 2 К 15/2019 од дана 11.03.2019. године.

⁶³⁵ Пресуда Основног суда у Лазаревцу бр. К 200/18 од дана 09.04.2019. године.

⁶³⁶ Пресуда Основног суда у Мионици бр. К 115/18 од дана 31.05.2019. године.

⁶³⁷ Пресуда Основног суда у Лозници бр. 2 К 328/18 од дана 07.08.2019. године.

⁶³⁸ Пресуда Основног суда у Зрењанину бр. 6 К 471/19 од дана 20.11.2019. године.

основу доказа делимичног признања, исказа оштећеног као сведока, обдукционог налаза, криминалистичко-техничке документације и потврде о привремено одузетим предметима.⁶³⁹

51. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је проузроковао смрт двоје говеда мушког пола, на тај начин што се према животињама није опходио са пажњом доброг домаћина јер их је дужи временски период оставио без основних животних намирница хране и воде, због чега су животиње угинуле, а што је утврђено ванредним инспекцијским надзором од стране ветеринарске инспекције у штали окривљеног, где су лешеви животиња пронађени у поодмаклој фази распадања. Окривљени је у потпуности признао извршење дела које му се ставља на терет и на основу признања је осуђен.⁶⁴⁰

52. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је злостављао животињу, на тај начин да је дивљу животињу закачио за дрво тако да она виси, а потом свог пса нахушкао на дивљу животињу да би видео како његов пас реагује на дивљу животињу и док је пас на наведен начин подстакнут на агресивност до смрти гризао дивљу животињу, цео догађај је видео документовао и поделио на друштвеној мрежи. Током поступка јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне условну осуду. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет, те је осуђен на основу доказа признања и видео снимка догађаја.⁶⁴¹

53. Окривљеној је утврђена казна затвора у трајању од три месеца зато што је повредила животињу, на тај начин што је када је уочила да је на њену њиву дошло више крава у власништву оштећеног, узела виле, пришла кравама и шиљком вила убола две краве у предео абдомена. Затим је уочила да су у близини ових крава малолетни оштећени и његова сестра, те им је окривљена пришла, почела их псовати и замахнула вилама на малолетног оштећеног и бочном страном гвозденог дела вила га ударила у предео десне надлактице, на који начин му је нанела лаку телесну повреду, за шта јој је утврђена казна затвора у трајању од девет месеци. Окривљеној је као јединствена казна за оба дела изречена условна осуда на казну затвора у трајању од 11 месеци. Окривљена је током поступка порицала извршење дела која јој се стављају на терет. Осуђена је на основу доказа исказа малолетног оштећеног као сведока, исказа сведока ветеринара, налаза и мишљења вештака медицинске струке, налаза и мишљења вештака ветеринарске струке, извештаја лекара, записника ветеринара и фотографија.⁶⁴²

54. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је повредио и злостављао свог пса „мешанца“ црно-жуте боје, тако што га је везао поводцем за куку моторног возила, које је потом стартовао и вукао пса коловозом, на који начин је псу нанео ране, тј. раздеротине на задњим и предњим ногама и повреде ноктију на свим ногама. Окривљени је порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је

⁶³⁹ Пресуда Основног суда у Сурдулици, судска јединица Владичин Хан, бр. К 107/19 од дана 11.12.2019. године.

⁶⁴⁰ Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 3/20 од дана 14.02.2020. године.

⁶⁴¹ Пресуда Основног суда у Прокупљу од дана 10.03.2020. године. Суд је при достављању пресуде анонимизирао број пресуде.

⁶⁴² Пресуда Основног суда у Сомбору бр. 5 К 17/21 од дана 01.06.2022. године.

на основу доказа видео снимка догађаја и извештаја ветеринара са фотографијама као прилозима.⁶⁴³

55. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је убио пса расе „пекинезер“ по имену Кико, у власништву оштећеног, на тај начин што је управљајући путничким возилом на средини коловоза видео пса, који је након упозорења оштећеног „Кико стани“ одмах стао на месту, након чега је окривљени на неких 2-3 метра од пса успорио возило, а у једном тренутку и стао, а након тога је нагло стартовао возило и прегазио пса, не зауставивши се након тога, иако га је оштећени дозивао да стане. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећеног као сведока, исказа сведока очевица догађаја, исказа још троје сведока полицијских службеника, налаза и мишљења вештака саобраћајне струке и извештаја о форензичком прегледу лица места са фотографијама као прилозима.⁶⁴⁴

56. Окривљеној је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је злостављала пса „мешанца“ браон боје са белом њушком, тако што га је 11 и по месеци држала на ланцу у дворишту, без икаквог заклона, редовне хране и воде и тиме код пса изазвала бол и патњу. Јавни тужилац је предложио суду да окривљеној изрекне условну осуду на казну затвора у трајању од три месеца. Окривљена је признала извршење дела, те је на основу доказа признања и фотографија на којима се види њено поступање осуђена на рочишту за изрицање кривичне санкције.⁶⁴⁵

57. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је убио животињу и то своју мачку црне боје, на тај начин што је окривљени у својој кући седео за столом у кухињи и вечерао, када је на сто скочила мачка и узела комад меса и почела да једе те се окривљени изнервирао и отерао мачку која је изашла из куће и почела да бежи кроз двориште, а за то време је окривљени ушао у кућу и из своје спаваће собе извадио ловачку пушку сачмару, изашао из куће и пуцао и убио мачку која се налазила на запуштеној ливади неколико метара од његовог дворишта.⁶⁴⁶

58. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од три месеца зато што је злостављао животињу, на тај начин што је каменом који је нашао поред пута погодио у ногу напуштеног пса који је туда пролазио, изазвавши код пса осећај страха и бола, услед чега је пас зацвилео и побегао са лица места. Јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне условну осуду на казну затвора у трајању од три месеца. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа троје сведока од којих су двоје очевици догађаја.⁶⁴⁷

59. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од четири месеца зато што је у дворишту своје куће, након што је оштећени довео једну кобилу стару четири године како би је упрегли да вуче запрежна кола, упрегли је и кобила није хтела да крене напред, више пута ударио кобилу дрвеним штапом дужине 110 цм, дебљине 2,5-4 цм,

⁶⁴³ Пресуда Основног суда у Бујановцу бр. К 173/22 од дана 07.09.2022. године.

⁶⁴⁴ Пресуда Основног суда у Лесковцу бр. 9 К 477/22 од дана 02.11.2022. године.

⁶⁴⁵ Пресуда Основног суда у Алексинцу бр. К 10/23 од дана 21.02.2023. године.

⁶⁴⁶ Пресуда Основног суда у Лазаревцу од дана 07.03.2023. године. Суд је при достављању пресуде анонимизирао број пресуде.

⁶⁴⁷ Пресуда Основног суда у Новом Саду бр. К 687/21 од дана 20.03.2023. године.

у пределу главе, грудног коша и плећки, након чега је кобила пала на земљу, почела да се тресе и угинула.⁶⁴⁸

60. Тројици окривљених изречена је условна осуда на казну затвора у трајању од четири месеца зато што су заједно и по претходном договору злостављали животиње и то своје коње, на тај начин што су се договорили да испред сеоске продавнице, где је на верски празник Божић био окупљен већи број мештана, организују такмичење у надвлачењу коњских запрега па је један окривљени упрегао два своја коња у запрежна кола, док су у другу запрегу такође упрегнута два коња у власништву друга два окривљена, након чега су запреге са задње стране повезали ланцима док су коњи били упрегнути у супротним смеровима, да би на дат знак за старт кочијаша - окривљени потерали коње да вуку запреге у супротним смеровима. Након краћег надвлачења коњи из једне запреге надјачали су противничке коње, почевши да их вуку у свом смеру, којом приликом је један коњ пао на асфалт, након чега су га противнички коњи неконтролисано вукли по асфалту неколико метара, којом приликом је тај коњ задобио повреде по телу у виду огуљотина. Сва три окривљена су признала извршење дела те су осуђени на основу признања.⁶⁴⁹

61. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од четири месеца зато што је убио пса „мађарског комодора“, на тај начин што је са ножем задао више убода у пределу тела псу у власништву оштећеног. Јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне условну осуду на казну затвора у трајању од четири месеца. Окривљеном се судило у одсуству. Осуђен је на основу доказа исказа сведока, потврде о привремено одузетим предметима, криминалистичке фотодокументације и потврде о алкотестирању.⁶⁵⁰

62. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од четири месеца зато што је злостављао животињу, свог пса расе „пит-бул теријер“, на тај начин што је довео пса у објекат где је организована борба паса, па је свог пса пустио у борбу са другим псом непознатог власника, у којој борби је његов пас повређен. Окривљени се бранио ћутањем. Осуђен је на основу доказа исказа петоро сведока од којих су тројица полицијски службеници, потврде МУП-а о враћању пса окривљеном, криминалистичко-техничке документације, исправе улазнице и службене белешке о техничком прегледу лица места.⁶⁵¹

63. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од четири месеца и новчана казна у износу од 30.000 динара, зато што је из користољубља био домаћин борбе између животиња паса, на тај начин што је непознатим организаторима борбе паса уз уговорену новчану накнаду уступио објекат чији је власник, у којем је одржана најмање једна борба између паса. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му је стављено на терет. Осуђен је на основу доказа исказа четворо сведока од којих су тројица полицијски службеници, криминалистичке фотодокументације, службене белешке о криминалистичко-техничком прегледу и исправе улазнице.⁶⁵²

⁶⁴⁸ Пресуда Основног суда у Зрењанину бр. 3 К 363/13 од дана 25.07.2013. године.

⁶⁴⁹ Пресуда Основног суда у Мионици бр. 2 К 36/14 од дана 04.04.2014. године.

⁶⁵⁰ Пресуда Основног суда у Бачкој Паланци бр. К 3379/2013 од дана 23.04.2014. године.

⁶⁵¹ Пресуда Основног суда у Шапцу, судска јединица Богатић, бр. 7 К 277/14 од дана 22.08.2014. године.

⁶⁵² Пресуда Основног суда у Шапцу, судска јединица Богатић, бр. 7 К 848/12 од дана 16.10.2015. године.

64. Окривљеном је пресудом по основу споразума о признању кривичног дела изречена условна осуда на казну затвора у трајању од четири месеца зато што је у алкохолисаном стању убио два пса расе „теријер“ и то женку жуте боје и мужјака жуто-црне боје у власништву оштећеног, тако што им је везао манилу око врата и обесио их на арматуру, те након што су пси угинули, ставио их је у пластични џак који је везао манилом.⁶⁵³

65. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од четири месеца зато што је у дворишту породичне куће мучио и убио пса расе „теријер“ непознатог власника, тако што му је секиром одсекао ноге, а тупим делом секире смрскао главу. Окривљени је у поступку у потпуности признао извршење дела које му се ставља на терет те је на основу признања осуђен.⁶⁵⁴

66. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од четири месеца зато што је злостављао пса расе „теријер“ у власништву оштећеног, тако што је употребом металне лопате прво тукао пса у свом дворишту, затим га је лопатом избацио кроз капију и наставио да га туче на путу, наносећи му већи број повреда док се пас налазио на путу, притом ударајући га врхом и ивицом лопате, а не само пљоснатим делом, тако да је пас задобио тешке повреде у виду фрактуре чеоне кости, испало му је десно око, задобио је хематом изнад десног ока и „рупу“ у чеоној кости са коштаном опилцима. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећеног као сведока, исказа још двоје сведока очевидаца догађаја и извештаја ветеринара.⁶⁵⁵

67. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од четири месеца зато што је повредио пса „мешанца“ званог Буби, у власништву оштећеног, на тај начин што је испред улазних врата пекаре пришао, сагнуо се до пса којег је држао његов власник, откачио грудњак који је пас имао на себи и на тај начин га ослободио од поводаца па га подигао рукама изнад главе и свом силином бацио на бетон, услед чега је пас повраћао, крварио на потиљачном делу главе, из уста и из носа. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећеног као сведока и исказа још двоје сведока очевидаца догађаја.⁶⁵⁶

68. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од четири месеца зато што је у дворишту своје породичне куће убио пса, тако што је из своје ваздушне пушке испалио један пројектил дијаболу у пса расе „балканац“ у власништву оштећеног, док се пас налазио у његовом дворишту и погодио пса у пределу иза десне плећке и у пределу ребара, након чега је пас отишао према кући оштећеног, где је услед крварења угинуо.⁶⁵⁷

69. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од пет месеци зато што је мучио већи број паса, на тај начин што је у дворишту своје породичне куће држао већи број паса којима је ускраћивао храну и воду и у простору у коме их је држао

⁶⁵³ Пресуда Основног суда у Сремској Митровици бр. К 405/15 од дана 08.09.2015. године.

⁶⁵⁴ Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 115/16 од дана 17.11.2016. године.

⁶⁵⁵ Пресуда Основног суда у Великој Плани бр. 2 К 205/15 од дана 25.11.2016. године.

⁶⁵⁶ Пресуда Основног суда у Врању бр. К 40/20 од дана 04.09.2020. године.

⁶⁵⁷ Пресуда Основног суда у Брусу бр. 1 К 40/22 од дана 18.04.2022. године.

није одржавао хигијену, услед чега су се пси међусобно убијали и јели једни друге, да би једног дана убио штене тако што га је више пута ударио о земљу. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа троје сведока од којих је један очевидац убијања штенета и фотографија на којима се налазе пси.⁶⁵⁸

70. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од пет месеци зато што је злостављао животиње – 69.010 пилића, услед ког злостављања је дошло до угинућа већине пилића, на тај начин што је започео тов 69.010 товних пилића, иако није обезбедио довољну количину хране и адекватне услове за одгој пилића, а посебно грејање, због чега је услед ниских температура у објекту дошло до гомилања пилића у виду „пирамида“ што је изазвало њихово гушење и угинуће. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа троје сведока од којих је један ветеринарски инспектор, записника ветеринарске инспекције, службене белешке ветеринарског инспектора, уговора о закупу пословног простора и отпремнице.⁶⁵⁹

71. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од пет месеци зато што је убио пса, тако што је у свом дворишту угледавши пса расе „мобс“ у власништву оштећених, који је из дворишта оштећених ушао у двориште окривљеног, уперии своју ваздушну пушку, нанишанио и испалио пројектил у пса који се налазио пет метара од њега, погодио пса у тело између трећег и четвртог ребра, услед чега је пас који је био скотан угинуо осам сати након рањавања.⁶⁶⁰

72. Окривљеном и окривљеној је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од шест месеци зато што су мрке медведе женског пола по именима Касандра и Сеида, држали у ограђеном простору, при чему су их мучили на начин што су биле везане ланцима са пробушеном алком кроз горњу и доњу усну, водили их по вашарима и другим скуповима ради мечкарења – играња медведа у такту бубња, а ради се о животињи која припада посебно заштићеној животињској врсти.⁶⁶¹

73. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од шест месеци зато што је мучио и повредио пса женку жуте боје, на тај начин што је у алкохолисаном стању у присуству већег броја људи једном руком ухватио пса и подигао увис, а другом руком га посекао разбијеном пивском флашом више пута и псу нанео вишеструке раздеротине меког ткива и мишића дубине до трахеје, величине ране око 10 цм са отоком и запрљаношћу. Окривљени је делимично признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа делимичног признања, исказа сведока очевица догађаја, исказа сведока који је ветеринар и извештаја ветеринара.⁶⁶²

74. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од шест месеци зато што је у вечерњим часовима убио животињу, на тај начин што је приликом управљања путничким моторним возилом, крећући се путем налетео на једну срну, након

⁶⁵⁸ Пресуда Основног суда у Ваљеву бр. К 40/14 од дана 16.09.2014. године.

⁶⁵⁹ Пресуда Основног суда у Новом Саду бр. К 17896/14 од дана 29.04.2015. године.

⁶⁶⁰ Пресуда Основног суда у Ужицу бр. 3 К 429/21 од дана 21.10.2021. године.

⁶⁶¹ Решење о кажњавању Основног суда у Пожаревцу бр. 77 К 2716/2010 од дана 27.12.2010. године.

⁶⁶² Пресуда Другог основног суда у Београду бр. К 1890/10 од дана 01.03.2011. године.

чега је зауставио возило којим је управљао и више пута арматурним клештима која су се налазила у возилу ударио наведену животињу у пределу главе, те када је срна угинула исту је ставио у возило и одвезао се са лица места. Окривљеном се судило у одсуству. Суд је осудио окривљеног на основу доказа исказа троје сведока од којих је један очевидац догађаја, потврде о привремено одузетим предметима и криминалистичко-техничке документације са фотографијама.⁶⁶³

75. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од шест месеци зато што је у селу у више наврата употребљавајући отрове убио шест паса, тако што је парчиће хране утапао у отров креозан, затим тако натопљене парчиће хране користио као мамац, постављао их у свом дворишту и крај сеоског пута, што је довело до тровања и угинућа паса троје оштећених, а којом приликом су полицијски службеници пронашли код окривљеног најлонску кесу са траговима наведеног отрова, а такође су трагови отрова уочени и на рукама окривљеног. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа троје оштећених као сведока и још троје сведока од којих је један полицијски службеник, записника о увиђају и налаза и мишљења вештака хемијско-технолошке струке.⁶⁶⁴

76. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од шест месеци зато што је убио магарца и коња у власништву оштећених, на тај начин што је из ловачке пушке са неолученим цевима испалио по један хитац у правцу коња и у правцу магарца, наневши им по неколико устрелних и прострелних рана свуда по телу од чега су угинули на лицу места. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа двојице оштећених као сведока, записника о увиђају, криминалистичко-техничке документације, записника о претресању стана и других прострија, потврде о привремено одузетим предметима и обдукционог налаза.⁶⁶⁵

77. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од шест месеци зато што је најпре једног дана затворио све вентилационе отворе објекта у коме се обављао узгој кока носиља и то на страни према својој парцели, због чега се услед недостатка кисеоника угушило 834 коке носиље, а то је исто учинио и наредних дана услед чега је једног дана угинуло још 622 коке, а другог дана је угинуло још 555 кока носиља. Окривљени је током поступка мењао исказ тако што је најпре у претходном поступку признао извршење дела, а касније је током поступка порицао да је извршио дело. Осуђен је на основу своје одбране и доказа исказа троје оштећених као сведока, исказа четворо полицијских службеника као сведока, исказа директора ветеринарског института као сведока, исказа и налаза и мишљења вештака ветеринарске струке и записника ветеринарског института.⁶⁶⁶

78. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од шест месеци зато што је мучио животињу и то змију питона дужине 235 цм, у његовом власништву, која припада посебно заштићеним животињским врстама, тако што ју је ставио у картонску кутију, затим кутију облепио селотејпом и ставио у платнену спортску торбу,

⁶⁶³ Пресуда Основног суда у Зрењанину бр. 6 К 660/11 од дана 26.12.2012. године.

⁶⁶⁴ Пресуда Основног суда у Јагодини бр. 10 К 744/12 од дана 27.03.2013. године.

⁶⁶⁵ Пресуда Основног суда у Новом Саду бр. К 2993/12 од дана 13.09.2013. године.

⁶⁶⁶ Пресуда Основног суда у Јагодини бр. 10 К 1342/10 од дана 25.09.2013. године.

након чега је торбу ставио у бункер за пртљак аутобуса са намером да торбу са змијом преузме на аутобуској станици на Златибору, услед чега су змији нанете физичке и психичке патње и што је могло довести до дехидратације и угинућа змије. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа признања, исказа сведока, извештаја о криминалистичко-техничком прегледу лица места, криминалистичко-техничке документације и извештаја ветеринарске инспекције. Против другог окривљеног, коме је стављено на терет подстрекавање на наведено дело, пресудом је оптужба одбијена јер је јавни тужилац одустао од гоњења, зато што је окривљени за исто дело већ осуђен пресудом прекршајног суда на новчану казну.⁶⁶⁷

79. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од шест месеци зато што је злостављао и повредио животињу, тако што је коња беле боје чији је био држалац, који се вукући запрежна кола услед изнемоглости оклизнуо и пао на коловоз, ударио више пута пластичном шипком по телу како би га подигао и том приликом нанео му повреде у виду убудне ране на десном буту величине 3 цм, површне одеротине на десном скочном зглобу величине 7-8 цм и површне ране испод леве плећке величине 5-6 цм. Окривљени је делимично признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа делимичног признања, исказа петоро сведока од којих су троје очевици догађаја, записника ветеринарског инспектора, решења ветеринарског инспектора о одузимању животиње коња и извештаја ветеринарске станице.⁶⁶⁸

80. Двојици окривљених су пресудом по основу споразума о признању кривичног дела изречене условне осуде на казне затвора у трајању од шест месеци и новчане казне у износу од 30.000 динара, зато што су заједно и по претходном договору из користољубља организовали борбу паса расе „пит-бул“, тако што су претходно заједнички, а у намери да повремено учествују на уговореним борбама паса, купили пса расе „пит-бул“, а затим уговорили и финансирали борбу паса у којој је учествовао и њихов пас и пас у власништву одгајивачнице из Београда.⁶⁶⁹

81. Окривљеном је пресудом по основу споразума о признању кривичног дела изречена условна осуда на казну затвора у трајању од шест месеци зато што је убио четири штенета старости око месец дана, на тај начин што је металном лопатом са дрвеном дршком дужине 117 цм, штенцима задао неколико удараца у пределу главе док их није усмртио.⁶⁷⁰

82. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од шест месеци зато што је повредио животињу, на тај начин што је металним вилама ударио пони коња браон-беле боје у пределу главе, задавши му лаку телесну повреду у виду огреботине изнад десног ока дужине 5-6 цм, ширине 1-2 цм, из које се цедио сукрвичави исцедак и у виду благог отока у том пределу. Током поступка јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне условну осуду. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет, а осуђен је на основу доказа признања, службене белешке о предузетим радњама полиције и налаза и мишљења ветеринара.⁶⁷¹

⁶⁶⁷ Пресуда Основног суда у Панчеву бр. 4 К 1325/12 од дана 14.04.2014. године.

⁶⁶⁸ Пресуда Основног суда у Јагодини бр. 6 К 137/15 од дана 01.10.2015. године.

⁶⁶⁹ Пресуда Основног суда у Сремској Митровици бр. К 276/15 од дана 12.10.2015. године.

⁶⁷⁰ Пресуда Трећег основног суда у Београду од дана 14.03.2016. године. Суд је при достављању пресуде анонимизирао број пресуде.

⁶⁷¹ Пресуда Основног суда у Сенти бр. К 63/17 од дана 10.05.2017. године.

83. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од шест месеци зато што је повредио пса „лабрадора“ у власништву оштећеног, на тај начин што је у пешачкој зони где је кретање возила забрањено, својим возилом прегазео пса за време док је лежао, услед чега је пас задобио повреде. Јавни тужилац је током поступка предложио суду да окривљеном изрекне условну осуду. Окривљени је у потпуности признао извршење дела те је осуђен на основу доказа признања, исказа оштећеног као сведока, исказа још двоје сведока и извештаја ветеринара.⁶⁷²

84. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од шест месеци зато што је злостављао два пса непознате расе, које је чувао и држао у дворишту своје куће, тако што је псе најпре ставио у одвојене пвц мрежасте цакове, затим завезао цакове тако да пси у њима не могу да се померају нити могу да изађу из цакова, након чега је изашао из дворишта, а псе оставио заточене у цаковима, да би сведок која живи у суседном дворишту и која је са члановима своје породице била узнемирена призором заточених паса који су непрестано цвилели, о догађају обавестила полицију, те су полицијски службеници при интервенцији пресекли везице којима су били везани цакови и на тај начин ослободили псе. Током поступка јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне условну осуду. Окривљени је порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа двоје сведока од којих је један очевидац догађаја, а други полицијски службеник.⁶⁷³

85. Окривљеној је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од шест месеци зато што је повредила и злостављала мачку старости два месеца, на тај начин што је маче шутнула пет пута ногом и нанела му повреду левог ока, након чега је на упозорење присутних грађана да престане са шутирањем мачке изјавила „убијањем мачака продужава се сопствени живот“. Окривљена је признала извршење дела које јој се ставља на терет те је на основу признања осуђена на рочишту за изрицање кривичне санкције.⁶⁷⁴

86. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од шест месеци зато што је мучио већи број животиња у власништву оштећене, на тај начин што је био ангажован од стране оштећене да води бригу о псима расе „напуљски мастиф“ у одгајивачници и да их свакодневно храни и чисти боксеве, шета, припрема за изложбу и по потреби води код ветеринара, што је он неко време радио, а затим престао да извршава своје обавезе односно да храни псе за које је храна била обезбеђена и довожена на адресу одгајивачнице те их је занемаривао, услед чега је дошло до изгладњавања паса и смрти два пса као последице крајњег стадијума изгладнености.⁶⁷⁵

87. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од шест месеци зато што је напуштеног пса затекао како носи кокошку из његовог дворишта низ улицу, изнервирао се, потом узео своју ловачку пушку, кренуо низ улицу за псом, пуцао у његовом правцу и погодио га, након чега је случај пријављен полицији и приликом вршења увиђаја пас је још увек давао знаке живота, а накнадно је угинуо од последица рањавања. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет истичући да му није жао

⁶⁷² Пресуда Основног суда у Крагујевцу бр.7 К 801/19 од дана 13.03.2020. године.

⁶⁷³ Пресуда Основног суда у Пожаревцу бр. 78 К 266/20 од дана 28.10.2020. године.

⁶⁷⁴ Пресуда Основног суда у Нишу бр. 4 К 222/2021 од дана 11.05.2021. године.

⁶⁷⁵ Пресуда Првог основног суда у Београду бр. 36 К 443/2021 од дана 31.05.2021. године.

што је убио пса. Осуђен је на основу доказа признања, записника о увиђају, извештаја ветеринара и потврде о привремено одузетим предметима.⁶⁷⁶

88. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од шест месеци зато што је у дворишту породичне куће повредио пса „мешанца“ црне боје, старости око шест месеци, у власништву оштећеног, на тај начин што је видевши три пса без поводца, која су била у шетњи са својим власником, који пси су појурили кокошке окривљеног, ушао у кућу, узео ловачку пушку у власништву свога унука и испалио ловачку патрону, наневши псу девет улазних рана у пределу лопатице, грудног коша и бутне регије. Јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне условну осуду. Окривљени је делимично признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећеног као сведока који је био очевидац догађаја, исказа још двоје сведока од којих је један ветеринар, извештаја о форензичком прегледу лица места, извештаја ветеринарске амбуланте и налаза и мишљења вештака форензичара.⁶⁷⁷

89. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од седам месеци и мера безбедности одузимања предмета и то птице лабуда „грбца“, зато што је повредио и мучио животињу која припада посебно заштићеним животињским врстама, тако што је ухватио на Дунаву птицу лабуда „грбца“, однео га у своју кућу где је одсекао лабуду летна пера како би га спречио да лети и држао га у свом дворишту до доласка надлежне инспекције. Окривљени је делимично признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа делимичног признања, исказа сведока, записника ветеринарског инспектора, потврде ветеринарског инспектора о привременом одузимању предмета – птице лабуда „грбца“ и записника о приспећу животиње ЗОО врта Палић.⁶⁷⁸

90. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од осам месеци зато што је убио пса, тако што је на отворима оградe која раздваја два стамбена објекта поставио замке у виду жичаних омчи па када је пас „мешанац“ у власништву оштећеног ушао у постављену замку, жичана омча му се стегла око врата, а окривљени је пришао носећи дрвену држаљу, руком подигао пса са омчом, а затим дрвеном држаљом ударио пса неколико пута по телу од чега је пас угинуо. Окривљени је делимично признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа делимичног признања, исказа оштећеног као сведока који је очевидац догађаја и потврде о привремено одузетим предметима.⁶⁷⁹

91. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од једне године зато што је убио пса, тако што је под дејством алкохола од 2,10 промила, у дворишту куће у којој живи са оштећеним, након краће расправе са оштећеним, из свог дела куће узео нож дужине сечива 20 цм и истим задао један убод у врат псу „мешанцу“ по имену Маза у власништву оштећеног па је када је пас пао на траву, из куће је узео секиру и металним делом секире задао више удараца псу по глави од чега је пас угинуо. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа двоје сведока од којих је један полицијски службеник, потврде о привремено

⁶⁷⁶ Пресуда Основног суда у Великој Плани бр. 3 К 43/21 од дана 13.01.2022. године.

⁶⁷⁷ Пресуда Основног суда у Врању бр. К 238/22 од дана 10.01.2023. године.

⁶⁷⁸ Пресуда Основног суда у Панчеву бр. 5 К 3625/10 од дана 24.05.2011. године.

⁶⁷⁹ Пресуда Првог основног суда у Београду бр. 22 К 2277/12 од дана 28.05.2012. године.

одузетим предметима, записника о увиђају са фотографијама као прилозима и извештаја о криминалистичко-техничком прегледу лица места.⁶⁸⁰

92. Окривљеном је изречена условна осуда на казну затвора у трајању од једне године и новчана казна у износу од 20.000 динара зато што је у свом дворишту, у више наврата организовао борбе између паса које узгаја, расе „пит-бул“ и „стафорд“, у намери да њиховим борбама повећа вредност паса приликом продаје. Јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне условну осуду и новчану казну у износу од 20.000 динара. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет те је на основу признања осуђен на рочишту за изрицање кривичне санкције.⁶⁸¹

93. Окривљени је осуђен на казну рада у јавном интересу у трајању од 360 часова који ће бити обављен за време од шест месеци, зато што је из легла у коме се оштенила куја извадио четири штенета, које је лишио живота ударцима о земљу, након чега их је ставио у пвц цак. Јавни тужилац је предложио суду да му изрекне казну рада у јавном интересу, а ако се окривљени са тим не сагласи да му суд изрекне новчану казну у износу од 100.000 динара. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет те је на основу признања осуђен на рочишту за изрицање кривичне санкције.⁶⁸²

94. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 10.000 динара зато што је водећи сопствену краву улицом исту мучио, на начин што је чекићем тежине пола килограма краву више пута ударао по леђима и сапима, услед којих удараца је крава пала и остала лежећи на путу. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен на основу доказа исказа петоро сведока од којих је један сведок очевидац догађаја и један сведок је ветеринарски инспектор и записника ветеринарског инспектора.⁶⁸³

95. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 10.000 динара зато што је убио пса, на тај начин што је испред улазних врата куће оштећене, мотиком са дрвеном држаљом коју је претходно узео из подрума своје породичне куће, без повода и разлога више пута ударио у главу пса расе „лабрадор“ у власништву оштећене и том приликом га је лишио живота. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа признања, исказа оштећеног као сведока, исказа још двоје сведока, налаза и мишљења вештака психијатра и потврде о привремено одузетим предметима.⁶⁸⁴

96. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 20.000 динара зато што је убио пса расе „ротвајлер“ у власништву оштећеног, на тај начин што је свињске изнутрице утопио у отровну хемикалију креозан жуте боје, а затим их убацио у двориште оштећеног где је боравио његов пас. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа изјаве оштећеног као сведока и потврде о привремено одузетим предметима и то кутије у којој је био креозан, а која је нађена у шупи окривљеног.⁶⁸⁵

⁶⁸⁰ Пресуда Основног суда у Панчеву бр. 5 К 2025/10 од дана 14.05.2010. године.

⁶⁸¹ Пресуда Основног суда у Новом Саду бр. К 650/20 од дана 04.09.2020. године.

⁶⁸² Пресуда Основног суда у Новом Саду бр. К 837/15 од дана 09.07.2015. године.

⁶⁸³ Пресуда Општинског суда у Шиду бр. К 340/06 од дана 13.04.2007. године.

⁶⁸⁴ Пресуда Основног суда у Ужицу бр. 1 К 885/10 од дана 18.04.2011. године.

⁶⁸⁵ Пресуда Основног суда у Нишу бр. 1 К 3782/11 од дана 21.02. 2012. године.

97. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 20.000 динара зато што је у својој башти из пушке убио свињу домаће расе црне боје, са белим тачкама, тежине 35-40 кг, у власништву оштећене.⁶⁸⁶

98. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 20.000 динара зато што је злостављао животињу, на тај начин што је из свог дворишта пуцао из ваздушне пушке на мачку у власништву оштећене, те је мачку погодио и повредио у пределу тела. Током поступка јавни тужилац је предложио суду да окривљеног осуди на новчану казну у износу од 20.000 динара. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет те је на основу признања осуђен.⁶⁸⁷

99. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 25.000 динара зато што је у шуми у близини сеоског пута за планину, из свог пиштоља убио пса „мешанца“ беле боје, у власништву оштећеног.⁶⁸⁸

100. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 30.000 динара зато што је убио пса расе „српски гонич“ у власништву оштећеног, на тај начин што је из ловачке пушке испалио два патрона у пса и тим хицима га усмртио, а два месеца касније је опет убио једног пса црвено-беле боје испаливши из ловачке пушке патрон у пса. Окривљени је током поступка порицао извршење дела. Осуђен је на основу доказа исказа оштећеног као сведока, потврде о привремено одузетим предметима, обдукционог налаза, криминалистичко-техничке документације и службених белешки полицијских службеника.⁶⁸⁹

101. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 30.000 динара зато што је убио штене „мешанца“ у власништву оштећеног, на тај начин што је уочио пса који је дошао у близину његовог дворишта, из куће узео ловачку пушку и пуцао у правцу пса и убио га. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа признања, исказа оштећеног као сведока који је био очевидац догађаја, потврде о привремено одузетим предметима и криминалистичко-техничке документације.⁶⁹⁰

102. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 30.000 динара зато што је у селу у близини своје куће ловачком пушком убио пса „мешанца“ у власништву оштећеног и његовог малолетног сина. Окривљени је делимично признао да је извршио дело које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа делимичног признања, исказа оштећеног као сведока, исказа сведока ветеринара и криминалистичко-техничке документације са фотографијама.⁶⁹¹

103. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 30.000 динара зато што је убио домаћег пса званог Џеки, у власништву оштећеног, тако што је најпре пса ухватио и везао пластичним канапом, а затим га након четири дана одвезао и на свом плацу иза помоћних просторија амбара и куће, обесио канапом о дрво. Окривљени је током поступка мењао исказ, најпре је на саслушању од стране полиције признао извршење дела, а касније

⁶⁸⁶ Пресуда Основног суда у Петровцу на Млави од дана 20.07.2020. године. Суд је при достављању пресуде анонимизирао број пресуде.

⁶⁸⁷ Пресуда Основног суда у Великој Плани бр. К 412/21 од дана 24.11.2021. године.

⁶⁸⁸ Пресуда Основног суда у Горњем Милановцу бр. К 26/21 од дана 25.02.2021. године.

⁶⁸⁹ Пресуда Основног суда у Чачку бр. К 686/10 од дана 17.05.2010. године.

⁶⁹⁰ Пресуда Основног суда у Чачку бр. К 8957/10 од дана 12.11.2010. године.

⁶⁹¹ Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 1565/2010 од дана 25.03.2011. године.

током поступка је делимично признао извршење дела. Осуђен је на основу своје одбране и доказа исказа оштећеног као сведока, исказа сведока који је полицијски службеник, записника о увиђају и криминалистичко-техничке документације која садржи фотографије.⁶⁹²

104. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 30.000 динара зато што је убио штене расе „лабрадор“ у власништву оштећене, тако што је ухватио пса и ножем му задао један убод у врат са леве стране од које повреде је пас убрзо угинуо. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа признања, исказа оштећене као сведока, исказа још једног сведока, криминалистичко-техничке документације и извештаја ветеринара.⁶⁹³

105. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 30.000 динара зато што је злоставио животињу пса расе „бели швајцарски овчар“ у власништву оштећеног, на тај начин што је пса отровао супстанцом жуте боје, креозаном, тако што му је бацио саламу помешану са наведеним отровом и посипао га њиме по грудима, њушци и ногама, као и околни простор кућице у коју је пас смештен, услед чега је пас имао здравствених проблема и због чега му је пружена нужна ветеринарска помоћ. Окривљени је порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећеног као сведока, потврде о привремено одузетим предметима – девет парчића жуте боје одређене супстанце, записника о претресању стана и других просторија, извештаја ВМА о резултатима хемијске анализе и записника о инспекцијском прегледу ветеринаског инспектора.⁶⁹⁴

106. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 30.000 динара зато што је мучио и убио животињу, тако што је након вербалног сукоба са својим укућанима, а након конзумирања алкохолних пића и лекова, кухињском сатаром у дворишту куће најпре неколико пута ударио по глави штене, а потом му одсекао главу. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа признања, записника о увиђају, криминалистичко-техничке документације, налаза вештака медицинске струке и извештаја психијатра.⁶⁹⁵

107. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 30.000 динара зато што је ногом шутирао краве у стаду које је њихов власник, оштећени, терао на испашу. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећеног као сведока и исказа тројице сведока очевидаца догађаја.⁶⁹⁶

108. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 30.000 динара и изречена му је мера безбедности одузимања предмета и то 16 птица од чега 14 штиглица и две цајзле, зато што је злостављао животиње на тај начин што је најпре на ливади поставио металне клинове и кончану мрежу, а затим са тако постављеном мрежом заробио 16 птица и то 14 штиглица и 2 цајзле и онда их држао у четири кавеза за птице. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа двоје

⁶⁹² Пресуда Основног суда у Параћину бр. 4 К 34/11 од дана 28.03.2011. године.

⁶⁹³ Пресуда Основног суда у Сомбору бр. 4 К 1405/11 од дана 12.12.2011. године.

⁶⁹⁴ Пресуда Основног суда у Параћину бр. 4 К 1156/11 од дана 16.01.2012. године.

⁶⁹⁵ Пресуда Основног суда у Суботици бр. 10 К 292/12 од дана 19.03.2012. године.

⁶⁹⁶ Пресуда Основног суда у Сомбору бр. 1 К 39/11 од дана 27.04.2012. године.

сведока од којих је један полицијски службеник, потврде о привремено одузетим предметима и криминалистичко-техничке документације.⁶⁹⁷

109. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 30.000 динара зато што је из дворишта своје породичне куће злостављао пса расе „српски гонич“ у власништву оштећене, тако што га је повредио ваздушном пушком док се пас налазио испред његове ограде, наневши му лаку телесну повреду у виду раздеротине у пределу десне лопатице дубине око 3 мм. Окривљени је порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећеног као сведока који је био очевидац догађаја, исказа још једног сведока, изјаве ветеринара, потврде о привремено одузетим предметима и налаза и мишљења вештака кинолога.⁶⁹⁸

110. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 30.000 динара зато што је злостављао и лишио живота штене „мешанца“ црно-беле боје, старости 3-4 месеца, на тај начин што га је стакленом флашом више пута ударио у пределу главе и кичме, од којих удараца је угинуло, након чега га је бацио у контејнер. Окривљеном се судило у одсуству. Осуђен је на основу доказа исказа троје сведока од којих су двојица полицијски службеници, извештаја ветеринара и криминалистичко-техничке документације.⁶⁹⁹

111. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 30.000 динара зато што је у кафани, љут што није имао више пара код себе, а пиће нису хтели да му служе без плаћања, најпре разбио једну стаклену чашу о под, а затим је штене непознате расе које је донео са собом треснуо о под, које је од ударца задобило повреде од којих је одмах угинуло. Током поступка јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне новчану казну у износу од 50.000 динара. Окривљени је порицао да је извршио дело које му је стављено на терет, а осуђен је на основу доказа исказа сведока очевица догађаја, записника о увиђају и криминалистичке документације која садржи и фотографије угинулог пса.⁷⁰⁰

112. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 30.000 динара зато што је на сеоском путу испред дворишта оштећеног убио ловачког пса расе „посавац“, мушког пола, жуто-беле боје, звани Лисо, у власништву оштећеног, тако што је пса убо вилама у пределу горње леве половине грудног коша, услед чега је пас искрварио и угинуо. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећеног као сведока и исказа још једног сведока који су били очевици догађаја, исказа полицијског службеника који је вршио увиђај, исказа ветеринара који је вршио обдукцију, записника о увиђају и обдукционог налаза.⁷⁰¹

113. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 30.000 динара зато што је пролазећи тротоаром повредио пса расе „теријер“, по имену Цеки, у власништву оштећене, тако што га је у два наврата испрскао бибер спрејем, на њега испразнио електрошокер, да би га потом убо сечивом ножа дужине око 11 цм наневши му повреду у виду убодне ране на кичми, која повреда му је санирана од стране ветеринара. Окривљени је делимично признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа делимичног

⁶⁹⁷ Пресуда Основног суда у Нишу бр. 19 К 1844/12 од дана 05.07.2013. године.

⁶⁹⁸ Пресуда Основног суда у Књажевцу бр. 6 К 28/14 од дана 29.05.2014. године.

⁶⁹⁹ Пресуда Основног суда у Сурдулици, судска јединица Владичин Хан, бр. К 261/14 од дана 02.12.2015. године

⁷⁰⁰ Пресуда Основног суда у Неготину бр. 1 К 110/2015 од дана 22.01.2016. године.

⁷⁰¹ Пресуда Основног суда у Мионици бр. К 123/16 од дана 28.10.2016. године.

признања, исказа оштећене као сведока, исказа још једног сведока, записника о увиђају, извештаја о форензичком прегледу лица места и исправе рачуна ветеринарске амбуланте.⁷⁰²

114. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 35.000 динара зато што је повредио и мучио животињу, на тај начин што је пришао псу црне боје, који је лежао испред улаза на ћошку стамбене зграде и без икаквог разлога и повода га ударио великим гвозденим чекићем мацолом у пределу зглоба предње десне ноге, од ког ударца је пас зацвилео и храмајући се удаљио. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа сведока очевица и исказа сведока председника удружења за заштиту животиња коме је још један очевидац пријавио случај.⁷⁰³

115. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 40.000 динара зато што је убио пса расе „шарпланинац“ у власништву оштећеног, на тај начин што је дрвеном мотиком дужине 1 м ударао пса у пределу главе док је био заглављен оковратником и делом ланца у оближњи жбун на сеоском путу. Окривљени је у потпуности признао извршење дела које му се ставља на терет, те је осуђен на основу доказа признања, исказа оштећеног као сведока, исказа још једног сведока и потврде о привремено одузетим предметима.⁷⁰⁴

116. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 40.000 динара зато што је у селу на ливади секиром ударио једну краву у пределу кука и једног јунца у пределу левог колена у власништву оштећеног, који су изашли на пашу и том приликом им нанео повреде и то крави у пределу бутног дела леве ноге, а јунцу посекотину испод зглоба колена прве леве ноге. Током поступка окривљени је порицао извршење дела, а осуђен је на основу доказа исказа оштећеног као сведока који је очевидац догађаја, извештаја ветеринара и налаза и мишљења вештака ветеринарске струке са прилогом фотографија на којима су повређене животиње.⁷⁰⁵

117. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 50.000 динара зато што је са моста на реци Велика Морава бацио у реку свог пса Гарија, црне длаке, непознате расе и на тај начин га убио. Окривљени је делимично признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа делимичног признања, исказа још троје сведока од којих су двоје очевици догађаја и стручног мишљења вештака ветеринарске струке.⁷⁰⁶

118. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 50.000 динара зато што је на подручју села пуцањем из своје ловачке пушке тешко телесно повредио јединку строго заштићене животињске врсте птицу „мишара“, због чега је потом услед очигледне немогућности да рањена птица преживи, у оближњем потоку по усменој наредби представника оштећеног Друштва за заштиту и проучавање птица Србије, из хуманих разлога птицу усмртио ловачком пушком. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа пуномоћника оштећеног,

⁷⁰² Пресуда Основног суда у Лесковцу бр. 3 К 159/21 од дана 23.02.2023. године.

⁷⁰³ Пресуда Општинског суда у Јагодини бр. К 321/09 од дана 10.09.2009. године.

⁷⁰⁴ Пресуда Основног суда у Врању бр. К 710/11 од дана 24.08.2011. године.

⁷⁰⁵ Пресуда Основног суда у Лебану од дана 11.03.2015 године. Суд је при достављању пресуде анонимизирао број пресуде.

⁷⁰⁶ Пресуда Општинског суда у Параћину бр. К 396/08 од дана 17.11.2008. године.

исказа још троје сведока, записника Министарства животне средине и просторног планирања – сектор за контролу и надзор и фотографија рањене птице.⁷⁰⁷

119. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 50.000 динара зато што је убио животињу пса „мешанца“ црне боје, старости око два месеца, у власништву оштећеног, тако што је након што је пас ушао у његово двориште затворио улазну капију и пса ударио дрвеном мотком у пределу главе, од којих повреда је пас угинуо, а онда га одвукао и оставио у близини бунара. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећеног као сведока и исказа још једног сведока, обојица очевици догађаја, записника ветеринарског инспектора, извештаја ветеринарског института и криминалистичко-техничке документације.⁷⁰⁸

120. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 50.000 динара зато што је злостављао једног пса жуте боје, на тај начин што је у ограђеном простору у који је доведен и остављен пас, а у ком простору се и окривљени налазио и након уношења у тај простор од стране непознатог лица још једног пса црне боје и спонтаног почетка међусобне борбе између ова два пса, током те борбе у више наврата, а нарочито када је борба на кратко престајала, пса жуте боје нахушкавао на пса црне боје, што је исто чинило и непознато лице са псом црне боје, а при којој борби су пси уједајући један другог задобијали повреде по телу. Окривљени је делимично признао извршење дела које му се ставља на терет, те је осуђен на основу доказа делимичног признања, исказа сведока очевици догађаја и видео снимка који је снимак догађаја.⁷⁰⁹

121. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 50.000 динара зато што је испред улазне капије у његово двориште, из ловачке пушке једним метком убио пса „мешанца“, мужјака старог око две године, у власништву оштећеног који је његов брат од ујака.⁷¹⁰

122. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 50.000 динара зато што је убио две животиње и то овцу и овна у власништву оштећеног, тако што је након што је у непосредној близини дворишта своје породичне куће затекао стадо оваца да пасу траву, ушао у кућу, узео један нож, потом изашао из куће и кренуо према овцама те је ножем најпре задао један убод овну у пределу тела, а затим истим ножем гађао у правцу једне овце која је од силине убода одмах угинула. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет, те је осуђен на основу доказа признања и исказа оштећеног као сведока.⁷¹¹

123. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 50.000 динара зато што је у копненој зони безбедности у војној бази повредио и злостављао животињу, а дело је учинио према већем броју животиња, тако што је најпре једног пса ударио ногом у пределу тела, да би након тога другог пса руком подигао са земље, а потом га ногом ударио у главу, услед чега је тај пас пао на земљу и остао да лежи на тлу.⁷¹²

⁷⁰⁷ Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 62/11 од дана 10.01.2012 године.

⁷⁰⁸ Пресуда Основног суда у Нишу бр 8 К 2673/10 од дана 19.04.2012. године.

⁷⁰⁹ Пресуда Основног суда у Бору бр. К 14/2014 од дана 12.02.2014. године.

⁷¹⁰ Пресуда Основног суда у Ужицу бр. 3 К 260/14 од дана 03.07.2014. године.

⁷¹¹ Пресуда Основног суда у Ужицу бр. 1 К 533/14 од дана 19.12.2015. године.

⁷¹² Пресуда Основног суда у Ужицу бр. 1 К 501/18 од дана 14.11.2018. године.

124. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 50.000 динара зато што је убио мачку бело-сиве боје у власништву оштећене, на тај начин што је стојећи у дворишту своје куће из ловачке пушке пуцао у мачку у тренутку када се налазила у његовом дворишту и усмртио је, након чега је леш мачке ставио у бели џак и однео га. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећене као сведока која је очевидац догађаја, исказа још четворо сведока, налаза и мишљења вештака балистичке струке и потврде о привремено одузетим предметима.⁷¹³

125. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 50.000 динара зато што је повредио пса „мешанца“ старости око осам година, тежине 7 кг, у власништву оштећеног, тако што га је оштрим предметом посекао по грудима у пекторалној регији између рамених зглобова, наневши му посекотине дужине 15 цм. Током поступка окривљени је порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећеног као сведока, исказа двоје сведока од којих је један ветеринар, налаза и мишљења вештака медицинске струке, извештаја ветеринарске амбуланте и приложених фотографија.⁷¹⁴

126. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 50.000 динара зато што је убио животињу, на тај начин што је пришао псу „мешанцу“ црне боје, који је спавао на трави поред трафике и из ваздушне пушке пуцао у пса и убио га.⁷¹⁵

127. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 50.000 динара зато што је зауставио своје возило испред куће оштећене, из возила извадио кесу розе боје, а из кесе извукао храну, провукао руку са храном у којој је био отров кроз капију куће оштећене и употребио отров да убије пса „мешанца“ оштећене, који је услед тога угинуо. Током поступка јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне новчану казну у износу од 50.000 динара. Окривљени је порицао да је извршио дело за које му се суди, а осуђен је на основу доказа исказа оштећене, снимка са сигурносне камере, записника о увиђају, обдукционог налаза и извештаја о токсиколошкој анализи.⁷¹⁶

128. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 60.000 динара зато што је по доласку у двориште породичне куће пришао ограђеном простору у коме се налазио пас непознате расе, по имену Бундаш, чији је суддржалац био окривљени, те је комадима цигле гађао и погодио пса, услед чега је пас угинуо, а затим је напустио лице места.⁷¹⁷

129. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 60.000 динара зато што је на ливади убио пса, тако што је, када се налазио у свом дворишту и када је чуо лавез пса и видео да пас јури његове овце, ушао у кућу и узео ваздушну пушку, уперио и пуцао у правцу пса расе „српски гонич“ у власништву оштећеног, при чему је хитац погодио пса у пределу леве стране трупа код плећке што је довело до угинућа пса.⁷¹⁸

130. Окривљеном је утврђена новчана казна у износу од 100.000 динара зато што је злостављао и повредио већи број животиња, на тај начин што је управљајући трактором на коме је био монтиран плуг дошао на посед на коме се налазило 70 крава и јуница у

⁷¹³ Пресуда Основног суда у Сомбору бр. 6 К 206/20 од дана 04.09.2020. године.

⁷¹⁴ Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 311/20 од дана 10.05.2021. године.

⁷¹⁵ Пресуда Основног суда у Суботици бр. 7 К 442/22 од дана 06.09.2022. године.

⁷¹⁶ Пресуда Основног суда у Неготину бр. 2 К 196/2022 од дана 22.11.2022. године.

⁷¹⁷ Пресуда Основног суда у Бечеју бр. 7 К 303/2017 од дана 07.12.2017. године.

⁷¹⁸ Пресуда Основног суда у Ужицу бр. 1 К 539/19 од дана 19.11.2019. године.

власништву оштећеног, а затим ушао трактором међу животиње и ударио плугом и теговима трактора понаособ две јунице и пет крава и тако их повредио. Окривљени је том приликом угрозио и сигурност оштећене која је стајала крај ових крава и јуница и чувала их, тако што је трактором кренуо према њој те се оштећена у страху за своју сигурност измакла у страну, а након чега је окривљени изашао из трактора, крену убрзано ка оштећеној и упутио јој претње, чиме је извршио кривично дело угрожавање сигурности, за шта му је утврђена новчана казна у износу од 100.000 динара. Окривљеном је као јединствена казна за оба дела изречена новчана казна у износу од 200.000 динара. Окривљени је у поступку порицао извршење дела које му се стављају на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећене као сведока, исказа четворо сведока од којих су двоје очевици догађаја, а један је ветеринарски инспектор, записника ветеринарске инспекције, извештаја ветеринара, извештаја лекара специјалисте и записника о контроли алкохола у крви окривљеног.⁷¹⁹

131. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 100.000 динара зато што је убио коње и то кобилу и ждребе расе „домаћи брдски коњ“, која раса је проглашена аутохтоном расом домаћих животиња и угроженом аутохтоном расом, а који коњи су у власништву оштећеног, на тај начин што је својом ловачком пушком одстрелио наведене животиње, а затим са коња одрао кожу и извадио изнутрице, а месо животиња понео са собом. Окривљени је у поступку признао да је извршио дело које му је стављено на терет, на основу чега је осуђен.⁷²⁰

132. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 100.000 динара зато што је у дворишту општине у којој је запослен убио животињу, тако што је једног напуштеног пса обесио на чекрк од бунара и задао му два удараца дрвеним штапом у пределу главе и врата, а који је од задобијених удараца угинуо. Током поступка јавни тужилац је предложио суду да окривљеног осуди на казну затвора у трајању од три месеца. Окривљени је делимично признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа делимичног признања, исказа двоје сведока од којих је један очевидац догађаја, а други полицијски службеник, исказа вештака медицинске струке, његовог налаза и мишљења и увида у снимак на цд-у који представља снимак догађаја.⁷²¹

133. Окривљени је осуђен на новчану казну у износу од 120.000 динара зато што је убио два пса и то једног пса „мешанца“ црне боје и једног пса расе „вучјак“, ударцем цигле односно ударцем комада бетона по главама животиња, након чега је убијене псе бацио у једну рупу пуну воде која се налазила на 20-ак метара од његове куће.⁷²²

134. Окривљени је осуђен на казну затвора у трајању од 30 дана, коју ће издржати у просторијама у којима станује без примене мера електронског надзора, зато што је у току породичне свађе са братом и снахом узео секиру, ударио пса у пределу главе и усмртио га. Током поступка јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне казну затвора у трајању од 30 дана коју ће издржавати у „кућном затвору“. Окривљени је признао извршење

⁷¹⁹ Пресуда Основног суда у Сомбору бр. К 278/13 од дана 21.05.2013. године.

⁷²⁰ Пресуда Основног суда у Пироту бр. 3 К 245/2020 од дана 20.04.2021. године.

⁷²¹ Пресуда Основног суда у Сенти бр. К 968/19 од дана 22.09.2021. године.

⁷²² Пресуда Основног суда у Сенти бр. 3 К 809/15 од дана 29.02.2016. године.

дела које му се ставља на терет те је на основу признања осуђен на рочишту за изрицање кривичне санкције.⁷²³

135. Окривљени је осуђен на казну затвора у трајању од једног месеца зато што је повредио кобилу која је у његовом власништву, тако што је у помоћној просторији у дворишту породичне куће кобили ножем задао убод у пределу десне стране врата, у нивоу душника, наневши јој повреду у виду убодне ране дубине 2-3 цм.⁷²⁴

136. Један окривљени је осуђен на казну затвора у трајању од два месеца и изречена му је мера безбедности одузимања предмета извршења кривичног дела и то мрког медведа, зато што је у свом дворишту држао животињу која спада у групу заштићених животињских врста и то мрког медведа женског пола, старости око 45 година, затвореног и везаног за дрво, при чему га је мучио на начин што га је везаног ланцима водио по вашарима и другим скуповима. Други окривљени је осуђен на казну затвора у трајању од 30 дана и изречена му је мера безбедности одузимања предмета извршења кривичног дела и то мрког медведа, зато што је држао мрког медведа женског пола, старости око 30 година, везаног за дрво у каналу испод брежуљка у близини куће и мучио га тако што га је везаног водио по вашарима и другим скуповима. Окривљени су делимично признали извршење дела које им се стављају на терет. Осуђени су на основу доказа делимичног признања, записника о инспекцијском надзору ловног инспектора и извештаја полицијских службеника.⁷²⁵

137. Окривљени је осуђен на казну затвора у трајању од три месеца зато што је убио пса непознате расе, беле боје, на тај начин што га је испред угоститељских објеката шутирао ногама. Окривљени је током поступка порицао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа исказа четворо сведока, криминалистичко-техничке документације са фотографијама као прилозима и записника о испитивању лица да ли има алкохола у организму.⁷²⁶

138. Окривљени је осуђен на казну затвора у трајању од три месеца зато што је убио пса непознате расе, на тај начин што је пса који је био ланцем везан за стуб најпре више пута ударио о бетон, а затим га је ударио будаком у главу, након чега је пас угинуо, те га је бацио у поток. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа признања, исказа оштећене као сведока, записника о увиђају и налаза и мишљења вештака неуропсихијатра.⁷²⁷

139. Окривљени је осуђен на казну затвора у трајању од три месеца зато што је мучио кућног љубимца и то пса расе „шарпланинац“, тако што га је канапом везао за задњи део тела и пребацио канап преко греде, при чему је канап повлачио ка себи и истовремено га отпуштао док је пас био у висећем положају, изазивајући на тај начин бол и патњу псу. Током поступка јавни тужилац је предложио суду да окривљеном изрекне условну осуду на

⁷²³ Пресуда Основног суда у Прокупљу од дана 07.02.2023. године. Суд је при достављању пресуде анонимизирао број пресуде.

⁷²⁴ Пресуда Основног суда у Кикинди бр. 1 К 317/16 од дана 14.09.2016. године.

⁷²⁵ Пресуда Општинског суда у Параћину бр. К 11/08 од дана 19.09.2008. године.

⁷²⁶ Пресуда Основног суда у Ужицу бр. 4 К 678/13 од дана 25.02.2014. године.

⁷²⁷ Пресуда Основног суда у Аранђеловцу бр. 14 К 2179/11 од дана 13.03.2014. године.

казну затвора у трајању од три месеца. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет, те је осуђен на основу доказа признања и видео снимка догађаја.⁷²⁸

140. Окривљеном је утврђена казна затвора у трајању од пет месеци зато што је у току ноћи ушао у шталу у власништву ЈВП „Србија Воде“, у којој се налазило стадо оваца у власништву оштећене и убио две овце, на тај начин што је једну овцу заклао убодом у врат кухињским ножем који је понео са собом, а другу овцу је стегао руком око врата и држао је док није угинула. Затим је у намери присвајања противправне имовинске користи у износу од 19.200 динара одузео убијене овце, затим једну бацио у реку, а другој одрао кожу и ставио је у моторни трицикл и одвезао се до куће једног лица коме је продао овцу за 3.000 динара, чиме је извршио и кривично дело крађе за шта му је утврђена казна затвора у трајању од четири месеца. Окривљеном је за наведена дела изречена јединствена казна затвора у трајању од осам месеци.⁷²⁹

141. Окривљеном је утврђена казна затвора у трајању од пет месеци зато што је злостављао животиње и то женску телад, на тај начин што је у дворишту оштећеног ушао у стају, а потом у бокс са три женска телета где је са њима полно општио. Окривљени је истом приликом извршио и кривично дело изазивање опште опасности на тај начин што је у поменутом дворишту упаљачем запалио суво сено и изазвао пожар у коме је горео објекат заједно са машинама, стоком и летином, чија вредност укупно износи 11.993.520 динара, за шта му је утврђена казна затвора у трајању од девет месеци и новчана казна у износу од 20.000 динара. Као јединствена казна за оба дела окривљеном је изречена казна затвора у трајању од годину дана и новчана казна у износу од 20.000 динара. Окривљени је признао извршење дела које му се стављају на терет. Осуђен је на основу доказа признања, исказа оштећеног као сведока, потврде о привремено одузетим предметима, записника о увиђају, извештаја о форензичком прегледу лица места, налаза и мишљења комисије вештака медицинске струке и исказа вештака.⁷³⁰

142. Окривљеном је утврђена казна затвора у трајању од девет месеци зато што је у току ноћи преко ограде, у двориште породичне куће оштећеног, псима расе „лабрадор“ који су били у дворишту, уз храну бацио отровну супстанцу метил-карбамат-метомил, где је услед тровања дошло до угинућа три пса расе „лабрадор“ у власништву оштећеног. Истом приликом окривљени је извршио и тешку крађу за шта му је утврђена казна затвора у трајању од једне године и шест месеци, те је окривљеном изречена јединствена казна затвора у трајању од две године и два месеца. Окривљени је током поступка порицао извршење дела која му се стављају на терет. Осуђен је на основу доказа исказа оштећеног као сведока, исказа још петоро сведока од којих су двоје полицијски службеници, криминалистичко-техничке документације са фотографијама као прилозима на којима се налазе лешеве животиња, налаза и мишљења Завода за судску медицину где су вештачени биолошки трагови и извештаја Ветеринарског специјалистичког института.⁷³¹

143. Окривљени је осуђен на казну затвора у трајању од девет месеци, а окривљена на казну затвора у трајању од седам месеци, зато што је у поподневним часовима окривљени мучио и повредио пса непознате расе црне боје, у чему му је помогла окривљена стварањем

⁷²⁸ Пресуда Основног суда у Алексинцу бр. 2 К 197/19 од дана 17.07.2019. године.

⁷²⁹ Пресуда Основног суда у Пироту бр. 1 К 289/2021 од дана 21.02.2023. године.

⁷³⁰ Пресуда Основног суда у Младеновцу бр. К 322/19 од дана 22.11.2019. године.

⁷³¹ Пресуда Основног суда у Врању бр. К 296/20 од дана 22.12.2021. године.

услова за извршење кривичног дела. То су учинили на начин што су по претходном договору ради вршења обреда верске секте отишли из куће окривљеног до „Макси дисконта“ који је удаљен око десет минута хода, како би пронашли пса којег је окривљени хтео да убије кухињским ножем који је понео од куће, а тамо су пронашли напуштеног пса кога су намамили звиждуцима и храном те је пас кренуо за њима, а затим су ушли у један од напуштених објеката у кругу једне фирме где је окривљени нацртао на зиду знак верске секте у облику шестоугла са исписаним словима изнад, испод и унутар знака, оборио пса на земљу, убо га ножем у врат и када је пас почео да скичи стао му ногом на главу, певајући непрестано „кефо зоте“, што је окривљена снимала својим мобилним телефоном и говорила му колико је времена прошло јер је мучење животиње требало да траје пет-десет минута и све ово време окривљени је држао нож забоден у врат пса и певао, након чега су оставили пса и удаљили се. Током поступка окривљени и окривљена су се налазили у притвору по решењу судије за претходни поступак. Јавни тужилац је предложио суду да окривљеном и окривљеној изрекне казне затвора у трајању од једне године. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет, док је окривљена мењала исказ током поступка на тај начин да је најпре признала, а затим делимично признала да је извршила дело које јој се ставља на терет. Суд их је осудио на основу доказа признања окривљеног, исказа четворо сведока који су полицијски службеници, налаза и мишљена вештака психијатра, налаза и мишљења комисије вештака неуропсихијатара, видео снимка догађаја, извештаја о форензичком прегледу лица места са фотодокументацијом, потврде о привремено одузетим предметима, извештаја клинике за психијатријске болести „Др Лаза Лазаревић“ и делимично на основу одбране окривљене.⁷³²

144. Окривљени је осуђен на казну затвора у трајању од једне године која ће се извршити на начин да окривљени не сме да напушта просторије у којима станује, зато што је мучио и на други начин злостављао већи број животиња, тако што је држао у неадекватним условима и запостављао псе, од којих су три пса угинула и била у фази распадања, док је 13 паса било изгладнело, измучено, са великим бројем повреда и болести добијених услед запуштености и небриге.⁷³³

145. Окривљени је осуђен на казну затвора у трајању од једне године која ће се извршити на начин да окривљени не сме да напушта просторије у којима станује без примене мера електронског надзора, зато што је мучио животињу, на тај начин што је бацио о зид пса „мешанца“ висине око 35 цм, црно-жуте боје, а затим га је говорећи му „дођи, дођи“ ухватио за задњу ногу и бацио га уз степенице и док се пас упорно враћао назад, односно кретао низ степенице, окривљени га је враћао уз степенице бацајући га и шутирајући га све до четвртог спрата, стана где он живи, при чему је пас све време цвилео и завијао, након чега га је убацио у свој стан из ког се и даље чуло цвиљење пса.⁷³⁴

146. Окривљеном је изречена мера безбедности обавезног психијатријског лечења на слободи која ће трајати док постоји потреба за лечењем, али не дуже од три године, зато што је у стању неурачунљивости убио мачку, тако што је у кући где је живео са својим оцем, без оправданог разлога, кухињским ножем дужине сечива 35 цм распорио мачку коју је претходно донео са улице. Окривљени је током поступка изјавио да се не сећа самог

⁷³² Пресуда Основног суда у Обреновцу бр. К 24/19 од дана 15.04.2020. године.

⁷³³ Пресуда Основног суда у Суботици бр. 5 К 356/21 од дана 22.09.2022. године.

⁷³⁴ Пресуда Основног суда у Крагујевцу бр. 12К 533/22 од дана 10.01.2023. године.

догађаја. Осуђен је на основу доказа исказа двоје сведока који су полицијски службеници, исказа двоје вештака неуропсихијатара, налаза и мишљења вештака неуропсихијатра, криминалистичко-техничке документације и више исправа медицинских докумената.⁷³⁵

147. Окривљеном је изречена мера безбедности обавезног психијатријског лечења на слободи која ће трајати док постоји потреба за лечењем, али не дуже од три године, зато што је у стању неурачунљивости у породичном домаћинству свога оца заклао ножем једног јарца, а затим га одвукао иза штале и оставио на путу. Након тога је оштећенима, члановима породице, упутио претње да ће им пити крв те отишао до породичне куће свога деде и грабуљом поразбијао све прозоре и врата на кући, чиме је поред кривичног дела убијање и злостављање животиња извршио и два кривична дела насиља у породици. Окривљени је током поступка најпре признао извршење дела која му се стављају на терет, а касније је делимично променио исказ. Осуђен је на основу своје одбране и доказа исказа оштећеног као сведока, исказа вештака неуропсихијатра, налаза и мишљења вештака неуропсихијатра и исправа медицинских извештаја.⁷³⁶

148. Окривљеном је изречена мера безбедности обавезног психијатријског лечења на слободи која ће трајати док постоји потреба за лечењем, али не дуже од три године, зато што је у стању неурачунљивости након пада са бицикла у коме је возио штене, устао и почео да злоставља животињу шутирајући и ударајући о бетон штене, обраћајући му се са „ти си крив што сам пао“, након чега је сведок догађаја узео пса и ушао у кафић и позвао полицију. Након доласка полицијских службеника окривљени их је увредио упутивши им речи „шта је пандури, је*аћу вам мајку“, а затим се окренуо ка оштећеном, напао га ударцем отвореном шаком у пределу носа и нанео му лаку телесну повреду, чиме је поред кривичног дела убијање и злостављање животиња извршио и кривично дело ометање службеног лица у вршењу службене дужности прописано Законом о јавном реду и миру. Током поступка окривљени је порицао извршење дела која му се стављају на терет. Осуђен је на основу доказа исказа двојице оштећених као сведока који су полицијски службеници, исказа још троје сведока, налаза и мишљења вештака неуропсихијатра и других исправа медицинских извештаја.⁷³⁷

149. Окривљеном је изречена мера безбедности обавезног психијатријског лечења на слободи која ће трајати док постоји потреба за лечењем, али не дуже од три године, зато што је убио мачку у власништву његове породице, на тај начин што јој је задао неколико убода кухињским ножем у пределу главе и тела, чиме је усмртио мачку, а затим је мачку бацио са терасе стана на зелену површину испред зграде. Окривљени је признао извршење дела које му се ставља на терет, те је осуђен на основу доказа признања, исказа оштећеног као сведока и налаза и мишљења вештака медицинске струке.⁷³⁸

150. Окривљеном је изречена мера безбедности обавезног психијатријског лечења и чувања у здравственој установи, зато што је у стању неурачунљивости у дворишту своје

⁷³⁵ Решење Основног суда у Новом Саду бр. К 24109/10 од дана 21.03.2011. године.

⁷³⁶ Решење Основног суда у Јагодини бр. К 505/12 од дана 21.09.2012. године.

⁷³⁷ Решење Основног суда у Нишу бр. 17 К 3303/2011 од дана 02.11.2012. године.

⁷³⁸ Решење Основног суда у Чачку бр. 8 К 132/21 од дана 09.07.2021. године.

куће злостављао животиње, на тај начин што је имао сексуалне односе са својом козом, псом и мачком.⁷³⁹

3.2. Малолетни учиниоци – осуде

1. Двојици малолетника су изречене васпитне мере судски укор зато што су убили пса, на тај начин што су намамили напушеног пса „мешанца“ који се играо са друга два пса на обали реке, а када је пас пришао ухватили су га за предње и задње ноге и бацили у набујалу реку, услед чега је дошло до утопљења пса. Малолетници су током поступка порицали извршење дела. Осуђени су на основу доказа исказа петоро сведока и извештаја центра за социјални рад.⁷⁴⁰

2. Малолетнику је изречена васпитна мера судски укор зато што је повредио две мачке у власништву оштећеног, на тај начин што је у гаражи пронашао ваздушну пушку, напунио је и пуцао у две мачке које су се налазиле у непосредној близини дворишта и повредио мачке у пределу главе и у пределу кичме. Малолетник је у потпуности признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен је на основу доказа признања, исказа сведока, потврде о привремено одузетим предметима, налаза Ветеринарског факултета, извештаја о прегледу оружја МУП-а и налаза и мишљења центра за социјални рад.⁷⁴¹

3. Малолетнику је изречена васпитна мера судски укор зато што је ваздушном пушком у свом дворишту пуцао у правцу затварача за флашу који је поставио као мету за гађање на зид који његово двориште одваја од дворишта оштећеног, при чему је једна дијабола погодила пса у власништву оштећеног који се налазио у дворишту оштећеног, услед чега је пас задобио повреде и угинуо истог дана. Јавни тужилац је предложио суду да малолетнику изрекне васпитну меру судски укор. Малолетник је делимично признао извршење дела, те је осуђен на основу доказа делимичног признања, исказа оштећеног као сведока, потврде о привремено одузетим предметима, записника о балистичком вештачењу, извештаја ветеринарског института и извештаја центра за социјални рад.⁷⁴²

4. Малолетнику је изречена васпитна мера посебне обавезе – да се укључи у појединачни или групни третман у саветовалишту у дневном центру за младе при центру за социјални рад који траје до једне године, зато што је пролазећи поред дворишта у коме се налазио бокс у коме је био пас мешанац „стафорда“ и „далматинца“ у власништву оштећеног, бацио петарду, тзв. топовски удар, а након детонације петарде, којом су псу нанети слепило десног ока и наглувост десног уха удаљио, се са лица места. Јавни тужилац је предложио суду да малолетнику изрекне васпитну меру посебне обавезе – да се укључи у појединачни или групни третман у саветовалишту у дневном центру за младе при центру за социјални рад. Малолетник је признао извршење дела које му се ставља на терет. Осуђен

⁷³⁹ Решење Основног суда у Кикинди бр. 2 К 347/13 од дана 29.08.2013. године.

⁷⁴⁰ Решење Вишег суда у Пироту бр. Км 7/13 од дана 11.04.2013. године.

⁷⁴¹ Решење Вишег суда у Београду бр. 5 Км 307/15 од дана 05.02.2016. године.

⁷⁴² Решење Вишег суда у Прокупљу бр. Км 2/23 од дана 15.03.2023. године.

је на основу доказа признања, исказа сведока, записника ветеринарске инспекције и извештаја центра за социјални рад.⁷⁴³

5. Двојици малолетника су изречене васпитне мере посебне обавезе – да се без накнаде укључе у рад хуманитарних организација или послове социјалног, локалног или еколошког садржаја у трајању од 30 часова, зато што су у саизвршилаштву злостављали животињу мачку, на тај начин што је један ухватио мачку и дао је другом који је мачку свом силином бацио на бетон, услед чега се животиња копрцала и тресла ногама, а касније и угинула. Један малолетник је током поступка признао извршење дела, док је други порицао. Осуђени су на основу доказа признања једног малолетника, исказа пуномоћника оштећеног удружења Левијатан, исказа представника центра за социјални рад, извештаја центра за социјални рад и фотографије.⁷⁴⁴

6. Малолетнику и малолетници су изречене васпитне мере појачаног надзора од стране родитеља у трајању од најмање шест месеци, а највише две године, зато што су извршили кривично дело убијање и злостављање животиња и то малолетница у продуженом трајању. Малолетница је, заједно у договору са једним дететом, пронашла мачку тамно сиве боје, а затим је малолетница на силу стављала мачки главу у балоне са водом како би остала без ваздуха, а затим је по договору узела мачку и снажно је бацила према прозору зграде, којом приликом је стакло од прозора нанело мачки физичке и психичке патње, а дете које је било са малолетницом је то све снимало телефоном те су касније тај видео запис заједно објавили на друштвеној мрежи „Инстаграм“. Другог дана су малолетник и малолетница заједно са једним дететом у дворишту вртића злостављали младунче мачке црно-беле боје, на тај начин што су га ставили у рупу и закопали песком, а када се младунче мачке ослободило везали су му канап снажно око врата и тако везаног бацили маче на дрво, а затим га повукли на земљу, а онда га бацали са једног места на друго те га је дете гурало у олук од вртића па га на силу повлачило и извлачило из олука, а све су то снимали телефоном и видео запис објавили на „Инстаграму“. Малолетница је у потпуности признала извршење дела која јој се стављају на терет истичући да је све то доживела као игру, али да се каје, док је малолетник порицао извршење дела. Осуђени су на основу доказа признања малолетнице, исказа сведока детета које је учесник догађаја, исказа сведока представника удружења „Пит“ које је поднело кривичну пријаву, исказа законских заступника, записника о увиђају и фотодокументације, потврде о привремено одузетим предметима и то телефона и два извештаја центра за социјални рад.⁷⁴⁵

7. Малолетнику је изречена васпитна мера појачаног надзора од стране стараоца у трајању од најмање шест месеци, а највише две године, зато што је убио животињу мачку тако што ју је погодним предметом ударио по телу, наневши јој отворену рану која је довела до њеног угинућа, а затим пластичним штапом угинулој мачки извадио десно око, док га је други малолетник снимао мобилним телефоном како изводи наведену радњу на лешу мачке. Јавни тужилац је предложио суду да малолетнику изрекне васпитну меру појачаног надзора од стране стараоца. Малолетник је делимично признао извршење дела, те је осуђен

⁷⁴³ Решење Вишег суда у Ужицу бр. Км 13/13 од дана 21.03.2013. године.

⁷⁴⁴ Решење Вишег суда у Сомбору бр. Км 9/22 од дана 21.04.2022. године.

⁷⁴⁵ Решење Вишег суда у Јагодини од дана 12.04.2023. године. Суд је при достављању решења анонимизирао број решења.

на основу доказа делимичног признања, исказа законског заступника - малолетникове бабе и на основу писаних доказа.⁷⁴⁶

8. Једном малолетнику је изречена васпитна мера појачаног надзора од стране органа старатељства, а другом малолетнику васпитна мера појачаног надзора од стране родитеља, обе у трајању од најмање шест месеци, а највише две године, зато што су испред стамбених зграда злостављали штене старости око две недеље, на тај начин што су га бацали, шутирали, стављали на ивицу гараже како би пало, услед чега је куче угинуло. Један малолетник је признао извршење дела, док је други порицао. Осуђени су на основу доказа признања, исказа троје сведока, исказа законских заступника, исказа представника органа старатељства и извештаја органа старатељства.⁷⁴⁷

9. Малолетнику је изречена васпитна мера појачаног надзора од стране органа старатељства у трајању од најмање шест месеци, а највише две године, зато што је дошао до пса жуто-смеђе боје, старости 10 година, по имену Милица, у власништву оштећеног, набацио му претходно направљену омчу око врата, а потом га убацио у цак те је отишао у просторије напуштеног магацина где је најпре покушао да удави пса, тако што га је све време држао подигнутог у ваздуху са омчом око врата, али пошто није могао да удави пса на тај начин, онда је пса више пута снажно ударио мотком у пределу главе од чега је пас угинуо. Сутрадан се вратио на лице места где је убио и оставио пса, узео један нож којим је угинулом псу одсекао главу и друге делове тела и тако одсечене делове тела оставио на вратима магацина, а затим се кроз пар дана поново вратио на лице места, шибицама запалио ватру у магацину на коју је ставио исечене делове пса да се пеку и након тога их оставио на вратима магацина. Малолетник је у потпуности признао извршење дела. Осуђен је на основу доказа признања, исказа сведока, исказа законског заступника, исказа представника центра за социјални рад, извештаја центра за социјални рад и криминалистичко техничке документације.⁷⁴⁸

10. Малолетнику је изречена васпитна мера појачаног надзора од стране органа старатељства у трајању од најмање шест месеци, а највише две године, зато што је извршио тешку крађу у продуженом трајању и зато што је убио животињу пса „мешанца“ беле боје, у власништву оштећене, на тај начин што је приликом уласка у двориште куће чуо лавез пса те га је са пунолетним лицима заједно са ланцем извукао из дворишта на улицу и са дрвеним штапом тукао док га није усмртио. Јавни тужилац је предложио суду да малолетнику изрекне васпитне мере појачаног надзора од стране органа старатељства, посебну обавезу – да се укључи у појединачни или групни третман у саветовалишту у дневном центру за младе при центру за социјални рад и да заврши редовно школовање. Малолетник је признао извршење дела која му се стављају на терет. Осуђен је на основу доказа признања, исказа оштећених као сведока, исказа сведока, исказа законског заступника и извештаја центра за социјални рад.⁷⁴⁹

11. Малолетнику је изречена васпитна мера појачаног надзора од стране органа старатељства у трајању од најмање шест месеци, а највише две године, зато што је извршио тешку телесну повреду другог малолетног лица и зато што је заједно са још једним

⁷⁴⁶ Решење Вишег суда у Пожаревцу бр. 2 Км 20/19 од дана 10.05.2019. године.

⁷⁴⁷ Решење Вишег суда у Сомбору бр. Км 41/11 од дана 03.10.2011. године.

⁷⁴⁸ Решење Вишег суда у Сомбору бр. Км 38/11 од дана 05.09.2011. године.

⁷⁴⁹ Решење Вишег суда у Суботици бр. 1 Км 4/11 од дана 23.02.2011. године.

малолетником ушао у двориште оштећене те пса расе „пекинезер“, мушког пола, старог 10 година, више пута ногама шутирао наневши му повреде у виду излива крвне течности у лобањској дупљи, оштећење можданих крвних судова и друге повреде од којих је пас сутрадан угинуо. Јавни тужилац је предложио суду да малолетнику изрекне васпитну меру појачаног надзора од стране родитеља. Малолетник је у току поступка порицао да је убио пса. Осуђен је на основу доказа исказа петоро сведока, извештаја ветеринарског института, поруке са „инстаграм профила“ и извештаја центра за социјални рад.⁷⁵⁰

12. Малолетнику је изречена васпитна мера упућивање у васпитно-поправни дом у трајању од најмање шест месеци, а највише четири године, зато што је извршио два кривична дела крађе, једно кривично дело убијање и злостављање животиња, једно кривично дело тешке крађе и једно кривично дело неовлашћено коришћење туђег возила и то сва дела у саизвршилаштву. Кривично дело убијање и злостављање животиња је извршио на тај начин што је више пута лопатом ударио по телу и глави два пса, једног расе „пулин“ црно-беле боје, другог „мешанца“ жуто-браон боје, у власништву оштећеног, а након што их је лишио живота лопатом је пререзао врат псу расе „пулин“. Малолетник је признао извршење дела која му се стављају на терет. Осуђен је на основу доказа признања, исказа петорице оштећених као сведока, исказа представника центра за социјални рад, извештаја центра за социјални рад, потврде о привремено одузетим предметима, извештаја полиције и форензичко-техничке документације.⁷⁵¹

3.3. Пунолетна лица – ослобађајуће пресуде

1. Окривљени је ослобођен оптужбе да је пуцао у пса у власништву оштећеног из ловачке пушке и повредио га. Суд је у доказном поступку саслушао окривљеног који је признао да је пуцао у пса, али наводећи да је то урадио у договору са оштећеним јер му је претходних дана заклао јагње и неколико кокошака. Суд је такође испитао оштећеног као сведока који је порицао наводе окривљеног и још двоје сведока који су потврдили наводе окривљеног. Суд је окривљеног ослободио оптужбе под образложењем да је пуцао у пса у договору са оштећеним и поступајући у нужној одбрани.⁷⁵²

2. Окривљени је ослобођен оптужбе да је пуцао из ловачке пушке у правцу два пса док су гонили његове овце које су се налазиле у ограђеној парцели и тако убио пса у власништву оштећеног као тужиоца, док је други пас побегао. Суд је у доказном поступку саслушао окривљеног који је признао да је пуцао у псе и изјавио да ће и у будућности пуцати у псе ако му буду ушли у двориште и јурили овце, испитао оштећеног као сведока и још двоје сведока, али ни оштећени ни сведоци нису били очевици догађаја и извршио увид у пресуду парничног суда, те је ослободио окривљеног налазећи да је поступао у крајњој нужди.⁷⁵³

⁷⁵⁰ Решење Вишег суда у Прокупљу бр. Км 19/22 од дана 21.02.2023. године.

⁷⁵¹ Решење Вишег суда у Зрењанину бр. 1 Км 31/2020 од дана 19.05.2020. године.

⁷⁵² Пресуда Основног суда у Чачку бр. К 592/10 од дана 18.03.2010. године.

⁷⁵³ Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 464/2010 од дана 04.02.2011. године.

3. Окривљени је ослобођен оптужбе да је убио овчарског пса расе „војвођански пулин“ у власништву оштећеног, тако што га је дрвеном мотком дужине око 2 м са више удараца у пределу главе усмртио. Суд је у доказном поступку саслушао окривљеног који је порицао извршење дела, испитао оштећеног у својству сведока и још једног сведока, али ни оштећени ни сведок нису били очевици догађаја и извршио увид у обдукциони налаз, те ослободио окривљеног јер није доказано да је извршио дело које му се ставља на терет.⁷⁵⁴

4. Окривљена је ослобођена оптужбе да је повређивала и мучила животиње и то 15 паса непознате расе, тако што је псе доводила у свој стан, везивала их жицом око врата, остављала их по сунцу и врућини на тераси, шутирала их због чега су пси цвилели, а повремено им давала седативе како не би лајали и цвилели. Суд је у доказном поступку саслушао окривљену која је порицала извршење дела наводећи да у свом стану брине о напуштеним псима. Суд је такође испитао седморо сведока и извршио увид у налаз и мишљење вештака ветеринарске струке, те је ослободио окривљену оптужбе јер није са сигурношћу могао да утврди да је предузела радње које јој се стављају на терет.⁷⁵⁵

5. Окривљени је ослобођен оптужбе да је убио и злостављао већи број животиња у власништву оштећеног, тако што је на улазу на салаш где се налазила крмача са седам прасића и већи број гусака и патака бацио затрован кукуруз који су наведене животиње одмах почеле да једу, од чега је угинуло укупно 30 гусака и 15 патака, док су код седам прасића наступиле тегобе и патње у виду дрхтавице, учесталог пролива и мокрења. Суд је у доказном поступку саслушао окривљеног који је порицао извршење дела, испитао оштећеног у својству сведока и још троје сведока, али ни оштећени ни сведоци нису били очевици догађаја, извршио увид у видео снимак који није снимак догађаја, извршио увид у записник ветеринарске инспекције, обдукциони налаз и извештај ветеринара. Суд је ослободио окривљеног оптужбе јер није доказано да је извршио дело које му се ставља на терет.⁷⁵⁶

6. Окривљена је ослобођена оптужбе да је повредила животињу, на тај начин што је испред зграде где станује дрвеном мотком у виду рогуља тукла по телу пса и убадала га по телу, којим ударцима му је нанела повреде. Суд је у доказном поступку саслушао окривљену која је порицала извршење дела и испитао петоро сведока од којих је један ветеринар и од којих су двоје сведока тврдили да су очевици догађаја и својим исказима теретили окривљену, док је двоје сведока који нису очевици говорило у корист окривљене. Суд је окривљену ослободио оптужбе јер је несумњиво утврдио да није злостављала пса.⁷⁵⁷

7. Окривљена је ослобођена оптужбе да је убила два пса непознате расе оштећених, на тај начин што је мамећи псе хлебом дала псима отровну супстанцу креозан, након чега је убрзо наступило угинуће паса оштећених. Суд је у доказном поступку саслушао окривљену која је у потпуности порицала извршење дела, испитао две оштећене као сведоке и још шесторо сведока од којих нико није очевидац догађаја, а један од сведока је ветеринар

⁷⁵⁴ Пресуда Основног суда у Врању бр. К 1588/11 од дана 27.02.2012. године.

⁷⁵⁵ Пресуда Основног суда у Јагодини бр. К 687/10 од дана 24.01.2013. године.

⁷⁵⁶ Пресуда Основног суда у Зрењанину бр. 2 К 836/12 од дана 10.04.2013. године.

⁷⁵⁷ Пресуда Основног суда у Чачку бр. К 1169/12 од дана 02.09.2013. године.

који је посведочио да су пси били отровани. Суд је окривљену ослободио оптужбе будући да нико од сведока није имао непосредна сазнања о догађају.⁷⁵⁸

8. Окривљени је ослобођен оптужбе да је из ловачке пушке у шуми убио два пса расе „балкански гонич“ и то једну кују стару 10 година и једног мужјака старог 12 година, у власништву оштећеног који је пронашао убијене псе. Суд је у доказном поступку саслушао окривљеног који је порицао извршење дела, испитао оштећеног у својству сведока и још петоро сведока, али ни оштећени ни сведоци нису били очевици догађаја, извршио увид у записник ветеринара и извештај ветеринарског института, те је ослободио окривљеног оптужбе јер постоје само индиције да је окривљени извршио дело које му се ставља на терет.⁷⁵⁹

9. Окривљени је ослобођен оптужбе да је мучио животињу, на тај начин што је краву која је пре тога прескочила металну ограду око сточне ваге и побегла, јурио како би је изморио, а затим је везао конопцем око главе и ногу, одвукао до трактора и везао за трактор и онда вукао трактором до камиона у који ју је угурао, након чега је крава угинула. Суд је у доказном поступку саслушао окривљеног који је порицао извршење дела, испитао више сведока од којих је један ветеринарски инспектор, извршио увид у службену белешку о прегледу лица места, криминалистичко-техничку документацију и записник ветеринарског инспектора. Окривљени је ослобођен оптужбе јер су одређени сведоци говорили у његову корист да није мучио краву, а при томе није извршена обдукција како би се утврдило да је крава мучена те није доказано да је окривљени предузео радње за које је оптужен.⁷⁶⁰

10. Окривљени је ослобођен оптужбе да је у дворишту породичне куће у намери прибављања имовинске користи учествовао у клађењу на борби паса расе „микс теријер“, од којих је један пас у власништву његовог оца. Суд је у доказном поступку саслушао окривљеног који је порицао извршење дела, извршио увид у једну правоснажну пресуду којом су други окривљени ослобођени оптужбе, четири потврде о привремено одузетим предметима, криминалистичко-техничку документацију, записник ветеринарске инспекције и записник ветеринара. Суд је окривљеног ослободио оптужбе јер није могао на несумњив начин да утврди да је окривљени извршио дело које му се ставља на терет.⁷⁶¹

11. Окривљени је ослобођен оптужбе да је у току ноћи убио пса у власништву оштећеног, тако што је из ловачке пушке са терасе куће испалио један хитац у пса расе „истарски гонич“ у тренутку док се пас налазио у дворишту и погодио пса у пределу десне стране врата услед чега је пас угиноу. Суд је у доказном поступку саслушао окривљеног који је порицао извршење дела, испитао оштећеног као сведока и још десеторо сведока, али нико није био очевидац догађаја, извршио увид у записник о увиђају, службену белешку о криминалистичко-техничком прегледу лица места, криминалистичко-техничку документацију, потврду о привремено одузетим предметима, налаз и мишљење вештака балистичара, извештај ветеринара и обдукциони налаз. Суд је окривљеног ослободио

⁷⁵⁸ Пресуда Основног суда у Пријепољу бр. 12 К 203/2011 од дана 16.12.2013. године.

⁷⁵⁹ Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 1584/10 од дана 30.12.2013. године.

⁷⁶⁰ Пресуда Основног суда у Куршумлији бр. К 679/13 од дана 15.07.2014. године.

⁷⁶¹ Пресуда Основног суда у Јагодини бр. 7 К 7580/10 од дана 22.07.2014. године.

оптужбе јер није могао на поуздан начин да утврди да је извршио дело које му се ставља на терет.⁷⁶²

12. Окривљени је ослобођен оптужбе да је убио два пса и то пса расе „кокер шпанијел“ црне боје и пса „мешанца“ жуте боје, оба у власништву оштећеног, тако што је из ловачке пушке најпре пуцао у једног пса, погодио га и убио, а потом пуцао на другог пса, погодио га и убио. Окривљени је најпре оглашен кривим, али је пресуда укинута решењем другостепеног суда и предмет је враћен првостепеном суду на поновно одлучивање. Суд је у доказном поступку саслушао окривљеног који је признао да је упуцао псе и однео их до контејнера јер се изнервирао што му је супруга рекла да су пси напали кокошке и да је један пас јурнуо на њу. Суд је такође испитао оштећеног као сведока и још петоро сведока, извршио увид потврду о привремено одузетим предметима и криминалистичко-техничку документацију. Суд је окривљеног ослободио оптужбе јер је нашао да је поступао у нужној одбрани и крајњој нужди.⁷⁶³

13. Окривљени је ослобођен оптужбе да је повредио животињу тако што је пса расе „лабрадор“, старости четири године, у власништву оштећеног, ударио летвом дужине 60 цм, наневши му повреду у виду ране величине 1 цм на глави изнад десног ока. Суд је у доказном поступку саслушао окривљеног који је тврдио да је у самоодбрани ударио пса, испитао оштећеног као сведока који је присуствовао догађају и још троје сведока од којих су двоје говорили у корист окривљеног, али нико од ова три сведока није био очевидац догађаја и извршио увид у рачун ветеринара. Окривљени је ослобођен оптужбе јер суд није могао са сигурношћу да утврди да је окривљени поступао са умишљајем.⁷⁶⁴

14. Окривљени је ослобођен оптужбе да је ловачком пушком убио пса „мешанца“ црно-сиве боје, тежине око 30-35 кг, у власништву оштећеног, на тај начин што га је у шуми устрељио са два пројектила у пределу лопатице и изнад бутне кости са леве стране. Суд је у доказном поступку саслушао окривљеног који је порицао извршење дела, испитао оштећеног као сведока и још троје сведока од којих су двоје били на лицу места и то један са окривљеним, а други са оштећеним, извршио увид у извештај о форензичком прегледу лица места са фотодокументацијом, извештај ветеринара, извештај ветеринарског института, налаз и мишљење вештака балистичке струке и потврду о привремено одузетим предметима. Суд је окривљеног ослободио оптужбе будући да вештачењем није могло бити утврђено када је последњи пут пуцано из пушке, те није доказано да је окривљени извршио радњу за коју је оптужен.⁷⁶⁵

15. Окривљени је ослобођен оптужбе да је убио пса „мешанца“ у власништву оштећеног, на тај начин што је у дворишту своје породичне куће након што је чуо лавез и режање свог пса и наведеног пса „мешанца“ и након што је чуо вриску своје деце, пуцао ловачком пушком у правцу пса „мешанца“ и погодио га, након чега се пас повукао цвилећи у други део дворишта и тамо угнуо. Суд је у доказном поступку саслушао окривљеног који је признао да је упуцао пса, испитао оштећеног у својству сведока и још троје сведока, извршио увид у криминалистичко-техничку документацију и потврду о привремено

⁷⁶² Пресуда Основног суда у Трстенику бр. 2 К 254/12 од дана 11.03.2015. године.

⁷⁶³ Пресуда Основног суда у Јагодини бр. 6 К 292/14 од дана 13.03.2015. године.

⁷⁶⁴ Пресуда Основног суда у Пироту бр. 1 К 108/13 од дана 08.06.2015. године.

⁷⁶⁵ Пресуда Основног суда у Бујановцу бр. 3 К 157/14 од дана 07.10.2015. године.

одузетим предметима, те је ослободио окривљеног оптужбе наставши да је поступао у крајњој нужди.⁷⁶⁶

16. Окривљени је ослобођен оптужбе да је убио животињу, на тај начин што је металним делом секире са сечивом дужине око 12 цм ударио у пределу главе пса расе „немачки овчар“ у власништву оштећеног, услед ког ударца је пас угинуо, а леш пса је од стране полицијске патроле пронађен у храстовој шуми. Суд је у доказном поступку саслушао окривљеног који је признао да је убио пса, али наводећи да се то догодило у његовом свињцу јер је напао прасиће и њега, испитао оштећеног као сведока и још осморо сведока, извршио увид у записник о увиђају, извештај о форензичком прегледу лица места и потврду о привремено одузетим предметима. Суд је окривљеног ослободио оптужбе јер није доказано да је пса убио у шуми како је наведено у оптужном предлогу.⁷⁶⁷

17. Окривљени је ослобођен оптужбе да је повредио животињу услед чега је угинула, на тај начин што је дрвеним штапом дужине 1,2 м и дебљине око 3 цм, са удаљености око 7-8 метара гађао ловачког пса расе „истарски гонич“ бело-браон боје, старости пет месеци и погодио га, након чега је пас зацвилео, вратио се у двориште свог власника и угинуо. Суд је у доказном поступку саслушао окривљеног који је признао да је гађао, али не и да је погодио пса штапом, испитао оштећеног као сведока и још једног сведока као очевице догађаја, испитао ветеринара као сведока, суочио окривљеног и оштећеног и извршио увид у извештај ветеринара и потврду о привремено одузетим предметима. Суд је утврдио да окривљени јесте гађао и погодио пса штапом, али га је ослободио оптужбе јер није извршена обдукција која би показала тачан разлог угинућа пса.⁷⁶⁸

18. Окривљени је ослобођен оптужбе да је убио животињу и неовлашћено носио ватрено оружје ловачку пушку, на тај начин што је наведено оружје носио од куће до њиве у селу и пуцао у пса који се налазио на њиви и убио га. Суд је у доказном поступку саслушао окривљеног који је признао да је убио пса, али наводећи да је то учинио како би заштитио овце које је пас нападао. Такође је испитао троје сведока од којих је један очевидац догађаја, извршио увид у потврду о привремено одузетим предметима, ветеринарско уверење са фотографијама леша пса и потврду оружаног листа за предметну ловачку пушку. Суд је окривљеног ослободио оптужбе јер је нашао да је поступао у нужној одбрани.⁷⁶⁹

19. Окривљени је ослобођен оптужбе да је на простору између баште оштећених и његовог малињака убио пса расе „лабрадор“ по имену Дона, који је у власништву оштећене породице, тако што је видевши да је пас отишао за колима да испрати децу у школу, знајући да се преко описаног простора сваки дан враћа кући, на њему оставио отрован пестицид помешан са цигерицом који је пас у повратку кући нашао и појео, а затим при указивању ветеринарске помоћи угинуо услед престанка рада срца изазваног тровањем. Суд је у доказном поступку саслушао окривљеног који је порицао извршење дела, испитао четворо оштећених као сведоке и још петоро сведока, али нико од оштећених нити сведока није био очевидац догађаја, извршио увид у извештај ветеринара, налаз и мишљење вештака из области информационах технологија и репродуковао видео снимак сачињен телефоном

⁷⁶⁶ Пресуда Основног суда у Великој Плани бр. К 23/17 од дана 17.11.2017. године.

⁷⁶⁷ Пресуда Основног суда у Лесковцу бр. 4 К 407/17 од дана 25.12.2017. године.

⁷⁶⁸ Пресуда Основног суда у Прокупљу од дана 20.06.2018. године. Суд је при достављању пресуде анонимизирао број пресуде.

⁷⁶⁹ Пресуда Основног суда у Шапцу бр. 1 К 324/21 од дана 04.03.2022. године.

оштећене који није снимак догађаја. Суд је окривљеног ослободио оптужбе јер није доказано до степена извесности да је предузео радње које су му стављене на терет.⁷⁷⁰

20. Окривљени је ослобођен оптужбе да је убио животињу и то пса женку беле боје са црним шарамма, непознате расе, у власништву оштећеног, на тај начин што је док је пас јурио овце у његовом дворишту, отишао у кућу по ловачку пушку, вратио се и упуцао пса, услед којих повреда је пас угинуо. Суд је у доказном поступку саслушао окривљеног који је делимично признао извршење дела, испитао оштећеног као сведока, извршио увид у извештај полиције, потврду о привремено одузетим предметима и извештај ветеринара. Првостепеном пресудом је окривљени проглашен кривим, јер је суд нашао да је окривљени прекорачио границе крајње нужде будући да пас није повредио ниједну овцу, а окривљени није покушао да га отера на други начин, а ослобођен од казне под образложењем да је прекорачио границе крајње нужде под нарочито олакшавајућим околностима, јер је у прошлости био уједен од стране паса више пута и у прошлости су му пси нападали овце. У другом степену по жалби окривљеног, суд је преиначио пресуду и окривљеног ослободио од оптужбе јер је из истоветно утврђеног чињеничног стања закључио да је постојала крајња нужда и да нису прекорачене њене границе.⁷⁷¹

3.4. Анализа пресуда

Анализом наведених случајева у погледу доказивања кривичног дела убијање и злостављање животиња може се закључити следеће. Прво, када постоји признање окривљеног то по правилу доводи до осуде учиниоца, осим када суд утврди да је дело учињено у нужној одбрани или крајњој нужди. Међутим, судије врло екстензивно, тачније неправилно тумаче наведене појмове када је у питању кривично дело убијање и злостављање животиња. Примера ради, држе да постоји крајња нужда онда када је окривљени убио пса који му је ушао у двориште зато што су му претходних дана други пси нападали кокошке, или онда када окривљени ловачком пушком упуца пса који му је напао овце без да на други начин покуша да отера пса. Такође, постојање нужне одбране при убијању пса судови правдају страхом окривљеног од паса јер је окривљеног некад у животу пас напао или тиме да се у дворишту у коме су се два пса потукла налазе деца иако ниједан пас није напао децу. Друго, некада су и само сагласни искази више сведока очевидаца да је окривљени убио или злостављао животињу довољни докази да се на основу њих донесе осуђујућа пресуда. Треће, видео снимак догађаја уз још неки доказ је углавном довољан доказ за осуду учиниоца. Четврто, корисно је фотографисати злостављану или убијену животињу. Пето, извештај ветеринара којим се документују повреде или обдукциони налаз у случају убијања животиње су јако битни докази ради осуде учиниоца кривичног дела убијање и злостављање животиња, јер представљају доказ да је одређена животиња задобила повреде, односно да је злостављана или убијена, а такође ветеринар може утврдити начин на који је то учињено. Шесто, увек треба звати полицију ради вршења увиђаја или барем прегледа лица места. Судови често као доказ који је утицао на доношење

⁷⁷⁰ Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 134/21 од дана 11.04.2022. године.

⁷⁷¹ Пресуда основног суда у Мионици бр. К 27/22 од дана 10.05.2022. године; Пресуда Вишег суда у Ваљеву бр. Кж1 97/22 од дана 08.12.2022. године.

осуђујуће пресуде наводе криминалистичко-техничку документацију која садржи фотографије повређених, злостављаних, мучених, убијених животиња, као и места догађаја.

Поред наведеног, судови као доказ користе чак и службене белешке које су сачинили полицијски службеници при изласку на место догађаја, док се полицијски службеници често појављују као сведоци у доказном поступку да сведоче на околности шта су на месту догађаја видели и чули. Запажа се и то да се као сведоци у поступку појављују лица која су поднела кривичну пријаву без обзира да ли су били очевици догађаја, како би сведочили на околност одакле им је познато да је дело извршено. Уколико је дело извршено одређеним предметом, на пример пушком, пиштољем, мотком и слично, полиција треба да привремено одузме предмет јер се у изнетим случајевима уочава да су такви предмети често коришћени као доказ у поступку. Запажа се и да су у неким ситуацијама, углавном када се ради о домаћим животињама, а не кућним љубимцима, уместо полиције ветеринарски инспектори излазили на лице места и сачињавали записник са фотодокументацијом, што је такође коришћено као доказ у поступку.

На крају, ослобађајуће пресуде су углавном доношене када је суд утврдио да је окривљени поступао у нужној одбрани или крајњој нужди, као и када је окривљени порицао извршење кривичног дела, а није постојао снимак догађаја и нико од сведока који су теретили окривљеног својим исказом није био очевидац догађаја већ су имали само посредна сазнања и претпоставке.

Притвор као мера обезбеђења присуства окривљеног у кривичном поступку, одређен је у само једном од 182 анализирана случаја и то у предмету где се радило о секташком обреду у коме је мучен и убијен пас. Међутим, међу анализираним случајевима било је оних где су окривљени учинили дело више пута у кратком временском интервалу, као и оних где су окривљени изјавили да се не кају што су учинили дело и да ће га учинити опет ако се нађу у истој ситуацији. У таквим случајевима би се могло говорити о постојању разлога за одређивање притвора јер особите околности указују да ће окривљени поновити дело, односно учинити дело којим прети. С обзиром на то да судије за кривично дело убијање и злостављање животиња готово да не изричу казну затвора, тј. санкцију којом осуђене лишавају слободе, не чуди што ни притвор не сматрају адекватном мером.

Када је у питању казнена политика судова уочава се да судови као санкцију изричу судску опомену, чак и онда када је окривљени предузео безобзирну радњу извршења без било каквог разлога или оправданог циља. То су следећи примери: када је окривљени затворио мачора у чардак, а затим га куком за скупљање сена јурио, убо и убио; када је окривљени дрветом два пута у главу ударио пса „лабрадора“, па након што га је убио везао му је сајлу око врата и одвукао га у багрењак; када је окривљени малог пса расе „јазавичар“ убио са два хица из ловачке пушке јер му је ушао у двориште. У свим наведеним случајевима до изражаја долази суровост и безобзирност према животу и телу другог живог бића и иживљавање „јачег“ над „слабијим“. Ипак, суд је сматрао да у наведеним случајевима окривљени не треба да сноси последице свог понашања, те је уместо казне изрекао меру упозорења и то чак није изрекао условну осуду која представља претњу конкретно утврђеном санкцијом, већ судску опомену која се према слову закона изриче када је дело учињено под олакшавајућим околностима које га чине нарочито лаким. Исто тако, животињама су одсецани делови тела, смрскана глава, покидане главе, обешене су и бацане и ударане о бетон и за таква дела су учиниоцима изричане условне осуде, тј. остајали су

некажњени на слободи. Када је реч о малолетницима, судови су као санкције изрицали искључиво мере упозорења и усмеравања и мере појачаног надзора, па чак и када је малолетник најпре покушао да задави пса, па га мотком убио јер није успео да га задави, па исецао леш пса на комаде, па га затим пекао на ватри! Из наведених примера се може закључити да судије осуђујућу пресуду доносе због очигледно „окривљујућих“ доказа који су изведени у поступку, али да санкцију изричу у складу са својим уверењима о невредности понашања, односно (не)вредности живота животиња.

Међу анализираним пресудама, казне затвора у трајању од пет месеци и дуже, су за кривично дело убијање и злостављање животиња углавном утврђиване у случајевима када су истом приликом извршена и друга кривична дела попут крађе, тешке крађе, изазивања опште опасности. Наведени примери наводе на закључак да судије нешто тежу санкцију од оне коју уобичајено изричу за кривично дело убијање и злостављање животиња, утврђују када је истом приликом извршено и друго кривично дело. Циљ такве политике је вероватно теже кажњавање учиниоца за то друго дело кроз изрицање јединствене казне, а не теже кажњавање за кривично дело убијање и злостављање животиња. Штавише, чак ни у таквим случајевима ниједном није утврђена казна преко половине казног распона, односно преко годину дана затвора. Код изрицања новчаних казни и условних осуда не уочава се нека правилност, у смислу када ће суд изрећи новчану казну а када условну осуду и у којем износу односно трајању, осим што се генерално гледано запажа да су изречене санкције у ниским износима, тј. кратком трајању.

Закључује се да казнена политика судова није сразмерна учињеном злу и да је без превентивног дејства на заштиту друштва од суровости и безобзирности која чучи у учиниоцима. Овакво поступање судија може се приписати укорењеном ставу и третману животиња у судској пракси као пуких ствари, без свести да су животиње жива бића која осећају патњу и бол, без поштовања њиховог живота и занемаривању сазнања да насиље над животињама у великом броју случајева подразумева или води насиљу над људима. Наведено има за последицу да учиниоци који секиром одсецају главу и шапе псима, вилом касапе мачке, вешају псе и мачке о амбар, пуцају из ловачких пушки у животиње кад се „мало“ унервозе, остају на слободи да шетају улицом међу другим људима. И штавише, пресуда им шаље поруку да њихово дело не заслужује казну или да са пар десетина хиљада динара могу „искупити“ свој чин.

Јавни тужиоци подржавају благу казнену политику судова што се види из санкција које предлажу судовима да изрекну окривљенима. Санкције које предлажу су углавном исте које судови и изричу, дакле у већини случајева условна осуда на пар месеци затвора, понекад новчана казна у мањем износу или јако ретко казна затвора на пар месеци. Када су у питању малолетници, нисмо се сусрели са предлогом јавног тужиоца да суд малолетнику изрекне васпитну меру заводског карактера, већ јавни тужиоци искључиво предлажу суду да малолетнику изрекне меру упозорења и усмеравања или меру појачаног надзора. Међутим, судије нису везане предлогом тужилаца у погледу кривичне санкције коју ће изрећи учиниоцу, већ санкцију изричу у складу са својим слободним судијским уверењем. Зато су судије ипак једини „кривци“ за сувише благе санкције које изричу учиниоцима кривичног дела убијање и злостављање животиња.

Судови су у три случаја изrekli меру безбедности одузимања предмета која се односила на животиње које су жртве кривичног дела. Према законској одредби ова мера се

може одредити у погледу предмета који је био намењен или употребљен за извршење кривичног дела или је настао извршењем кривичног дела. Из овога се може закључити да судови животиње сматрају стварима и да их подводе под предмете који су употребљени за извршење дела или су настали извршењем дела, што стриктно гледано није тачно јер су животиње објект радње кривичног дела, тј. биће над којим је извршено кривично дело. Ипак, у недостатку, тј. непостојању законом прописане мере безбедности одузимања животиња које су жртве кривичног дела, похвално је што су судови екстензивно тумачили законске одредбе те окривљеном одузели злостављане животиње у циљу њихове заштите. Дакле, потврђена је хипотеза да иако стриктно тумачећи, одредбе Кривичног законика не пружају могућност да суд мером безбедности одузимања предмета, одузме животињу над којом је извршено кривично дело убијање и злостављање животиња, у судској пракси су присутни такви случајеви. Међутим, у сва три случаја у којима су мером безбедности одузимања предмета, одузете животиње које су жртве кривичног дела, радило се о посебно заштићеној животињској врсти. Мера ниједном није изречена ради одузимања кућног љубимца или домаће животиње, што говори да судови меру примењују више у циљу заштите животне средине, односно очувања угрожених врста него због заштите животиња ради њих самих.

Јавни тужиоци су у четири од 170 анализираних случајева где је окривљени пунолетно лице, са окривљеним склопили споразум о признању кривичног дела, а уговорена санкција у сва четири случаја је била условна осуда. При томе, у три случаја се радило о суровом убијању више од једне животиње, а у једном случају о организовању и финансирању борби паса. Ово такође показује да јавни тужиоци, попут судова, спроводе благу политику према учиниоцима кривичног дела убијање и злостављање животиња. Може се закључити да јавни тужиоци не закључују често споразум са окривљенима за кривично дело убијање и злостављање животиња, а разлог вероватно лежи у чињеници да код овог дела радије примењују опортунитет кривичног гоњења на који начин пуне буџет.

На крају, увидом у пресуде стекао се и закључак у погледу којих врста животиња као жртва кривичног дела су вођени поступци. Највећи број поступака је покренут због убијања и злостављања паса, па мачака, затим у мањем броју због домаћих животиња коња, магарца, крава, овци, коза. Нашла се и понека пресуда због убијања и злостављања великог броја голубова, али и само једног голуба, због птица које припадају посебно заштићеној животињској врсти, због лабуда, срне, мрког медведа, змије, гусака и патака. Дакле, поступци су покретани због животиња жртва чије убијање и злостављање изазива осећање сажаљења код људи, а то су углавном кућни љубимци, као и дивље животиње. Са друге стране, поступци нису покретани због неких по конституцији ситнијих животиња попут пужа, јежа, миша, скакавца и других инсеката, врапца, веверице, хрчка, а како је човек често у додиру са наведеним врстама животиња сигурно је у пракси било случајева њиховог убијања и злостављања. Такође се нисмо сусрели са пресудама које се односе на кокошке, док се свиња два пута појавила као жртва. То је вероватно последица „културе“ да се у пракси пилићи ручно кољу, а свиње са све јабуком у устима окрећу на ражњу. С обзиром на наведено, закључује се да је потврђена хипотеза да Кривични законик, путем кривичног дела убијање и злостављање животиња, нормативно пружа заштиту свим врстама животиња, али у пракси, фактички заштиту имају врсте животиња због чијег убијања и злостављања надлежни органи покрећу поступак.

4. РЕЗУЛТАТИ РАДА ПРАВОСУДНИХ ОРГАНА – Прекршаји из Закона о добробити животиња

Казненим одредбама Закона о добробити животиња прописано је 85 прекршаја којима се нарушава добробит животиња. При томе, чланом 82 ЗДЖ прописано је 82 прекршаја која могу учинити правна лица, као и одговорна лица у правном лицу. Чланом 83 ЗДЖ прописан је прекршај који може учинити одговорно лице у органу јединице локалне самоуправе ако орган не изради или не спроводи програм контроле и смањења популације напуштених паса и мачака, као и ако не обезбеди прихватилиште и прикупљање, превоз и збрињавање напуштених и изгубљених животиња. Чланом 84 ЗДЖ прописано је које прекршаје из члана 82 може учинити предузетник. Чланом 85 ЗДЖ прописано је које прекршаје из члана 82 може учинити физичко лице, као и још два прекршаја која нису прописана чланом 82.

Вођење прекршајних поступака у вези наведених прекршаја је у надлежности прекршајних судова којих у нашој земљи има 44, док захтев за покретање прекршајног поступка могу поднети јавни тужилац или надлежни орган, а у пракси такав захтев подноси ветеринарска инспекција или полиција. Наравно, сваки грађанин може надлежном органу поднети пријаву да је извршен прекршај предвиђен Законом о добробити животиња, али сам грађанин осим када је оштећени, не може поднети захтев за покретање прекршајног поступка.

У даљем делу рада дата је табела у којој је статистички приказано колико је пред сваким судом у земљи поднето захтева за покретање прекршајног поступка, донето решења о покретању прекршајног поступка, решења о обустави поступка, осуђујућих пресуда, ослобађајућих пресуда и решења којим се малолетном учиниоцу прекршаја изриче васпитна мера. Период на који се подаци односе је 2009-2022. година јер је Закон о добробити животиња ступио на снагу у јануару 2009. године. Аутор је све податке прибавио путем захтева за слободан приступ информацијама од јавног значаја прекршајним судовима, на основу члана 15 ст. 1 Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја. Након приказа табеле следи анализа података из табеле и навођење других података добијених путем захтева за слободан приступ информацијама од јавног значаја.

Прекршаји из Закона о добробити животиња, 2009-2022. година

Табела 8

Прекршајни суд	Поднети захтеви за покретање прекршајног поступка	Решења о покретању прекршајног поступка	Решења о обустави прекршајног поступка	Осуђујуће пресуде	Ослобађајуће пресуде	Решења којим се малолетном учиниоцу прекршаја изриче васпитна мера
Аранђеловац	1	1	0	1	0	0
Бачка Паланка	24	23	2	15	4	0
Београд	280	219	110	85	24	0
Бечеј	10	10	1	9	0	0
Ваљево	11	10	1	9	0	0
Врање	6	6	4	2	0	0
Вршац	0	0	0	0	0	0
Горњи Милановац	0	0	0	0	0	0
Зајечар	8	8	3	4	0	0
Зрењанин	33	33	11	18	3	0
Јагодина	13	7	2	5	0	0
Кикинда	3	3	1	2	0	0
Крагујевац	14	14	3	5	5	0
Краљево	10	10	1	7	0	0
Крушевац	8	7	3	3	0	0
Лазаревац	0	0	0	0	0	0
Лесковац	13	13	0	12	0	0
Лозница	1	1	0	0	1	0
Младеновац	4	3	1	1	0	0
Неготин	6	4	1	2	0	0
Ниш	12	12	1	5	1	0
Нови Пазар	3	3	0	3	0	0
Нови Сад	32	28	5	19	1	0
Обреновац	15	10	3	5	1	0
Панчево	34	31	7	17	6	0
Параћин	5	5	1	3	0	0
Пирот	1	1	0	1	0	0
Пожаревац	0	0	0	0	0	0
Пожега	7	7	3	3	0	0
Прешево	0	0	0	0	0	0
Пријеполје	0	0	0	0	0	0
Прокупље	4	4	0	3	0	0
Рашка	5	5	3	2	0	0
Рума	2	2	0	1	1	0
Сента	3	3	1	2	0	0
Сјеница	2	2	0	2	0	0
Смедерево	10	10	0	9	1	0
Сомбор	6	6	3	3	0	0
Сремска Митровица	1	1	0	1	0	0
Суботица	2	2	0	1	0	0
Трстеник	1	1	0	1	0	0
Ужице	1	1	0	1	0	0
Чачак	1	1	0	1	0	0
Шабац	0	0	0	0	0	0
Укупно	592	507	171	263	48	0

Увидом у табелу долази се до следећих закључака. Захтев за покретање прекршајног поступка поднет је за 14 година, колико се закон примењује, само 592 пута. Имајући у виду да су инкриминисана бројна понашања, почев од напуштања животиња или држања животиња стално везаних на кратком ланцу, а посебно у контексту броја поднетих пријава удружењима за заштиту животиња и свакодневних објавама на друштвеним мрежама о нарушавању добробити животиња, јасно је да се у јако кратком временском периоду изврши већи број прекршаја од броја поднетих захтева за 14 година. Штавише, пред седам прекршајних судова и то у Вршцу, Горњем Милановцу, Лазаревцу, Пожаревцу, Прешеву, Пријеполу и Шапцу, није поднет ниједан захтев за покретање прекршајног поступка, односно није вођен ниједан поступак поводом прекршаја предвиђених Законом о добробити животиња. То не значи да таквих прекршаја није било, већ да се закон не примењује. Ако ништа друго, бар знамо да су и ти градови пуни напуштених животиња па су по логици ствари учињени и прекршаји. Одговорност за то што се ЗДЖ не примењује, односно што се примењује само спорадично и парцијално, највише лежи на Министарству пољопривреде шумарства и водопривреде, које је према слову Закона дужно да контролише његову примену преко ветеринарских инспектора, а такође и на МУП-у јер је полиција орган који је дужан да ради на откривању и расветљавању прекршаја.⁷⁷²

Укупан број донетих решења о покретању прекршајног поступка је 507, што значи да је на нивоу државе у периоду 2009-2022. године вођено 507 поступака због прекршаја из Закона о добробити животиња. Поређењем броја поднетих захтева за покретање прекршајног поступка и броја покренутих поступака закључује се да је у 85,64% случајева поступак покренут на основу захтева, што значи да је у мањем броју случајева донето решење којим се одбацује захтев за покретање прекршајног поступка.

Покренути поступак је обустављен 171 пут, што значи да је 33,72%, тј. трећина укупно покренутих поступака обустављена, а разлог обуставе је најчешће застарелост.⁷⁷³ Покретање и вођење прекршајног поступка застарева у року од годину дана од дана када је прекршај учињен, прекида се сваком процесном радњом надлежног суда која се предузима ради вођења прекршајног поступка, а застарева у сваком случају кад протекне две године. У светлу застарелости, нужно је да надлежни органи буду ефикасни при откривању прекршаја, подношењу захтева и вођењу прекршајног поступка.

Број осуђујућих пресуда је мали, износи 263 и то је мање од половине у односу на број поднетих захтева за покретање прекршајног поступка, тј. 44,42%, а када се овај податак упореди са бројем стварно извршених прекршаја над животињама делује као статистичка грешка. На пет и по осуђујућих пресуда долази и једна ослобађајућа, што значи да је већи проблем за доношење осуђујуће пресуде опасност од застарелости вођења поступка, него недостатак доказа. На крају, ниједно малолетно лице није осуђено за извршење прекршаја из Закона о добробити животиња, што не значи да их малолетници у пракси не врше, већ да ови прекршаји надлежним органима свакако нису на листи приоритета, а поготово када се ради о повлашћеној друштвеној категорији – малолетницима.

Поједини судови су у одговору на захтев за слободан приступ информацијама од јавног значаја навели и прекршаје из Закона о добробити животиња поводом којих су

⁷⁷² Тако слично и В. Бајовић (2023в), 279.

⁷⁷³ Поједини судови су у одговору на захтев за слободан приступ информацијама од јавног значаја навели и који је био разлог обуставе поступка, а одговор је најчешће била застарелост.

вођени поступци. Међутим ови подаци нису потпуни, тачније нису сви судови навели у погледу којих прекршаја из ЗДЖ су водили поступке, а неки судови који су навели нису набројали све прекршаје већ само неке због немогућности увида у све предмете. Такође, поједини судови су навели како је окончан поступак, док су неки судови само навели да је вођен поступак без истицања да ли је завршен доношењем осуђујуће пресуде, ослобађајуће пресуде или решења о обустави поступка. Следе одговори прекршајних судова, тј. набрајање прекршаја из ЗДЖ који су вођени пред следећим прекршајним судовима:

Прекршајни суд у Аранђеловцу:

- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 77 и ст. 2 – осуђујућа пресуда;

Прекршајни суд у Бечеју:

- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 1 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 2 – две осуђујуће пресуде;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 3 – две осуђујуће пресуде;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 69 – три осуђујуће пресуде;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 74 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 31 – решење о обустави поступка;

Прекршајни суд у Ваљевоу:

- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 1 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 1, 18 и 46 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 4 – два поступка су вођена;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 10 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 46 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 77 и 80 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 1 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 3 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 10 – један поступак је вођен;

Прекршајни суд у Врању:

- не постоје подаци за период 2009-2012 година;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 2 и ст. 2 – један поступак је вођен;
- прекршај из члана 83 – једна осуђујућа пресуда и једно решење о обустави поступка;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 32 – један поступак је вођен;

Прекршајни суд у Зајечару:

- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 4 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 47 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 8 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 77 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 47 – решење о обустави поступка;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 77 – решење о обустави поступка;

Прекршајни суд у Зрењанину:

- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 3 – два поступка су вођена;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 42 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 47 – три поступка су вођена;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 78 и ст. 2 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 4 – четири поступка су вођена;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 31 – седам поступака је вођено;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 41 – два поступка су вођена;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 47 – један поступак је вођен;

- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 53 – два поступка су вођена;

Прекршајни суд у Јагодини:

- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 1 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 2 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 3 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 4 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 7 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 21 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 27 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 31 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 33 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 46 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 69 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 74 – један поступак је вођен;

Прекршајни суд у Кикинди:

- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 3 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 44 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из чл. 82. ст. 1 тач. 46 – решење о обустави поступка;

Прекршајни суд у Крагујевцу:

- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 1 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 19 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 21 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 47 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 69 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 77 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 78 – један поступак је вођен;

Прекршајни суд у Краљеву:

- не постоје подаци за период 2009-2013 година;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 2 и став 2 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из чл. 84 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 1 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из чл. 84 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 78 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 1, 2 и 47 – осуђујућа пресуда (јединствена казна);
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 2, 3 и 19 – осуђујућа пресуда (јединствена казна);
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 51 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 3 – решење о обустави поступка;

Прекршајни суд у Крушевцу:

- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 1 – два поступка су вођена;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 31 – два поступка су вођена;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 47 – два поступка су вођена;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 69 – један поступак је вођен;

Прекршајни суд у Лозници:

- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 47 – ослобађајућа пресуда;

Прекршајни суд у Младеновцу:

- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 74 – поступак је у току;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 75 – поступак је у току;

Прекршајни суд у Неготину:

- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 4 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 12 – осуђујућа пресуда;

- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 47 – решење о обустави поступка, донето због застарелости;

Прекршајни суд у Новом Пазару:

- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 42 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из чл. 85 ст. 1 тач. 1 – две осуђујуће пресуде;

Прекршајни суд у Панчеву:

- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 1 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 4 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 47 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 31 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 47 – један поступак је вођен;

Прекршајни суд у Параћину:

- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 3 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 69 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 74 – један поступак је вођен;
- прекршај из чл. 85 ст. 1 – један поступак је вођен;

Прекршајни суд у Пироту:

- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 1 – осуђујућа пресуда;

Прекршајни суд у Пожеги:

- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 47 – три осуђујуће пресуде;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 1 и 47 – решење о обустави поступка;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 4 – решење о обустави поступка;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 31 – решење о обустави поступка;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 47 – поступак је у току;

Прекршајни суд у Прокупљу:

- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 4 – три поступка су вођена;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 69 – један поступак је вођен;

Прекршајни суд у Рашки:

- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 1 – два поступка су вођена;
- три решења о обустави поступка која су донета због застарелости, а такође две пресуде нису постале правоснажне због застарелости;

Прекршајни суд у Руми:

- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 46 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 46 – ослобађајућа пресуда;

Прекршајни суд у Сенти:

- решење о обустави поступка, донето због застарелости;

Прекршајни суд у Сјеници:

- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 1 и 31 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 69 – осуђујућа пресуда;

Прекршајни суд у Сомбору:

- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 1 и став 2 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 36 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 1 – решење о обустави поступка, донето због застарелости;
- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 36 – решење о обустави поступка, донето због застарелости;

Прекршајни суд у Сремској Митровици:

- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 23 - осуђујућа пресуда;

Прекршајни суд у Суботици:

- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 32 – осуђујућа пресуда;
- прекршај из члана 82 ст. 1 тач. 4 – један поступак је у току;

Прекршајни суд у Трстенику:

- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 1 и став 2 – осуђујућа пресуда;

Прекршајни суд у Ужицу:

- прекршај из чл. 82 ст. 1 тач. 69 – осуђујућа пресуда;

Прекршајни суд у Чачку:

- прекршај из чл. 85 у вези чл. 82 ст. 1 тач. 47 – осуђујућа пресуда;

С обзиром на то да је наведено укупно 145 прекршаја из Закона о добробити животиња због којих су вођени поступци, а са друге стране имамо податак да је укупно вођено 507 прекршајних поступака због прекршаја из ЗДЖ, сви закључци до којих се долази су релативни јер се располаже са око 28,59% података. Ипак може се доћи до релативног закључка у погледу којих прекршаја су ређе или чешће вођени поступци.

Анализом одговора прекршајних судова долази се до следећих релативних закључака. Поводом прекршаја из члана 82 ст. 1 тач. 5, 6, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 20, 22, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 43, 45, 48, 49, 50, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 76, 79, 81 и 82 судови нису пријавили да су водили поступке. Увидом у законске одредбе примећује се да су то прекршаји који се свакодневно врше, на пример ко: држи, односно репродукује животињу на начин којим јој се наноси бол, патња, страх и стрес (тач. 5); повећава агресивност животиње селекцијом или механичким методама (тач. 9); држи, репродукује, обучава или врши промет животиња, као и ако ставља на располагање објекте, земљиште или материјална средства другом лицу ради борбе између животиња или између животиња и људи (тач. 22); употребљава отрове и друга хемијска средства које изазивају бол, патњу и смрт животиња, осим у циљу контроле популације глодара (тач. 28); ради обуздавања животиња користи средства која проузрокују бол и патњу (тач. 54); се бави репродукцијом кућних љубимаца у комерцијалне сврхе, а не брине о заштити здравља, живота и добробити легла (тач. 70). Поставља се питање зашто нису вођени поступци против „штанцера“ који у нехуманим условима држе животиње које репродукују, а штенад коју нису продали избацују на улицу, против оних који учествују у организовању борби животиња, против оних који животиње тренирају да буду агресивне, против оних који трују животиње, против оних који на нехумане начине хватају напуштене животиње ради одвођења у прихватилиште...

Са друге стране, највише поступака је вођено поводом следећих прекршаја: према животињи не поступа са пажњом доброг домаћина (тач. 1) – 21 поступак; злоставља животињу (тач. 3) – 10 поступака; напусти, односно одбаци животињу чији опстанак зависи непосредно од човека (тач. 4) – 17 поступака; занемарује животиње лишавањем основних животних потреба (тач. 31) – 14 поступака; држи животињу, а није обезбедио услове (тач. 47) – 20 поступака; не обезбеди кућном љубимцу услове (тач. 69) – 10 поступака. Дакле, највише поступака је вођено због тога што власник односно држалац није животињи

обезбедио потребне услове живота, због напуштања животиња и због злостављања. Ипак, ови бројеви су занемарљиво мали у односу на број стварно извршених наведених прекршаја. Илустрације ради, на улицама има стотине хиљада напуштених животиња, док је пријављено да је вођено свега 17 поступака због напуштања животиња.

Прекршајни судови су пријавили да су водили само два поступка због прекршаја из члана 83 ЗДЖ, који чини одговорно лице у органу јединице локалне самоуправе ако орган не изради или не спроводи програм контроле и смањења популације напуштених паса и мачака, као и ако не обезбеди прихватилиште и прикупљање, превоз и збрињавање напуштених и изгубљених животиња. У пракси, према извештају Заштитника грађана из 2019. године, обавезу која се односи на доношење програма контроле и смањења популације напуштених паса и мачака није извршило 37 од 118 јединица локалне самоуправе које су одговориле на анкету, док 43 јединице то није учинило у законском року већ са закашњењем. Такође, према наведеном извештају обавезу организовања зоохигијенске службе није извршило 68 од 118 јединица локалне самоуправе, док на територији 82 јединице локалне самоуправе не постоји прихватилиште за напуштене животиње.⁷⁷⁴ Поставља се питање зашто нису покренути прекршајни поступци против одговорних лица у органима ЈЛС када су сви наведени подаци јавни.

На крају, увидом у одређени број осуђујућих пресуда прекршајних судова за прекршаје из Закона о добробити животиња, примећено је да судови као санкцију углавном изричу опомену или минималну новчану казну у износу од 5.000 динара, понекад 6.000 динара или 10.000 динара. Изрицање тако благих санкција представља апсурд јер у многим случајевима ни изрицање најстроже прописане казне не би остварило сврху примене прекршајних санкција да грађани поштују правни систем и да убудуће не чине прекршаје, као ни сврху кажњавања да се изрази друштвени прекор учиниоцу због извршеног прекршаја.

Следећи пример сликовито приказује апсурд изречених казни. За прекршај напуштања животиња, конкретно пса, извршен је увид у четири осуђујуће пресуде⁷⁷⁵ где су као санкције изречене једна опомена, две новчане казне у износима од по 5.000 динара и једна новчана казна у износу од 6.000 динара. Први апсурд представља чињеница да ко хоће законито да напусти пса мора да га преда у одређено државно прихватилиште и да плати новчану суму која је знатно већа од наведених изречених казни и њен износ зависи од тога који азил је у питању. Дакле, несавесним власницима који желе да напусте пса далеко се више „исплати“ да учине прекршај напуштања животиње него да поступе у складу са законом. Други апсурд се огледа у следећем. Материјални трошкови које трпи град односно јединица локалне самоуправе због тога што је неко напустио животињу су велики. Сваког напуштеног пса град треба да стерилише или кастрира, чипује, сваке године треба да га вакцинише, а уколико се напуштена животиња на улици окотила, што је често случај, сви наведени трошкови постоје и у погледу штенаца. Поврх тога, ако се деси да напуштена животиња неког уједе, град, тј. јединица локалне самоуправе дугује накнаду штете лицу које је претрпело ујед. Укупно, град може имати и на стотине хиљада динара трошкова као

⁷⁷⁴ Заштитник грађана Републике Србије (2019).

⁷⁷⁵ Пресуда Прекршајног суда у Београду бр. 96 Пр 88180/19 од дана 25.09.2020. године; Пресуда Прекршајног суда у Београду бр. 86 Пр 93281/19 од дана 15.06.2020. године; Пресуда Прекршајног суда у Београду бр. 144 Пр 97281/19 од дана 10.10.2019. године; Пресуда Прекршајног суда у Београду бр. 3 Пр 128359/15 од дана 10.06.2016. године.

последницу напуштања једног пса, а такође животиња трпи патњу, страх и стрес јер је напуштена. Дакле, за прекршај напуштања животиња ни највиша прописана казна не би одговарала принципу праведности. Такође, бројни други прекршаји из ЗДЖ су такви да се учиниоцу више „исплати“ да плати казну од 5.000 динара, колико судови уобичајено изричу него да одустане од извршења прекршаја. Изрицање опомене, тј. некажњавање учинилаца, као и минималне казне, не могу остваривати превенцију извршења дела код већине прекршаја из Закона о добробити животиња.

5. АНКЕТА – знање и став грађана о кривичном делу убијање и злостављање животиња

Поред надлежних органа, улогу у процесуирању кривичног дела убијање и злостављање животиња имају и грађани јер могу да се појаве као подносиоци кривичне пријаве, да дају обавештења полицији или да имају статус оштећеног или сведока у кривичном поступку. Зато је у сврху спровођења целовитог истраживања казнене реакције на убијање и злостављање животиња, потребно истражити и какво је знање грађана о томе на који начин треба да поступи када је извршено кривично дело убијање и злостављање животиња, какав је њихов став о прописаним казнама за ово дело и о казненој политици судова према учиниоцима. Аутор је током 2023. године спровео анкету на узорку од 350 грађана Републике Србије на наведену тему. Грађанима су постављена следећа питања и понуђени одговори:

- 1) Да ли је убијање и злостављање животиња законом забрањено? Да/Не
- 2) Да ли лице које убије или злостави животињу може кривично или прекршајно да одговара? Да/Не
- 3) Да ли знате коме треба да пријавите случај убијања или злостављања животиња? Да (*подпитање: Коме?*)/Не
- 4) Да ли сте некад пронашли убијену или злостављану животињу? Да (*подпитања: Да ли сте неком од надлежних органа и коме пријавили случај? Како је поступио орган коме сте пријавили случај?*)/Не
- 5) Да ли сматрате да је адекватно да судови претежно изричу мере упозорења (*уз објашњење грађанину шта су мере упозорења*) учиниоцима кривичног дела убијање и злостављање животиња уместо да изричу новчану казну или казну затвора? Да/не
- 6) Да ли сматрате да је за убијање животиње, на пример пса, адекватније изрицати новчану казну или казну затвора? Новчану казну/Казну затвора
- 7) Да ли сматрате да је прописана казна од максимум две године затвора за убијање животиње довољно строго прописана? Да/Не (*подпитање: Колика треба да буде највиша прописана казна?*)

- 8) Да ли сматрате да је прописана казна од максимум три године затвора за убијање већег броја животиња довољно строго прописана? Да/Не (*подпитање: Колика треба да буде највиша прописана казна?*)

Резултати спроведене анкете и закључци до којих се дошло су следећи.

Питање бр. 1 – Од 350 анкетираних грађана 332 грађана је потврдно одговорило да зна да је убијање и злостављање животиња законом забрањено, што је 94,85% укупних одговора, док су остали негативно одговорили.

Питање бр. 2 – Од 350 анкетираних грађана 330 грађана је потврдно одговорило да зна да лице које убије или злостави животињу може кривично односно прекршајно да одговара, што је 94,28% укупних одговора, док су остали негативно одговорили.

С обзиром на резултате одговора на прва два питања закључује се да генерално посматрано грађани знају да је законом забрањено и кажњиво убијање и злостављање животиња.

Питање бр. 3 – Од 350 анкетираних грађана 197 грађана је одговорило да не зна коме треба да пријави случај убијања или злостављања животиње, што је 56,28% укупних одговора. Међутим, од 153 грађана који су одговорили да знају коме треба да пријаве случај убијања или злостављања животиње, на подпитање коме треба поднети пријаву, 104 грађана је дало следеће одговоре: полицији – 46, полицији или јавном тужилаштву – 17, полицији или ветеринарској инспекцији – 11, комуналној милицији – 10, јавном тужилаштву – 7, друштву или организацији за заштиту животиња – 7, ветеринарској инспекцији – 3, ветеринару – 2 и зоохигијени – 1. Имајући у виду да је укупно анкетирано 350 грађана, а да је тачан односно делимично тачан одговор дало 84 грађана, долази се до закључка да 76% грађана не зна коме треба да пријави да је животиња убијена или злостављана. Дакле, потврђена је хипотеза да већина грађана не зна коме треба да пријави извршење кривичног дела убијање и злостављање животиња и прекршаја из Закона о добробити животиња.

Питање бр. 4 – Од 350 анкетираних грађана 94 грађана је одговорило да им се некад десило да су пронашли убијену или злостављану животињу, што је 26,85% укупних одговора, док су остали одговорили да никад нису нашли убијену или злостављану животињу. Од грађана који су навели да су нашли убијену или злостављану животињу, 24 грађана се изјаснило да није пријавило дело, док се 31 грађанин изјаснио да је пријавио дело, али је од тога 22 грађана указало да надлежни органи нису реаговали по пријави. Дакле, реакција надлежних органа је изостала у 70,96% пријављених случајева што значи да им казнена дела против животиња нису на листи приоритета.

Питање бр. 5 – Од 350 анкетираних грађана 313 грађана је одговорило да сматра да није адекватно да судови претежно изричу мере упозорења учиниоцима кривичног дела убијање и злостављање животиња, што је 89,42% укупних одговора, док су остали супротно одговорили.

Питање бр. 6 – Од 350 анкетираних грађана 301 грађанин је одговорио да сматра да је за убијање животиње, на пример пса, адекватније изрицати казну затвора него новчану казну, што је 86% укупних одговора.

С обзиром на резултате одговора на пето и шесто питање закључује се да грађани великом већином сматрају да учиниоци кривичног дела убијање и злостављање животиња треба да буду кажњени за дело које су учинили, а не само упозорени на неадекватност понашања. Када се ради о убијању животиње, велика већина грађана мисли да учиниоца треба затворски казнити.

Питање бр. 7 – Од 350 анкетираних грађана 248 грађана је одговорило да сматра да прописана казна од максимум две године затвора није довољно строга за убијање животиње, што је 70,85% укупних одговора, док су остали одговорили супротно. Одговор на подпитање колика треба да буде максимална казна за убијање животиње је дао 221 грађанин, те су резултати одговора следећи: до 5 година затвора – 56, до 10 година затвора – 35, најмање 5 година затвора – 23, доживотна казна затвора – 19, иста казна као и за убиство човека – 18, најмање 10 година затвора – 10, већа казна од тренутно прописане – 10, до 15 година затвора – 6, до 7 година затвора – 5, најмање 2 године затвора – 4, најмање 7 година затвора – 3, најмање 3 године затвора – 3, до 12 година затвора – 3, од 5 до 10 година затвора – 3, до 8 година затвора – 3, до 4 године затвора – 3, до 3 године затвора – 3, најмање 20 година затвора – 2, најмање 8 година затвора – 2, најмање 4 година затвора – 2, до 20 година затвора – 2, до 6 година затвора – 2, од 10 до 20 година затвора – 1, од 7 до 15 година затвора – 1, од 7 до 10 година затвора – 1, пола од казне која је прописана за убиство човека – 1.

Питање бр. 8 – Од 350 анкетираних грађана 297 је одговорило да сматра да прописана казна од максимум три године затвора није довољно строга за убијање већег броја животиња, што је 84,85% укупних одговора, док су остали одговорили супротно. Одговор на подпитање колика треба да буде максимална казна за убијање већег броја животиња је дало 270 грађана, те су резултати одговора следећи: до 10 година затвора – 46, већа казна од тренутно прописане – 27, доживотна казна затвора – 25, до 5 година затвора – 25, најмање 10 година затвора – 17, најмање 5 година затвора – 17, до 20 година затвора – 15, до 15 година затвора – 15, иста казна као и за убиство већег броја људи – 12, до 7 година затвора – 11, до 8 година затвора – 10, до 40 година затвора – 9, најмање 20 година затвора – 4, до 12 година затвора – 4, од 5 до 10 година затвора – 4, до 6 година затвора – 4, до 30 година затвора – 3, од 5 до 7 година затвора – 3, смртна казна – 2, најмање 15 година затвора – 2, најмање 8 година затвора – 2, до 4 године затвора – 2, најмање 30 година затвора – 1, најмање 25 година затвора – 1, од 20 до 30 година затвора – 1, од 15 до 25 година затвора – 1, најмање 7 година затвора – 1, најмање 3 године затвора – 1, најмање 2 године затвора – 1, до 25 година затвора – 1, од 7 до 10 година затвора – 1, од 5 до 8 година затвора – 1, пола од казне која је прописана за убиство већег броја људи – 1.

Резултати одговора на седмо и осмо питање указују да грађани сматрају да прописане казне за кривично дело убијање и злостављање животиња треба доста повећати, а поготово када се ради о тежем облику. Чини се да грађани увиђају друштвену опасност која постоји код овог дела јер се насиље испољава према другом живом бићу.

ЗАКЉУЧАК

„Величина и морални напредак једног народа могу бити измерени његовим односом према животињама“ (Махатма Ганди). Ова истина изискује да животе животиња третирамо као себи равне и опходимо се према животињама са поштовањем њиховог живота, тела и личног интегритета. Међутим, овакав однос људи према животињама присутан је у малобројним културама, тачније у неким земљама источњачких религија хиндуизма, будизма и ђаинизма, али ни тамо, наравно, није однос сваког човека према животињама какав би према вери требао да буде. Са друге стране, у земљама западног света где влада капитализам и где су распрострањене мање или више антропоцентричне религије попут хришћанства, јудаизма и ислама, присутан је „експлоататорски“ однос људи према животињама. Огледа се у коришћењу животиња у прехрамбеној и модној индустрији, за вршење експеримената, за забаву у виду рекреативног лова, борби бикова, зоолошких вртова, циркуса и слично.

Однос власти човека над животињама присутан је вековима и чини се да потиче од религијских схватања да је све ради човека створено. Но, иако је према Библији и неким другим светим књигама Бог човеку дао „власт“ над животињама, човек је ту власт требао да схвати као обавезу да према животињама буде милостив као што је Бог према човеку, а не као потпору за суровост. Најмрачнији период у коме је положај животиња био јако тежак је средњи век током кога су експерименти над животињама постали главни вид медицинског истраживања. Експерименти су вршени без анестетика што значи да су животиње трпеле екстремне болове, а према извештајима очевидаца у том периоду људи су премлаћивали псе са савршеном равнодушношћу, закуцавали животиње на даске и исмевали оне који су сажаљевали животиње. Поред људске суровости, у том периоду преовладала је и људска глупост. Тако су од 9-19. века, а највише током 15-17. века, у неким земљама вођена чак и суђења животињама које су људима нешто скривиле и на њих се примењивао талион по принципу „око за око, зуб за зуб“. Само су ретки, изузетни умови тог времена, попут Леонардо да Винчија и Ђордано Бруна, имали другачији однос према животињама. Чувена је изјава Да Винчија да ће „доћи време када ће људи убијање животиња посматрати истим очима као и убиство човека. А онај ко не цени живот, није га ни заслужио.“ Ставови о власти човека над животињама настали под утицајем хришћанске мисли беспоговорно су прихваћени у Европи све до 18. века од када мислиоци почињу да заузимају ставове који су релативно независни од цркве. Тако је Џереми Бентам у својој књизи, говорећи о животињама, написао: Питање није “могу ли да расуђују?”, нити “могу ли да причају?”, него “могу ли да пате?”. Такође је упоредио положај животиња са положајем црних робова, радосно предвиђајући да ће „доћи дан када ће животињска створења моћи да стекну она права која им никада нису могла бити ускраћена, осим уз помоћ тиранске руке“. Преокрету у односу према животињама, допринела је и Дарвинова теорија о еволуцији према којој је човек највиша еволуциона фаза у развоју животиња. Теоријом је људима представљено да нису посебна Божија творевина, створена по слици Божијој и раздвојена од животиња.

До преображаја људске свести у односу према животињама дошло је дакле у новом веку. У англосаксонским земљама образовани су покрети за заштиту права и добробити животиња, а као резултат њиховог ангажовања усвојени су први закони који се баве

заштитом животиња. Ипак, ни данас у Великој Британији и САД животиње нису признате као субјекти права, односно бића са сопственим вредностима и правима, већ и даље представљају објекте права, попут имовине.

У евро-континенталним државама је у односу на англосаксонске земље нешто касније дошло до правног регулисања заштите животиња, али је последњих пар деценија учињен знатни помак. Тако уставне одредбе Немачке, Швајцарске, Аустрије, Словеније и Луксембурга, а мимо Европе, уставне одредбе Бразила, Египта и Индије пружају заштиту животињама. У европским државама су последњих деценија доношени закони посвећени заштити добробити животиња. Међутим, ови закони се углавном свде на филозофију хуманог третмана животиња док су живе, али дозвољавају њихово убијање на „хуман“ начин у одређене сврхе, попут исхране, израде одеће, вршења експеримената. Закони о заштити животиња Немачке, Аустрије, Швајцарске, Шпаније дају животињама статус човеку сродних, односно осећајних бића, а швајцарски закон чак уводи и концепт поштовања достојанства животиња. Такође и грађанске кодификације Немачке, Аустрије, Швајцарске и Француске, могу да се похвале да прописују да животиње нису ствари, већ осећајна бића те да за њих важе прописи који се односе на имовинска добра само ако не постоје супротни прописи. Поред посебних закона о добробити животиња, заштита животињама се у већини држава пружа и нормама кривичног права које углавном санкционишу одређена понашања људи према животињама која се чине без рационалног разлога и оправданог циља.

Иако време које Да Винчи и Бентам предвиђају још увек није дошло, друштва широм света су препознала потребу за санкционисањем насилног понашања према животињама, како због вредности коју живот животиње има сам по себи, тако и због тога што учиниоци казних дела против животиња неретко након вршења насиља над животиња прелазе на другу врсту жртве – људе. Облик и интензитет казненоправне реакције на убијање и злостављање животиња разликује се од једног до другог савременог правног система. Интересантно је да управо државе западног света, које „експлоатишу“ животиње доносе посебне законе о њиховој заштити, те се ствара привид хуманог односа према животињама, док у неким деловима света где такви закони не постоје, животиње се ни не користе у разне сврхе и њихов положај је далеко бољи.

На међународном плану још увек не постоји универзалан међународни уговор, потписан од стране држава, који успоставља права животиња као бића која имају вредност сама по себи. У оквиру Европске Уније, као и Савета Европе донете су бројне конвенције и декларације које се односе на заштиту животиња. Посебну пажњу изазвале су Универзална декларација о правима животиња (*Universal Declaration of Animals Rights*) из 1978. године и Универзална декларација о добробити животиња (*Universal Declaration of Animal Welfare*) из 2000. године, које још увек нису усвојене од стране ОУН-а, већ су предлози аката.

У теорији се последњих деценија јавља расправа око правног статуса животиња. Дискусија се своди на питања да ли животињама треба признати одређена права и могу ли животиње бити носиоци правног субјективитета. С обзиром на представу човека о томе шта му све припада, у овом тренутку није могуће животињама, бар не свим, признати права на неповредивост живота и телесног интегритета јер би доследно инсистирање на истом значило ограничавање људских потреба и прохтева. Човек једно те исто понашање дозвољава или забрањује, зависно од тога да ли спада у дозвољену „експлоатацију“

животиња. Ако неко сипа псу шампон у очи, распори мачку или учини да телесна температура зеца порасте до тачке која доводи до топлотног удара, такво понашање може представљати кршење норми кривичног права или закона о добробити животиња. Али ако се истраживач понаша на потпуно исти начин, што је део експеримента, понашање је заштићено законом јер истраживач користи животињу како би генерисао „општу корист“. Инсистирање на правном субјективитету животиња је последица одређених случајева пред судовима у САД и другим земљама, где су организације за заштиту животиња подносиле тужбе у име појединих животиња позивањем на *habeas corpus*, тј. заштиту од неоснованог лишења слободe, а у циљу њиховог ослобађања из ЗОО врта у коме су живеле, где је суд инсистирао да се као претходно питање докаже да животиња може да буде правни субјект. У суштини, прокламовање права животиња и признање њиховог правног субјективитета није неопходно да би се животињама пружила заштита ако се на други начин инсистира на њиховој заштити, а посматрано из угла животиња, њима је свеједно на који начин ће их право заштити од непотребне патње коју им човек наноси.

Правни системи за почетак треба да престану да третирају животиње као покретне ствари и треба да им признају *sui generis* правни статус осећајних бића која имају одређене интересе. Најбоље би било да такав правни статус животиња прокламује устав као највиши правни акт једне државе, јер би онда сви закони те земље морали да уваже *sui generis* правни статус животиња и то би допринело да закони сведу експлоатацију животиња на најмању могућу меру. Више не би било спорно да су животиње осим објекта радње и објект кривичноправне заштите. То би такође утицало да санкције које се прописују и изричу за вршење казних дела против животиња буду строже него што су сада. Такође би било оправдано увести институцију повереника за животиње, који би својим ангажовањем допринео ефикаснијем гоњењу учинилаца казних дела против животиња.

У нашој земљи ниједан пропис експлицитно не помиње какав правни статус имају животиње, али вишегодишња судска пракса третира животиње као опасне ствари за чије понашање по правилу одговара власник, односно држалац. Законодавство Републике Србије санкционише одређена понашања људи према животињама путем кривичног дела убијање и злостављање животиња из члана 269 Кривичног законика и путем 85 прекршаја из Закона о добробити животиња. Кроз истраживање је потврђена хипотеза да нормативно није разграничено које радње извршења представљају кривично дело убијање и злостављање животиња у односу на поједине прекршаје из Закона о добробити животиња. То у пракси намеће питање да ли предност дати кривичном или прекршајном гоњењу. За учиниоца је далеко повољније да му се суди за прекршај, јер му у том случају прети само блага новчана казна и не сматра се кривично осуђиваним. Идеално решење би било да законодавац направи јасну разлику шта представља кривично дело убијање и злостављање животиња, а шта прекршај, без нормативних преклапања њихових обележја. До тада се проблем „решава“ тако што надлежни органи дискреционо, од случаја до случаја, процењују који ће поступак покренути, а у пракси то често резултира не покретањем ниједног поступка, већ долази до пребацивања надлежности и одговорности са једног органа на други.

Закон о добробити животиња садржи и друга решења која у пракси отежавају примену или нису целисходна. Посебно су проблематична решења која се односе на кућне љубимце и напуштене животиње. На пример, нечиповање власничких животиња уопште није санкционисано Законом о добробити животиња већ Законом о ветеринарству, а

ветеринарска инспекција не може да „пише казне“ и издаје прекршајне налоге несавесним власницима већ само да подноси захтеве надлежним судијама за прекршаје. У пракси се прекршајни поступци ретко покрећу, још ређе окончавају, а животиње остају нечиповане. Када их власник нечиповане избаци на улицу, тешко је утврдити ко их је напустио. Све наведено доводи до великог броја напуштених животиња. Потребно је у Закон о добробити животиња унети одредбу која прописује обавезу да власници чипују псе на своје име, као и да се пропише санкција у фиксном новчаном износу како би комунална милиција могла да издаје прекршајни налог, а ради тога је потребно дати и овлашћења комуналној милицији да читава чип животињама и да улази у просторије у којима се животиње налазе. Штавише, ЗДЖ дозвољава да се власник односно држалац кућних љубимаца бави њиховом репродукцијом у комерцијалне сврхе, с тим што је дужан да брине о заштити здравља, живота и добробити легла. Било би много целисходније да сасвим супротно наведеном законском решењу, ЗДЖ пропише обавезну стерилизацију, тј. кастрацију власничких паса до одређеног доба старости јер се у пракси неретко дешава да нежељени штенци или они који нису продати буду избачени на улицу.

Нецелисходно је и то што Закон о добробити животиња изричито не прописује да јединице локалне самоуправе морају да организују службу зоохигијене ради хватања, превоза и збрињавања животиња, као што то чини Закон о ветеринарству, већ само прописује њихову обавезу да обезбеде обављање наведених послова. Са друге стране, Закон о комуналним делатностима као комуналну делатност утврђује и делатност зоохигијене и прописује да је обављање комуналне делатности могуће поверити приватним правним лицима или предузетницима од стране јавних предузећа. Таква законска решења за последицу имају ангажовање приватних предузећа која на непрописан, суров начин поступају са животињама. У том светлу, потребно је изменити Закон о комуналним делатностима и утврдити делатност зоохигијене као изузетак у погледу којег није могуће поверавање послова.

Контрола ЗДЖ поверена је ветеринарским инспекторима преко Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде. У пракси је ангажован недовољан број ветеринарских инспектора који акценат стављају на контролу активности везаних за производњу хране, што доводи до тога да се примена закона слабо контролише. Чак је и Заштитник грађана у свом извештају од 2019. године закључио да се закон не примењује, да је мртво слово на папиру када је у питању примена прописа о статусу напуштених и изгубљених паса и мачака. Дакле, Закон о добробити животиња је нужно изменити у погледу одређених материјалних и процесних решења.

Казнена политика према учиниоцима казних дела против животиња је блага. Запрећена казна физичком лицу за прекршај из ЗДЖ је новчана казна 5.000 - 50.000 динара, док је за основни облик кривичног дела убијање и злостављање животиња прописана алтернативно новчана казна или казна затвора до две године, а за тежи и посебан облик казна затвора је до три године. Судаћи по прописаним санкцијама, законодавац једнако тешким делом сматра када вам неко убије пса или неовлашћено прочита писмо. Ако учинилац, примера ради, из хира лиши живота 100 паса, 50 мачака и 10 коња или било који други број животиња, може бити осуђен на само три године затвора. С обзиром на то да прописане кривичне санкције треба да омогуће остваривање генералне и специјалне превенције, као и принципа праведности и сразмерности између учињеног кривичног дела и тежине кривичне санкције, треба прописати строже казне.

Прописану казну затвора треба повисити бар на пет година за основни облик кривичног дела убијање и злостављање животиња, односно бар на осам година за тежи облик. Када је реч о убијању животиња, као и наношењу великог бола или патњи животињама, требало би као санкцију предвидети само казну затвора, што би и био случај када би прописане казне биле повишене на изнад три године затвора. Уколико прописане казне затвора не би биле повишене изнад три године, ради онемогућавања изрицања новчаних казни за убијање животиња и наношење великог бола или патњи животињама, било би потребно на другачији начин прописати ово кривично дело. Односно било би потребно у више ставова раздвојити убијање и наношење великих болова и патњи односно тешке повреде и мучења животиње, од блажих облика злостављања животиње. Код посебног облика дела који се односи на борбе животиња, с обзиром на то да обухвата подстицање на агресивност, психичко и физичко злостављање, као и убијање животиња, а све зарад користољубља, запрећену казну затвора треба доста повисити.

У нашој земљи су многобројни случајеви убијања и злостављања животиња. Најчешће жртве су напуштене животиње. Оне страдају како на улици од стране људи тако и у државним азилима у којима су услови живота, најчешће, као у логору. Примера ради, у азилу „Наш дом“ из Пожеге је путем злоупотребе норми које регулишу када је дозвољена еутаназија, за две и по године еутаназирано 2.070 паса под наводима да су агресивни или неизлечиво болесни и угинуло је 708 паса (укупно је изгубило живот 2.778 паса), а само 36 паса је стерилисано, вакцинисано и удомљено. За овакво поступање нико није кривично одговарао. Бројне власничке животиње живе у нехуманим условима, на кратким ланцима, у сувише малим боксевима, без заклона, у блату, без приступа храни и води и слично. Очигледно је да се на дневном нивоу изврши на стотине казних дела против животиња. Са друге стране, у пракси постоји мали број осуда. Од 2006. године када је кривично дело убијање и злостављање животиња прописано, до краја 2022. године, донето је свега 378 осуда за ово дело и то 349 осуђујућих пресуда против пунолетних лица, 10 осуда против пунолетних лица која су у време извршења дела била неурачунљива и 19 осуда против малолетника. Од 2009. године када је донет Закон о добробити животиња, до краја 2022. године, донето је 263 осуђујуће пресуде за прекршаје из ЗДЖ. Дакле, у нашој држави је за 17 година донета само 641 осуда за казнена дела против животиња. Овакви резултати потврђују хипотезу да кривично дело убијање и злостављање животиња и прекршаји из Закона о добробити животиња имају „тамну бројку“.

У наведеном периоду је поднето 2.805 кривичних пријава против пунолетних учинилаца и 61 пријава против малолетника, док је захтева за покретање прекршајног поступка поднето 592, што је све заједно само 3.458 иницијатива да се покрену поступци за казнена дела против животиња. Са друге стране, само је ОРКИ, једној од бројних организација и удружења за заштиту животиња, у периоду од 2006-2018. године пријављено 6.500 случајева убијања и злостављања животиња које је стручно обрадила и анализирао. Већина испитаних грађана је у анкети навела да не зна коме треба да пријави случајеве убијања и злостављања животиња или су дали погрешан одговор. Овакви резултати из праксе и анкете потврђују хипотезу да већина грађана не зна коме треба да пријави извршење кривичног дела убијање и злостављање животиња и прекршаја из Закона о добробити животиња.

Посебно забрињава чињеница да ниједан од 1.293 случаја где је кривична пријава поднета против непознатог учиниоца није расветљен и да су многе пријаве против познатих

учинилаца одбачене због недостатка доказа. Тиме је потврђена хипотеза да се полиција у пракси се бави расветљавањем кривичног дела убијање и злостављање животиња када је кривична пријава поднета против непознатог учиниоца. Од 1.512 кривичних пријава поднетих против познатих пунолетних учинилаца јавни тужиоци су одбацили 1.019 пријава, а оптужни акт поднели само 481 пут. Најчешћи разлози одбачаја, због којих је одбачено 692 пријаве, су непостојање основа сумње да је осумњичени извршио дело и примена института условљеног опортунитета кривичног гоњења. То значи да полиција и јавни тужиоци нису довољно ангажовани у проналажењу доказа и да јавни тужиоци по правилу, уместо по изузетку, поступају по начелу опортунитета кривичног гоњења. Тако су током 2022. године јавни тужиоци поднели оптужни предлог 17 пута, док су институт одлагања кривичног гоњења услед испуњења обавеза применили 22 пута, а током 2016. године, оптужни предлог су поднели 16 пута, док је институт условљеног опортунитета примењен 30 пута. Наведени подаци потврђују хипотезу да јавни тужиоци код кривичног дела убијање и злостављање животиња чешће поступају по начелу опортунитета кривичног гоњења него по начелу легалитета кривичног гоњења. У пракси се код кривичног дела убијање и злостављање животиња примена опортунитета кривичног гоњења своди на испуњење обавезе плаћања 30.000 динара, чиме се практично искупљује дело без вођења поступка. Када су у питању малолетници, од 61 кривичне пријаве одбачено је 39 пријава, док је поднето 22 захтева за покретање припремног поступка.

Од 469 пунолетних оптужених лица судови су осудили 359 лица и донели 50 ослобађајућих пресуда, док је према 20 малолетника поднет предлог за изрицање кривичне санкције, а осуђено је 19 малолетника. Резултати у погледу броја осуђених у односу на број оптужених лица су добри, али је казнена политика судова забрињавајућа. У 210 од 349 осуђујућих пресуда изречена је мера упозорења уместо казне и још пет учинилаца је проглашено кривим, а ослобођено од казне, што значи да 61,6% осуђених пунолетних учинилаца који су у време извршења кривичног дела били урачунљиви, није кажњено. Таквим поступањем шаље се порука да је убијање и злостављање животиња „некажњиво“, чиме се губи дејство ове инкриминације на пољу генералне превенције. Новчана казна је изречена 100 пута, углавном на свега пар десетина хиљада динара, а често је чак и максимално ублажавана. Казна затвора изречена је свега 30 пута, најчешће у трајању од пар месеци, док је казна кућног затвора изречена два пута. Само пет пута је изречена казна затвора која се налази у распону од 6-12 месеци и само једном је изречена казна затвора која се налази у распону од 2-3 године, међутим у већини ових случајева се ради о јединственој казни за кривично дело убијања и злостављања животиња и неко друго кривично дело. Свим малолетницима су изречене васпитне мере упозорења и усмеравања или појачаног надзора. Дакле, ниједна васпитна мера заводског карактера није изречена. Резултати потврђују хипотезу да судови спроводе благу казнену политику према учиницима кривичног дела убијање и злостављање животиња.

Изрицање благих казни за ово кривично дело не делује довољно превентивно у смислу застрашивања потенцијалних учинилаца. Бројне радње извршења су биле са елементима насиља, сурове и безобзирне. Сликвито, судило се учиницима који су распорили мачку, одсекли шапе и главу псу, убили и обесили животињу о амбар, упуцали сачмаром пса, полно општили са животињама... Окривљенима није одређиван притвор осим у једном случају. Све наведено указује да судије испољавање насиља над животињама нису препознале као „црвену заставицу“ која указује да се може радити о особама са поремећајем

личности и да ће касније вероватно доћи до насиља над људима или вршења других кривичних дела са елементима насиља. Проблематична је и чињеница да јавни тужиоци подржавају благу казнену политику судова у погледу убијања и злостављања животиња, будући да редовно предлажу суду изрицање условне осуде или новчане казне у нижем износу.

Што се тиче резултата рада правосудних органа у погледу прекршаја из Закона о добробити животиња, у периоду 2009-2022. година, тј. за 14 година примене закона поднето је свега 592 захтева за покретање прекршајног поступка, покренуто је 507 прекршајних поступака, обустављен је 171 поступак и то најчешће због застарелости, донето је 48 ослобађајућих пресуда и само 263 осуђујуће пресуде. С обзиром на статистику, закључује се да је већа препрека доношењу осуђујућих пресуда застарелост вођења поступка него недостатак доказа. Ипак, највећи проблем је то што је јако мали број поступака инициран и покренут у односу на број прекршаја који је у стварности извршен. Пред седам прекршајних судова није вођен ниједан поступак поводом прекршаја предвиђених Законом о добробити животиња, што не значи да их на подручју тих судова није било, већ указује на незаинтересованост надлежних органа. Такође је интересантно да ниједан малолетник није осуђен за извршење прекршаја из ЗДЖ, што опет не значи да их у пракси не врше, већ да надлежним органима ови деликти нису на „листи приоритета“ поготово када се ради о повлашћеној друштвеној категорији – малолетницима. Одговорност за то што се ЗДЖ примењује само спорадично и парцијално највише лежи на Министарству пољопривреде шумарства и водопривреде, које је дужно да контролише примену закона преко ветеринарских инспектора, а такође и на МУП-у јер је полиција орган који је дужан да ради на откривању и расветљавању прекршаја.

У погледу доказивања казних дела против животиња, у пракси се показало да су извештаји ветеринара којима се документују повреде, обдукциони налаз у случају убијања животиње и токсиколошки налаз у случају тровања, јако битни докази ради осуде учиниоца. Видео снимак догађаја, као и сагласни искази сведока очевидаца су у пракси били довољни докази за осуду. У недостатку снимка догађаја свакако треба фотографисати животињу која је жртва, као и друге битне особености догађаја. Увек треба звати полицију ради вршења увиђаја или барем прегледа лица места, јер су судови у пресудама често као доказ који је утицао на доношење осуђујуће пресуде наводили криминалистичко-техничку документацију са фотографијама повређених и убијених животиња и места догађаја. Судови су као доказ користили чак и службене белешке полицијских службеника сачињене на месту догађаја, док су се полицијски службеници често појављивали као сведоци у доказном поступку, да сведоче на околности шта су на месту догађаја видели и чули. Када је дело извршено одређеним предметом, на пример пушком, пиштољем, мотком и слично, потврде о привремено одузетим предметима су биле један од кључних доказа. У ситуацијама када су уместо полиције, ветеринарски инспектори излазили на лице места, што се углавном дешава када су жртве домаће животиње, а не кућни љубимци и напуштене животиње, њихови записници са фотодокументацијом су коришћени као доказ.

Да би лоши резултати из праксе били бољи, потребно је да се у друштву промени свест, да људи схвате да је кривично дело убијање и злостављање животиња усмерено против живих бића која имају осећања и да иако законодавац прописивањем благе санкције сврстава ово дело у „лакша“, фактички није тако. Убијање и злостављање животиња је чин „јачег“ над „слабијим“, над мање интелектуално развијеним, злог над невиним. Животиње

су жива бића која научно доказано могу да осећају, трпе бол и пате, али немају моћ говора да то кажу. Зато друштво има моралну обавезу да се ангажује око привођења правди учинилаца казних дела против животиња.

На грађанима је да када имају сазнања да је извршено казнено дело против животиње, то дело пријаве. Најсигурније је да непосредно поднесу кривичну пријаву надлежном јавном тужиоцу када је јасно да се ради о кривичном делу, а то су ситуације када је животиња убијена, када су јој нанете физичке повреде или велика патња или болови или када је отрована. Код лакших облика злостављања, на пример пас кога власник стално држи на кратком ланцу, најбоље је да се обавести и полиција и ветеринарска инспекција како би неки од ова два органа поднео захтев за покретање прекршајног поступка. Полиција и ветеринарска инспекција треба да излазе на терен по пријавама грађана, а не да пребацују надлежност једни на друге. На полицији је да предузме оперативне и доказне радње ради прикупљања обавештења и доказа, а не да ради уштеде времена и финансијских средстава упућује грађане да сами прикупљају доказе, како то у пракси често чини. Ветеринарска инспекција треба да контролише све аспекте примене ЗДЖ, а поготово рад прихватилишта, услове живота кућних љубимаца и домаћих животиња и да изриче мере ради отклањања неправилности, па чак и меру одузимања животиње ако је потребно ради њене заштите. Јавни тужиоци треба да гоне учиниоце, уместо што им дају могућност да са 30.000 динара, кроз примену опортунитета, откупе своје дело. На судијама је да кажњавају, затворски и новчано, а не само да упозоравају учиниоце. Блага казнена политика, тачније „упозоравајућа политика“, не остварује сврху кажњавања, није праведна према жртви нити сразмерна учињеном злу, не делује превентивно и после животиње, судећи по актуелним дешавањима, следећа жртва је човек.

Ради ефикасног сузбијања казних дела против животиња, може се учинити следеће: извршити измене Закона о добробити животиња, пре свега да се прекршаји из ЗДЖ нормативно разграниче са кривичним делом убијање и злостављање животиња, да се прописане казне за прекршаје из ЗДЖ повисе и да се казне за одређене прекршаје, попут нечиповања животиње, пропишу у фиксном новчаном износу ради могућности издавања прекршајних налога; повећати број ветеринарских инспектора како би ефикасно контролисали све аспекте ЗДЖ; дати овлашћења комуналној милицији да читава чипове и улази у просторе и просторије где су животиње; у оквиру МУП-а формирати посебно одељење „полицију за животиње“ која би се бавила случајевима убијања и злостављања животиња; кроз обуку едуковати полицију и јавне тужиоце у погледу откривања учинилаца и прикупљања доказа; Републички јавни тужилац треба да изда обавезно упутство о забрани примене опортунитета на учиниоце кривичног дела убијање и злостављање животиња; треба прописати строже казне за учиниоце кривичног дела убијање и злостављање животиња и забранити ублажавање казне код овог дела; и треба основати институцију „повереника за заштиту животиња“ како би пратио стање у овој области и својим радом помагао и утицао на остваривање бољих резултата.

„Стварна доброта човека може се показати у свој својој чистоти и слободи само у односу према некоме ко не поседује никакву моћ. Прави испит људског морала, онај основни (искрен тако дубоко да измиче нашем погледу) јесте у односу човека према онима који су му препуштени на милост и немилост – према животињама“ (Милан Кундера).

ЛИТЕРАТУРА

Књиге и научни чланци на српском и језику држава некадашње СФРЈ

- Аврамовић С., Станимировић В., *Упоредна правна традиција*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2011
- Алексић Ж., Шкулић М., *Криминалистика*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2020
- Алексић Ј., Батрићевић А., Јовашевић Д., Алексић З., „Тровање животиња – ветеринарско медицински и кривично правни аспекти“, *Ветеринарски гласник*, вол. 68, бр. 3-4, 2014
- Алексић Ј., Јовић С., Мерћеп Д., „Улога ветеринара у препознавању и превенцији случајева злостављања животиња“, *Ветеринарски гласник*, вол. 65, бр. 1-2, 2011
- Антић О., *Облигационо право*, Службени гласник, Београд, 2008
- Аристотел, *Политика*, превео Ладан Т., Глобус, Загреб, 1988
- Бајовић В., „Учешће грађана у кривичном поступку“, *Правни живот – лист за правна питања и праксу*, год. 58, бр. 10, том II, 2009
- Бајовић В., „Право на одбрану ћутањем“, *Бранич*, бр. 3-4, 2010
- Бајовић В., „Правна природа и правно дејство споразума о признању кривичног дела“, *Правни живот – часопис за правну теорију и праксу*, год. 64, бр. 9, том I, 2015а
- Бајовић В., „Одмеравање казне и споразум о признању кривичног дела“, *Наука, безбедност, полиција*, вол. 20, бр. 2, 2015б
- Бајовић В., „Случај Миленковић – *ne bis in idem* у кривичном и прекршајном поступку“, *Казнена реакција у Србији* (ур. Игњатовић Ђ.), б. део, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2016
- Бајовић В., „Неоконзервативни приступ у борби против малолетничке делинквенције и одговорност родитеља“, *Казнена реакција у Србији* (ур. Игњатовић Ђ.), 7. део, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2017
- Бајовић В., „О положају оштећеног у кривичном поступку“, *Правни живот – часопис за правну теорију и праксу*, год. 67, бр. 9, том I, 2018
- Бајовић В., „Положај и одговорност јавног тужиоца у расправном процесном моделу“, *Правни живот – часопис за правну теорију и праксу*, год. 68, бр. 9, том I, 2019а
- Бајовић В., „„Преговарачка правда“ и суђење у разумном року“, *Казнена реакција у Србији* (ур. Игњатовић Ђ.), 9. део, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2019б
- Бајовић В., „Тамна страна споразума о признању кривичног дела“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* (ур. Орловић С.), бр. 1, 2019в

- Бајовић В., „Добробит животиња и верске слободе – проблем религијског клања“, *Савремено државно-црквено право – упоредноправни изазови и националне перспективе* (ур. Ђурић В., Ђукић Д.), Институт за упоредно право, Православна Митрополија Црногорско-приморска, Београд-Будва, 2023а
- Бајовић В., „Правни статус животиња – покретне ствари или нешто више?“, *Казнена реакција у Србији* (ур. Игњатовић Ђ.), 13. део, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2023б
- Бајовић В., „Казненоправна заштита животиња у Републици Србији“, *Актуелна питања савременог законодавства и правосуђа – Зборник радова са Саветовања правника, Будва, 2-6 јун 2023 године* (ур. Орлић М.), Савез Удружења правника Србије и Републике Српске, Београд, 2023в
- Бајовић В., „Убијање и злостављање животиња“, *Билтен Вишег јавног тужилаштва у Београду*, бр. 3, Више јавно тужилаштво у Београду, Београд, 2023г
- Батрићевић А., *Кривичноправна заштита животиња*, докторска дисертација одбрањена на Правном факултету Универзитета у Нишу, 2012
- Батрићевић А., Станковић В., *Заштита животиња у упоредном праву – закони, праксе и еколошке политике*, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, 2015
- Вауер В., *Југословенско кривично процесно право – Право о чињеницама и њиховом утврђивању у кривичном поступку*, Школска књига – Загреб, Загреб, 1972
- Бејатовић С. и други, *Примена начела опортунитета у пракси – изазови и препоруке*, Удружење тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, Београд, 2012
- Бејатовић С. и други, *Казнена политика у Србији: Закон и пракса*, Министарство правде САД, Београд, 2018
- Библија – Свето писмо Старог и Новог Завета*, превео Стари завет Даничић Ђ., превео Нови завет Стефановић Карацић В. и Свети архијерејски синод, по исправкама и преводима Светог Владике Николаја, Глас цркве, Шабац-Ваљево-Београд, 2005
- Бркић С., *Кривично процесно право II*, Правни факултет Универзитета у Новом Саду, Нови Сад, 2016
- Васиљевић Т., *Систем кривичног процесног права СФРЈ*, Научна књига, Београд, 1964
- Васиљевић Т., Грубач М., *Коментар Законика о кривичном поступку*, Јустинијан, Београд, 2005
- Васић Р., Јовановић М., Дајовић Г., *Увод у право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2018
- Висковић Н., *Држава и право*, Универзитетска књига, Сарајево, 1996

- Вукелић Ј., „Емоције и друштвени покрети – случај покрета за заштиту права и добробити животиња у Србији“, *Социологија*, вол. 54, бр. 1, 2012
- Вуковић И., *Прекршајно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2015
- Вуковић И., „Убијање и злостављање животиња као кривично дело (члан 269 Кривичног Законика)“, *Зборник радова: Животиње и право* (ур. Караникић Мирић М., Давинић М., Вуковић И.), Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2016
- Грубач М., *Кривично процесно право – увод и општи део*, Службени гласник, Београд, 2004
- Давинић М., „Управно-правни аспекти Закона о добробити животиња“, *Зборник радова: Животиње и право* (ур. Караникић Мирић М., Давинић М., Вуковић И.), Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2016
- Дамашка М., *Окривљеников исказ као доказ у савременом кривичном процесу*, Народне новине, Загреб, 1962
- Дамашка М., *Доказно право у казненом поступку: опис нових тенденција*, Правни факултет у Загребу, Загреб, 2001
- Day L. A., *Етика у медијима: примери и контраверзе*, Медија центар, Београд, 2004
- Делић Н., *Психологија исказа појединих учесника у кривичном поступку*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2008
- Делић Н., Бајовић В., *Приручник за прекршајно право*, Службени гласник, Београд, 2022
- Државна ревизорска институција, *Извештај о ревизији сврсисходности пословања – ефикасност решавања проблема напуштених животиња*, Београд, децембар 2021, <https://www.dri.rs/storage/upload/documents/revision/2022/2021-2-SV%20Efikasnost%20re%C5%A1avanja%20problema%20napu%C5%A1tenih%20%C5%B6ivotinja.pdf>, 15.01.2024
- Ђурђић В., „Оправданост и сврха начела опортунитета кривичног гоњења“, *Опортунитет кривичног гоњења*, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу, Београд, 2009
- Ђурђић В., „Поједностављене форме кривичног поступка“, *Зборник радова: Актуелне тенденције у развоју и примени европског континенталног права* (ур. Петровић М.), Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2010
- Ђурђић В., *Кривично процесно право – општи део*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2015
- Ђурђић В., „Природа, структура и принципи кривичног поступка према малолетницима“, *Малолетници као учиниоци и жртве кривичних дела и прекршаја* (ур. Стевановић И.), Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, 2015
- Живковић М., Симовић Д., *Уставно право*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2008

- Живковић Н., *Улога полиције приликом спровођења посебних доказних радњи*, мастер рад одбрањен на Правном факултету Универзитета у Београду, 2018
- Живковић Н., „Кривичноправна заштита животиња – (не)примена закона у пракси“, *Примена права и правна сигурност – Зборник радова 34. сусрета Копаоничке школе природног права Слободан Перовић*, том 4, Београд, 2021а
- Живковић Н., „Однос кривичног дела убијање и злостављање животиња са прекршајима из Закона о добробити животиња“, *Harmonius*, бр. 1, 2021б
- Заштитник грађана Републике Србије, *Посебан извештај Заштитника грађана – Проблеми у примени одредби Закона о ветеринарству и Закона о добробити животиња о старању о напуштеним и изгубљеним животињама*, Београд, 2019, <https://ombudsman.rs/index.php/2011-12-25-10-17-15/2011-12-26-10-05-05/6070-p-s-b-n-izv-sh-z-sh-i-ni-gr-d-n-pr-bl-i-u-pri-ni-dr-dbi-z-n-v-rin-rs-vu-i-z-n-d-br-bi-i-ziv-inj-s-r-nju-n-push-ni-i-izgublji-ni-ziv-inj>, 28.02.2023
- Игњатовић Ђ., „Казнени популизам“, *Казнена реакција у Србији* (ур. Игњатовић Ђ.), 7. део, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2017
- Илић А., *Медији и криминалитет – криминолошки аспекти*, докторска дисертација одбрањена на Правном факултету Универзитета у Београду, 2017
- Илић Г., „О положају оштећеног у кривичном поступку“, *Анали Правног факултета у Београду*, вол. 60, бр. 1, 2012
- Илић Г., Мајић М., Бељански С., Трешњев А., *Коментар Законика о кривичном поступку*, Службени гласник, Београд, 2018
- Јевремовић Петровић Т., Петровић Томић Н., „Накнада нематеријалне штете у случају смрти или повреде животиње (кућног љубимца)“, *Зборник радова: Животиње и право* (ур. Караникић Мирић М., Давинић М., Вуковић И.), Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2016
- Јекић З., *Кривично процесно право*, Графичко предузеће „Димитрије Давидовић“, Београд, 2003
- Кнежевић С., *Кривично процесно право – општи део*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2015
- Кундера М., *Неподношљива лакоћа постојања*, Вуџбоок, Сарајево, 2013
- Лазаревић Љ., *Коментар Кривичног законика Републике Србије*, Савремена администрација, Београд, 2006
- Лукић Р., *Теорија државе и права; II део: Теорија права*, Београд, 1995
- Лукић Т., Самарџић С., „Кривична одговорност малолетника и опортунитет кривичног гоњења“, *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду* (ур. Дракић Д.), вол. 46, бр. 3, 2012
- Миленковић Р., „Накнада штете у случају смрти или повреде кућног љубимца“, *Гласник Адвокатске коморе Војводине*, вол. 87, бр. 10, 2015

- Милетић С., Југовић С., *Право унутрашњих послова*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2016
- Милић И., „Правне последице прекршајног кажњавања“, *Гласник Адвокатске коморе Војводине*, вол. 89, бр. 3-4, 2017
- Милошевић М., Кесић Т., Бошковић А., *Полиција у кривичном поступку*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2016
- Мрвић Петровић Н., „Поштовање начела *ne bis in idem* при суђењу за сличне прекршаје и кривична дела“, *Журнал за криминалистику и право*, бр. 2, 2014
- Пауновић М., *Права животиња – савремени међународни стандарди*, Правни факултет Универзитета у Београду, „Ђуро Салај“ АД, Београд, 2004
- Пауновић М., „Животињска права – прилог проширеној теорији људских права“, *Страни правни живот*, бр. 3, 2005
- Радишић Ј., *Облигационо право – општи део*, Номос, Београд, 2004
- Радуловић Д., *Кривично процесно право*, Правни факултет Универзитета Црне Горе, Подгорица, 2015
- Ристивојевић Б., Бугарски Т., „Кривично дело „убијање и мучење животиња“ из члана 269 КЗ РС у светлу Закона о добробити животиња“, *Наука, безбедност, полиција*, бр. 1, 2014
- Симоновић Б., *Прибављање и оцена исказа пред полицијом и на суду*, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац, 1997
- Срзентић Н., Стајић А., Лазаревић Љ., *Кривично право Социјалистичке Федеративне Републике Југославије – општи део*, Савремена администрација, Београд, 1990
- Стојановић З., „Превентивна функција кривичног права“, *Crimen – часопис за кривичне науке*, бр. 1, 2011
- Стојановић З., *Кривично право – посебни део*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2014а
- Стојановић З., *Кривично право – општи део*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2014б
- Стојановић З., *Коментар Кривичног законика*, Службени гласник, Београд, 2018
- Стојановић З., „Казнена политика судова“, *Гласник Одељења друштвених наука ЦАНУ*, бр. 24, 2019
- Стојановић Н., „Основни принципи Универзалне декларације о правима животиња“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу* (ур. Мијачић М.), вол. 45, бр. 45, 2004
- Стојановић Н., „Одговорност за штету коју животиња проузрокује према Преднацрту Грађанског законика Републике Србије“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу* (ур. Пејић И.), вол. 57, бр. 81, 2018

- Стојановић Н., „Десет година Закона о добробити животиња Републике Србије“, *Зборник Правног факултета у Новом Саду* (ур. Орловић С.), вол. 53, бр. 2, 2019
- Стојановић Н., „Животиње и православна вера“, *Зборник радова Правног факултета у Нишу* (ур. Пејић И.), вол. 60, бр. 92, 2021
- Строгович М. С., *Кривични судски поступак*, Научна књига, Београд, 1948
- Табори П., *Повијест људске глупости*, Просвјета, Загреб, 2000
- Тодоровић З., *Емоције животиња, еволуциони континуитет и етичке импликације*, докторска дисертација одбрањена на Филозофском факултету Универзитета у Београду, 2018
- Негтманн Ј., „Полицијско испитивање окривљеника – игра моћи: Њемачка, Сједињене Америчке Државе, Хрватска“, *Хрватски љетопис за казнено право и праксу*, бр. 1, 2004
- Шкулић М., *Малолетници као учиниоци и као жртве кривичних дела*, Досије, Београд, 2003
- Шкулић М., *Малолетничко кривично право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2011
- Шкулић М., Илић Г., *Нови Законик о кривичном поступку Србије: Реформа у стилу „Један корак напред – два корака назад“*, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, Београд, 2012
- Шкулић М., „Однос начела истине и поједностављених форми кривичног поступка“, *Поједностављене форме поступања у кривичним стварима – регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени* (ур. Јовановић И., Станисављевић М.), Мисија ОЕБС у Србији, Београд, 2013
- Шкулић М., *Организовани криминалитет – Појам, појавни облици, кривична дела и кривични поступак*, ЈП Службени гласник, Београд, 2015
- Шкулић М., „Положај жртве кривичног дела/оштећеног у кривичноправном систему Србије уопште и у односу на Директиву ЕУ2012-29“, *Казнена реакција у Србији* (ур. Игњатовић Ђ.), 6. део, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2016
- Шкулић М., *Кривично процесно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2017
- Шкулић М., „Терет доказивања у кривичном поступку“, *Правни живот – часопис за правну теорију и праксу*, год. 67, бр. 9, том I, 2018
- Шкулић М., „Притвор као мера обезбеђења присуства окривљеног у кривичном поступку (кривичнопроцесно законодавство Србије – норма и пракса)“, *Притвор и друге мере обезбеђења присуства окривљеног у кривичном поступку (међународни правни стандарди, регионална законодавства и примена)* (ур. Бејатовић С.), Мисија ОЕБС у Србији, Београд, 2019
- Шкулић М., *Основи кривичног права Сједињених Америчких држава*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2021

Шкулић М., „Начело ne bis in idem у казненом законодавству Републике Србије“, *Начело ne bis in idem и правна сигурност грађана (међународни правни стандарди, регионална законодавства и искуства у примени)* (ур. Бејатовић С., Новаковић Н.), Мисија ОЕБС у Србији, Београд, 2022а

Шкулић М., *Криминалистика*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2022б

Књиге и научни чланци на страном језику

Anderson E., „Animal Rights and the Values of Nonhuman Life“, *Animal Rights: Current Debates and New Directions* (eds. Sunstein C., Nussbaum M.), Oxford University Press, New York, 2004

„Animal Cruelty Laws State By State“,
<http://www.straypetadvocacy.org/PDF/AnimalCrueltyLaws.pdf>, 05.03.2023

Aquinas T., *The Summa Theologica*,
https://www.documentacatholicaomnia.eu/03d/1225-1274,_Thomas_Aquinas,_Summa_Theologiae_%5B1%5D,_EN.pdf, 30.01.2023

Arkow P., Boyden P., Patterson-Kane E., *Practical Guidance for the Effective Response by Veterinarians to Suspected Animal Cruelty, Abuse and Neglect*, 2011,
<https://ebusiness.avma.org/files/productdownloads/avma%20suspected%20animal%20cruelty.pdf>, 06.04.2023

Arluke A., Carter L., „Physical Cruelty Toward Animals in Massachusetts, 1975-1996“, *Society & Animals*, vol. 5, no. 3, 1997

Arluke A. *et al.*, „The Relationship of Animal Abuse to Violence and Other Forms of Antisocial Behavior“, *Journal of Interpersonal Violence*, vol. 14, no. 9, 1999

Ascione F., „Children Who are Cruel to Animals: A Review of Research and Implications for Developmental Psychology“, *Anthrozoös*, vol. 6, no. 4, 1993

Ascione F., „Animal Abuse and Youth Violence“, *Juvenile Justice Bulletin*, September 2001

Beirnes P., „The Law is an Ass: Reading E.P. Evans' The Medieval Prosecution and Capital Punishment of Animals“, *Society & Animals*, vol. 2, no. 1, 1994

Bentham J., *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*, T. Payne and son, London, 1780

Blattner C., „Secondary Victimization of Animals in Criminal Procedure: Lessons from Switzerland“, *Journal of Animal Ethics*, vol. 10, no. 1, spring 2020

Bolliger G., „Legal Protection of Animal Dignity in Switzerland: Status Quo and Future Perspectives“, *Animal Law*, vol. 22, no. 311, 2016

- Bolliger G., Richner M., Künzli C., „Die Schweizer Tierschutzstrafpraxis 2011: Eine Analyse der Stiftung für das Tier im Recht (TIR)“, *TIERethik*, 5. Jg. 6, nummer 1, 2013, https://www.tierimrecht.org/documents/756/TE_2013_1_TIR.pdf, 10.05.2023
- Caruana L. SJ, „Different religions, different animal ethics?“, *Animal Frontiers*, vol. 10, no. 1, 2020
- D’Silva J., *Animal Welfare in World Religion – Teaching and Practice*, Taylor & Francis Group, London and New York, 2023
- Darwin C., *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex*, Princeton University Press, New Jersey, 1981
- Eisen J., „Animals in the constitutional state“, *International Journal of Constitutional Law*, vol. 15, no. 4, 2017
- Erasmus M., „Animal welfare and animal rights: Ethics, science and explanations“, *Animal Sciences*, 2020, <file:///C:/Users/Nata/Desktop/DISERTACIJA/Animal%20welfare%20and%20animal....pdf>, 08.02.2023
- Evans E. P., *The criminal prosecution and capital punishment of animals*, E. P. Dutton and Company, New York, 1906
- Favre D., „Equitable Self-Ownership for Animals“, *Duke Law Journal*, vol. 50, no. 2, 2000
- Feinberg J., „The Rights of Animals and Unborn Generations“, *Philosophy & Environmental Crisis*, The University of Georgia Press, Athens, 1974
- Finsen L., Finsen S., *The Animal Rights Movement in America: From Compassion to Respect*, Twayne, New York, 1994
- Fleury A., „An Overview of Animal Hoarding“, *Praxis – Where Reflection and Practice Meet*, vol. 7, Fall 2007
- Flynn C., „Acknowledging the “Zoological Connection”: A Sociological Analysis of Animal Cruelty“, *Society and Animals*, vol. 9, no. 1, 2001
- Francione G., „Animals – Property or Persons“, *Rutgers Law School (Newark) - Faculty Papers*, Paper 21, 2004, <https://core.ac.uk/download/pdf/76622908.pdf>, 23.02.2023
- Gerritsen V. - Foundation for the Animal in the Law, Zurich, „Animal Welfare in Switzerland – constitutional aim, social commitment, and a major challenge“, *Global Journal of Animal Law GJAL*, vol. 1, 2013
- Gibson M., „The Universal Declaration of Animal Welfare“, *Deakin Law Review*, vol. 16, no. 2, 2011
- Grasso C., Lenzi C., Speira S. and Pirrone F., „Anthropomorphized Nonhuman Animals in Mass Media and Their Influence on Human Attitudes Toward Wildlife“, *Society & Animals*, vol. 31, no. 7, 2020

- Guither H., *Animal Rights: History and Scope of a Radical Social Movement*, Southern Illinois University Press, Carbondale, 1998
- Hughes E., Meyer C., „Animal Welfare Law in Canada and Europe“, *Animal Law Review, Lewis & Clark Law School*, vol. 6, no. 23, 2000
- Jackson J., „Two Methods of Proof in Criminal Procedure“, *The Modern Law Review*, vol. 51, no. 5, 1988
- Kant I., *Lectures on ethics*, edited and translated by Heath P., Cambridge University press, United Kingdom, 1997
- Krstić N., „Animal Protection From Killing And Abuse In The European And Serbian Criminal Law“, *Law and Politics*, vol. 10, no. 1, 2012
- Lecky W. E. H., *History of European Morals from Augustus to Charlemagne*, Longmans, London, 1890
- Levitt L., Hoffer T., Loper A., „Criminal Histories of a Subsample of Animal Cruelty Offenders“, *Aggression and Violent Behavior*, vol. 30, 2016
- Lockwood R., *Dogfighting - A Guide for Community Action*, ASPCA, New York, 2012
- Lockwood R., Arkow P., „Animal Abuse and Interpersonal Violence: The Cruelty Connection and Its Implications for Veterinary Pathology“, *Veterinary Pathology*, vol. 53, no. 5, 2016
- Lockwood R., Touroo R., Olin J., Dolan E., „The Influence of Evidence on Animal Cruelty Prosecution and Case Outcomes: Results of a Survey“, *Journal of Forensic Sciences*, vol. 64, no. 2, 2019
- Longobardi C., Badenes-Ribera L., „The relationship between animal cruelty in children and adolescent and interpersonal violence: A systematic review“, *Aggression and Violent Behavior*, vol. 46, 2019
- McCloskey H. J., „Rights“, *The Philosophical Quarterly*, vol. 15, no. 59, 1965
- McCurdy E., *The Mind of Leonardo Da Vinci*, Jonathan Cape, London, 1932
- Merck M., *Veterinary Forensics: Animal Cruelty Investigations*, 2nd Edition, Wiley-Blackwell, 2012
- Michel M., Schneider Kayasseh E., „The Legal Situation of Animals in Switzerland: Two Steps Forward, One Step Back – Many Steps to go“, *Journal of Animal Law*, vol. 7, 2011
- Muscari M., „Juvenile Animal Abuse: Practice and Policy Implications for PNPs“, *Journal of Pediatric Health Care*, vol. 18, no. 1, 2004
- Nelson L., *System of Ethics*, Yale University Press, London, 1956
- Nurse A., „Green criminological perspectives on dog-fighting as organised masculinities -based animal harm“, *Trends in Organized Crime*, vol. 24, 2021
- Ortiz F., „Making the Dogman Heel: Recommendations for Improving the Effectiveness of Dogfighting Laws“, *Stanford Journal of Animal Law and Policy*, vol. 3, 2010

- PETA, „Animal Abuse & Human Abuse: Partners in Crime“, <https://www.peta.org/wp-content/uploads/2021/06/AnimalAbuseHumanAbuse.pdf>, 02.03.2023
- Regan T., *The Case for Animal Rights*, University of California Press, Berkeley, 1983
- Regan T., *Animal Rights, Human Wrongs: An Introduction to Moral Philosophy*, Roman & Littlefield Publishers Inc., Lanham, 2003
- Robinson C., Clausen V., „The Link Between Animal Cruelty and Human Violence“, 2021, <https://leb.fbi.gov/articles/featured-articles/the-link-between-animal-cruelty-and-human-violence>, 02.03.2023
- Rollin B., „The Legal and Moral Bases of Animal Rights“, *Ethics and Animals* (eds. Miller H., Williams W.), 1983
- Salt H., „The Rights of Animals“, *International Journal of Ethics*, vol. 10, no. 2, 1900
- Schiff K., Louw D., Frank A., „Animal relations in childhood and later violent behaviour against humans“, *Acta Criminologica*, vol. 12, no. 3, 1999
- Seidenberg D., „Animal Rights in the Jewish Tradition“, *Encyclopedia of Religion and Nature, Vol. I* (ed. Taylor B.), Continuum, London and New York, 2008
- Shyam G., „The Legal Status of Animals: The World Rethinks its Position“, *Alternative Law Journal*, vol 40, no. 4, 2015
- Siegel D., Uhm D., „Illegal dogfighting: sport or crime?“, *Trends in Organized Crime*, vol. 24, 2021
- Singer P., „Morality, Reason, and the Rights of Animals“, *Primates and Philosophers: How Morality Evolved* (eds. Waal F., Ober J., Macedo S.), Princeton University Press, Princeton, 2006
- Singer P., *Animal Liberation – The Definitive Classic of the Animal Movement*, 40th anniversary edition, Open road integrated media, New York, 2015
- Solomon R., Kamin L., Wynne L., „Traumatic avoidance learning: the outcomes of several extinction procedures with dogs“, *Journal of Abnormal and Social Psychology*, vol. 48, no. 2, 1953
- Stojanović N., „Legal protection of abandoned animals under the Animal Welfare Act“, *Law and Politics*, vol. 9, no. 2, 2011
- Striving H., „Animal Law and Animal Rights on the Move in Sweden“, *Animal Law Review, Lewis & Clark Law School*, vol. 8, 2001
- Sunstein C., „The Rights of Animals: A Very Short Primer“, *Public Law & Legal Theory Working Papers*, no. 30, 2002, https://chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1339&context=public_law_and_legal_theory, 20.01.2023
- Sykes K., „Human Drama, Animal Trials: What the Medieval Animal Trials Can Teach Us About Justice for Animals“, *Animal Law Review, Lewis & Clark Law School*, vol. 17, 2011

- Turner E. S., *All Heaven in Rage*, Michael Joseph, London, 1964
- Uhm D., Siegel D., „Organised crime and animals“, *Trends in Organized Crime*, vol. 24, 2021
- Voltaire, *The Philosophical Dictionary*, Carlton House, New York, 2006,
<https://www.gutenberg.org/files/18569/18569-h/18569-h.htm#Animals>, 30.01.2023
- Walliss J., „Crimes against non-human animals: Examining dog fighting in the UK and the USA through a green criminology perspective“, *Sociology Compass*, vol. 17, no. 6, 2023
- Wise S., „Animal Rights, One Step at a Time“, *Animal Rights: Current Debates and New Directions* (eds. Sunstein C., Nussbaum M.), Oxford University Press, New York, 2004
- Wise S., „Legal Personhood And the Nonhuman Rights Project“, *Animal Law Review, Lewis & Clark Law School*, vol. 17, 2010,
https://www.animallaw.info/sites/default/files/lralvol17_1_1.pdf, 24.02.2023
- Wookey O., „Legislative Proposal to Increase Sentencing Powers for Cruelty to Nonhuman Animals: Taken with a Pinch of Salt“, *Derecho Animal. Forum of Animal Law Studies*, vol. 9/1, 2018

Домаћи извори са интернета

- Аранђеловић В., „Кријумчарење животиња – уносан посао за организовани криминал“, 2021, <https://www.politika.rs/scc/clanak/491122/Krijumcarenje-zivotinja-unosan-posao-za-organizovani-kriminal>, 16.05.2023
- „Егзотичне птице исплативе попут кокаина, а шверц иде преко Србије“, 2023,
<https://n1info.rs/vesti/egzoticne-ptice-isplative-poput-kokaina-a-sverc-ide-preko-srbije/>, 16.05.2023
- Матић Б., „Медији и криминалитет“, <https://iposrbija.rs/mediji-kriminalitet/>, 06.05.2023
- „Одрживо системско решење проблема напуштених кућних љубимаца“,
<https://www.feniks.org.rs/zastita/zastita-ljubimaca/kako-resiti-problem>, 15.01.2024
- ОРКА, „Да ли су животиње у Србији заштићене – шта каже статистика?“,
<https://orca.rs/da-li-su-zivotinje-u-srbiji-zasticene-sta-kaze-statistika/>, 27.02.2023
- Параграф.рс, „Закон о добробити животиња“,
<https://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/170616/170616-vest6.html>, 28.02.2023
- „Стравично растргнути и полупоједени пси у вршачком азилу“,
<https://www.blic.rs/vesti/hronika/stravicno-rastrgnuti-i-polupojedeni-psi-u-vrsackom-azilu/th2z58h>, 14.01.2024

Страни извори са интернета

- Animal Legal Defense Fund, „The Link Between Cruelty to Animals and Violence Toward Humans“, <https://aldf.org/article/the-link-between-cruelty-to-animals-and-violence-toward-humans-2/>, 02.03.2023
- Barkham P., „Sandra the ‘nonhuman person’ is sadly not the face of a welfare revolution“, 2014, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/dec/22/sandra-nonhuman-orangutan-welfare-revolution-court-ruling>, 25.02.2023
- „Helping animals speak up“, <https://www.thefreelibrary.com/Helping+animals+speak+up%3A+Switzerland+was+the+first+country+to+give...-a0187622149>, 12.05.2023
- „Murder of Caroline Crouch“, https://en.wikipedia.org/wiki/Murder_of_Caroline_Crouch, 13.01.2024
- „Statistics of the FCI members & partners: 2021“, <https://www.fci.be/en/statistics/ByYear.aspx?year=2021>, 15.01.2024
- „Statistics of the FCI members & partners: 2022“, <https://www.fci.be/en/statistics/ByYear.aspx?year=2022>, 15.01.2024
- „Tasks of the Ombuds Office for Animal Protection of the City of Vienna“, <https://www.wien.gv.at/english/environment/animal-protection/tasks.html>, 11.05.2023
- The United States – Department of Justice, „Twelfth Defendant Sentenced in Dog-Fighting, Drug Distribution Ring: The Criminal Organization Involved Dog-Fighting and Cocaine Distribution in Three States“, 2022, <https://www.justice.gov/opa/pr/twelfth-defendant-sentenced-dog-fighting-drug-distribution-ring>, 17.05.2023
- „Turkish parliament approves animal rights bill amid protests over its scope“, <https://www.duvarenglish.com/turkish-parliament-approves-animal-rights-bill-amid-protests-over-its-scope-news-58123>, 12.01.2024
- Yuhas A., „Chimpanzees are not people, New York court decides“, 2014, <https://www.theguardian.com/world/2014/dec/04/court-denies-legal-personhood-of-chimpanzees>, 25.02.2023

Домаћи закони и други правни акти

- Закон о ветеринарству, "Сл. гласник РС", бр. 91/2005, 30/2010, 93/2012 и 17/2019 - др. закон
- Закон о добробити животиња – ЗДЖ, "Сл. гласник РС", бр. 41/2009
- Закон о заштити животне средине, "Сл. гласник РС", бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009 - др. закон, 72/2009 - др. закон, 43/2011 - одлука УС, 14/2016, 76/2018, 95/2018 - др. закон и 95/2018 - др. закон

Закон о заштити природе, "Сл. гласник РС", бр. 36/2009, 88/2010, 91/2010 - испр., 14/2016, 95/2018 - др. закон и 71/2021

Закон о изменама и допунама Кривичног Законика, "Сл. гласник РС", бр. 35/2019

Закон о инспекцијском надзору – ЗИН, "Сл. гласник РС", бр. 36/2015, 44/2018 - др. закон и 95/2018

Закон о јавној својини, "Сл. гласник РС", бр. 72/2011, 88/2013, 105/2014, 104/2016 - др. закон, 108/2016, 113/2017, 95/2018 и 153/2020

Закон о комуналним делатностима, "Сл. гласник РС", бр. 88/2011, 104/2016 и 95/2018

Закон о комуналној милицији, "Сл. гласник РС", бр. 49/2019

Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица – ЗМУКД, "Сл. гласник РС", бр. 85/2005

Закон о облигационим односима – ЗОО, "Сл. лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 - одлука УСЈ и 57/89, "Сл. лист СРЈ", бр. 31/93, "Сл. лист СЦГ", бр. 1/2003 - Уставна повеља и "Сл. гласник РС", бр. 18/2020

Закон о одговорности правних лица за кривична дела, "Сл. гласник РС", бр. 97/2008

Закон о општем управном поступку – ЗУП, "Сл. гласник РС", бр. 18/2016, 95/2018 - аутентично тумачење и 2/2023 - одлука УС

Закон о полицији, "Сл. гласник РС", бр. 6/2016, 24/2018 и 87/2018

Закон о прекршајима – ЗОП, "Сл. гласник РС", бр. 65/2013, 13/2016, 98/2016 - одлука УС, 91/2019, 91/2019 - др. закон и 112/2022 - одлука УС

Закон о раду – ЗОР, "Сл. гласник РС", бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014, 13/2017 - одлука УС, 113/2017 и 95/2018 - аутентично тумачење

Законик о кривичном поступку, "Сл. лист СРЈ", бр. 70/2001 и 68/2002 и "Сл. гласник РС", бр. 58/2004, 85/2005, 115/2005, 85/2005 - др. закон, 49/2007, 20/2009 - др. закон и 72/2009

Законик о кривичном поступку – ЗКП, "Сл. гласник РС", бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 - одлука УС и 62/2021 - одлука УС

Кривични законик – КЗ, "Сл. гласник РС", бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019

Одлука о држању домаћих животиња и кућних љубимаца на територији Града Београда, "Сл. лист града Београда", бр. 37/2011 и 55/2011

Одлука о обављању делатности зоохигијене на територији града Београда "Сл. лист града Београда", бр. 114/2016

Правилник о критеријумима и мерилима вредновања рада јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, "Сл. гласник РС", бр. 58/2014

Правилник о начину обележавања и регистрације паса и мачака, "Сл. гласник РС", бр. 23/2012

Правилник о одштетном ценовнику за утврђивање висине накнаде штете проузроковане недозвољеном радњом у односу на строго заштићене и заштићене дивље врсте, "Сл. гласник РС", бр. 37/10

Правилник о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива, "Сл. гласник РС", бр. 5/10, 47/11, 32/16 и 98/16

Правилник о условима које морају да испуњавају одгајивачнице за животиње, "Сл. гласник РС", бр. 14/2012 и 49/2021

Предлог Закона о добробити животиња – Образложење,
[http://vs3836.cloudhosting.rs/misljenja/271/obr/Obrazlozenje%20Nacrta%20zakona%20o%20odobrobiti%20zivotinja.pdf](http://vs3836.cloudhosting.rs/misljenja/271/obr/Obrazlozenje%20Nacrta%20zakona%20o%20dobrobiti%20zivotinja.pdf), 09.03.2023

Преднацрт Грађанског законика Републике Србије,
https://www.paragraf.rs/nacrti_i_predlozi/280519-prednacr-gradjanskog-zakonika-republike-srbije.html, 04.03.2023

Програм контроле и смањења популација напуштених паса и мачака на територији града Београда, "Сл. лист града Београда", бр. 39/08 и 6/10

Устав Републике Србије, "Сл. гласник РС", бр. 98/2006 и 115/2021

Страни закони и други правни акти и међународни документи

Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch: 1811 (JGS Nr. 946/1811), as Amended to 14. August 2018 (BGB1. I Nr. 58/2018)

Animal Welfare Act (AWA): 16 December 2005 (SR 455)

Animal Welfare Act (Djurskyddslagen) SFS (Law 1988:534)

Animal Welfare Act: 2006 (с.45)

Basic Law of the Republic of Germany: 23 May 1949

Codice penale - Edizione 2022 (G.U. 28/03/2022, n. 73)

Constitution of the Arab Republic of Egypt: 18 January 2014

Constitution of the Federative Republic of Brazil: 5 October 1988 (as Amended to 11 April 2008)

Constitution of the Republic of India: 26 January, 1950

Constitution of the Republic of Slovenia: 23 December 1991 (as Amended to 27 February 2003)

Federal Constitution of the Swiss Confederation: 18 April 1999 (as Amended to 15 March 2012)

Federal Constitutional Law of the Republic of Austria: 1 October 1920 (as Amended to Federal Act no. 65/2012 of 25 July 2012)

Greek Animal Welfare Act 4830/2021

Казнени закон, "Народне новине", бр. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22 и 114/23

Ley 7/2023, de 28 de marzo, de protección de los derechos y el bienestar de los animals

The Constitution of the Grand Duchy of Luxembourg: 17 October 1868 (as Amended to 2009)

Tierschutzgesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 18. Mai 2006 (BGBl. I S. 1206, 1313), das durch Artikel 4 Absatz 87 des Gesetzes vom 18. Juli 2016 (BGBl. I S. 1666) geändert worden ist

Tierschutzgesetz: 18 August 1986 (Bundesamtsblatt I 1320)

Tierschutzgesetz: 28 September 2004 (BGBl. I, Nr. 118/2004), as Amended to 14 June 2018 (BGBl. I Nr. 37/2018)

Universal Declaration of animal rights (15 October 1978)

Universal Declaration of Animal Welfare – UDAW (2000)

Закон о казненом поступку, "Народне новине", бр. 152/08, 76/09, 80/11, 91/12 - Одлука и Рјешење УСРХ, 143/12, 56/13, 145/13 и 152/14

Закон о заштити животиња, "Народне новине", бр. 102/17 и 32/19, на снази од 01.04.2019

Билтени

Републички завод за статистику, *Билтен – малолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2006*, Београд, 2007

Републички завод за статистику, *Билтен – малолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2007*, Београд, 2008

Републички завод за статистику, *Билтен – малолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2008*, Београд, 2009

Републички завод за статистику, *Билтен – малолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2009*, Београд, 2010

Републички завод за статистику, *Билтен – малолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2010*, Београд, 2011

Републички завод за статистику, *Билтен – малолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2011*, Београд, 2012

Републички завод за статистику, *Билтен – пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2013*, Београд, 2014

Републички завод за статистику, *Билтен – пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2014*, Београд, 2015

Републички завод за статистику, *Билтен – пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2015*, Београд, 2016

Републички завод за статистику, *Билтен – пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2016*, Београд, 2017

Републички завод за статистику, *Билтен – пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2017*, Београд, 2018

Републички завод за статистику, *Билтен – пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2018*, Београд, 2019

Републички завод за статистику, *Билтен – пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2019*, Београд, 2020

Републички завод за статистику, *Билтен – пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2020*, Београд, 2021

Републички завод за статистику, *Билтен – пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2021*, Београд, 2022

Републички завод за статистику, *Билтен – пунолетни учиниоци кривичних дела у Републици Србији, 2022*, Београд, 2023

Пресуде и решења

Пресуда Апелационог суда у Крагујевцу бр. Кж1 3926/13 од дана 09.09.2013. године

Пресуда Вишег суда у Ваљеву бр. Кж1 26/18 од дана 31.01.2018. године

Пресуда Вишег суда у Ваљеву бр. Кж1 97/22 од дана 08.12.2022. године

Пресуда Врховног касационог суда бр. Рев 1676/2015 од дана 22.10.2015. године

Пресуда Другог основног суда у Београду бр. К 1890/10 од дана 01.03.2011. године

Пресуда Општинског суда у Јагодини бр. К 321/09 од дана 10.09.2009. године

Пресуда Општинског суда у Параћину бр. К 11/08 од дана 19.09.2008. године

Пресуда Општинског суда у Параћину бр. К 396/08 од дана 17.11.2008. године

Пресуда Општинског суда у Пожеги бр. К 5/09 од дана 04.06.2009. године

Пресуда Општинског суда у Сремској Митровици бр. К 227/09 од дана 16.10.2009. године

Пресуда Општинског суда у Шиду бр. К 340/06 од дана 13.04.2007. године
Пресуда Основног суда у Алексинцу бр. К 10/23 од дана 21.02.2023. године
Пресуда Основног суда у Алексинцу бр. 2 К 197/19 од дана 17.07.2019. године
Пресуда Основног суда у Аранђеловцу бр. 14 К 2179/11 од дана 13.03.2014. године
Пресуда Основног суда у Бачкој Паланци бр. К 3379/2013 од дана 23.04.2014. године
Пресуда Основног суда у Бечеју бр. 7 К 303/2017 од дана 07.12.2017. године
Пресуда Основног суда у Бору бр. К 14/2014 од дана 12.02.2014. године
Пресуда Основног суда у Брусу бр. 1 К 40/22 од дана 18.04.2022. године
Пресуда Основног суда у Бујановцу бр. К 173/22 од дана 07.09.2022. године
Пресуда Основног суда у Бујановцу бр. К 73/17 од дана 12.06.2017. године
Пресуда Основног суда у Бујановцу бр. 3 К 157/14 од дана 07.10.2015. године
Пресуда Основног суда у Ваљеу бр. К 40/14 од дана 16.09.2014. године
Пресуда Основног суда у Ваљеу бр. К 793/11 од дана 15.11.2011. године
Пресуда Основног суда у Великој Плани бр. К 23/17 од дана 17.11.2017. године
Пресуда Основног суда у Великој Плани бр. К 288/18 од дана 08.04.2019. године
Пресуда Основног суда у Великој Плани бр. К 412/21 од дана 24.11.2021. године
Пресуда Основног суда у Великој Плани бр. 2 К 205/15 од дана 25.11.2016. године
Пресуда Основног суда у Великој Плани бр. 3 К 43/21 од дана 13.01.2022. године
Пресуда Основног суда у Великом Градишту бр. К 84/2018 од дана 22.08.2018. године
Пресуда Основног суда у Врању бр. К 1588/11 од дана 27.02.2012. године
Пресуда Основног суда у Врању бр. К 238/22 од дана 10.01.2023. године
Пресуда Основног суда у Врању бр. К 296/20 од дана 22.12.2021. године
Пресуда Основног суда у Врању бр. К 40/20 од дана 04.09.2020. године
Пресуда Основног суда у Врању бр. К 710/11 од дана 24.08.2011. године
Пресуда Основног суда у Горњем Милановцу бр. К 26/21 од дана 25.02.2021. године
Пресуда Основног суда у Зајечару бр. 1 К 510/14 од дана 08.01.2015. године
Пресуда Основног суда у Зајечару бр. 2 К 329/15 од дана 10.11.2015. године
Пресуда Основног суда у Зрењанину бр. 2 К 836/12 од дана 10.04.2013. године
Пресуда Основног суда у Зрењанину бр. 26 К 558/13 од дана 06.12.2013. године
Пресуда Основног суда у Зрењанину бр. 3 К 363/13 од дана 25.07.2013. године

Пресуда Основног суда у Зрењанину бр. 30 К 452/16 од дана 18.08.2016. године
Пресуда Основног суда у Зрењанину бр. 6 К 471/19 од дана 20.11.2019. године
Пресуда Основног суда у Зрењанину бр. 6 К 660/11 од дана 26.12.2012. године
Пресуда Основног суда у Ивањици бр. К 104/18 од дана 10.01.2019. године
Пресуда Основног суда у Јагодини бр. К 687/10 од дана 24.01.2013. године
Пресуда Основног суда у Јагодини бр. 10 К 1342/10 од дана 25.09.2013. године
Пресуда Основног суда у Јагодини бр. 10 К 744/12 од дана 27.03.2013. године
Пресуда Основног суда у Јагодини бр. 6 К 137/15 од дана 01.10.2015. године
Пресуда Основног суда у Јагодини бр. 6 К 292/14 од дана 13.03.2015. године
Пресуда Основног суда у Јагодини бр. 7 К 7580/10 од дана 22.07.2014. године
Пресуда Основног суда у Кикинди бр. 1 К 317/16 од дана 14.09.2016. године
Пресуда Основног суда у Књажевцу бр. 6 К 28/14 од дана 29.05.2014. године
Пресуда Основног суда у Крагујевцу бр. 12 К 533/22 од дана 10.01.2023. године
Пресуда Основног суда у Крагујевцу бр.7 К 801/19 од дана 13.03.2020. године
Пресуда Основног суда у Крагујевцу бр. 9 К 2226/11 од дана 14.12.2011. године
Пресуда Основног суда у Краљеву бр. 3 К 424/14 од дана 13.10.2015. године
Пресуда Основног суда у Краљеву бр. 4 К 310/17 од дана 08.11.2018. године
Пресуда Основног суда у Крушевцу бр. 9 К 429/2012 од дана 13.05.2012. године
Пресуда Основног суда у Куршумлији бр. К 679/13 од дана 15.07.2014. године
Пресуда Основног суда у Лазаревцу бр. К 200/18 од дана 09.04.2019. године
Пресуда Основног суда у Лазаревцу од дана 02.12.2016. године (анонимизиран број пресуде)
Пресуда Основног суда у Лазаревцу од дана 07.03.2023. године (анонимизиран број пресуде)
Пресуда Основног суда у Лебану од дана 11.03.2015 године (анонимизиран број пресуде)
Пресуда Основног суда у Лесковцу бр. 3 К 159/21 од дана 23.02.2023. године
Пресуда Основног суда у Лесковцу бр. 4 К 407/17 од дана 25.12.2017. године
Пресуда Основног суда у Лесковцу бр. 5 К бр. 1773/12 од дана 16.05.2014. године
Пресуда Основног суда у Лесковцу бр. 9 К 477/22 од дана 02.11.2022. године
Пресуда Основног суда у Лозници бр. К 493/10 од дана 23.02.2010. године

Пресуда Основног суда у Лозници бр. 2 К 328/18 од дана 07.08.2019. године
Пресуда Основног суда у Лозници бр. 3 К 997/10 од дана 29.06.2010. године
Пресуда Основног суда у Лозници бр. 5 К 200/14 од дана 01.07.2014. године
Пресуда Основног суда у Мионици бр. К 115/18 од дана 31.05.2019. године
Пресуда Основног суда у Мионици бр. К 123/16 од дана 28.10.2016. године
Пресуда Основног суда у Мионици бр. К 131/21 од дана 08.09.2022. године
Пресуда Основног суда у Мионици бр. К 167/15 од дана 03.11.2015. године
Пресуда Основног суда у Мионици бр. К 174/17 од дана 22.12.2017. године
Пресуда Основног суда у Мионици бр. К 27/22 од дана 10.05.2022. године
Пресуда Основног суда у Мионици бр. 2 К 36/14 од дана 04.04.2014. године
Пресуда Основног суда у Младеновцу бр. К 322/19 од дана 22.11.2019. године
Пресуда Основног суда у Неготину бр. 1 К 110/2015 од дана 22.01.2016. године
Пресуда Основног суда у Неготину бр. 1 К 400/2010 од дана 22.11.2010. године
Пресуда Основног суда у Неготину бр. 2 К 196/2022 од дана 22.11.2022. године
Пресуда Основног суда у Нишу бр. 1 К 3782/11 од дана 21.02. 2012. године
Пресуда Основног суда у Нишу бр. 19 К 1844/12 од дана 05.07.2013. године
Пресуда Основног суда у Нишу бр. 4 К 222/2021 од дана 11.05.2021. године
Пресуда Основног суда у Нишу бр 8 К 2673/10 од дана 19.04.2012. године
Пресуда Основног суда у Новом Пазару, судска јединица у Тутину бр. 20 К 76/22 од дана 17.05.2022. године
Пресуда Основног суда у Новом Пазару, судска јединица у Тутину бр. 8 К 597/17 од дана 01.03.2018. године
Пресуда Основног суда у Новом Пазару, судска јединица у Тутину бр. 8 К 659/12 од дана 24.09.2013. године
Пресуда Основног суда у Новом Саду бр. К 17896/14 од дана 29.04.2015. године
Пресуда Основног суда у Новом Саду бр. К 2952/2011 од дана 12.12.2011. године
Пресуда Основног суда у Новом Саду бр. К 2993/12 од дана 13.09.2013. године
Пресуда Основног суда у Новом Саду бр. К 650/20 од дана 04.09.2020. године
Пресуда Основног суда у Новом Саду бр. К 687/21 од дана 20.03.2023. године
Пресуда Основног суда у Новом Саду бр. К 837/15 од дана 09.07.2015. године
Пресуда Основног суда у Обреновцу бр. К 24/19 од дана 15.04.2020. године

Пресуда Основног суда у Обреновцу бр. К 264/19 од дана 04.06.2020. године
Пресуда Основног суда у Панчеву бр. 4 К 1325/12 од дана 14.04.2014. године
Пресуда Основног суда у Панчеву бр. 5 К 2025/10 од дана 14.05.2010. године
Пресуда Основног суда у Панчеву бр. 5 К 3625/10 од дана 24.05.2011. године
Пресуда Основног суда у Панчеву бр. 7 К 767/13 од дана 18.11.2013. године
Пресуда Основног суда у Панчеву бр. 9 К 737/11 од дана 26.12.2011. године
Пресуда Основног суда у Параћину бр. 4 К 1156/11 од дана 16.01.2012. године
Пресуда Основног суда у Параћину бр. 4 К 34/11 од дана 28.03.2011. године
Пресуда Основног суда у Петровцу на Млави од дана 20.07.2020. године (анонимизиран број пресуде)
Пресуда Основног суда у Пироту бр. 1 К 108/13 од дана 08.06.2015. године
Пресуда Основног суда у Пироту бр. 1 К 289/2021 од дана 21.02.2023. године
Пресуда Основног суда у Пироту бр. 2 К 15/2019 од дана 11.03.2019. године
Пресуда Основног суда у Пироту бр. 3 К 102/2021 од дана 08.12.2021. године
Пресуда Основног суда у Пироту бр. 3 К 245/2020 од дана 20.04.2021. године
Пресуда Основног суда у Пожаревцу бр. 78 К 266/20 од дана 28.10.2020. године
Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 115/16 од дана 17.11.2016. године
Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 134/21 од дана 11.04.2022. године
Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 1565/2010 од дана 25.03.2011. године
Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 1584/10 од дана 30.12.2013. године
Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 202/18 од дана 24.10.2018. године
Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 3/20 од дана 14.02.2020. године
Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 311/20 од дана 10.05.2021. године
Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 464/2010 од дана 04.02.2011. године
Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 580/13 од дана 29.05.2015. године
Пресуда Основног суда у Пожеги бр. К 62/11 од дана 10.01.2012 године
Пресуда Основног суда у Пријепољу бр. 12 К 203/2011 од дана 16.12.2013. године
Пресуда Основног суда у Прокупљу од дана 06.05.2011. године (анонимизиран број пресуде)
Пресуда Основног суда у Прокупљу од дана 07.02.2023. године (анонимизиран број пресуде)

Пресуда Основног суда у Прокупљу од дана 10.03.2020. године (анонимизиран број пресуде)

Пресуда Основног суда у Прокупљу од дана 20.06.2018. године (анонимизиран број пресуде)

Пресуда Основног суда у Сенти бр. К 63/17 од дана 10.05.2017. године

Пресуда Основног суда у Сенти бр. К 968/19 од дана 22.09.2021. године

Пресуда Основног суда у Сенти бр. 1 К 674/14 од дана 09.02.2015. године

Пресуда Основног суда у Сенти бр. 3 К 809/15 од дана 29.02.2016. године

Пресуда Основног суда у Сенти бр. 3 К 990/19 од дана 13.02.2020. године

Пресуда Основног суда у Сенти бр. 4 К 272/18 од дана 25.05.2018. године

Пресуда Основног суда у Смедереву из 2013. године (анонимизирани број пресуде и датум)

Пресуда Основног суда у Смедереву из 2018. године (анонимизирани број пресуде и датум)

Пресуда Основног суда у Сомбору бр. К 278/13 од дана 21.05.2013. године

Пресуда Основног суда у Сомбору бр. 1 К 39/11 од дана 27.04.2012. године

Пресуда Основног суда у Сомбору бр. 4 К 1405/11 од дана 12.12.2011. године

Пресуда Основног суда у Сомбору бр. 5 К 17/21 од дана 01.06.2022. године

Пресуда Основног суда у Сомбору бр. 6 К 206/20 од дана 04.09.2020. године

Пресуда Основног суда у Сомбору бр. 6 К 398/17 од дана 12.04.2018. године

Пресуда Основног суда у Сремској Митровици бр. К 276/15 од дана 12.10.2015. године

Пресуда Основног суда у Сремској Митровици бр. К 405/15 од дана 08.09.2015. године

Пресуда Основног суда у Сремској Митровици бр. 7 К 4064/10 од дана 13.02.2012. године

Пресуда Основног суда у Суботици бр. 10 К 292/12 од дана 19.03.2012. године

Пресуда Основног суда у Суботици бр. 5 К 356/21 од дана 22.09.2022. године

Пресуда Основног суда у Суботици бр. 7 К 442/22 од дана 06.09.2022. године

Пресуда Основног суда у Сурдулици, судска јединица Владичин Хан, бр. К 107/19 од дана 11.12.2019. године

Пресуда Основног суда у Сурдулици, судска јединица Владичин Хан, бр. К 261/14 од дана 02.12.2015. године

Пресуда Основног суда у Сурдулици, судска јединица Владичин Хан, бр. К 91/16 од дана 26.07.2016. године

Пресуда Основног суда у Трстенику бр. 2 К 254/12 од дана 11.03.2015. године

Пресуда Основног суда у Ужицу бр. 1 К 501/18 од дана 14.11.2018. године
Пресуда Основног суда у Ужицу бр. 1 К 533/14 од дана 19.12.2015. године
Пресуда Основног суда у Ужицу бр. 1 К 539/19 од дана 19.11.2019. године
Пресуда Основног суда у Ужицу бр. 1 К 885/10 од дана 18.04.2011. године
Пресуда Основног суда у Ужицу бр. 2 К 576/21 Спк 16/21 од дана 23.02.2022. године
Пресуда Основног суда у Ужицу бр. 3 К 260/14 од дана 03.07.2014. године
Пресуда Основног суда у Ужицу бр. 3 К 429/21 од дана 21.10.2021. године
Пресуда Основног суда у Ужицу бр. 4 К 678/13 од дана 25.02.2014. године
Пресуда Основног суда у Чачку бр. К 1169/12 од дана 02.09.2013. године
Пресуда Основног суда у Чачку бр. К 592/10 од дана 18.03.2010. године
Пресуда Основног суда у Чачку бр. К 686/10 од дана 17.05.2010. године
Пресуда Основног суда у Чачку бр. К 8957/10 од дана 12.11.2010. године
Пресуда Основног суда у Шапцу бр. 1 К 324/21 од дана 04.03.2022. године
Пресуда Основног суда у Шапцу, судска јединица Богатић, бр. 7 К 277/14 од дана
22.08.2014. године
Пресуда Основног суда у Шапцу, судска јединица Богатић, бр. 7 К 848/12 од дана
16.10.2015. године
Пресуда Првог основног суда у Београду бр. 22 К 2277/12 од дана 28.05.2012. године
Пресуда Првог основног суда у Београду бр. 36 К 443/2021 од дана 31.05.2021. године
Пресуда Прекршајног суда у Београду бр. 144 Пр 97281/19 од дана 10.10.2019. године
Пресуда Прекршајног суда у Београду бр. 3 Пр 128359/15 од дана 10.06.2016. године
Пресуда Прекршајног суда у Београду бр. 86 Пр 93281/19 од дана 15.06.2020. године
Пресуда Прекршајног суда у Београду бр. 96 Пр 88180/19 од дана 25.09.2020. године
Пресуда Прекршајног суда у Чачку бр. 5 Пр 8078/17 од дана 04.10.2018. године
Пресуда Трећег основног суда у Београду од дана 14.03.2016. године (анонимизиран број
пресуде)
Решење Вишег суда у Београду бр. 5 Км 307/15 од дана 05.02.2016. године
Решење Вишег суда у Зрењанину бр. 1 Км 31/2020 од дана 19.05.2020. године
Решење Вишег суда у Јагодини од дана 12.04.2023. године (анонимизиран број решења)
Решење Вишег суда у Пироту бр. Км 7/13 од дана 11.04.2013. године
Решење Вишег суда у Пожаревцу бр. 2 Км 20/19 од дана 10.05.2019. године

Решење Вишег суда у Прокупљу бр. Км 19/22 од дана 21.02.2023. године
Решење Вишег суда у Прокупљу бр. Км 2/23 од дана 15.03.2023. године
Решење Вишег суда у Сомбору бр. Км 38/11 од дана 05.09.2011. године
Решење Вишег суда у Сомбору бр. Км 41/11 од дана 03.10.2011. године
Решење Вишег суда у Сомбору бр. Км 9/22 од дана 21.04.2022. године
Решење Вишег суда у Суботици бр. 1 Км 4/11 од дана 23.02.2011. године
Решење Вишег суда у Ужицу бр. Км 13/13 од дана 21.03.2013. године
Решење о кажњавању Основног суда у Пожаревцу бр. 77 К 2716/2010 од дана 27.12.2010.
године
Решење Основног суда у Јагодини бр. К 505/12 од дана 21.09.2012. године
Решење Основног суда у Кикинди бр. 2 К 347/13 од дана 29.08.2013. године
Решење Основног суда у Нишу бр. 17 К 3303/2011 од дана 02.11.2012. године
Решење Основног суда у Новом Саду бр. К 24109/10 од дана 21.03.2011. године
Решење Основног суда у Чачку бр. 8 К 132/21 од дана 09.07.2021. године

БИОГРАФИЈА

Кандидат Наталија Живковић рођена је 26.01.1994. године у Београду, Република Србија. Завршила је основну школу „Лаза Костић“ у Београду као носилац Вукове дипломе и Прву економску школу у Београду са одличним успехом.

Правни факултет Универзитета у Београду уписала је школске 2013/14 године на којем је дипломирала 04.09.2017. године са општом просечном оценом 9,37. Од стране Правног факултета Универзитета у Београду све четири године основних студија награђивана је похвалницама за одличан успех у учењу и стицању знања. Током основних студија била је стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС.

На Правном факултету Универзитета у Београду школске 2017/18 године уписала је мастер академске студије, кривично-правни модул, кривично-правни под-модул. Дипломирала је 26.09.2018. године са општом просечном оценом 9,75 одбранивши са оценом 10 мастер рад под називом „Улога полиције приликом спровођења посебних доказних радњи“. Током мастер студија такође је била стипендиста Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС.

Школске 2018/19 године на Правном факултету Универзитета у Београду уписује докторске академске студије, кривично-правна ужа научна област. У досадашњем току докторских студија положила је испите Методи научноистраживачког рада и вештине, Први докторски испит (Кривично право општи део, Кривично право посебни део, Кривично процесно право) и Други докторски испит (Криминалистика, Малолетничко кривично право), са укупном просечном оценом 9,50. На другој години докторских студија такође је успешно одбранила семинарски рад под насловом „Обелодањивање доказа у предистражном поступку и истрази“ и објавила чланак под називом „Доказни значај фотографија, аудио и видео снимака који нису произашли из доказних радњи“ у часопису *Crimen*, бр. 2/2020. Током докторских студија, била је стипендиста докторант Министарства науке, технолошког развоја и иновација РС. Такође је била учесник пројеката „Развој институционалних капацитета, стандарда и процедура за супротстављање организованом криминалу и тероризму у условима међународних интеграција“, који финансира наведено Министарство.

Током основних, мастер и докторских студија учествовала је на бројним семинарима, конференцијама и летњим школама.

На основним студијама обавила је студентску праксу у Другом основном јавном тужилаштву у Београду, а након завршених основних студија радила је као приправник-волонтер у адвокатској канцеларији „Ивошевић и партнери“. У зимском семестру школске 2018/19 године радила је као демонстратор на предмету Кривично процесно право на Правном факултету Универзитета у Београду. Такође је радила као демонстратор на катедри Студија криминалитета на Факултету Безбедности Универзитета у Београду школске 2018/2019 године.

Говори енглески и руски језик.

Списак објављених и одбрањених радова

1. „Убијање и злостављање животиња – откривање, пријављивање дела и прикупљање доказа“, *Актуелна питања савременог законодавства и правосуђа – Зборник радова са саветовања правника, Будва, 2–6. јун 2023. године*, Београд, 2023, стр. 295-311
2. „Кривичноправна заштита животиња – (не)примена закона у пракси“, *Примена права и правна сигурност – Зборник радова 34. сусрета Копаничке школе природног права Слободан Перовић*, том 4, 2021, стр. 73-88
3. „Однос кривичног дела убијање и злостављање животиња са прекршајима из Закона о добробити животиња“, *Harmonius*, бр. 1, 2021, стр. 274-289
4. „Доказни значај фотографија, аудио и видео снимака који нису произашли из доказних радњи“, *Crimen – часопис за кривичне науке*, бр. 2, 2020, стр. 180-193
5. „Кривична неодговорност деце – злочин без казне и могућа решења“, *Страни правни живот*, бр. 3, 2020, стр. 151-164
6. „Обелодањивање доказа у предистражном поступку и истрази“, *Страни правни живот*, бр. 1, 2020, стр. 63-76
7. „Правно дејство споразума о признању кривичног дела“, *Годишњак Факултета безбедности*, 2019, стр. 339-456
8. „Ставови учесника кривичног поступка о правном дејству споразума о признању кривичног дела“, *Архив за правне и друштвене науке*, бр. 3-4, 2019, стр. 163-179
9. „Convicted on the basis of a Plea Agreement as a witness“, *International scientific conference „Archibald Reiss Days“*, *Thematic Proceedings of International Significance*, vol. 9, no.1, 2019, str. 231-240
10. „Улога полиције приликом спровођења посебних доказних радњи“ – мастер рад одбрањен са оценом 10 на Правном факултету Универзитета у Београду, 2018
11. „Тужилачка истрага – предности и мане“, *Анали Правног факултета у Београду*, вол. 65, бр. 3, 2017, стр. 207-225

Прилог 1

Изјава о ауторству

Име и презиме аутора: Наталија Живковић

Број индекса: ДС 14/2018

Изјављујем

да је докторска дисертација под насловом

„Казнена дела против животиња као предмет кривичног и прекршајног поступка“

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да дисертација у целини ни у деловима није била предложена за стицање друге дипломе према студијским програмима других високошколских установа;
- да су резултати коректно наведени и
- да нисам кршила ауторска права и користила интелектуалну својину других лица.

У Београду, 09.05.2024. године

Потпис аутора

(Наталија Живковић)

Прилог 2

Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада

Име и презиме аутора: Наталија Живковић

Број индекса: ДС 14/2018

Студијски програм: Кривично право

Наслов рада: Казнена дела против животиња као предмет кривичног и прекршајног поступка

Ментор: др Вања Бајовић, ванредни професор Универзитета у Београду – Правни факултет

Изјављујем да је штампана верзија мог докторског рада истоветна електронској верзији коју сам предала ради похрањивања у **Дигиталном репозиторијуму Универзитета у Београду**.

Дозвољавам да се објаве моји лични подаци везани за добијање академског назива доктора наука, као што су име и презиме, година и место рођења и датум одбране рада.

Ови лични подаци могу се објавити на мрежним страницама дигиталне библиотеке, у електронском каталогу и у публикацијама Универзитета у Београду.

У Београду, 09.05.2024. године

Потпис аутора

Наталија Живковић

Изјава о коришћењу

Овлашћујем Универзитетску библиотеку „Светозар Марковић“ да у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду унесе моју докторску дисертацију под насловом:

Казнена дела против животиња као предмет кривичног и прекршајног поступка

која је моје ауторско дело.

Дисертацију са свим прилозима предала сам у електронском формату погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију похрањену у Дигиталном репозиторијуму Универзитета у Београду и доступну у отвореном приступу могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Creative Commons) за коју сам се одлучила.

1. Ауторство (CC BY)

2. Ауторство – некомерцијално (CC BY-NC)

3. Ауторство – некомерцијално – без прерада (CC BY-NC-ND)

4. Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима (CC BY-NC-SA)

5. Ауторство – без прерада (CC BY-ND)

6. Ауторство – делити под истим условима (CC BY-SA)

(Молимо да заокружите само једну од шест понуђених лиценци. Кратак опис лиценци је саставни део ове изјаве).

У Београду, 09.05.2024. године

Потпис аутора

Наталија Живковић

1. **Ауторство.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце, чак и у комерцијалне сврхе. Ово је најслободнија од свих лиценци.
2. **Ауторство – некомерцијално.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела.
3. **Ауторство – некомерцијално – без прерада.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, без промена, преобликовања или употребе дела у свом делу, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела. У односу на све остале лиценце, овом лиценцом се ограничава највећи обим права коришћења дела.
4. **Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце и ако се прерада дистрибуира под истом или сличном лиценцом. Ова лиценца не дозвољава комерцијалну употребу дела и прерада.
5. **Ауторство – без прерада.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, без промена, преобликовања или употребе дела у свом делу, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце. Ова лиценца дозвољава комерцијалну употребу дела.
6. **Ауторство – делити под истим условима.** Дозвољаваате умножавање, дистрибуцију и јавно саопштавање дела, и прераде, ако се наведе име аутора на начин одређен од стране аутора или даваоца лиценце и ако се прерада дистрибуира под истом или сличном лиценцом. Ова лиценца дозвољава комерцијалну употребу дела и прерада. Слична је софтверским лиценцама, односно лиценцама отвореног кода.